

גיטין מותרין

קמא

דף ח:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה ז

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמח)

(לשון רבינו ז"ל)

ז [א] **ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם** [ב]. אהז"ל הושוו אשה לאיש (קידושין לה. ב"ק טו.), ואיתא במכילתא [ג], יכול יהי' התלמידים לומדין ואינם מבינים ת"ל **אשר תשים לפניהם**, ערכם לפניהם כשולחן ערוך :

א דע כי עיקר הגלות אינו אלא בשביל חסרון אמונה [ד], כמ"ש (ש"ה ד') **תבואי תשורי מראש אמנה** [ה]. ואמונה, הוא בחי' תפלה, כמ"ש (שמות יז) **ויהי ידיו אמונה**, ותרגומו פרישת בצלו [ו]. וזה בחי' נסים למעלה מהטבע, כי התפלה למעלה מטבע, כי הטבע מחייב כן, והתפלה משנה הטבע, וזה דבר נס, ולזה צריך אמונה, שיאמין שיש מחדש, ובידו לחדש דבר כרצונו [ז]. ועיקר אמונה, בחי' תפלה, בחי' נסים, אינו אלא בארץ ישראל [ח], כמ"ש (תהלים לז) **שכן ארץ ורעה אמונה**. ושם עיקר עליות התפלות, כמ"ש (בראשית כה) **וזה שער השמים** [ט]: ובשביל זה, כשפגם אברהם **במה אדע** (שם טו) [י] ובזה פגם בירושת ארץ, שהיא בחי' אמונה, בחי' תפלה, היה גלות מצרים [יא]. ודווקא **יעקב ובניו ירדו מצרים** [יב], כי הם בחי' שנים עשר נוסחאות התפלה, והוריד אתם [יג] בגלות. ומצרים הוא היפך [יד] הנסים [טו], כמ"ש (שמות יד) **ומצרים נסים לקראתו** [טז], שאין שם מקום הנסים. ואין שם מקום התפלה, כמ"ש (שם ט) והיה **כצאתי את העיר אפרוש את כפי** [יז]. וכל הגליות מכונים בשם מצרים [יח], ע"ש שהם מצירים לישראל. וכשפוגמין באמונה, בתפלה, בארץ ישראל, הוא יורד לגלות : **וזה** שאהז"ל (סנהדרין צז.)[כא] אין משיח בן דוד בא, אלא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, היינו שיכלו האפיקורסים [כב] שאין להם אמונה בנסים, ומכסים כל הנסים בדרך הטבע [כג]. כי עיקר הנסים בא"י, כי (תענית י'.) ארץ ישראל שותה תחלה, ושתייתה מהתהומות, שהם לשון **ותהם כל העיר** (רות א')[כד] שעל דבר נסי תמהין העולם [כה]. וזה (תהלים מב) **תהם**[כו] **אל תהם קורא**, כי יש נסים[כז] עלאין שהוא בחי' תהם עלאה, ויש נסים תתאין שהם בחי' תהומא תתאה, ומלאך שכלול מכל הנסים, משני התהומות, דמיא לעגלא (תענית כ"ה ע"ב)[כח] שהוא בחי' עגולים, בחי' אמונה, כמ"ש (תהלים פט) **ואמונתך סביבותיך**. ופריטא [כט]שפותיות [ל], שהוא בחי' תפלה, כמ"ש (תהלים נא) **אדני שפתי תפתח**, והוא כללות הנסים. וזה פירוש, עד שתכלה פרוטה מן הכיס, כי יש בני אדם המכסים כלליות הנסים, הכלולים במלאך דפריטא [לא]שפותיות, מכסים בדרך הטבע. וכשתכלה זאת, ותתרבה אמונה בעולם, אז יבא משיח. כי עיקר הגאולה תלוי בזה, כמ"ש **תבואי תשורי מראש אמנה** :

ב אבל אי אפשר לבא לאמונה, אלא ע"י אמת [לב]. כמובא בזוהר (בלק דף קצה ע"ב) **והיה צדק אזור מתניו ואמונה וכו'** (ישעיה יא) [לג], היינו צדק היינו אמונה, ואמרו שם, אמונה אתקריאת, כד אתחבר בה אמת :

ג וא"א לבא לאמת, אלא ע"י התקרבות לצדיקים, וילך בדרך עצתם. וע"י שמקבל מהם עצתם, נחקק בו אמת. כמ"ש (תהלים נא) **הן אמת חפצת**, כשאתה חפץ אמת, **בטוחות ובסתום חכמה תודיעני** [לד]. כי העצות שמקבל מהם, הוא בחי' נשואין וזווג. וכשמקבלין עצות מרשעים, [לה]הוי בחי' נשואין בקליפה [לו]. **הנחש השיאני** (בראשית ג), לשון נישואין [לז], עצות הנחש שקבלה, הוא בחי' נשואין. וע"י נשואין, הטיל בה זוהמא [לח]. ובמעמד הר סיני פסקה זוהמתן (שבת קמו.)[לט], כי שם קבלו תרי"ג עטין [מ] דקדושה (זוהר יתרו פב:), והיתה להם נשואין בקדושה : ולמה נקרא עצה בבחי' נשואין, כי (ברכות סא.) הכליות יועצות [מא], וכליות, הם כלי ההולדה [מב], כלי הזרע. נמצא כשמקבלין עצה מאדם, כאלו מקבלין ממנו זרע. והכל לפי אדם, אם רשע או צדיק. ובשביל זה התורה מתיש כה, ונקראת תושיה (סנהדרין נו)[מג]. כי הם תרי"ג עיטין, כמ"ש (משלי ח) **לי עצה ותושיה**. ועצות הם במקום נשואין, בחי' זווג המתיש כה [מד]. ועצת הצדיק הוא[מה] **כולו זרע אמת** : וז"פ (ירמיה ב) **ואנכי נטעתיך שורק** [מו], בחי' הגאולה, כמ"ש (זכריה י') **אשרקה להם ואקבצם**. וע"י מה, ע"י **כולו זרע אמת** [מז](שם בירמיה סיום הפסוק ואנכי נטעתיך הנ"ל). ע"י עצת הצדיקים תבוא לאמת. ועי"ז נקראת אמונה כד אתחבר בה אמת. ועי"ז תבוא הגאולה כנ"ל, כי הוא מקבל טיפי השכל של הצדיק ע"י עצה שמקבל ממנו. וזה **הן אמת חפצת, בטוחות** בכליות, **חכמה תודיעני** שאזכה לקבל טיפי המוח, טיפי השכל, ע"י עצה שאקבל מהם. ואז אזכה לאמת, כי הטיפי השכל נקרא **כולה**[מח] **זרע אמת** :

ד ודע שע"י מצות ציצית, האדם ניצול מעצת הנחש [מ], מנשואין של רשע, מבחי' ניאוף. כי ציצית שמירה לניאוף [נא], כמובא בתיקונים (תיקון יח [נב]) **ויקח שם ויפת את השמלה**[נג] **על שכם שניהם** (בראשית ט'), זה בחי' ציצית. **וערות אביהם לא ראו**, כי ציצית מכסה על עריין. אבל הם דהוא יצה"ר, דמחמם גופיה דבר נש בעבירה, הוא ארור, כמו שכתוב (שם) **ארור כנען** [נד], כמו שכתוב (בראשית ג') **ארור אתה מכל הבהמה**. והשמלה היינו ציצית, הוא שמירה מעצת הנחש, מזוהמת הנחש : **וזה** בחינות (שם מט) **בן פורת עלי עין, בשביל ציצית**, לשון (ש"ה ב') **מציץ מן החרכים** [נה], עי"ז זכה לבן פורת. שנשמר מנשואין של נחש, מזווג של הס"א [נו], וזכה לזווגא דקדושה [נז]. וזה **פורת** לשון זווג [נח], לשון **פרו ורבו** [נט] : ועיקר הניאוף תלוי בעינים [ס], כמ"ש (סוטה ט' ע"ב) שמשון הלך אחר עיניו [סא], וכמ"ש [סב] (במדבר טו) **ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם** [סג]. ושמירת ציצית שהוא בחי' עיניים, הוא שמירה מעצת הנחש. ויכול לקבל העצות מצדיק [סד], שהוא **כלה זרע אמת** :

[א] תורה זו נאמרה בחורף תקסג (חי"ט נט). [ב] שמות כא א'. [ג] מכילתא דרבי ישמעאל מסכת נזיקין פרשה א תחילת פ' משפטים גם עיין גחנך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך: [ד] עיין זוהר ח"א ריט: ד"ה א"ר יוסי **תנחומא פ' בשלח** אמצע פ"ו בתרלד-הי"א גם בפדר"ו ותרלד - פרשת, ומתרלו - פרשן (באורקלוס פרסין) וכן בתורה ס אות א' ותורה כ' אות ה' (דף כה:) ותורה ה תניא אות א (דף ז:). [ה] זוהר יתרו סז. ספר המדות תפילה מו, שו"ת בארי שבע סימן עא [ו] תורה ח' אות ז'. ועיין נס כעין"ש עכ"פ פרקים נח עמוד התפלה סם מות קטו ומקור מים חיים מות קכה קושית הכמכין ענין שנוי הלשון ותיקון הכעין"ש כסם מות למה נאמר הלשון שע"י תפלה כמאימום נפק נעקה כניה למחת. ספר טוב הארך לרבי נתן שפירא בעלה א"י וישיבתה אות ה' [דף סז: מהדורת תרנא] (הובא בילקוט דברי חכמים קן) ועיין בזוהר בראשית כה יב אות כג. [ז] חסד לאברהם מעין א' נהר ג' וכה. והיכן בא"י עיין בחיי בראשית כה יב ויז בעה"ס שם ז' משך חכמה שם בא יד דר"ק שמואל-א י' ג' לק"ה גזילה ה' ח' [ח] נדרים לב. זהר ב' תשא קפט. פרקי דר"א פרק מז. חיי מוהר"ן אות ג' לשה"ק יהושע כד ד' בפדר"ו ובתרלד ומתרלו- אותם (בלוח תיקון של תרלד צירן שצ"ל אתם) גם בפדר"ו ותרלד - היפך, ומתרלו - היפוך [ט] עיין דברים יא י'. [י] עיין שערי צדק לרבי יוסף בן קרניטול שער שני ביאור ספירת יסוד ד"ה ודע כי בגדי לבן ושער עשירי ד"ה והנני רומז [יא] שמות רבה יב ה', ועיין רמב"ן חקרים בעלי התו' בראשית ט' כט שכך נהג תמיד * עיין בראשית רבה פ' טז ד' בתקפא (סנהדרין צו) ובתשכט תוקן [יב] מהו אפיקורס עיין רמב"ם תשובה פ"ג [יג] עיין אבן עזרא יד כז [יד] הנס שהיה שם עיין רות רבה ג' ו' תנחומא בהר פ"ג מדרש וזסא רות פ"א ילקוט שמעוני רות פ"א רמז תרא. [טו] דורש תהם לא כלשון הזוטה כרש"י אלא כלשון תמה ומתפלא כהמדרשים הנ"ל וכן לקמן תורה ט' אות ה' וסוף תורה מט. כי הנס נסתר כמו התהום וע"כ מוסאת ספק נקראת טובאת התהם [טז] גם בפדר"ו- תהם אל תהם, בתרלד ומתרצו- תהום אל תהום (כלשון הפסוק) [יז] מתרצו - נסים [יח] עיין מהרש"א שם ופרש"י ביומא כא ריש ע"א [יט] דפדר"ו- שפתים (גרסת הגמרות שלנו פירסא שפותיה ובמסורות הש"ס יש גם גרסא פירסא שפותי'ה) [כ] שפתו שסוגה נראה כמחיך עיין ב"ק קז סוף ע"א ופרש"י שם [כא] דפדר"ו- שפפותיה, וכן גם בתורה ס' וכן העתיק מוהרנ"ת שם בתקפא [כב] לק"ה גילוח ד' ב' ופל"ח אות ב' שציין לעיין בליקוטי עצות אמונה אות ד', ולק"ה פסח ז', והלכות רביזם, ולקמן תורה רנה. [כג] עיין ביאור הגר"א שם [כד] שוחות ותסום פרש"י כליות ולב ועיין ברכות סא. כליות יועצות ופרש"י את הלב [כה] גם בדפוס"ר- הור, בתרלד ומתרצו - הוא [כו] עיין קיצור לק"ט כאן ובתורה מנ. [כז] פרש"י שבת קמו. ועיין תורה שלישה כאן אות עו בשם מדרש ובהגה שם. [כח] ע"ז כב: וע' כלבו על הגדה בפיוט אילו קדבנו להר סיני וכו', שבהר סיני בטל הטפק מלבם. ועיין תורה ח' תנינא אות ח' והמת הנחש הוא קלקול הבדמה שבו תלוי האמונה ע"ש. [כט] ובלק"ה גילוח ד' יא [ל] **עיין בפרש"י שם** [לא] עין פרש"י משפפים כד יב ועיין תוכחת התורה משפפים בשם מדרש פירסא שפותיה יד. ועיין ב"ר צה ג'. [לב] לקמן תורה ס' אות ח'. [לג] בתרלו נדשם לקמן אחרי המתים כח ובתשכט העבירו לכאן [לד] סנהדרין מו: עיין מהרש"א שם וב"ע פד. שטחשת מיד בקבלת עולה כר"ל. ועיין זוהר חדש לך דף לב. ובמתוק מדבש שם. שאדרבה מחזקת. ורק את היצה"ר מתשת. ועיין ישעיהו כח כט ומצודות ציון שם תושיה מלשון יש (ולפ"ז יקום לק' מתקח יקום לסט"ח) אבל עיין שיר השירים רבה ה' כא [לה] ש"ע או"ח רט יד בתרלו-הי"א [לו] ובעיין זה בישעיהו ה' ב' ועפרש"י שורק הן זמורות נפן טוב והיינו האבות הקדושים. עיין זוהר ויקרא יד: ומכלמה תיש עקוה כולו זרע למח שקבעגיהו מהם הזהמה ועי' נעקו מומיים כמשיעה שיקה מאלהו ודמיון הנפן לישראל ע' ילקוט שמעוני בראשית לט רמז קמו, ויקרא רבה לו בהדמה שבו תלוי האמונה ע"ש. [לז] ובלק"ה גילוח ד' יא [לח] **עיין בפרש"י שם** [לט] עיין נדפ שבהדו' תקפא [מ] מזהרנ"ת בתקפא [מא] גם בפדר"ו ותרלד- כולה, ומתרלו- כולו (וצ"ע כי לשון הפסוק כלה) [מב] שער הכוונות דרושי קדמת דרוש א'. [מג] שער הגלגולים הקדמה ב'. [מד] עיין מנחות מד. ועיין פ' אור יקר לרמ"ק על זהר סוף פ' שלח ד"ה ויהושע היה לבוש בגדים צואים מבאר שנפגמה מצות ציצית אצלו בגלל שבניו פגמו בנשים נכריות. ועיין מעשה רוקח בענינים שונים עמ' תא מהדו' י-ם תשנג אות ציצית. [מה] דף לו. עיין פ' באר לחי רואי שם בשם מקדש מלך על זהר נח סב: [מו] בדפוס"ר – את השמלה על שניהם (חסר תיבת וישימו ותיבת שכם) ובלוח שטויות כתב צ"ל על שכם שניהם, ולא הזכיר תיבת וישימו, וכך תיקן בתקפא, בתרלד הוסיף תיבת וישימו, וכן תוקן מתרצו- וישימו על שכם (כלשון הפסוק) וצ"ע כיון שמהרנ"ת לא סבר לתקן מי יבוא אחרי. [מז] עי"ש פסוק כב הם אבי כנען הוא כן ראה ערות אביו ועפרש"י מאי ראה. [מח] פרש"י במדבר טו לה. ספרי פ' שלח פסקא ט' [מט] עיין נדפ מגדים אליעזר הורוויץ פ' שלח (דף סו: בהדהו' תקסז) ד"ה ואמר הים ראה וינס, וינס ויצא החוצה ויצא מיותר לרמוז שנם נזכות חוטי הציצית שיוצאים החוצה ע"ש. [נ] שבניו נכללו ב"כ שבטי קה [נא] פרש"י קה"פ [נב] בראשית פ"א פסוק כב כח ופ"ט פסוק א' ז' [נג] במדבר רבה י' ב', ועי' תורה עב תנינא [נד] לקמן תורה לו סוף אות ב' [נה] בפרשת ציצית דייקא. ועיין ירושלמי ברכות פ"א הל"ה ולא תתורו כגגד לא תגאף בק"ש. הובא בילקוט שמעוני דברים פ"ו רמז תתלו [נו] עיין ברכות יב: [נז] עיין תורה לו אות ה'

ה[א] **וז"פ אמר רבב"ח** [ב] **אמר לי ההוא טייעא תא אחוי לך טורא דסיני אזלי וחזאי דהדרן לה עקרבי וקיימין כי חמרי חיוורתא ושמעתי בת קול שאומרת אוי[ג] שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מיפר לי**[ד]:

פי' רש"י[1] שנשבעתי מן הגלות כדכתיב קראי טובחה[2] בנביאים.

תא ואחוי לך טורא דסיני, שהוא בחי' עצות, כי שם קבלו תרי"ג עיטין. **חזאי דהדרן לה עקרבא**[ה], היינו שיש עצת נחש, עצת רשעים, שעל ידיהם אין יכולים לקבל עצת צדיקים, זרע אמת: **וקיימו כי חמרי חיוורתא**, זה בחי' ציצית, שהוא שמירה מעצת הנחש, מניאוף. כמ"ש חז"ל (מנחות מ"ג ע"ב) [ו] איזה עונשו גדול, של לבן או של תכלת, ואמרו משל לאחד שצוה להביא לו חותם של זהב היינו תכלת, וחותם של טיט היינו לבן. וזה חמרי, לשון חומר וטיט. חוורא, היינו לבן. כי עכשיו זה עיקר הציצית [ז]: **ושמעתי** בת קול [ח] שאומרת אוי לי שנשבעתי, פירש"י[ט] על הגלות. היינו ע"י ציצית, יכולין לבא לעצת צדיקים, לבחי' אמת. וע"י אמת באים לאמונה כנ"ל. וע"י אמונה בא הגאולה כנ"ל. וזה ששמע חרטת הש"י על הגלות, כי הציצית שהם חמרי חוורא גרם כל זה:

וז"פ ואלה' כל מקום שנאמר **ואלה** מוסיף [יא]. זה בחי' יוסף, בחי' שמירת הברית, בחי' ציצית. **המשפטים**, זה בחי' **כלה זרע אמת**, כמ"ש (תהלים יט) **משפטי ה' אמת**. שזוכה לעצת צדיקים, לבחי' אמת. **אשר תשים לפניהם**, זה בחינות כד אתחבר בה אמת. וזה בחי' הושו אשה לאיש, כי זה איש ואשה, הם בחי' התחברות אמת ואמונה, ובזה תלוי הגאולה כנ"ל. וזה יכול שיהיה[יב] התלמידים לומדים ואין מבינים, ת"ל ערוך[יג] לפניהם כשולחן ערוך, זה בחי' הגאולה, שלעתיד יתגלו כל החכמות [יד] כשולחן ערוך כמ"ש (ישעיה יא) **ומלאה הארץ דעה**: (ע"כ לשון רבינו ז"ל): [טו][והשמטות השייך[טז] להתורה הזאת]: **התפלה** הוא בחי' אמונה, והוא בחי' הניסים, כי נם למעלה מטבע, ולזה צריך אמונה כנ"ל ע"ש. ובשביל זה התפלה מסוגל לזכרון, כי תפלה הוא בחי' אמונה כנ"ל, ושכחה הוא ענין שהיה לפנינו דבר מה ונשכח ועבר מאתנו. [יז][והיא דרך ההנהגה ע"פ מערכת המזלות, שמתנהג כסדר יום אחר יום והוא היפוך[יח] האמונה. משא"כ אם מאמין שיש מחדש הכל ברצונו בכל יום תמיד [כ] והוא מחי' ומקיים הכל תמיד[כא] והוא למעלה מהזמן, אין כאן שכחה [כב] ודוק[כג]. ומעתה תראה נפלא[כד] בדברי רז"ל (שבת קד.), מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנם היו עומדין, כי **מס**[כה] הוא בחי' השכחה, וע"ז אמרו"ל[כו] (חגיגה ט ע"ב) אין דומה השונה פרקו מאה פעמים למאה פעמים ואחד. כי **מם** בגימ' **מאה** ועד מאה שולט השר של שכחה [כז]. וזה שהמתיקו חז"ל מ"ם וסמ"ך היינו מ"ם שהוא בחי' השכחה, בנם היו עומדין. כי נם הוא היפך השכחה, כי ניסים הם בחי' התפלה בחי' אמונה, שהיא היפך השכחה כנ"ל: **ודע** [כח]כנ"ל כי **ציצית** שמירה לניאוף כו'. **על שכם שניהם** זה בחי' ציצית וכו'. וזה (בראשית ל"ז) **הלא אחיך רועים בשכם**, היינו בחי' ציצית כנ"ל, שהיא שמירה לניאוף והוא בחי' שמירת הברית, שהיא בחי' יוסף. ע"כ אמר יעקב ליוסף, **הלא אחיך רועים בשכם** שהוא בחי' שלך, **לכה ואשלחך אליהם**: **וזה פי' ואנכי נטעתיך שורק כו'**, כי הוא מקבל טיפי השכל של הצדיק ע"י עצה שמקבל ממנו. וזה **שורק**, הוא בחי' שורק[כט] שהוא תלת טיפין, כמ"ש בזוהר [ל][ובתיקונים תיקון נו [לא]], והוא תלת מוחין, כי הוא ענין אחד. כי הטיפה באה מהמוח [לב] ומגיעה להכליות [לג], שהן כלי ההולדה שמבשלין[לד] הזרע. כן השכל, נולד ג"כ במוח, ומגיע עד הכליות היועצות. ותלת מוחין, הוא בחי' (ישעיה ו') **השמן לב וכו', ואזניו וכו', ועיניו וכו', פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב וכו'**. כלומר שאינו רוצה לדבק עצמו לצדיקים פן יראה וכו' [לה]. אבל כשמדבק עצמו לצדיקים, ומקבל מהם עצה, אזי הוא בחי' כליות יועצות, שהם כלי ההולדה, שמקבל הטיפה מוח המתחלקת לתלת טיפין, תלת מוחין כנ"ל. ואז **יראה בעיניו, ובאזניו ישמע, ולבבו יבין וכו'**, שהן בחי' הג' מוחין, **ושב ורפא לו**. וזהו **ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת** והבן: וז"פ[לו] אמר רבה בר בר חנה וכו'. וזה רמז גם כן בפתח דבריו, אמר לי ההוא טייעא, ופי' רש"י[לז] בכל מקום [לח] סוחר ישמעאל, כי ישמעאל הוא בחי' התפלה, כמ"ש (בראשית יז) **כי שמע ה' אל עניך** ותרגומו ארי קביל ה' ית צלותיך. והוא בחי' אמונה כנ"ל. וזהו סוחר מל' סחור סחור לט(בחי' מקיפים) שהוא בחי' אמונה כנ"ל, **ואמונתך סביבותיך** (תהלים פט): וזהו (רות ג') **ופרשת כנפיך על אמתך** [מ], כי ציצית דקדושה שהם כנפי מצוה, הוא שמירת הברית [מא], והוא בחי' זווג דקדושה וזהו ששאל חגי הנביא (חגי ב') **הן ישא איש בשר קודש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם** [מב], כי פגם הברית [מג] העדר הלחם [מד], כמ"ש (משלי ו') **בעד אשה זונה עד ככר לחם** [מה] והבן: (בראשית מט) **ותשב באיתן קשתו וכו'** [מו] **משם רועה אבן ישראל**, אבהן ובנין [מז], בחי' התפלה [מח] יעקב ובניו [מט]:

סגולה לחולה להסתכל על הציצית. והסוד בפסוק [נ] **הנה בנך יוסף בא אליך**, כי כל אלו התיבות מרמזין על הציצית דהיינו מנין החוטין וההוליות והקשרים כמבואר בפרי ע"ח בשער הציצית פ"ד בהג"ה ע"ש (נא), וזהו **הנה בנך יוסף בא אליך** דהיינו בחי' ציצית כנ"ל, עי"ז **ויתחזק ישראל** [נב]:

(זכריה ד', והוא הפטרת שבת חנוכה):

ח [נג] **ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה וכו':**

א הנה יקר גנוחי [נד] ונוה[נה] [נו] נ[נז](שקורין קרעכין) [נח] מאיש ישראלי[נט], כי הוא שלימות החסרונות [ס]. כי ע"י בחי' הנשימה

[א] אות ה נוסף בתרולו

[ב] שיין לפרוש"י – 1 בתשבכ"ס, 2 גם בדפוי"ר - טובה, ובתרולו - טובא, ומתרולו - טובי.

[ג] גם בדפוי"ר ותרולו ותרצו - אוי, בתרולו ובתשבכ"ס - אֲוִי לי (כנרסת הגמ')

[ד] תרגום - אמר רבב"ח אמר לי ההוא סוחר הישמעאלי בא אראה לך את הר סיני, הלכנו וראיתי שסובבים אותו עקרבים, ועומדים כמו חמורים לבנים. ושמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי מן הגלות (דהיינו שישראל יגלו מארצם) ועכשיו שנשבעתי מי מיפר לי, ועיין בגמ' שם שיש כאן המשך שרבינו השמיט.

[ה] בתרולו - עקרבי

[ו] עיין אור החיים ע"ש שלח טו לט

[ז] עיין פע"ח ציצית פ"ה ושער המזוזות דרושי ציצית דרוש ד' בבדבר רבה יז ה' תנחומא שלח (ורשא) פרק טו (בובר) פרק כט

[ח] מהי בת קול עיין תוספות סנהדרין יא.

[ט] בתשבכ"ס - תשב"ם

[י] בדפוי"ר - ליתא לתיבת ואלה, בתקפא תרלד תרלו ותרצו נדפס באות רגילה בתשבכ"ס – באות מודגשת, ובכל המעתקים באות גדולה

[יא] פרש"י **שם עפ"י שמו"ר ל' ב'**

[יב] גם בדפוי"ר - שיהיה, בתרלד ומתרלו - שיהיו.

[יג] גם בדפוי"ר ותרלד - ת"ל עורון, ומתרלו - ת"ל וכו' עכ"ם

[יד] וזהר נשא קלי; ועיין ספר המדות אמונה ח"א יט ע"י אמונה נתחכם

[טו] בתרלו - כי מלאה

[טז] מזהרנ"ת בתקפא (השמטות אלה נדפסו גם בדפוי"ר חוץ מהשמטה אחרונה אבל לא צויין שם שהן השמטות)

[יז] מתרלו - תשייכים

[יח] הערה זו נמצאת רבב בדפוי"ר ונפתח בסוגרים כאן אבל נספר אחרי יום אחד יום והוא) וההמשך שם בלא סוגרים

[יט] בתרלד - היפך

[כ] לשון תפלת יוצר דשחרית ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית.

[כא] והוא מחיה ומקיים הכל תמיד – בדפוי"ר במקום זה כתוב ומה שהיה הוא שיהיה

[כב] עיין פ"ח שער כב פ"ג ד"ה והנה כל כח השכחה

[כג] גם בדפוי"ר ותרלד ותרלו - ודוק ומתרצו - ודו"ק (ודק נמצא בל"מ דפ"ו - בהקדמה לבסוף תורה קנב וקי ותורה ר' דף ז: סוף סדר א) בתורה מן דף נ: רשי סוד א' ודק כאן תיקון בתרצו) ודק הקרן החדש החזיר לדוק. בתורה רענו הובא לשון הגמ' שבת קנב. דוק בככר והוא לשון צווי מחן, אבל כשהוא בסוף עניין פירושו דקדק. (ואם יש דו"ק שהוא ר"ת לא נמצא כן בלשון רבינו ומוהרנ"ת)

[כד] גם בדפוי"ר ותרלד תרלו תרצו - נפלא, ובתשבכ"ס נפלא' (דהיינו נפלאות)

[כה] בתרלד - **מם**

[כו] בתרלד - אמרו

[כז] האריז"ל ע"ח שער טו סוף פ"ו, מבוא שערים ש"ד ח"ב פ"ט, שער מאמרי ר"ל מסכת חגיגה ט"ל. ושער הפעוות ואתתנן הקד' ב'. ולק"ה ערבית ד לח ועיין מ"ב סימן קיד ס"ק מא בשם תת"ס ובן יהוידע ואהבת איתן כאן. ולעיטמם ש"ש ענף יוסף ויף גם עיין בגילה ז ופפחים עב תנא מיניה ט' ובענין ותני כתנא בסיבית. ועיין מהרי"ט סוף כתובות ב. ומצת כביכיה ולפ כקופסקו לסיק עפיי למעמים כו

[כח] גם בדפוי"ר ותרלד - כנ"ל, ומתרלו - כני.

[כט] כך מנוקד בתקפא, ומתרצו נדפס בתוך השורה אחרי תיבת שורק

[ל] בתיקונים שבזוהר חדש דף קיח. (בדפי המהוק מדבש)

[לא] דף פט:

[לב] ע"ח שער לט ריש דרוש א'. פרש"י חולין מה: ד"ה שאינו מוליד. רבינו בחיי בראשית א' ח' ספר הבחיר פרק נא (אות קנה) וכן סוף לעת תמיסטו וחכמי יון מלכל דעת החוקיים של כוס שרק למת שנתנו הצמרה יס קמר לרגלתה.

[לג] וזהר רע"ט פנחס ריח סוף ע"ב.

[לד] בתרלד - שמתבשלין (בלוות תיקון תוקן)

[לה] עיין פרש"י שם

[לו] מתרלו נדפס באות גדולה

[לז] בתשבכ - תשב"ם

[לח] שם במאמר שקדם לזה ויובא לקמן בתורה ח' עי"ש

[לט] נמצא רבב בדפוי"ר

[מ] כנפיך היא טלית עיין פרש"י שם. אמתך הוא ברית עיין ריש תורה סנ.

[מא] עיין פ"ח אות ט'

[מב] פסחים יז: ועיין מדרש משנת רבי אליעזר פרק יד (ד"ה בזכות הציצית) שכתב בכנף בגדו להזכיר ציצית

[מג] ברית נקרא בשר קדש זוהר ח"א צת. (רקנטי עה"ת פ' תצוה) ולקמן תורה לו

[מד] פדר"א פרק לח בענין מכירת יוסף בא רעב לארץ

[מה] מצודת דוד שם

[מו] עפרש"י והיינו בכניסת יצרו ועיין לקוטי תורה להאריז"ל ויחי ובנב' סוטה דף לו:

[מז] תרגום אונקלוס שם

[מח] שער מאמרי רשב"י (פרשת בשלח) והנה הטלכות הנקראת אבן

[מט] שהם יב נוסחאות התפילה כנ"ל באות א' ועיין חיי מוהר"ן סימן ג' מעשה שהיה אצלו בעשט"ם

[נ] * בראשית מה ב'.

[נא] **דל הפל"ח ס"ל כריכות הם קנו כמנין יוסף וסמך גודלין יש בכל הכנפות עם הציצית כמנין הנה וכמנין בך חוליות וקשרים והחוטין הם ל"ב והם שוורין חדי סד כמנין בא אליך ע"כ**

[נב] ההיינו המשך הפסוק וגו"ל

[נג] נאמרה בשבת חנוכה (ל' בסלו) שנת תקסג (חי"ם נט) ועי"ש סימן ד' וקסו ורסג. ויעי מוהרנ"ת סימן ב. ושי"ש ח"ב סימן תרץ. וח"ו סימן רנו.

[נד] ועיין פרש"י ח"ה גונח בכתובות ס. ובב"ק פ. ובתמורה טו: ועיין ח"ה לט:

[נה] דפוי"ר – ניהי. ובכולהו השמטות לא ציין כלום ורק בתקפא תיקן נוה.

[נו] עיין יומקאל ז' יא ופרש"י שם עיין לק"ע אנחה א' שהשפיט ונוח.

[נז] נוסף בתקפא

[נח] באדיעש ועיין חיי מוהר"ן סימן תמא.

[נט] בתרלד - ישראל

[ס] עיין קהלת רבה פרשה ז' פסקה לב ועיין מוהר כמ' מות יח' וקי ל"ה חיים עמיים עמים שלמים תק עיי התכללות בו יח. וכל התמונות הן תמהן להעת.

ירמיהו ב (כא) וְאָנכִי נְטַעְתִּיךְ שׂרֵק כֻּלָּה זֶרַע אֱמֶת וְאֵיךְ נֶהְפַּכְתְּ לִי סֹרְרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה:

תהלים יט (י) יִרְאַת יְקֹוָק טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד מִשְׁפְּטֵי יְקֹוָק אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו:

ישעיהו יא (ט) לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת יְקֹוָק כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים: פ

בראשית וישב לז (יג) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲלוֹא אַחֶיךָ רֹעִים בִּשְׁכֶם לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּנִי:

ישעיהו ו (י) הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ יָבִין וְשָׁב וְרָפָא לוֹ:

בראשית לך לך טז (יא) וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ יְקֹוָק הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל כִּי שָׁמַע יְקֹוָק אֶל עָנְיֵךְ:

תהלים פט (ט) יְדוּד אֵלֶהָ צְבָאוֹת מִי כָמוֹךְ חָסִין יָהּ וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ:

רות ג (ט) וַיֹּאמֶר מִי אָתְּ וַתֹּאמֶר אָנכִי רוּת אֲמָתֶךָ וּפָרַשְׂתָּ כְנָפֶךָ עַל אֲמָתְךָ כִּי גֹאֵל אָתָּה:

חגי ב (יב) הֵן יִשָּׂא אִישׁ בְּשַׂר קֹדֶשׁ בִּכְנָפוֹ וְנָגַע בִּכְנָפּוֹ אֶל הַלֶּחֶם וְאֶל הַנָּזִיד וְאֶל שֵׁמֶן וְאֶל כָּל מַאֲכָל הֲיִקְדָּשׁ וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֹא:

משלי ו (כו) כִּי בַעֲד אִשָּׁה זוֹנָה עַד כִּכַּר לָחֶם וְאֵשֶׁת אִישׁ נֶפֶשׁ יְקָרָה תָּצוּד: פ

בראשית יחי מח (כד) וַתֵּשֶׁב בְּאֵתָן קַשְׁתּוֹ וַיָּפֻזּוּ זְרֹעֵי יָדָיו מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל:

בראשית ויחי מח (ב) וַיַּגֶּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה:

תורה ח

זכריה ד (ב) וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר \(וָאֹמַר\) רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁהּ:

(ג) וּשְׁנַיִם זֵיתִים עֲלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד עַל שְׂמֹאלָהּ:

מאמר ואלה המשפטים

מספה״ק לקוטי מוהר״ן

לְשׁוֹן רַבֵּנוּ ז״ל

זמן ומקום אמירת התורה
תורה ז׳ נאמרה בחורף שנת תקס״ג (חי״מ ג׳ ונט)

פתיחה

תורה ז׳ היא תורת האמונה. שהיא חיבור אמת ואמונה, בחי׳ איש ואשה, בחי׳ חיבור הקב״ה לישראל, וחיבור הנהגת מעל הזמן לתוך הזמן, והנהגת מעל הטבע לתוך הטבע דהיינו נס, וחיבור עיני ה׳ בארץ ישראל תמיד, וחיבור א׳ אלופו של עולם לתוך הגולה שתהפך לגאולה. וזה הוא תיקון הברית והקשר שלנו עימו ית׳. וזה א״א אלא ע״י חיבור ישראל להצדיק יסוד עולם, שהוא המרכבה לברית, שרק דרכו מאיר האמת, שעל ידה זוכים לאמונה השלימה, ומהצדיק מקבלים אמת ע״י שמקימים עצותיו, שעי״ז נחקקת האמת בלב.
ולהתגבר על המניעות ועצות הנחש הסובבות את עיצת הצדיק שכולה אמת, זה ע״י מצות ציצית, שבכוחה ניתן להיות מציץ מן החרכים אליו ית׳ ולשמור הברית.
ושלימות האמונה היא שנעשה עיור מעוה״ז, ועולה להנהגת מעל הטבע והשכחה, שהן תחת הזמן, אל הנהגה ניסית, בחי׳ זיכרון, עד שזוכר לאו כלום, כמבואר ביום א׳ ממעשה מז׳ בעטלערס, וזה היא היציאה מגלות לגאולה.

שיחות השייך לתורה זו

קודם שאמר התורה ״משפטים אמונה״ בסימן ז׳, שמעתי ממנו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה התורה ״צוהר תעשה לתיבה״ בסימן קי״ב, וכתבתי מה ששמעתי כפי מה שנדפס בסימן הַנִּזְקָר–לְעֵיל. אך אחר–כך אמר התורה ״תהומות יכסיומו״ בסימן ט׳, ושם נכלל התורה צוהר הַנִּזְקָר–לְעֵיל, והתורה תהומות יכסיומו נאמרה בשבת שירה תקס״ג בדרך. ואחר–כך התחיל לומר התורה משפטים הַנִּזְקָר–לְעֵיל, ואמרה פיסקא פיסקא. ובאותו העת סיפר שהיה אצלו הבעש״ט זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה, ואמר לו כשפוגמין בארץ ישראל נופלין בגלות, וסימן – ״משם רועה אבן ישראל״. ושאל אותנו לומר לו פירוש על אותו המראה, ולא ידענו להשיבו דבר. אחר–כך הראיתי לו התורה ״צוהר תעשה לתיבה״ שכתבתי הַנִּזְקָר–לְעֵיל, וראה והסתכל בה. אחר–כך ענה ואמר ״ומתלמידי יותר מכולם״ (כלומר שעתה הבין על–ידי פירוש על המראה הַנִּזְקָר–לְעֵיל של הבעל–שם–טוב זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה). כי עכשיו אני יודע היטב הענין, ואחר–כך גמר התורה ״משפטים״, ושם מדבר מאמונה וארץ ישראל, שכשפוגמין בארץ ישראל באמונה יורדין לגלות מצרים, ושאלתי אותו אם זה שייך למראה הַנִּזְקָר–לְעֵיל, השיב שענין המראה כבר גמר מקודם להשיג הענין בשלמות. ואחר–כך קיבלתי ממנו התורה ״תהומות יכסיומו״. וגם שם נכלל התורה ״צוהר״ הַנִּזְקָר–לְעֵיל, ושם בסופו מבואר גם–כן כשפוגמין בארץ ישראל יורדין לגלות. ושם מבואר בסופו הפסוק ״משם רועה אבן ישראל״ על ביאור הפסוק ״ירדו במצולות כמו אבן״. ועתה יכולים להבין מעט פירוש המראה הַנִּזְקָר–לְעֵיל: (– חיי מוהר״ן,סימן ג׳). כימוי שיחה זו עיין בסוף התורה בהסמטות עה״פ ותסב בלשון קשתו.

אפילו בשכלינו אנו יכולין להבין קצת, שאין שום זמן כלל, כי רואין בחוש, שהזמן הולך והומה, והוא עף ופורח כצל עובר, עד שבאמת לפי פריחת המחשבה רואין כמעט בחוש שאין שום זמן כלל, כי היכן הוא הזמן של כל העולם. ועיקר הזמן הוא רק מחמת השכחה, מחמת שעוברים ימים ושנים, וברבות הימים נשכחין הימים הראשונים, ומחמת השכחה נדמה כאילו כבר הוא זמן ארוך ונמשך מאוד. אבל כשזוכרין היטב מה שנעשה מתחילה ועד עכשיו, והיום שעבר לפני כמה שנים כאילו הוא עומד עכשיו, על–ידי זה רואין שאין שום זמן כלל. רק שבשכלנו בודאי אי–אפשר להבין דבר זה בשלימות. רק איזה התנוצצות בהעברה בעלמא. הכלל, שזכרון שהוא שלימות הדעת, הוא בחינת למעלה מהזמן, כי עיקר הזמן, הוא מחמת שאין לנו שכל, כמו שאמר רבינו זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה בפירוש: (– שיש״ק ח״א, סעיף נ״ז).

*

פתיחה להקדמה

מבואר בתורה זו שהאמונה השלימה היא הגאולה
ולאמונה צריך הארת האמת וזה נחקק בנו ע״י קיום עיצות צדיק אמיתי
והתקרבות לצדיק תלוי בשמירת הברית וסגולה לזה היא מצוות ציצית

א לצות לו –תחילת חורף תשסא בערך. ושוב אדר א תשסה עם ר״ח הכהן. חברותא– סיון תשסט. ושוב – בשבט תשעב

בחיי מוהר״ן אות ג׳ מבואר שתורה זו נאמרה אחרי תורה ט׳ שבה באות ה׳ נתבאר חלק גדול מהמבואר כאן ונראה שבתורה זו עיקר הדגש על מה שלא נתבאר שם דהיינו כיצד זוכים לאמת ע״י ציצית שעל ידה מתגברים על קליפת ניאוף ועצות רשעים הסובבים את עצות הצדיק שכולה זרע אמת וכן המאמר רבב״ח שמתבאר בתורה זו רמוז בו עניין זה ולא עניין הגלות שע״י פגם האמונה וא״י וניסים כי עניינים אלו אינם עיקר בתורה זו אלא בתורה ט׳ שהיא הביאור על המראה שראה רבנו ושמע מהבעש״ט כמבואר בחיי מוהר״ן סימן ג׳. כפי שיתבאר כאן בסוף התורה ובסוף תורה ט׳.

מהלך התורה הוא שש בחינות – גאולה – אמונה – אמת – עצות הצדיק – שמירת הברית – מצוות ציצית. ובענין האמונה מאריך רבינו לבאר ג׳ בחינות דהיינו ניסים ותפילה וא״י ובסוף התורה מוסיף בחי׳ רביעית עניין הזכרון.

והקשר נראה כי כל הד׳ בחי׳ האלה הם בחי׳ גאולה, כי שכחה היא שמתרחק מהמקור, וכן אמונה היא שקשור בעיני השכל למקור, ונס הוא כשהמקור מנהיג ומאיר בתחתונים, וזה בחי׳ א״י שהיא מחוברת עם המקור פב״פ כמ״ש עיני ה׳ א׳ בה תמיד מרשית וכו׳.

נראה שכלל הבחינות המבוארות כאן בתורה הן יסוד–מלכות ממטה למעלה וחכמה ובינה ממעלה למטה. כי אמונה תפילה וארץ ישראל הם מלכות, והצדיק והנס ושער השמים הם יסוד. וכח היסוד לעלות עד חו״ב ולהוריד משם הארת החכמה עילאה שהיא כזו אמת שכלפיה מתבטל הטבע. וכן השכחה שהיא דרך הטבע ומסיבת הזמן מתבטל.

והתעוררות היסוד מלכות הן בתפילה דייקא לכן בכוחה לבטל הטבע והשכחה ולעשות נס ועל ידה הגאולה.

עוד מבואר כאן שגם לציצית יש את הכח הזה, להאיר אור גבוה למקום נמוך. לכן היא סגולה לחולה, כי חולי הוא חסרון החכמה כמבואר באריז״ל והסתכלות על הציצית מחזירה לו את החכמה ומתרפא.

עוד כח בציצית לשמור מעצת הנחש כי ציצית בחי׳ מקיף מבינה ששומר והיא תיקון כל הבגדים וההסתרות שיהיו לבוש לאלוקות ולא הסתרת האלוקות.

הקדמה

נראה הכלל שהוא חוט השזור ברמז ברוב התורות של רבינו שעוה״ז תחת הזמן והמקום מטביע ומעלים את האמת ממילא מוביל רק לגָלוּת ושכחה ואבדון ומניה וביה אין לזה תיקון אלא צריך ליזיל להיכא דמדלי מניה לחפש תיקון ממקום גבוה יותר דהיינו מבחי׳ למעלה מהזמן וזה מבואר כאן היטב שע״י אמונה בהקב״ה שהוא למעלה מהזמן אפשר להיות קשור לבחי׳ למעלה מהזמן ולהמשיך אל למטה מהזמן הנהגה ניסית שכלפיה מתבטל הטבע לאותה שעה. והיא הגאולה וזכרון.

אבל לאמונה כזו צריך אמת כי אמונה תלויה בהארת האמת ואמת א״א לזכות אלא ע״י צדיק אמת שעצותיו הן כולה זרע אמת בלא שום זהמת הספק, דהיינו צדיק שזכה לברור המדמה בתכלית, ואזי המקיים עצותיו נחקק בו אמת מבוררת וזוכה עי״ז לאמונה חזקה. וכשאמונתו חזקה אזי בתפילתו נכלל במלאך הכלול מתהום עילאה ותתאה ויכול לשנות הטבע בתפילתו בבחי׳ מי שאמר לשמן שידלוק יאמר לחומץ שידלוק, דהיינו שמכח שבליבו נתבטל הספק וברור לו שהטבע אינו כלום ורק רצונו ית׳ מעמיד אותו ומקיימו בכל יום מחדש להתעלם בו, לכן לגביו הנהגת הטבע אינה מחייבת כלל,

רבינו מבאר שאמונה היא תפילה ותפילה למעלה מהטבע. נראה כוונתו שהבטוי לאמונה היא התפילה ומכח התפילה דייקא נעשה הנס וממה שמבאר שהמלאך הכלול משני הניסים תתאה ועילאה פריטא שפוותיה דהיינו אדנ׳ שפתי תפתח משמע שהמתפלל באמונה שלימה נעשה מרכבה לאותו מלאך ויש לו את הכח של המלאך הזה/[ב]\ ומבואר בספרים שתהומות אלה הם יסוד דמלכות ויסוד דבינה והעליון מריק לתחתון ומכח זה מתגלה הנס בתחתון שמאיר אור החכמה עילאה למטה במלכות בעולם העשיה ומתבטל הטבע.

אמונה

האמונה בתורה זו היא הנושא העיקרי שתיקון הברית והתקרבות לצדיק הם לתקנה ואילו התפלה וניסים וגאולה הם תוצאה ממנה. ע״כ בהכרח לבאר סוד האמונה

[ב] (מה שמבואר במהרש״א שהוא מזל שור אולי רומז לענין ההסתכלות שיש בשלימות האמונה, וכדברי מוהרנ״ת נפתחו השמים ואראה מראות אלקים ר״ת אמונ״ה. ואולי גם כיון שמזל שור שייך לחדש אייר, אולי זה החודש מסוגל יותר לניסים, שע״כ הוא זמן התחדשות הצמיחה, כמבואר בתורה רעז – גַּם כָּל הָרְפוּאוֹת בָּאִין מִן הָאָרֶץ, וְעַל כֵּן בְּעֵת שֶׁהָאָרֶץ נוֹתֶנֶת יְבוּלָהּ, שֶׁנּוֹתֶנֶת כֹּחַ בְּכָל הָאֵילָנוֹת וְהַצְּמָחִים, דְּהַיְנוּ בִּזְמַן הַחֲנִיטָה שֶׁהוּא בְּחֹדֶשׁ אִיָּר אֲזַי יֵשׁ כֹּחַ יוֹתֵר בְּכָל הָרְפוּאוֹת כִּי אָז נוֹתֶנֶת הָאָרֶץ בָּהֶם כֹּחַ. אֲבָל בִּזְמַן אַחֵר, אֲפִלּוּ אִם יִקְחוּ אוֹתָן הָרְפוּאוֹת בְּעַצְמָן, אֵין לָהֶם זֶה הַכֹּחַ וְעַל כֵּן לוֹקְחִין רְפוּאוֹת בְּחֹדֶשׁ אִיָּר שֶׁהוּא (מַאי): וְעִקָּר הוּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל הָאֲרָצוֹת מְקַבְּלִין מֵהַמְצִית אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.)

ועיין ליקוטי הלכות יו״ד – הלכות גלוח הלכה ד אות ב) עִקַּר אוֹר הַפָּנִים אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל כִּי אִם עַל יְדֵי אֱמוּנָה, כִּי עֻצְּם הַפָּנִים שֶׁהוּא הָאֱמֶת, דְּהַיְנוּ יְדִיעַת אֲמִתַּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל מֵחֲמַת רִבּוּי אוֹר, כִּי אִם הָיָה מִתְגַּלֶּה לְעֵין כֹּל אֲמִתָּתוֹ בְּאֹתְגַּלְיָא הָיָה הָעוֹלָם מִתְבַּטֵּל בַּמְּצִיאוּת, כִּי אֲפִלּוּ אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ אִי אֶפְשָׁר לִבְנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹרוֹ, מֵחֲמַת רִבּוּי הָאוֹר, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אוֹר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַזֶּה, עַל כֵּן ה׳ יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו שָׁחָפֵץ בְּקִיּוּם הָעוֹלָם, צִמְצֵם וְהִסְתִּיר אוֹר הָאֱמֶת, שֶׁהוּא אוֹר הַפָּנִים בְּבְחִינַת אָבֶן אַתָּה אֵל מִסְתַּתֵּר. וְדַיְקָא עַל יְדֵי רִבּוּי הַצִּמְצוּמִים יְכוֹלִין לֵידַע מֵאֱמִתָּתוֹ, כִּי צִמְצֵם אֶת הָאֱמֶת בְּחָכְמָה נִפְלָאָה, בְּצִמְצוּמִים רַבִּים וְשׁוֹנִים, בְּדָרָכִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים, עַד שֶׁנִּתְהַוָּה מִדַּת הָאֱמוּנָה, שֶׁבְּחָכְמָתוֹ הַנִּפְלָאָה הֵאִיר בְּהָאָדָם מִדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיֵּשׁ בִּנְשָׁמַת הָאָדָם רְשִׁימָה מֵאֱמִתַּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהַאֲמִין בְּהָאֱמֶת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה הָאֱמֶת עֲדַיִן בְּדַעְתּוֹ. וְהָאֱמוּנָה הִיא עִקַּר הַיְדִיעָה, בְּבְחִינַת וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת ה׳.

נמצא שסוד האמונה הוא סוד הביטול וצמצום השכל דהיינו כח התבטלות לזולתו וכח זה נמצא אצל כל בני האדם אלא שכח זה אליה וקוץ בה שהרי אם ח״ו מפנה אותו כלפי דבר אחר ממנו ית׳ אזי זו עבודה זרה פגם הברית שרש כל הרע. וא״כ מנין נמצא באדם השכל לדעת להיכן לכוון את כח הביטול שלו הרי אמונה היא דייקא במקום שא״א להבין בשכל. והביאור שזה עיקר סוד האמונה הקדושה שהאור אמת שמאיר בה אינו שכל במדרגת המוחין שאפשר לדבר ממנו אלא הוא אור אמת נפלא המאיר מא״ס שא״א לקוט במהלכי שכל אלא בהרגשת הלב. ולכן העיצה לזכות לו אינה במהלכי שכל אלא ע״י עשיה וקיום עיצות הצדיק שחוקקות האמת בליבו.

ועיין לק״ה עירובי תחומין הלכה ה׳ מהיכן קיים אור האמת הזה בעולם מזיווג חכמה ובינה התדיר לקיום העולם עי״ש (עיין הקדמה לתורה ג׳ ש הארכנו בזה) אבל עומק סוד אור האמת שמחייה את האמונה מבאר מוהרנ״ת בהלכות נדה ב׳ ומבאר שם עפ״י תחילת העץ חיים שקודם הבריאה היה אור א״ס אלוקתו ממלא כל עלמין ולבריאת עולם היה צריך לצמצם אורו לצדדין לתת מקום להעלמת אורו והעלמת האור הוא המקום והאפשרות לבריאת העולם שמעלים אורו ית׳. אבל מקום שממנו צמצם אלוקותו נשאר בו רשימו מאור א״ס שזה כלל שברוחניות תמיד כל אור שהיה באיזה מקום גם כשמסתלק משאיר רושם ממנו. והרושם הזה מא״ס אלוקתו הוא אור האמת המחייה את האמונה. נמצא כח הביטול שבאמונה הוא מהצמצום עצמו אבל לשמור אותו מעבודה זרה וביטול לסט״א נשאר אור רושם מא״ס שהוא אור אמת שמאיר בעולם וכל אחד כפי התגברותו לעשות עצמו עיור מעוה״ז כך זוכה בו יותר. עד שמי שכל כולו קשור רק בו אפשר שיצא מגבול וטבע למדרגת השגחה ניסית בחי׳ העיור שבספורי מעשיות ז׳ בעטלערס, שעלה ללמעלה מהזמן והשכחה עד שזכר לאו כלום דהיינו שהיה דבוק באור א״ס שקדם לבריאה.

נמצא שבאמונה יש שני כוחות סותרים כח הצמצום שהוא מה שנתן הקב״ה מקום גדול לטעות ולחשוב שאורו האין סופי נסתלק וזה ע״י חוקי טבע המעלימים את ההנהגה הניסית דהיינו שמעלימים שבאמת גם אחר הריאה מונהגת ע״י קודם הבריאה אלא שזה בלבוש סיבה ומסובר וחק המסתיר אמת זו. ואעפ״כ השאיר אור חלש מאד בעולם אור רשימו מא״ס בבחי׳ מרחוק ה׳ נראה לי שרק זכי הראות והמתגברים על יצרם זוכים להרגיש אותו אבל מכוחם יכול כל הנילווה אליהם לזכות גם הוא.

בעניין הנס

הרמ״ק מחלק לשני סוגי ניסים בחי׳ יוסף ובחי׳ יעקב והביאור נ״ל עפ״י היסוד שנס הוא למי שראוי וראי הוא מי שבעצמו שמתגבר ויוצא מטבעו, ויש בזה שתי בחי׳ אחת שמתגבר על תאוותו כיוסף שזכה לוינס הים ידה כנגד מידה שקיים בעצמו ינס החוצה ואחת שמתגבר על שכלו כמבואר בלק״ה פסח ז׳ כא שלא זכו ישראל לקריעת ים סוף עד שקיימו בעצמם בשכלם בחי׳ קרעת ים החכמה דהיינו סילוק השכל העצמי וביטול אליו ית׳ וזה בחי׳ חנינא בן דוסא שאמר מי שאמר לשמן יאמר לחומץ שידלק.

בעניין סילוק השכל להעיר שאע״פ שישראל הם עם האמונה זה רק מצד האמת שיש בהם אבל מצד מדת המלכות אדרבה הם הגרועים שבאומות וכפירוש רבינו עה״פ עם נבל ולא חכם ע״כ כל העמים מלאים באמונות כוזבות דרכי האמורי וישראל פחות מכולם. וכמו ששמעתי מהריצ״ח שמבארים הא דאיתא במדרש שהלך הקב״ה לכל האומות ובקשם לקבל את התורה וסרבו כי כל אומה היה בתורה איזה מידה שלא יכלו להתגבר עליה, ושואלים א״כ איזה מידה ישראל היו צריכים להתגבר כדי לקבל את התורה. ותירצו שסילוק שכל העצמי דהיינו להיות נבל ולא חכם זה אצל ישראל הפך מידתם שעליה היו צריכים להתגבר.

נמצא שבמדרש הנ״ל רמוז שתי הסיבות מדוע ישראל ראויים לנס כי הם מוכנים להתגבר על תאותם ועוד שמוכנים לסלק שיכלם.

ראיתי מבארים שכיון שהנס הוא בחי׳ יסוד (כנ״ל ששני התהומות הם יסוד דמלכות ויסוד דבינה) אזי מצד כחו לעלות עד אבא ואמא כמבואר בזוהר סילוקא דיסודא עד או״א עי״ז יכול לגלות הנהגה של חכמה עילאה למטה במלכות וזה הנס.

בגדר נס מבאר השערי צדק (שהבאתי בפנים) נס במלכות ונפלאות בכתר

ועיין מחשבת החסידות בשם וצווה הכהן – נס הוא יציאה מטבע הפי׳ כי טבע הוא בחי׳ אחר הבריאה ונס הוא לא שנברא דבר חדש כי אין חדש תחת השמש דהיינו יותר ממה שנברא בששת ימי בראשית אלא הנס הוא שמאיר משורש הבריאה

דבר שנברא אלא שנשאר שם בשורש הבריאה ולא היה לו התגלות בבחי׳ הבריאה כי אינו שייך למידותיו של הקב״ה אלא לשם העצם וכשרוצה השי״ת לעשות נס אזי מאיר משם משורש הבריאה את הנס, דהיינו שבאותו מקום של הנס מאיר שם בחי׳ שם העצם בחי׳ שורש הבריאה. עכ״ל. /[ג]\

תפלה תלויה בברית

הביאור נ״ל עומק כוונת רבינו בתורה נא שתפילה תלויה בברית דהינו בברית והקשר עימו ית׳, ובתפילה זה נעשה בכח גדול בבחי׳ יחוד ממש כמבואר בזוהר שתפילת עמידה בלחש בחי׳ יחוד ומבואר בלק״ה גילוח ה׳ ו/[ד]\ בסוד ההולדה שהיא המשכת אור נשמה מא״ס והכי נמי התפלה כמו הזיווג בחי׳ רוח הקמה באיש שתופסת את כל הקומה כלהבת אש וזו הסיבה בעצמה שתפילה תלויה בתיקון הברית כי מי שלוקח האש הזו לתאווה מפסיד הכח הזה מהתפילה ועיין תורה מד שאבא בנימין התפלל שתהא תפילתי סמוכה למטתי תהיינו כי שתיהן בחי׳ אחת וכמו שא״א להוליד באבר מת א״א להתפלל בלא חיות בבחי׳ לא קמה עוד רוח באיש. לכן נ״ל אע״פ שתפלה בבחי׳ קו של ממטה למעלה שזה בחי׳ נוק׳ אבל פועלת מכח תיקון הברית בחי׳ יסוד דדכר שעולה עד או״א. ועל כן בכוחה להמשיך נס אל תוך הטבע.

הכל תלוי בצדיק

מכלל הדברים מבואר שראשית הכל מתחיל מהצדיק שכיון שהכל תלוי באמת ואמת א״א לזכות אלא ע״י צדיק אמת לכן צריך לחפש צדיק כזה שעצותיו יהיו כולו זרע אמת.
ולכן לכאורה קשה כיון שהכל תלוי בצדיק היה צריך שעיקר המאמר יהי ביאור כיצד זוכים לגלות ולהתקרב לצדיק כזה.
ונראה אע״פ שלא נאמר בפירוש אבל מכלל הדברים משמע כאן שכיון שהצדיק הוא יסוד עולם בחי׳ מרכבה ליסוד לכן כפי מה שזוכה האדם לתיקון הברית כן זוכה לגלות ולהתקשר לצדיק
ועיין בתורה ח׳ תנינא שצריך כל ימיו לחפש אחריו ולבקש אותו ובלק״ה שלוחין ה׳ מבאר שהכוונה לרוח הקדש שלו כי העיקר זה לזכות על ידו לברור המדמה.
מאידך בתורה ד׳ מבואר שצריך לראות את הצדיק ולתת לו צדקה ולהתוודות לפניו.
עוד מבאר בתורה כב אות ד׳ שצריך לזה עזות דקדושה להתגבר על המפורסמים של שקר שמרחיקים מהצדיק ומבלבלים ומעלימים עליו.
עוד מבאר בתורה יז שע״י כסילות כגון ע״י תאות אכילה נחשך אצלו הצדיק ואע״פ שנמצא אצלו לא רואה אורו הגדול כמו עפרון שהיה בידו מערת המכפלה שהיא שער השמים ולא ראה כלום.
ועין לקוטי הלכות פסח ז׳ אות ב׳ (עפ״י התורה שלנו) מקשה הרי אמונה היא במה שלא מבין א״כ איך ידע במה לאמין ועיי״ש וזו קושיא חזקה כאן בתורה
וכן עיין תורה סא כל תיקוננו ע״י אמונת חכמים ולזה זוכים ע״י מנהיג אמיתי ומאידך מזהיר מאד ממנהיג שאינו ראוי וא״כ איך אפשר לזכות לתיקון לדעת האמת
וכה״ג מצינו באברהם אבינו שהבין שכל תיקונו תלוי בארץ ישראל ועוד גם נצטווה ללכת לשם ולא ידע היכן היא כמבואר בזוהר לך לך (הובא בתורה מד) כמה יגע לחפש היכן היא וביאר שם הריצ״ח שכל מה שהצליח היה רק לברר היכן היא לא נמצאת אבל היכן כן זה קיבל במתנה אחרי שטרח ויגע בזה הרבה שנים
וכן צ״ל כאן שבאמת צריך הרבה לצעוק ולבקש את הצדיק ומי שרוצה באמת הש״י יעזור לו דהיינו שאע״פ שבזה תלוי הכל אין לזה עיצה אלא סיעתא דשמיא דהיינו שהבחירה כאן היא בין להתעקש בבקשה וחיפוש או להתייאש ולסמוך על עצמו.
ועיין ליקוטי הלכות תפלת המנחה הלכה ו׳ אמצע אות ה׳ – וְכֵן בְּעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים, כְּשֶׁהַפֵּץ רַק בָּאֱמֶת אֵינוֹ מַזִּיק לוֹ כְּלָל **כִּי הֶחָפֵץ בָּאֱמֶת מוֹסְרִין לוֹ מַלְאָךְ שֶׁל אֱמֶת וְיוֹדֶה לְיַדַּע הָאֱמֶת.** מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַחוֹלְקִים הֵם אֲנָשִׁים גַּסִּים אוֹ אֲנָשִׁים קַלִּים וּרְשָׁעִים, בְּוַדַּאי יוּכַל לְהָבִין הֵיכָן הָאֱמֶת, כִּי אֱמֶת הִוא אוֹר ה׳

[ג] **אבל צ״ע בזה** כי אמונה תפילה היא בחי׳ נוקבא, ולכאורה לא נאמר סילוקא דיסוד עד או״א אלא על יסוד הדכר ולא על יסוד דנוק׳. אדרבה זה החילוק שהנוק׳ היא תחת השמש ואין בה חידוש ורק הדכר יכול להביא חידוש בכח היסוד שעולה למעלה וממשיך מהכתר ממש ומוריד עד למלכות, אבל היא כל כוחה לשמור ולבנות ולקיים את מה שקבלה ואין כוחה לעלות למעלה וצ״ע.

ואולי עפ״י המבואר אצלינו שהנס הוא מכח תפילה ואמונה ומבואר בתורה נא ועוד שהתפילה תלויה בתיקון הברית שהיסוד מרכבה לו. נמצא שכל כח התפילה הוא מכח הברית ממילא כל המבואר בתורה ח׳ אות ז׳ שכח התפילה לעלות עד שרש הכל ולהמשיך משם חידוש אל תוך תחת השמש זה מכח סילוקא דיסוד עד או״א שמקבלים מהכתר.

מאידך זה בעצמו צ״ע כי תפילה היא נוק׳ ממילא המתפלל לכאורה היסוד שלו הוא בחי׳ יסוד דנוק׳ ושוב חוזרת השאלה הנ״ל. אבל בזה נראה שאדרבה מהמבואר שם שכח התפילה להמשיך חידוש זה בעצמו ראיה שיסוד המתפלל הוא יסוד דכר.

[ד] **ליקוטי הלכות יו״ד** – הלכות גלוח הלכה ה׳ אות ו׳ – וְעַל כֵּן עִקַּר הַנִּסָּיוֹן הוּא בַּתַּאֲוָה הַנַּ״ל, כִּי אָז צְרִיכִין לְעוֹרֵר הַדַּעַת בְּכָל הַמַּדְרֵגוֹת, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַהוֹלָדָה. וּכְמוֹ כֵן מִתְעוֹרֵר נֶגֶד זֶה הָרָע שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁמִּשָּׁם כָּל חֲמִימוּת הַיֵּצֶר הָרָע, כִּי תְּנוּעוֹת הַשֵּׂכֶל מוֹלִיד חֹם. וּכְמוֹ שֶׁעַל יְדֵי תְּנוּעוֹת הַשֵּׂכֶל נוֹלָד חֹם לְהִתְחַמֵּם וּלְהִתְלַהֵב לַה׳ יִתְבָּרַךְ בְּרִשְׁפֵּי שַׁלְהֶבֶת יָהּ, לְהִתְפַּלֵּל וְלַעֲבֹד ה׳ יִתְבָּרַךְ בַּחֲמִימוּת וְהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל דְּקְדֻשָּׁה, כְּמוֹ כֵן עַל יְדֵי שֶׁנִּתְעוֹרֵר הָרָע שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, עַל יְדֵי זֶה נוֹלָד חֲמִימוּת דְּסִטְרָא אָחֳרָא שֶׁמִּשָּׁם חֲמִימוּת הַתַּאֲוָה הַנַּ״ל, כִּי הַקְּלִפָּה קְדָמָה לִפְרִי. וְעַל כֵּן רֹב הָעוֹלָם אֵינָם מַרְגִּישִׁים רַק הַחֲמִימוּת שֶׁל הַתַּאֲוָה שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהֶטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁפָּגַם בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. וְעַל כֵּן בָּאֱמֶת שָׁם עִקַּר הַמִּלְחָמָה וְהַנִּסָּיוֹן וְהַצְּרִיכוּת כַּיָּדוּעַ, כִּי הַבְּחִירָה הִיא בַּיְדִיעָה, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַזִּוּוּג וְהַחִבּוּר כַּנַּ״ל:

יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וּמִי שֶׁזָּכָה בָּאֱמֶת לֶאֱמֹתוֹ מֵאִיר לוֹ ה׳ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ לָצֵאת מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְאֶפֵלָה (כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּהַהַתּוֹרָה צַהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְכוּ׳. עַיֵּן שָׁם בְּסִימָן ט).

נס

ביאור עניין הנס רמוז במלאך דפריטא שפוותיה דהיינו תפילה אמונה והוא כלול מכל הנסים תהום עילאה ותתאה שהם יסוד דמלכות ויסוד דבינה והיינו המבואר בגמ׳ תענית שמים תחתונים עולים ופותחים פיהם ומקבלים ממים עליונים ויורדים ומשקים את הארץ וגדול יום הגשמים יותר מתחית המתים דהיינו שירידת גשם הוא נס ממש ואינו רק טבע.
החילוק בין נס טבעי ממש שהוא מה שנקרא טבע דהיינו כל המציאות שלפנינו חמה זורחת במזרח ושוקעת במערב וכן כל המציאות שבכל יום מחדש מעשה בראשית שנראה כמו אתמול בדיוק.
לעומתו יש נס גמור שהוא נקרא טבע רק בגלל היותו חוזר על עצמו כמו המטר והצמיחה שיש בהם חוק הסותר את חוקי הטבע הרגילים כגון טיפות הגשם שאינן נוגעות זו בזו וצמיחה וחיים מתוך רקבון והעדר. ואעפ״כ כיון שחוזר על עצמו נקרא טבע.
אבל יש נס גלוי שאינו חוזר על עצמו כמו קריעת ים סוף ומתן תורה בקולות וברקים וכיו״ב ניסים גלויים וגם בזה יש ניסים שהם ביטול הטבע לגמרי כקריעת י״ס שמים עמדו כמו נד היפך טבעם לגמרי, לעומת זה נס המטר בקולות וברקים של שמואל הוא נס מצד העיתוי ולא מצד שינוי הטבע לגמרי.

אמת ע״י עיצת הצדיק

עוד מבואר כאן יסוד חשוב מאד בעניין האמת שא״א לקבל מהצדיק ע״י לימוד לבד אלא רק ע״י קבלת עצות ודייקא קיומן הוא החוקק בו את האמת הפנימית הזכה בלא שום זהמה המלובשת בהן
ויסוד הענין, סוד העיצה, שהיא בעצמה טיפת החכמה הבאה מהמח ויורדת לכליות היועצות דהיינו מסננות ומבררות ומביאות לידי החלטה את כל האפשרויות שמולידה הבינה מאותה טיפת חכמה וכשבא לעיצה שהיא עישה כי צ׳ וש׳ מתחלפות הוא בחי׳ טיפה המלבשת את הטיפה הראשונה כי זה הוא תכונת הכליות דהיינו נו״ה לברר ולהחליט ולהלביש דבר ברור מתוך כל מה שיורד עד אליהם דרך כל המידות מחכמה עד התפארת.

ציצית

ציצית בחי׳ אור מקיף מבואר שער הכוונות ציצית דרוש א׳ ומבואר אצלינו שאמונה בחי׳ מקיף וציצית בחי׳ מציץ מן החרכים נמצא שהתצצה היא מכח מקיף דייקא בחי׳ מרחוק ה׳ נראה לי שזה בחי׳ שכל של אמונה שאינו הבנה דהיינו פנימי אלא רק מקיף מבחוץ שמכח זה יודע במה להאמין ולא את עצם הבנת הדבר (ולפ״ז מתבאר גם ענין האמת שנחקק ע״י קיום עצת הצדיק שאינו נעשה פנימי אלא זו אמת גבוה שאע״פ שמכונה חקיקה הוא רק מקיף. אמנם יש במקיף כח שאין בפנימי כי כח השמירה הוא דווקא מהמקיף כמבואר בתורה לה ענין החשמל ששומר בחי׳ לבושים שהם שמירה בסוד החשמל כיון שהוא אור גבוה הרבה יותר מהפנימי שכל כוחו להכנס הוא בכח הצמצום אבל המקיף הוא אור הבינה אמא עילאה (שכשזוכה לעשותו פנימי אזי נעשין נה״י דאמא חב״ד לז״א) הכי נמי המבואר אצלינו שציצית שומר מניאוף הכוונה מכח שהיא אור מקיף שסובב ומקיף ושומר.

וגם זה סוד איש ואשה אמת ואמונה המבואר כאן כי השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה (יבמות סב:) דהיינו מקיף בחי׳ אמא עילאה השומרת ודייקא מכח שהיא אמונה ולא שכל לכן קשה יותר להטותה מהאמת כמבואר שלא רצו לתת לעגל אבל איש דייקא מכח היותו שכל פנימי יש אחיזה באמת שלו ואפשר בסברא להטותו מהאמת.

ציצית שמבטל עצת הנחש

כי כוחה להחזיר ליושר ולבטל הסטיה והעקמומיות של הנחש

וזהו ציצית שמירה לניאוף ששומר את האדם מהניאוף, דהיינו מכל מיני זימה המעורר חרון אף. (דהיינו שהוא החטא היחידי שלא נקרא על שם המעשה אלא על שם החרון אף שגורם)
ונ״ל עומק הענין יותר כי כנגד הברית עומד הניאוף ולעומת היושר של הברית שמכוון כלפי הכתר בבחי׳ הנותן בים דרך (שרק בהבטה מתמדת בכתר אפשר לעבור בשלום וביושר את המים רבים שביניהם) כך לעומת זה הניאוף הוא עצם הסטיה מהברית והקשר עין הזה לכן דייקא הניאוף הוא עצת הנחש כמבואר כאן, כי אמת יש רק בבחי׳ יושר הארת הכתר שנמצא בקו האמצעי ומאיר דרך התפארת מדת האמת כידוע. ולכן לעומתו הוא דייקא הנחש שמשולל לגמרי מיושר וכל מהלכו הוא עקמומיות.
ועיקר העקמומיות שלו היא שאעפ״כ טוען דרך נחש עלי צור דהיינו שהוא הצור והשורש/[ה]. כי לכל עקמומיות חדשה הוא מכנה צור ושרש בבחי׳ לבן שמרמה עשרת מונים את יעקב שמדתו אמת ובכל פעם טוען שזו

[ה] שמעתי מהריצ״ח בשם רמ״ע מפאנו

האמת. (עכ״פ גם ממנו צריך ללמוד לא להתייאש ולהתחיל כל פעם מחדש כל זמן שאנו תחת ממשלתו. והכוונה ממש כמוהו התחלה חדשה לגמרי כאילו לא התחלנו כלל כי שמא ההתחלה הקודמת היתה בעקמימות ובהתחלה תלוי כל ההמשך (כמבואר בחי״מ תלז עי״ש) לכן הנחש שכל התחלותיו הן בעוקם לכן כ״פ חוזר ליושר בעקמימות נמצא כל מהלכו בפיתול אבל אנו צריכים שההתחלה תיהיה ביושר ממש ממילא כל ההמשך יהיה ביושר ממש. והיושר הראשון תלוי באמת שמקבלים מהצדיק דהיינו האמונה ברורה וחזקה שבכוחה לתת בים דרך כמבואר בהקדמה לתורה ו.

הצדיק יסוד עולם הוא הלעומת זה של הנחש כמבואר כאן שיש עצת הנחש לעומת עצת הצדיק . וכן מבואר באריז״ל על זוהר פנחס רמט בסוגית כאיל תערוג שם שהנחש הוא יסוד דקטנות מבואר שבמוחין דקטנות נקרא היסוד נחש . ורמז לזה נמצא בתרגום יהונתן על עשו איש ציד תרגום נחשירכין דהיינו שיש נחש על ירכו במקום חרב הברית על ירך שיש להצדיק כמובא בתורה ב׳.

וכח הציצית שמטיל בנקב שבבגד (הבוגד ומסתיר את האמת) להיות מציץ מן החרך והנקב אליו ית׳ בכל הסתרה וחושך ובכל התגברות הנחש לסטיה וניאוף בכח הציצית לחזור והציץ אליו ית׳ ולחזור ליושר.

ולכן הציצית היא על השכם דייקא, כי שם מקום מועד לפורענות ומחלוקת וסטיה מהאמת. לכן דייקא שם שמים את הציצית בבחי׳ וישימו את השמלה על שכמם, ומכוחה מאיר אור המקיף ששומר ונותן כח להציץ, בבחי׳ הציץ אליו בעל הבירה.

ודייקא ארץ ישראל/[1] שעיני ה״א בה מרשית השנה וכו׳ שם עיקר בחי׳ הציץ אליו בעל הבירה וממילא שם עיקר הכח לחזור להציץ אליו ולהשמר מעצת הנחש[2].

ובאמצעיתא שער השמים יסוד דתפארת שמאיר לבית אלקים שהיא המלכות כמבואר בזוהר ויצא קנ:

עד כאן ההקדמה

*

---

[1] **בענין א״י צ״ע** שהיא בחי׳ מקום ואילו נס מבואר ששיך דייקא בבחי׳ מעל הזמן והמקום (בידוע שזמן ומקום קשורים מאד כי מקום הוא רק מחמת הזמן)

עוד צ״ע שבבחי׳ מקום רבינו מזכיר כאן גם את עיר שכם שגם היא בא״י. ולכאורה נראה שכמו שיש חילוק בין אמונה תפילה ניסים שהם בחי׳ א״י, לציצית, שגם בכוחה להמשיך אור החכמה, אבל בבחי׳ שמירה ורפואה ולא נס. כך אולי יש חילוק בין שכם לא״י, ששכם בחי׳ יוסף כמבואר בפנים והיא מקום הנחת הציצית. והציצית היא בחי׳ א״י שבה מציץ השי״ת תמיד כמ״ש עיני ה״א בה תמיד.

ובפנים נטיתי לבאר שהם זה לעומת זה שיש שער השמים ששם מאיר הנס ויש לעומת זה שכם מקום מועד לפורענות שהוא בחי׳ בגד שצריך לתלות בו ציצית כדי לתקנו.

אבל לפ״ז יש להבין באמת מדוע יוסף שנקבר בשכם לא הואיל להצילה מהפורעניות כולם שהרי גם במכירתו ובמעשה דדינה וחלוקת הארץ היה שם או חי או קבור.

ואולי צ״ל כי יוסף שמירת הברית וציצית שומר מניאוף, אבל לא מבטל הבחירה וכשיש פגם באמונה הם לא מועילים, כי מועילים רק למי שרוצה בשמירת הברית ולא ממילא. וצ״ע.

עוד להעיר בענין העיר שכם שכתוב ויבוא יעקב שלם עיר שכם ומבואר בגמ׳ (הובא בתורה כג) שתיקן להם מטבע וביאר רבינו שתיקן אותם מתאוות ממון שהיא ע״ז דהיינו שמדתו אמת והאיר שם אמת שעי״ז זכו לאמונה (ובאמת לבסוף זכו למות נימולים)

[2] **וצ״ע כיון שה׳ צילך** איך תמיד עיניו שם ומדוע לא מפנה עיניו כלפי שמי שפונה ממנו וכפי ששמעתי שלטובתו פונה ממנו כדי שלא לדונו כחוטא בבית המלך ולכאורה לפ״ז משמע שההסתכלות הזו היא עיני א״א

וצ״ע עיין תורה קפז עה״פ ואתה תשלם לאיש כמעשהו שזה דייקא בא״י ממהרים לשלם מידה כנגד מידה לפ״ז משמע שהם עיני ז״א וצ״ע.

תורה ז [א]

כדרכו פותח רבנו את התורה בפסוק בו מצא רמז להשגתו המתבארת בתורה זו ובסוף התורה יתבאר בפרטיות כי"צד

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם [ב].

אחז"ל שהתורה נקטה "לפניהם"/[ג] לשון רבים, לומר כי **הושוו אשה לאיש {קידושין לה. ב"ק טו.}**/[ד] דהיינו שאת "המשפטים" צריך ללמד גם לנשים/[ה], **ואיתא במכילתא** [ו]/[ז], **יכול יהי' התלמידים לומדין ואינם מבינים** שכיון שכתוב "אשר תשים" אפשר היה לחשוב שהכוונה להניח לפניהם, והם כפי חשקם להבין, יתאמצו ויבינו כל אחד כפי כוחו, **ת"ל אשר תשים לפניהם, ערכם לפניהם כשולחן ערוך** כי לשון "לפניהם" רומז שצריך הרב להראות להם פנים בכל דבר, דהיינו לבארו להם עד שיבינו/[ח]. ולשון "תשים" משמעותו לשים בסדר, כמבואר בסוף מסכת תמורה וכן כתוב (דברים לא יט) "ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם", דהיינו עד שיהיה מסודר בפיו. ובילקוט שמעוני/[ט] (שמות כא רמז שז) **הביא בשם ר"ע את שתי הדרשות :**

[א] תורה זו נאמרה בחורף תקסג (חי"ט נט) ועי"ש סימן ג'.

[ב] שמות כא א'

[ג] **צ"ע לכאורה** "לפניהם" כיון שהוא לשון זכר, מדלא נקט לפניהן, היה מקום לומר שהכוונה רק לגברים, ומה שנקט לשון רבים, לכאורה לא בא לרבות נשים, אלא כלפי כלל הגברים נקט כן.

[ד] **קדושין לה.** – דבי רבי אליעזר תנא אמר קרא "אשר תשים לפניהם" השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה. עי"ש ובב"ק טו. שיש עוד שתי דעות מאיזה פסוק ללמוד זאת, ורבינו מביא כאן רק אחת מהן.

באמת לא מבואר בגמ' מאיזה מילה מדייק התנא דבי רבי אליעזר שהושוו איש לאשה, אלא שבדרך כלל כך לומדים שמהמילה "לפניהם".

וצ"ע כי בתוס' ב"ק דף טו. ד"ה אשר תשים מבואר ד"לפניהם" מדבר בדיינים שמשה נצטוה לשים לפניהם את המשפטים כדי שידעו לדון ולא מדובר כאן בנידונים וא"כ אין שום ראיה לדרש מהפסוק.

ועיין גן רוה עה"ת ריש משפטים שהקשה כך ותירץ בשם ספר **מירא דכיא** דיליף מהמילה "תשים" שהיא נוכח לזכר ונסתר לנקבה וכיון שמשמש לזכר ונקבה מכאן שהושוו לכל התורה כולה ועיין שם **דברי חנוך** שמביא כמה ראיות לחידוש זה ואח"כ כמה קושיות על חידוש זה.

אבל צ"ע מעיקרא מה תירץ הרי גם אם נלמד מ"תשים", עדין קשה שהצווי היה לשים לפני הדיינים, ולא לפני הנדונים ומאי הושוו?

ועיין תוס נדה נ. שלומד מדרשת חז"ל הנ"ל שכשם שמדבר בנידונין מדבר בדיינים עי"ש

[ה] **אע"פ שמצות** עשה שהזמן גרמא אשה פטורה וא"כ אין צורך לשים לפניה, צריך לומר שהכוונה על שאר המצוות שכן חויבו בהן, שהיה סברא לומר שגם מהם אשה פטורה, וזה קמ"ל תיבת "לפניהם" שהיא כן חייבת.

[ו] מכילתא דרבי ישמעאל מסכת נזיקין פרשה א תחילת פ' משפטים גם עיין ערובין נד:

[ז] **מכילתא משפטים** מסכת נזיקין פרשה א' – ואלה המשפטים. ר' ישמעאל אומר אלו מוסיפין על העליונים מה עליונים מסיני אף תחתונים מסיני. רבי עקיבא אומר ואלה המשפטים למה נאמר לפי שהוא אומר (ויקרא א') דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אין לי אלא פעם אחת מנין שנה ושלש ורבע עד שילמדו תלמוד לומר דברים. ל"א ולמדה את בני ישראל. יכול למדין ולא שונין תלמוד לומר שם שימה בפיהם. יכול שונין ולא יודעין תלמוד לומר ואלה המשפטים וגו' ערכם לפניהם כשלחן ערוך כענין שנא' שם ד' אתה הראית לדעת.

עירובין דף נד: – רבי עקיבא אומר מנין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו? שנאמר "ולמדה את בני ישראל" ומנין עד שתהא סדורה בפיהם? שנאמר "שימה בפיהם" ומניין שחייב להראות לו פנים? שנאמר "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם".

פרש"י – להראות לו פנים – ללמדו, לתת טעם בדבריו בכל אשר יוכל, ולא יאמר כך שמעתי, הבן אתה הטעם מעצמך, וחבירו בערובין (יג:) שהיה ר"מ אומר על טמא טהור, ומראה לו פנים: אשר תשים לפניהם – ולא כתיב אשר תלמדם צריך אתה לסדר ולשום לפניהם טעם המיישב תלמודם:

[ח] **ראה סנהדרין דף צא: ומהרש"א שם** שהרב חייב ללמד לתלמידו עד שיהיה שגור בפיו, כרבי פרידא שחזר ולימד ארבע מאות פעם לתלמידו, ואם לא עושה כן נחשב כגוזל נחלת אבות מהתלמיד, כי התורה היא "מורשה קהלת יעקב" (דברים לג ד) ועי"ש שאפילו עוברין מקללין אותו.

וראה בזה בהקדמת בעל הפלאה לספר המקנה – ביאור למאמר חז"ל (מו"ק יז) אם הרב דומה למלאך ה' יבקשו תורה מפיהו, וקשה הרי אדם גבוה ממלאך, ותרץ שמלאכים נקראים עומדים, כמ"ש (זכריה ג' ז') ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. ורק רב שמוכן לעמוד מהשגותיו הגבוהות, ולרדת ללמד את התלמיד לפי מדרגתו, תורה יבקשו מפיהו.

[ט] **ילקוט שמעוני שמות** – פרק כא – רמז שז – רבי עקיבא אומר מנין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדו שנאמר (דברים לא יט) ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם. ומנין שחייב להראות לו פנים? שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם.

וכן מבואר בפרדס יוסף ויקרא ו' ג' אות יא עה"פ ושמו אצל המזבח.

ורבינו מצא כאן רמז שמה שהושוו אשה לאיש, היינו בחי' חיבור/[ו] אמת ואמונה, שעי"ז נשלמת האמונה, ועי"ז זוכים לגאולה שהיא בחי' שלחן ערוך, כי לעתיד לבוא התורה תתבאר לכולם כשלחן ערוך המוכן לסעודה. והקשר בין רישא לסיפא, דהיינו בין שלימות האמונה לביאור התורה שתהיה בגאולה יתבאר בפנים, כי לאמת זוכים ע"י משפטי התורה שהם בחי' תריג עצות שקבלנו בסיני, שע"י שמקימים אותן נחקק האמת ונשלמת האמונה שבה תלויה הגאולה.

אות א

תחילה מבאר רבינו עניין הגאולה שתלויה בשלימות האמונה והקשר בין אמונה לתפילה וניסים ולישראל ולארץ ישראל ומבאר מפסידי האמונה שהם הכופרים בניסים ובכח התפילה ומבאר סוד הניסים עליונים ותחתונים כי עיקר האמונה היא האמונה בנסים ושלימותה כשמאמין שאין חילוק בין נס לטבע כי שניהם עושה הקב"ה ובאמת אין חילוק כלל שהרי אין לך נס גדול מלידה שהיא ממש יש נפלא מאין ממש טיפה סרוחה סרוחה דייקא וכן כל עשב צומח מרקבון והעדר הזרע שהוא סיבתו ואעפ"כ כיון שהוא דבר רגיל וחוזר בעולם נחשב טבע, ואילו חומץ שידלוק שזה נס הרבה יותר קטן ופחות מורכב אעפ"כ נחשב לנס עצום. מוכח מזה שכל ההבדל בין נס לטבע תלוי באדם עצמו עד כמה הוא בדמיונו קשור להנהגת הטבע שעי"ז הוא מנותק מאמונת ההשגחה.

וצריך לדעת ממה שחז"ל גילו לנו שמנכין זכויות על הנאה ממעשה ניסים ונחשב טרחה לפניו מי שמבקש ניסים ומאידך מצינו צדיקים שנעשה להם נס ונהנו ממנו ומאידך היו שנעשה להם נס ולא רצו ליהנות ממנו משמע שזה תלוי במדרגת האדם גדול אמונתו.

ולפ"ז כאן שרבנו קושר כאחד את התפלה אמונה וניסים או שמדובר בניסים שבתוך הטבע למי שהוא במדרגה נמוכה או שמדובר באמונה שהיא שיבור הטבע דהיינו לעשות עצמו עיור מחיזו דעוה"ז וכן תפילה שהיא מסירות נפש/[יא] ממש שרק עי"ז אפשר לעשות לו ניסים גלוים שהם ביטול הטבע.

דע כי עיקר הגלות אינו אלא/[יב] **בשביל**/[יג] **חסרון אמונה**/[יד] כי עיקר הגלות היא הפירוד בין ישראל להקב"ה וזה לא תלוי בגוף אלא בדעת התלויה באמונה כי באמת הוא ית' ממלא כל עלמין, ממילא הגלות והגאולה היא רק בדעת, עד כמה מאמין שהש"י אצלו וסמוך לו, **כמ"ש (ש"ה ד')**/[טו] **תבואי תשורי מראש**

[ו] **משמע שחיבור הוא בחי' השתוות.** ואולי בבחי' הכתוב באדה"ר (בראשית ב' כג) זאת הפעם עצם מעצמי ופרש"י מלמד שבא אדה"ר על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה.

[יא] עיין **מקור מים חיים** אות כא (על הבעש"ט עה"ת)– פרשת עקב שכתב בשם ס' בית אהרן ברמזי פסח דצ"ב ע"ב וז"ל, סיפר המעשה מהבעל שם טוב הקדוש נבג"מ, שנראה לבנו אחר פטירתו, ושאל אותו איך עובדין את הבורא, ונדמה לו הר גבוה תחת השמים ואצלו עמק עמוק מאוד, ועמד על ראש ההר וזרק את עצמו לתוך העמק, ונתפרקו אבריו עד לפירורין, ואחר כך אמר לו כך עובדין את הבורא, עכ"ל:

[יב] **הלשון עיקר** ואח"כ אינו אלא, צ"ע שנראה סתירה.

וצ"ע כי רבינו מעתיק לשון זה מהמדרש תנחמוא כדלקמן וא"כ צ"ע מדוע הוסיף על לשון המדרש תיבת עיקר.

[יג] **צ"ע דצ"ל בגלל**, כי בשביל משמע להפך שהגלות היא כדי שיהיה חסרון אמונה. ונראה שרומז לבחי' שבשעת נסיון לוקחים מהאדם את הדעת. **עוד צ"ע** למה לומר שהגלות בגלל חסרון אמונה לכאורה יותר נכון לומר שהגלות היא בעצמה החסרון אמונה שהרי אנו נמצאים בארץ ואפילו סמוך מאד לבית המקדש ואעפ"כ מחסרון אמונה אנו בגלות נוראה.

[יד] **נראה שעומק הענין** מדבר במהות הגלות, שהיא שם לכל דבר שאינו במקום חיותו. וכלפי הקב"ה כיוון שכל השגתו היא רק בכלי וידי האמונה. לכן אמונה היא גאולת הנפש וחסרונה היא גלות הנפש. כי בלא אמונה הוא לא נמצא במקומו כי היכן שחושב שם נמצאת נפשו ובלא אמונה שהקב"ה "נמצא מאד" (תהלים מו ב) עמו ואצלו ("סמוך מאד טמיר ונעלם") אזי הוא רחוק מהקב"ה כאילו גלה מארצו ומקומו. ועיין תורה כב אות ב' ג' ידים הם בחי' אמונה והביאור (הריצ"ח) כי כמו שידים כלי קבלת דבר גשמי כך באמונה מקבל דבר רוחני.

[טו] **פרש"י** – אתי מלבנון תבואי – וכשתשובו מן הגולה אני אשיב עמכם ואף כל ימי הגולה בצרתך לי צר ועל כן כתב אתי מלבנון תבואי, כשתגלו מלבנון זה אתי תבוא ולא כתב אתי ללבנון תבואי לומר משעת יציאתכם מכאן עד שעת ביאתכם כאן אני עמכם בכל אשר תצאו ותבואו:

תשורי מראש אמנה – בקבצי את נדחיך תסתכלי ותתבונני מה שכר פעולתך מראשית האמונה שהאמנת בי לכתך אחרי במדבר ומסעותיך וחניותיך על פי וביאתך לראש שניר וחרמון שהיו מעונות אריות סיחון ועוג, ד"א מראש אמנה הר הוא בגבול צפונ' של ארץ ישראל ושמו אמנה ובלשון משנה טורי אמנון והר ההר שנאמר בו (במדבר לד) מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר וכשגליות נקבצות ומגיעות שם הם צופים משם ורואין גבול ארץ ישראל ואוירה של ארץ ישראל ושמחים ואומרים הודיה לכך נאמר תשורי מראש אמנה:

הפסוק ראיה שע"י אמונה מתקיים תבואי ותשורי דהיינו שחוזר למקומו עד כדי שכאילו רואה ממש את הקב"ה. בחי' המובא בשם מוהרנ"ת נפתחו השמים וארא מראות אלוקים ר"ת אמונה.

ועיין פרש"י מבואר שגם בגולה הקב"ה עמהם וא"כ לפי דברי רבינו אין זה גלות כלל אבל הכוונה שהפסוק מגלה לנו שבאמת הגלות היתה רק בגלל החוסר אמונה ולכן צריך לספר לנו שהש"י עמנו תמיד, אבל אם היתה אמונה היינו בעצמינו מרגישים שהקב"ה עמנו ממש בכל מקום וממילא אין זו גלות ברוחניות.

אמנה כך דרשו במדרש תנחומא פ"י **(טז)**/[יז] והביאור כי לשון תבואי תשורי רומז לגאולה כמ"ש בישעיהו נב ח' עין בעין יראו בשוב ה' ציון וזהו תשורי לשון ראיה כמ"ש מגבעות אשורנו, וזה יהיה ע"י ראש אמונה דהיינו שלימות האמונה שהיא בחי' בטחון כמבואר בתורה עו שבטחון בחי' הסתכלות סחי' עיני כל אליך ישברו והיינו תבואי תשורי הנ"ל, ומבואר בספרים שהבטחון הוא שלימות האמונה שכל כך מאמין בו עד שבטל ממנו כל דאגה ומחסור ומרגיש כגמול עלי אמו.

ואמונה, הוא בחי' תפלה/[יח] כי כל חיותו בתפילתו תלוי עד כמה מאמין שהש"י שומע ומקבל ושבכוחו לעזור, **כמ"ש (שמות יז) ויהי ידיו אמונה**/[יט], **ותרגומו פריסת[כ] בצלו [כא]**/[כב] דהיינו שהתרגום של ידיו אמונה הוא שהן פרוסות כלפי מעלה בתפילה כאילו מקבל בידיו את מבוקשו כל כך הוא מאמין. וגם בדברי הלל ושבח כשמרים ידיו בתפילתו מראה בשיתוף ידיו בתפילה שליבו לא רחוק משפתיו/[כג] כי הידים קרובות ללב וכשמתפשט האמונה בידים/[כד] מלמד על גודל האמונה והתלהבות שבלב .

וזה דהיינו אמונה ותפלה הם **בחי' נסים**/[כה] דהיינו התגלות של הנהגה של **למעלה מהטבע** בחי' שאור הכתר הנקרא פלא מאיר במלכות ומעלה לבחי' נס/[כו], **כי התפלה** כוחה **למעלה מטבע**/[כז], **כי הטבע** שהוא

[טז] **תנחומא פ' בשלח** אמצע פ"י

[יז] **תנחומא בשלח** סוף פ"י ואין הגליות עתידות להיגאל אלא בשכר אמנה שנא' (שיר ד) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה וגו' (ועי"ש כל הפרק מדבר מגודל מעלת האמונה והשכר עליה) וצ"ע שהמדרש נקט לשון שכר דמשמע עבור אמונה מקבל שכר גאולה ולא כדבר הגורם לדבר.

עיין לק"ה פסח ז' אות כב שראש אמנה גבוה מאמונה כי הוא בחי' עתיק וז"ל– אֲבָל אַחַר קְרִיעַת יַם סוּף שָׁאָז זָכוּ לֶאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת עַל – יְדֵי שֶׁהֶמְשִׁיכוּ אָז הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה מִבְּחִינַת עַתִּיק דְּעַתִּיקִין, מִבְּחִינַת אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, מִבְּחִינַת רֹאשׁ אֱמוּנָה. וְעַל – כֵּן זָכוּ אָז לַשִּׁירָה, בְּחִינַת תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי רֹאשׁ אֱמָנָה, 'תָּשׁוּרִי' דַּיְקָא בְּחִינַת וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה, כִּי עִקַּר הַשִּׁירָה בְּשֶׁזּוֹכִין לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁמִּמֶּשֶׁם כָּל הַשִּׁירוֹת וְהַנִּיגּוּנִים וְעַל – כֵּן עַל – יְדֵי הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה שָׁזָכוּ אָז בְּיֶתֶר שְׂאֵת, עַל – יְדֵי זֶה הַתַּר הֶחָמֵץ אַחַר בָּךְ,

[יח] **לכאורה הראיה** היא מהתרגום ולא מתייחס לפסוק עצמו אבל עיין תורה כג אות ג' שם מביא ראיה מפסוק זה שגם ידיים הם אמונה והביאור (ריצ"ח) שאמונה היא ידים לקבל דבר רוחני כי כשמאמין בדבר פי' שקבלו.

[יט] **צ"ע** מה צריך פסוק לדבר כל כך פשוט ומובן בסברא שאמונה היא תפילה

[כ] גם בדפו"ר – פריסת, ובתרלד - פרישת, ומתרלו - פריסן (כלשון אונקלוס) ובתורה ט אות א', ותורה כ' אות ה' [דף כח:] ותורה ה תנינא אות א [דף ז:], שם רבינו נקט פרישת ובתרלו תיקן פריסן.

[כא] זהר יתרו סז. ספר המדות תפילה מו

[כב] **הריצ"ח** (כג) ביאר שפריסת ידים שייכת במי שתפילתו היא לא רק בבחי' שמיעה, דהיינו לא רק למי שפונה רק לבחי' אוזן של מעלה, אלא שהוא ראוי גם לבחי' עין של מעלה. ובאמת יש שכתבו למנוע מזה למי שאינו ראוי. ולמעשה פריסת ידים היה פעם מצוי יותר עיין שו"ת באר שבע סימן עא שתמה מדוע לא נוהגים כן היום ומביא ראיות רבות שכך נהגו להתפלל בדרות קדומים. ותירץ שאולי כיון שהוא חוקות הגויים. (ועיין בסוף הוספה ב' דבריו והחולקים עליו) אבל רבינו בספר המדות משמע שרצה להחזיר עטרה לישנה עיין שם ערך תפלה אות מו – בשעת תפלה יפרש כפיו, כאלו מקבל איזה דבר: ואולי כי בהתקשרות לרבינו אנו כן ראויים לבחי' זו. כעניין המבואר לקמן בתורה ח' סוף אות ה' שגם הנלוים לצדיק יכולים להתגרות ברשעים.

וראיתי שמפרשים שע"י פריסת ידיו בתפילה מקבל הארת אמונה יותר וצ"ע המקור ואם היא סברא נראה כנ"ל שהפריסה מראה אצלו אמונה ממילא מאיר עליו יותר מלמעלה

ועיין זהר ריש פ' יתרו דף סז. שיש ממונים מיוחדים לקבל התפילה שהיא בפריסת ידים ולחזור ולברך את המתפלל כן. (עי"ש מאידך הסכנה במי שמרים ידיו שלא בתפילה או בקשה)

[כג] **דהיינו שהוא** לא בכלל אלה שאמר עליהם ישעיה פרק כט (יג) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יַעַן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי וַתְּהִי יִרְאָתָם אֹתִי מְצַוַּת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה:

[כד] **עיין תורה צא** שצריך שהאמונה תתפשט לידים ועיין **תורה י'** עניין מחאת כפים בתפילה שהשמחה שבלב צריך שתתפשט לידים

[כה] **עיין תורת נתן ערכי רמ"ק** כרך ו' ערך נס אות רכב עפ"י אור יקר פקודי סימן ו כרך יא דף קעה. – ענין הנס יהיה בשתי דרכים או כיוסף שעשה נגד טבעו ועי"ז הטבע נכנע לו בים כחו"ל וינס וינס. או ע"י מלאך שיהפך הטבע לפי הצורך וזה כנגד יעקב שהיה צדיק מלאך קדוש.

צ"ע אולי אפ"ל שבחי' יוסף הוא נס הנעשה מידה כנגד מידה למי שמשבר תאוותו כגון יוסף וכגון בתורה מז שמי שמשבר טבעו ומכניע תאוות אכילה הקב"ה עושה על ידו מופתים הוא בחי' הנס הראשון הנ"ל. ויש נס בחי' יעקב דהיינו שאמונתו שלימה כל כך שאצלו אין טבע כלל כגון רבי חנינא בן דוסא שאין אצלו חילוק כלל אם שמן או חומץ וגם זה שיבור הטבע אבל לא במידות אלא במוחין שעשה עצמו עיור לגמרי מהנהגת הטבע של עוה"ז, וכל התפעלותו רק ממה שרואה בעיני השכל שזה בחי' מלאך.

[כו] **ספר שערי צדק** [חברו החכם רבי יוסף בן קרניטול בן כבוד רבי אברהם בן רי"ת] – השער העשירי – לפי שכל הטובות נמצאות מן הכתר שהוא אין שהוא הלובן העליון שהוא עולם הרחמים הגמורים והחסד הגמור ועתה פקח עיניך ותראה עניינים עמוקים מבוארים לפניך ותראה המושכלות מושגות במורגשות. **והספירה הזאת היא העושה הנפלאות** וכן הוא אומר לעושה נפלאות גדולות לבדו, לבדו ממש, **הוא סוד הכתר**. וכן הוא אומר נורא תהלות עושה פלא וכתיב אודך על כי נוראות נפליתי והנני מבאר כתיב זכר עשה לנפלאותיו כשהזכרון שהוא יסוד דבק במלכות אזי המלכות עשה הנסים שהם זכרון לנפלאות הסתומות והנעלמות. **והנני רומז כשהנסים נעשות החלק הנעשה על ידי מלכות**

הנהגת הקב"ה את העולם המתלבשת בחק קבוע של מערכת הגלגלים והכוכבים/[כח] **מחייב כן** הנהגה טבעית, **והתפלה משנה הטבע**/[כט] דהיינו תפילה שהיא בקשת צרכיו בדרך כלל מבקש מה שלא ראוי לבוא לו בדרך הטבע/[ל], **וזה דבר נס**/[לא] לשון עמוד גבוה שבולט לעין מעל הארץ, כמ"ש (במדבר כא ח) עשה לך שרף ושים

נקרא נסים והחלק הנעשה על ידי הכתר נקרא נפלאות וזהו סוד הפוך הטבע והשתנותו שהכתר העליון מאציל על המלכות על ידי התפארת אזי הים ראה וינוס שהרי מן המקום שנעשה הכל ונתאצל הכל יבא החפץ ואז נעשים הנסים בכח הנפלאות.

[כז] צ"ע כי ביציאת מצרים היו בני ישראל על שפת הים ומצרים אחריהם וישראל צעקו ומשה עמד בתפילה והקב"ה אמר לו מה תצעק אלי דבר אל בנ"י ויסעו. ופירשו המפרשים לא זמן תפלה עכשיו. ולכאורה קשה אם לא עכשיו אימתי. וצ"ל כפי שיתבאר לקמן שמי שאינו ראוי לנס גלוי לא תועיל לו תפילה אלא דווקא איזה מסירות נפש והיינו דא"ל דבר אל בני ישראל ויסעו לתוך הים. וכן מבואר בגמ' ברכות כ. – אמר ליה רב פפא לאביי מאי שנא ראשונים דאתרחיש להו ניסא ומאי שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא אי משום תנויי בשני דרב יהודה כולי תנויי בנזיקין הוה ואנן קא מתנינן שיתא סדרי וכי הוה מטי רב יהודה בעוקצין האשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה זיתים שכבשן בטרפיהן טהורים אמר הויות דרב ושמואל קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצין תליסר מתיבתא **ואילו רב יהודה כי הוה שליף חד מסאניה אתי מטרא ואנן קא מצערינן נפשין ומצוח קא צוחינן ולית דמשגח בן אמר ליה קמאי הוו קא מסרי נפשייהו אקדושת השם אנן לא מסרינן נפשין אקדושת השם**

[כח] **טבע היא הנהגת העולם** עפ"י גלגל המזלות דהיינו בחוק קבוע המעלים את המנהיג האמיתי שמעליהם. דהיינו שנדמה לגלגל הסובב מאליו. ועיין תורה יז תנינא שמי שלא ראוי להשגחה אזי הטבע חסד לו שיכול לקבל טובה מצד הטבע כי מצד ההשגחה היה נענש. כי השגחה היא עיני הש"י וממילא אם ח"ו חוטא נידון כחוטא בבית המלך, אבל טבע היא השגחה בבחי' אחור באחור שמי שהוא בבחי' עורף כלפי הקב"ה כי פונה למשען אחר אזי בבחי' ה' צלך הוא ית' גם בבחי' עורף כלפיו לטובתו כנ"ל ואזי השגחתו עליו היא בבחי' אחר כתפיה דהיינו רק המוכרח לו לקיומו ולא יותר וכמובן יש בזה בחינות רבות ואינו כפשוטו ממש.

[כט] **צ"ע עיין ספר המידות – ערך תפלה יט**. אסור להטריח את השם לשנות את הטבע: ועיין **תענית כ:** שהנהנה ממעשה נס מנקים לו מזכויותיו וצ"ע א"כ למה מתכוין רבינו כאן דלא נחשב טרחה ומה הגדר מה נחשב לטרחה ומה לא. ואיך שייך טרחה אצל הקב"ה. ומתי מותר ליהנות מהנס.

(**עיין קדושין** מעשה בתנין בעל שבע ראשים שהיה מזיק בבית המדרש וגרמו להצדיק רבי יעקב בריה דרב אחא להכנס לשם בלא שידע על הסכנה ומצאו שם והתפלל ובכל כריעה שכרע נפל ראש אחד של התנין, ואח"כ התרעם מדוע סיכנו אותו וכעת אפשר שינכו לו מזכויותיו בגלל הנס שנעשה לו ועי"ש מהרש"א שכתב שע"י תפלה אין זה נס ולא ינכו לו מזכויותיו. אלא שהוא סבר שלא מחמת התפלה מת הנחש אלא בנס. **והביאור נ"ל** כשאדם נכנס למקום סכנה אזי כדי להצילו כאילו מכריח את הקב"ה לעשות לו נס ועל זה מנכין מזכויותיו אבל תפלה היא בקשה ותחנונים לכן לא מפסיד זכויותיו.)

ונראה כי יש נס גלוי ויש נס מכוסה דהיינו שאפשר להסביר אותו בדרך טבע. ונראה פשוט שנס שאפשר לכסות בדרך טבע אינו טרחה וגם מותר ליהנות ממנו. וממילא מובן גם שכל הטרחה אינה עצם עשיית הנס אלא הקטרוג שהוא גורם כשנעשה למי שלא מגיע לו עפ"י דין.

אבל נס גלוי נחשב טרחה כביכול, כי מטריח את הקב"ה לעבור על "החוק נתן ולא יעבור" דמעורר קטרוג בעלי הדין, בזכות מה מגיע לו שנוי טבע. אבל מי שבעצמו גם מכניע יצרו ומבטל טבעו אזי אין עליו קטרוג כי זו מדת הדין מדה כנגד מידה שישתנה הטבע עבור מי שמתגבר על טבעו (וכמבואר בתורה מז שהמשבר תאוות אכילה נעשים לו מופתים). אבל יש עוד אפשרות להשתיק בעלי הדין וזה ע"י אמונה שלימה כרבי חנינא בן דוסא שמדתו אמונה שאמר מי שאמר לשמן שידלוק יאמר לחומץ שידלוק שכיון ושאמונתו שלימה שאין טבע כלל רק הכל בהשגחה גמורה על ידו ית'. דהיינו ע"י שמתגבר על טבעו שלא הולך אחר עיניו אלא רק אחר עיני השכל שיודע שאין עוד מלבדו כלל לכן לגביו אין טבע ולא נחשב לנס, כי שמן דולק זה נס כמו שחומץ דולק ואין שום חילוק כי הכל בידו ואצלו ית' אין שום חילוק כלל בין שמן לחומץ. כיון שכל מהותו בבחי' מעל הטבע לכן הוא גם מונהג באופן הזה. כפי האמת שאין טבע. ואולי לזה כיוון הרמ"ק הנ"ל שיש נס בחי' יוסף ששיבר תאוותו ויש נס בחי' יעקב שהוא כמלאך דהיינו שלימות אמונה.

ועיין לק"ה **פסח ז' כא** מבאר שם שקריעת ים נתאפשרה רק ע"י שעשו בעצמם קריעת ים בים החכמה שלהם ע"י אמונה שסלקו השכל וצ"ע א"כ מי שלא זכה לדעת לא יכול להתפלל על בנין ביהמ"ק ואולי זה דווקא בשעת דין כמו בקי"ס שאמר הקב"ה למשה לאו עידן צלותא דבר אל בנ"י ויסעו וצ"ע אולי דווקא בלי תפילה אזי מתקיים מאמרו אם מכין זאת קודם ברוחניות אבל בתפילה בכל אופן מועיל. דהיינו שמתגבר על טבעו ועוד אולי גם בתפלה זוכה לנס רק כשהתפלה בבחי' שיבור הטבע דהיינו מסירות נפש ממש כמבואר בבעש"ט שתפלה צריכה להיות במסירות נפש ממש.

[ל] **אע"פ** שרבינו לימד אותנו לבקש על כל דבר כי אינו דומה מה שמקבלים ע"י תפלה למה שמקבלים בדרך הטבע שאז הוא כמו בהמה שמקבלת בלא פנים כלל.

[לא] **נס לשון גובה** כמ"ש במדבר כא ח' עשה לך שרף ושים אותו על נס. פרש"י – על כלונס שקורים פירטיק"א בלע"ז וכן (ישעיה ל) וכנס על הגבעה (שם מט) ארים נסי (שם יג) שאו נס ולפי שהוא גבוה לאות ולראיה קוראו נס:

ודבר נס הוא שמאיר אור גבוה למטה ומתגלה הנהגת למעלה מהטבע והזמן.

עיין ספר מחשבת החסידות בשם **וצווה הכהן** – נס הוא יציאה מטבע הפי' כי טבע הוא בחי' אחר הבריאה ונס הוא לא שנברא דבר חדש כי אין חדש תחת השמש דהיינו יותר ממה שנברא בששת ימי בראשית אלא הנס הוא שמאיר משורש הבריאה דבר שנברא אלא שנשאר שם בשורש הבריאה ולא היה לו התגלות בבחי' הבריאה כי אינו שייך למידותיו של הקב"ה אלא לשם העצם וכשרוצה השי"ת לעשות נס אזי מאיר משם משורש הבריאה את הנס, דהיינו שבאותו מקום של הנס מאיר שם בחי' שם העצם בחי' שורש הבריאה. עכ"ל. ועיין לעיל בשם השערי צדק.

אותו על נס, כך הוא הנס שעולה ויוצא מגדר הטבע והארציות, **ולזה צריך אמונה** שלא יהיה מהכופרים המכסים את הניסים בסברות של דרך הטבע ומאידך שיהיה בעל אמונה גדולה כזו שיהיה אפשר לעשות לו ניסים גלויים בלא שיחשב טרחה מחמת הקטרוג/[לב], **שיאמין שיש מחדש**/[לג] שברא את העולם יש מאין שרק זה נקרא חידוש, **ובידו** גם עכשיו בכל רגע **לחדש דבר כרצונו [לד]**/[לה] שלא יהיה כאותם אפיקורסים האומרים עזב ה׳ את הארץ/[לו]. דהיינו אע״פ שחוש הראות מכחיש, צריך לסלק שכלו העצמי ולהיות עיור מחיזו דעות״ז ולחזק עיני השכל להיות בבחי׳ עיני כל אליך ישברו דהיינו שלימות האמונה מדת הבטחון כמבואר בתורה עו.

ועיקר אמונה, בחי׳ תפלה, בחי׳ נסים, אינו אלא/[לז] **בארץ ישראל [לח]** שאינה תחת השרים כשאר ארצות אלא תחת השגחתו ית׳ בלבד/[לט] כמ״ש אשר עיני ה׳ א׳ בה מרשית השנה וכו׳/[מ] ועי״ז אוירא מחכים/[מא]

נס – נ״ל כי כתוב חוק נתן ולא יעבור דהיינו שיש איזה סדר קבוע של הנהגה שכיוון שחוזרת על עצמה והדבר ידוע ומקובל שדבר גורם לדבר או עוקב דבר או מביא דבר (בחי׳ סיבה ומסובב בחי׳ בגלל הדבר הזה לשון גללים דהיינו פסולת וחיצוניות) הסדר הזה נקרא טבע שמטביע ומעלים את המסובב האמיתי שיראה כאילו הדבר מונהג ע״י עצמו ובעולם ובהעלם הזה כל דבר שיוצא מהסדר הזה מעורר פליאה ותמיהה אבל אם יחזור הדבר כמה פעמים באותו זמן אחרי אותו דבר דהיינו שיראה כאילו שיש לו סיבה טבעית כבר לא יתמיה (כידוע המעשה מרחל ור״ע במדרש הגדול שמות ד׳ יג אמרה לו אשתו לך למוד תורה אמר לה הלא ישחקו עלי שאני בן ארבעים שנה ואיני יודע כלום אמרה לו בא לעשות פלא אמר לה ומהוא אמרה לו הבא לי חמור שהוא ניזק בחליותיו הביא לה זרקה על נזקו עפר וזרעה עליו שחלים וצמחו הוציאו לשוק יום ראשון ושיחקו עליו יום שני ושיחקו עליו יום שלישי לא שיחקו עליו, כך אמרה לו לך ולמוד תורה היום ישחקו עליך למחר ישחקו יום שלישי לא ישחקו אלא יאמרו מנהגו כן) וכמו כל ההמצאות שהתחדשו בעולם דברים נפלאים שכיוון שתלו הדבר באיזה חוק טבעי כבר לא תמהו על הדבר וכ״ש ניסים נפלאים ועצומים כמו לידה ויש הרבה דברים שאפילו אין להם שום הסבר ורק עובדת היותם חוזרים על עצמם נדונים כטבע וממילא על הקרקע הזו כל דבר שיוצא מהסדר הוא כאילו עולה ובולט ממנה ולכן נקרא נס שמתנוסס ועולה ומתגלה. והוא בבחי׳ כל דבר היוצא מן הכלל מלמד על הכלל כולו שאע״פ שיש חוק וסדר בטבע אבל הוא לא דבר המתגלגל מעצמו אלא מונהג ע״י אותו אחד שהנהיג את הנס.

ועיין מלבי״ם תהלים צג א׳ ופט יד שמבאר שהנס הטבעי נקרא עוז כי הוא נס תמידי ועוד שממשיך לקיימו גם בעת שלובש גאות ועושה נס גלוי. ואע״פ שאחד כביכול סותר את השני הוא מקיים שניהם בעונה אחת ע״ש.

אבל ע״ז וכישוף ומעשה שדים זה דבר אחר זה גדר אמצעי כי ע״ז פונה לשרים וכישוף הוא כח להשתלט על דמיון הזולת ונקרא להט ושדים היא עניין של כח להכריחם נקרא לט (סנהדרין סז:). שגם הם כופרים בטבע אבל לא מאמינים במנהיג העליון אלא בשרים והעבדים שלו ויש גם קבלה מעשית שפונה למלאכים היא בחי׳ קליפת נגה שתלוי בטוהר מידותיו של העושה כמבואר בשערי קדושה למהרח״ו

[לב] **כדמצינו ברבי מאיר** בעל הנס שמגודל אמונתו אמר מי שאמר לשמן שידלוק יאמר לחומץ שידלוק וכיון שהיתה אמונה חזקה זכה לזה בפועל ועוד יותר מזה כי בעלמא אסור ליהנות ממעשה ניסים כי מנכים לו מזכויותיו כמבואר בתענית כ: ובדף כד. וכן מבואר בפרש״י שם ד״ה אלא כאחד. אבל מי שאצלו אין טבע נפרד מהנס כלל גם מותר לו ליהנות וכדמצינו בר״מ הנ״ל שנהנה מהנס שנעשה לו בחומץ כי לא ראה בזה נס מיוחד.

[לג] **שיש מחדש ובידו לחדש** – טמון כאן ששנוי הטבע יכול רק מי שמחדש אותו בכל רגע. וצ״ע מדוע לא מתנה גם שמאמין שהוא ית׳ שומע ומקבל דבריו.

[לד] תורה ח אות ז. ועיין גם בעש״ט עה״ת פרשת נח עמוד התפלה שם אות קנט ומקור מים חיים אות קנה קושית הרמב״ן ענין שנוי הרצון ותירוץ הבעש״ט בשם רבו אחיה השלוני שע״י תפלה במסירות נפש נעשה בריה אחרת.

[לה] **דהיינו שהתפילה** היא כזה ביטול שעולה ומאיר משורש הבריאה לבחי׳ אחר הבריאה עיין תורה ח אות ז׳ ״וּמַעְיָן מִבֵּית ה׳ יֵצֵא״ הוּא הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ נ״ו): ״כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה״. וְהוּא בְּחִינַת מֵבִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל: כִּי תְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, כִּי תְּפִלָּה הוּא שֶׁמַּאֲמִין שֶׁיֵּשׁ מְחַדֵּשׁ אֲשֶׁר בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹנוֹ לְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע, וְהוּא בְּחִינוֹת בְּרִיאָה בְּכֹחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ק״ד): ״כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ״, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא מַעְיַן הַחָכְמָה כַּנַּ״ל; וְהַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּפֹעַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ח): ״וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן״ אָמַן, לְשׁוֹן פּוֹעֵל, כִּי בְּהַתּוֹרָה נִבְרָא הָעוֹלָם. וּכְשֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל אֵיזֶה דָּבָר, הוּא בְּחִינַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם וְהוּא בְּחִינַת בְּרִיאָה בְּכֹחַ, וְהוּא בְּחִינַת הִתְעוֹרְרוּת הַחָכְמָה שֶׁהוּא בַּתְּפִלָּה, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל: ״וּמַעְיָן מִבֵּית ה׳ יֵצֵא״, זֶה הַתְּפִלָּה, כִּי שָׁם נִתְעוֹרֵר הַחָכְמָה כַּנַּ״ל, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַמַּעְיָן הוּא הַחָכְמָה אֶל הַתּוֹרָה, וְשָׁם יוֹצֵא אֶל הַפֹּעַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב): ״מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה״, כִּי בְּהַתּוֹרָה הוּא הִתְגַּלּוּת הַחָכְמָה, וְעַל – יְדֵי – זֶה נַעֲשֶׂה מַעְיַן גַּנִּים, שֶׁהַמַּעְיָן מַשְׁקֶה הַגָּן.

ועוד עיין תורה סה אות ד׳ ותורה ד׳ אות ט׳ ועיין תורה נב שע״י התבודדות חוזר להכלל בשרשו. וכן מבואר הרבה בכל הספר לק״מ מהתפילה שהיא ביטול ולגבינו צריך לזכור שזה המגמה וכפי תיקון הברית זוכה.

[לו] רמב״ם הלכות תשובה פ״ג

[לז] **הלשון ״אינו אלא״** פי׳ דלא שייך כלל בשום מקום אחר. וצ״ע מסתמא באמת גם המקום גורם וכן איתא בטוב הארץ שבגלל אוירא דא״י שמחכים לבן הוא מקום הניסים גם עיין תורה לז שאוירא דא״י מחכים זה בחי׳ הבל שאין בו חטא. אבל הרי מצינו צדיקים בעלי אמונה גדולה בחו״ל וא״כ צ״ל שעיקר הכוונה במהות דהיינו נשמת א״י היא אוירא דמחכים ואפשר להמשיך קדושת א״י גם בחו״ל, אלא שהיא בחי׳ נשמה בלא גוף ובוודאי בשגם מצטרף סגולת המקום הגשמי אזי מעלתו לעין שיעור יותר.

[לח] **ספר טוב הארץ** לרבי נתן שפירא מעלת א״י וישיבתה אות ה׳ [דף טז: מהדורת תרנא]

[לט] **ועיין זוהר** תרומה קמא. **וחסד לאברהם** מעין ג׳ ונהרות ב׳ וג׳ שכנגד א״י השמים פתוחים עד בסא הכבוד ועיין בביאור על תורה קנב.

[מ] **ועיין תורה מ תנינא** לכן הנמצא בה נמצא למולו יתברך, וזהו המקום של נפש וגוף ישראל. לכן היציאה ממנה ומבחינתה היא גלות.

דהיינו הארת האמת שעי״ז זוכים לאמונה, **כמ״ש (תהלים לז) שכן ארץ ורעה אמונה**/[מב] דהיינו שאם תשכון בארץ אזי האמונה תנהיג ותזין אותך.

ושם עיקר עליות התפלות/[מג] נראה שרוצה לומר שנוסף על הניסים שהם מצד השגחת עיני ה׳ עוד יש סגולה בארץ ישראל מצד ששם שער השמים שאליו פונות ועולות התפילות דהיינו אוזן הש״י, **כמ״ש (בראשית כח) וזה שער השמים** [מד]/[מה]:

ובשביל זה כיון שאמונה וא״י הם בחי׳ אחת, לכן **כשפגם אברהם** כשהבטיח לו הקב״ה שיתן לו את הארץ לרישתה, דהיינו שיוריש אותה לזרעו בלא הפסק, שאל **במה אדע** כי אירשנה **(שם טו)**/[מו]/[מז] דהיינו באופן של ירושה דייקא, **ובזה פגם בירושת ארץ**/[מח]/[מט] דהינו שפגם בזכיה בה כירושה דייקא, ולכן אע״פ שזכו בה

לכן הנס הוא טבע אצל ישראל כשהם במקומם ומאמינים וקשורים בהשי״ת כי ממילא בטל הטבע

[מא] **חכמה דייקא** שהיא בחי׳ אמונה מצד דלית לה מגרמא. הכי נמי החכמה רבנו מכנה אותה רחוק עפ״י הפסוק אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ומבאר בתורה פג תינא ותורה מ׳ תנינא דלא כפשוטו של מקרא, אלא אדרבה זו החכמה עד כמה שאני משיג שהיא רחוקה ממני. נמצא שזו השגה שיש בה הארת אמת עצומה שמתבטאת בהשגת האפסיות שלי, וזה בחי׳ אמונה דלית לה מגרמא כולם רק עד כמה שמאיר בה האמת.

[מב] **תהילים פרק לז** (ג) בְּטַח בַּיהוָה וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה: (ד) וְהִתְעַנַּג עַל יְהוָה וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלֹת לִבֶּךָ:

רעה אמונה פרש״י תאכל ותתפרנס משכר האמונה וכו׳ ואבן עזרא פי׳ רעה מלשון שומר. ורבינו נ״ל שמפרש רעה לשון מנהיג

רעה אמונה – צ״ע אם הפסוק הוא כפל לשון כמו שבדרך כלל, נמצא שכן ארץ ורעה אמונה הוא כפל של בטח בה׳ ועשה טוב. ועיין רבינו יונה משלי ג כו מאריך לבאר גדר הבטחון ונראה כוונתו שבטחון הוא האמונה הברורה עד שנשען עליו.

נמצא ״שכון ארץ״ הוא כפל של ״בטח בה׳״, ״ורעה אמונה״ הוא כפל של ״ועשה טוב״.

רעה אמונה – לשון מרעה לצאן בראשית מז ד׳ או לשון מנהיג לאמונה כדמצינו במשה רבינו שנקרא רעיא מהימניה רועה נאמן. דהיינו האם עיקרו הנהגה ומרעה הוא לשון מושאל או עיקרו מרעה ולשון הנהגה מושאל שלפ״ז אמונה כמו מאכל שמחייה. ועיין תורה כב אות ג.

[מג] **בראשית ויצא כח** (יז) וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם:

פרש״י – וזה שער השמים – מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה. ומדרשו שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה:

וביארו המהר״ל בגור ארי–ה – ״וזה שער השמים״ קאי על בית המקדש של מעלה, והכי קאמר – זה שבארץ ״הוא בית אלהים״, וזה שכנגדו הוא ״שער השמים״:

עוד ע״י בפרש״י שביהמ״ק בא לבית אל וכו׳ עי״ש ואולי אפשר לומר לפי פרש״י מה שקפצו ההר ויעקב זה אל זה ונפגשו בבית אל היא לוז היינו שיעקב שמדתו אמת קפץ להר המוריה שהיא צדק וזכה עי״ז שלימות האמונה ממילא נתאחדו בשבילו גם בגשמיות עיר הצדק ולוז היינו צדק כד אתחבר בה אמת נעשית אמונה (כידוע שלוז היא קושטא שלא מת בה אדם כיון שדברו בה רק אמת) ועיין ספר שערי צדק שער ראשון העתקתי ממנו בהוספות בסוף התורה הוספה ב׳. ועי״ש עוד באריכות ענין שער השמים והדעות בזה.

נראה בפשטות שער השמים הוא קדש הקדשים בביהמ״ק אלא שמכחו מתפשטת הקדושה סביבו בעיגולים כמבואר במשנה ריש כלים א׳ ו׳ עשר קדושות הן וכו׳ עיין חסד לאברהם לקמן ועיין רבינו בחיי לקמן דעות לגבי שער השמים הנזכר בתורה לקמן.

[מד] חסד לאברהם מעין א נהר ג וכה. והיכן בא״י עיין בחיי בראשית כח יב ויז בעה״ט שם יז משך חכמה שם כא יד רד״ק שמואל א י ג

[מה] **שער השמים** – משמע פתח בשמים שמשם מאיר שמים בארץ וצ״ע א״כ זו הארת אמת ואילו אמונה היא ביטול. ועיין לקמן אות ב׳ חקירה האם השכל של האמונה לאן לכוונן את הביטול הוא שכל עצמי או הארת אמת כמו כל הארת האמת שמקבלת אח״כ.

בזוהר ויצא קמט: קן: (הובא בתורת נתן ערכי רמ״ק תשעב) שער השמים הוא יסוד שער לתפארת שנקרא שמים ומשפיע לבית אלקים שהיא המלכות.

[מו] **בראשית פרק טו** (ו) וְהֶאֱמִן בַּיהוָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לּוֹ צְדָקָה: (ז) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָתֶת לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: (ח) וַיֹּאמַר אֲדֹנָי יֱהוִה בַּמָּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה:

[מז] **לקוטי הלכות** גזלה הלכה ה׳ (ח) וְעַל כֵּן אֲפִלּוּ הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים מְאֹד מְאֹד, זְכֻרֶם יָגֵן עָלֵינוּ, שָׁגוּ בָּזֶה כָּל אֶחָד אֵיזֶה שְׁגִיאָה דַּקָּה. וְאִם נִדַּקְדֵּק בָּזֶה נִמְצָא שֶׁכָּל הַפְּגָמִים שֶׁחָשְׁבוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים אֲבוֹת הָעוֹלָם כֻּלָּם הָיוּ בִּבְחִינָה זֹאת שֶׁלִּפְעִ֫ בְּחִינַת קְדֻשָּׁתָם דְּחָקוּ אֶת הַשָּׁעָה כְּמוֹ עִנְיַן אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁאָמַר בַּמָּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה. שֶׁעִקֵּר הַפֶּגֶם וְהַשְּׁגִיאָה שֶׁהָיָה דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁהִבְטִיחוֹ ה׳ יִתְבָּרַךְ אָז עַל יֵרֵשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיָה רוֹצֶה שֶׁיֵּ֫גָמֵר הַדָּבָר מִיָּד וְלִיַּדֵּע מִיָּד בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ וְאֹפֶן יִירְשׁוּ אוֹתָהּ. כִּי זֶה כְּלָל גָּדוֹל שֶׁכָּל אֲבוֹת הָעוֹלָם הִסְתַּכְּלוּ עַל הַקֵּץ הָאַחֲרוֹן שֶׁיִּתְאַחֵר מְאֹד וְרָצוּ לְהַשִּׁיגוֹ מִיָּד. וְעַל כֵּן שָׁאַל אַבְרָהָם בַּמָּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה, כִּי רָאָה מֻרְחָק בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִכְבְּשׁוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲבָל אַחַר כָּךְ יִגְלוּ מִשָּׁם וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא יִהְיֶה בִּיָדָם וְתֶאֱרַךְ הַגָּלוּת מְאֹד. עַל כֵּן רָצָה לְדַחֵק אֶת הַשָּׁעָה שֶׁה׳ יִתְבָּרַךְ יוֹדִיעַ לוֹ תֵּכֶף הַקֵּץ הָאַחֲרוֹן אֵיךְ יִירָשֶׁנָּה לָנֶצַח. וְעַל כֵּן פָּגַם בָּזֶה כִּי אָסוּר לְדַחֵק אֶת הַשָּׁעָה כַּנַּ״ל וּבִפְרָט בְּעִנְיַן הַקֵּץ הָאַחֲרוֹן שֶׁהוּא קֵץ הַפְּלָאוֹת:

[מח] **ארץ ישראל** הובטחה לאברהם ג״פ – הראשונה בברית בין הבתרים בראשית טו ז – וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָתֶת לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: (ח) וַיֹּאמַר אֲדֹנָי יֱהוִה בַּמָּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה: – והיה בן שבעים שנה ואח״כ חזר לחרן ונענש על זה. וכשהיה בן ע״ה שנה אמר לו הקדוש ברוך הוא לך לך מארצך וכו׳ שיצא מחרן ללכת לארץ ישראל. (ספר יוחסין לרבי אברהם זכות מאמר ראשון) ואז הובטח פעם שניה ברית פ׳ לך לך כשבא לארץ והגיע לשכם בראשית יב (ז) וַיֵּרָא יְהוָה אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאֶה אֵלָיו: ומיד ירד למצרים בגלל הרעב ואחרי ג׳ חדשים עלה משם להתיישב בחברון ואחרי שנפרד מלוט הובטח בפעם

פסקה מהם בגלות מצרים ובגלות בבל, ורק בבנין בית שני נתקדשה לעולם גם לעתיד לבוא, וכיון שפגם בארץ **שהיא בחי' אמונה, בחי' תפלה, היה גלות מצרים** [נ]/נא\ דעל פגם אמונה שהוא בחי גלות התיקון הוא לעמוד בניסיון הגלות/נב\.

השלישית כמבואר בראשית יג (טו) כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֲךָ עַד עוֹלָם: (טז) ושמתי את זרעך וכו' (יז) קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּה:

נמצא שרק ההבטחה הראשונה היתה בלשון ירושה ואילו שתי ההבטחות שאח"כ היו בלשון מתנה ולא בלשון ירושה.

ונ"ל מלשון רבינו "פגם בירושת ארץ" שהכוונה שהפסיד לקנות את הארץ לזרעו באופן של ירושה (דלא עבידא דפסקא) עד שיתכפר חטא זה ולא נתקיים אלא מבית שני והלאה עד עולם. אבל קנייתו לזרעו של יוצאי מצרים היה בגדר של מתנה (דעבידא דפסקא) והטעם כי שיעבוד מצרים עד כדי קבלת התורה היה לכפר על במה אדע כמבואר בנדרים לב. ובזהר כי תשא קפט.:

ועיין ירושלמי ב"ב דף כג. פרק ח סוף הלכה ב רבי יוחנן מתיב והבאתי אתכם אל ארץ אבותיכם וגומר אם מתנה למה ירושה ואם ירושה למה מתנה. אלא מאחר שנתנה להן לשום מתנה חזר ונתנה להן לשום ירושה. בלקוטי שיחות מהרבי מחב"ד מאריך באופן קנית הארץ ובחילוק בין כיבוש וחזקה וכנגדו המתנה והירושה ובין כבוש דיהושע לקנין דעזרא. ומביא שם חידושו של הרוגטשובער (צפנת פענח בראשית טו יח) שקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא ושניה כן בגלל שתי הלשונות הנ"ל בהבטחת הארץ לאברהם אבינו. והארכתי בזה בהוספות לתורה הוספה ג' סוגית במה אדע עי"ש.

והמסקנה נ"ל שאברהם אבינו לא קנה לעצמו כלל את הארץ אלא לזרעו (בקנין מעכשיו לאחר זמן) (עיין בזה מנחת אהרן בראשית טו פסוק יח (עמ' קלד) שמוכיח שאברהם אבינו קנה בקניין לאחר זמן ולא ירש בעצמו אלא לזרעו שיצא ממצרים)

והבטחה ראשונה בהיותו בחרן הובטח על ירושת הארץ ומיד טעה לשאול במה אדע וגרם שתתבטל הנתינה באופן של ירושה עד שיתוקן החטא בשיעבוד מצרים ונ"ל שלא תוקן לגמרי עד סוף גלות בבל שקיימו וקבלו את התורה מרצון ורק אז זכו בה באופן של ירושה דלא עבידא דפסקה ואילו לא פגם היו יורשים את הארץ מיד בלא שיעבוד. ועיין זהר כי תשא הנ"ל ובשער הכוונות דרוש א' דפסח עי"ש, שבאמת היה עוד טעם לגלות מצרים כי ישראל היו כאוצר זהב היוצא מעובי האדמה שמעורב בו סיגים לרוב והיו מוכרחים את כור השיעבוד במצרים להפריד הסיגים וכדמצינו שיצאו משם רק חמישית שהאמינו בה' ובמשה עבדו. ואולי אפ"ל שהיא גופא הזדמנה שהייתה בו (שהוא אבי האומה וממנו יצאו כולם) והיא גרמה לו לחטא זה.

מט **צ"ע הלשון ארץ** ולא הארץ משמע שלא הארץ דייקא אלא יותר בעניין הירושה. גם צ"ע כי הארץ בחי' אמונה וא"כ ע"י הפגם היה צריך להפסיד את הארץ ולמה נקט ירושת ארץ עוד גם ברוב הפסוקים ההבטחה בלשון מתנה ובמיעוט לשון ירושה ולמה שאל אברהם דווקא על בלשון ירושה.

עיין תורה ט' אות ה' שם הלשון כשפגם אברהם בארץ ישראל בשעה שהבטיח לו הקב"ה על ירושת ארץ אמר במה אדע.

[נ] נדרים לב. זהר כי תשא קפט.

עיין חיי מוהר"ן אות ג' ואז בא הבעש"ט לרבינו וא"ל כשפוגמים בא"י נופלין בגלות וסימן משם רועה אבן ישראל. ועי"ש שאמר שדווקא תורה קיב היא הפירוש על זה וכן תורה ט' ולא תורה ז' אע"פ שכאן נזכר בפירוש בסוף התורה

נא **נדרים דף לב.** אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים, מפני שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים, שנאמר "וירק את חניכיו ילידי ביתו", ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקדוש ברוך הוא. שנאמר במה אדע כי אירשנה. פי' הר"ן שהרבה להרהר על מדותיו של הקב"ה, הפריז ויתר והפקיר

עיין מגילה לא: ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם שמא חס ושלום ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה אמר לו לאו אמר לפניו רבונו של עולם במה אדע מה תאמר לי ללמדן דבר שיתכפרו בו עונותיהן אמר לו קחה לי עגלה משולשת וגו' דהיינו קרבנות אמר לפניו רבונו של עולם תינח בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם אמר לו כבר תקנתי להם סדר קרבנות כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן ומוחל אני על כל עונותיהם:

פרקי דרבי אליעזר (היגר) – "חורב" פרק מז – אמ' אברהם לפני הב"ה /הקדוש ברוך הוא/ רבון כל העולמים הן לי לא נתת זרע ואתה אומ' אלי לזרעך נתתי את הארץ הזאת, במה אדע כי אירשנה, אמ' לו הב"ה אברהם כל העולם כלו בדברי הוא עומד ואין אתה מאמין בדברי אלא אתה אומ' במה אדע כי אירשנה חייך שני פעמים ידוע תדע, שנ' ויאמר לאברם ידוע תדע,

עיין זוהר כי תשא דף קפט סוף ע"א – **בָּךְ יִשְׂרָאֵל בְּנוֹי דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא אִינּוּן** כמו כן בני ישראל הם בניו של המלך הקדוש ב"ה, **אָחִית לוֹן לְמִצְרַיִם** הורייד אותם למצרים, **וְאִי תֵּימָא בְּהַהוּא זִמְנָא לָא חָאבוּ** ואם תאמר הרי באותו הזמן לא חטאו ולא ירדו למצרים בשביל איזה חטא, ואם כן מה טעם לגלות מצרים, ואמר אלא **גְּזֵרָה דְּגָזַר קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בֵּין הַבְּתָרִים הֲוָה אִתְחֲזֵי לְמֶהֱוֵי קָיְמִים** הגזרה שגזר הקב"ה בין הבתרים היתה ראויה שתתקיים, **וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַשְׁגַּח לְתַרְעִין מְלִין** כי הקב"ה השגיח בענין גלות מצרים לשני דברים, **חַד בְּגִין הַהוּא מִלָּה דְּאָמַר אַבְרָהָם** אחד בשביל דיבור ההוא שאמר אברהם **בַּמָּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה, דָּא הוּא (דף קפט ע"ב) סִפְּה וְעִילָּה** זה היה סיבה ועילה הראשונה שירדו למצרים, **אֲבָל** עיקר הטעם שהיו צריכים לירד למצרים היה כי **עַד דְּנָפְקוּ מִמִּצְרַיִם לָא הֲווֹ גּוֹיִ וְלָא אִתְחֲזוּ כְּדְקָא יָאוּת** עד שיצאו ישראל ממצרים לא היו עדיין גוי ולא נראה שלימותם כראוי, אלא היו נשמותיהם כענין הזהב הנוצר בבטן האדמה שכשמוציאים אותו הוא מלא טינוף וסיגים דבר אשר לא ישוער ולא תואר זהב לו ולא הדר לו, עד שיתחכם הצורף להגות סיגים מזהב פעם אחר פעם זיכוך אחר זיכוך עד אשר כל הסיגים נפרדים מן הזהב, ואחר כך ניכר היותו זהב, כך ישראל על ידי קושי השעבוד במצרים נתבררו ונזדככו מתערובות הסיגים שהיה מעורב בהם עד שנעשו גוי קדוש, כמו שהבטיח הקב"ה ליעקב אבינו ברדתו למצרים, כי לגוי גדול אשימך שם. (רמ"ק ועי' שעה"כ דף עט דרוש א' דפסח)

ובכתבי האריז"ל מובא שהיה לתקן פגמי הדעת של אדה"ר בקל שנים שפרש מאשתו אחרי החטא ראה שער הפסוקים תחילת שמות ובשער הכוונות דרושי פסח. ובאמת היו כמה סיבות לגלות כנ"ל בגמ' וכן האברבנאל מונה כמה סיבות אבל נראה שסיבה זו של פגם האמונה ופגם

ודווקא יעקב ובניו ירדו מצרים[נג]/נד\ אע"פ שלכאורה אברהם הוא שחטא, ועוד שגם בעצמו גלה למצרים ולא נפטר בזה מעונש ירידת בניו/נה\ אלא רק להקל מהם מעט בבחי' מעשה אבות סימן לבנים, **כי הם בחי'**

אדה"ר הן בחי' אחת כי נשמות ישראל מסיבת היותן גבוהות מאד לא אפשר להמשיכן אלא באופן שקרי בלא נוק' ודא עקא שבלא נוק' הם בלא חומה ומלובשות בקליפות נוראות והן שדין ומזיקין מרוב רוע שמכסה אותן ע"כ היו צריכות לעבור ברור אחר ברור והן דור המבול והפלגה וסדום שהיו ברור מעט מאד טוב מתוך רוב רע והברור האחרון היה במצרים בשיעבוד הנורא שם נתפרדו הסיגים והם הערב רב ורשעי ישראל שמתו במכת חושך ויצאו מעט שנעשו לעם ישראל בסיני וכח הבן באב מסתמא הזוהמה הזו היתה גם באברהם והיא שהחטיאה אותו לשאול במה אדע. מאידך בוודאי צריך להדגיש מדובר באדם המכונה ענק שבענקים אחד היה אברהם שמעצמו גילה את הקב"ה ונלחם בגדולי עולם על אמונה זו במסירות נפש באור כסדים ונקרא ראש למאמינים והקב"ה שיבח אותו על אמונתו שם בפסוק שלפני במה אדע כמ"ש ויאמין בה' ויחשבה לו צדקה וכנראה שע"כ מיד נתנסה בניסיון של במה אדע כי באמת היה הפך ההגיון ממש שהקב"ה הבטיח לו את הארץ ירושה לבניו שאינם ועוד שקשה מאד להאמין שיהיו לזוג זקן כמותם. ואמנם שעדיין קשה להבין דנראה שאברהם עמד בניסיונות גדולים מזה ומדוע נכשל בקטנה ואולי כיון שהיה קודם שבא לא"י המסוגלת לאמונה או אפשר שבאמת לקח ממנו הקב"ה את הדעת קצת להפילו לחטא זה כדי שתצא טומאה טמונה שהיתה בו ותיהיה כמו סיבה לגלות שבה תתברר הטומאה בכור מצרים.

שער הכוונות – דרושי הפסח דרוש א בענין פסח ויציאת מצרים – הנה נודע מ"ש ז"ל כי אותם הדורות הראשונות דור אנוש ודור הפלג' סילקו את השכינה למעלה מרקיע השביעי מחמת עונותם. ודע כי ישראל שהיו באותו הדור של שעבוד מצרי' היו בחי' אותם הנצוצו' של קרי שהוציא אדה"ר באותם ק"ל שנים עד שלא נולד שת כמ"ש ז"ל. ואח"כ באו בגלגול בדור המבול ולכן היו גם הם משחיתים זרעם על הארץ כעין השורש אשר משם נוצרו וחוצבו עד שנימוחו. ואח"כ הם עצמם חזרו ונתגלגלו בדור הפלגה ועליהם כתיב וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם קדמאה והבן זה. ולכן נק' בני האדם לרמוז כי היו טיפות קרי ולכן הם בני האדם דכורא בלי נוק' וגם אז הוסיפו לחטוא עוד למרוד בעליון אבל לא היו באותו עון הא' של השחתת זרע בדור המבול. וצריך שתדע כי ענין הנשמות הם כענין הזהב הנוצר בבטן האדמה וכשמוציאין אותו הוא מלא טינוף וסיגים דבר אשר לא ישוער ולא תואר זהב לו ולא הדר עד יתחכם הצורף להגות סיגים מכסף פעם אחר פעם זיכוך אחר זיכוך לא ראי זה כראי זה ובכל זיכוך מזדכך לאט לאט עד אשר כל הסיגים נפרדים מן הזהב ואחר כך ניכר היותו זהב. וכן הענין בנשמות כי בחטאו של אדה"ר נתערב טוב ברע ובפרט בניצוצות האלו של הקרי שהוליד בק"ל שנים. וכבר נתבאר אצלנו בדרוש שביבת הלילה ובק"ש שע"ה כי ניצוצות הקרי הם חשובות מאד וקדושות אלא שיוצאים ומתערבים בקליפות וצריכים בירור אחר בירור לתקנם ועד"ז היו אלו הניצוצות הולכות ונתקנות לאט לאט עד אשר התחילו להתקן ולהראות בחי' הזהב שבהם וזה היה בדור מצרים. ובזה תבין טעם נכון למה נגזר עליהם אותו השעבוד הקשה שאין כמותו כי כנגד מה שחטאו בדור המבול להשחית את זרעם נגזר עליהם כל הבן הילוד היאור' תשליכוהו דוגמת עונש המבול עצמו. וכנגד מה שחטאו בדור הפלגה הבה נלבנה לבנים כו' נאמר וימררו את חייהם בחומר ובלבנים כו' וכבר הארכתי במ"א..... לכן נקרא דעת להורות כי משם נמשכת טפת הזווג הנק' בלשון ידיעה כנז'. ומה גם אותם הנשמות של הדור ההוא של מרע"ה וכבר נתבאר אצלנו כי משה הוא מבחי' הדעת וכן כל הדור ההוא הם מבחי' הדעת אלא שהם יצאו אל הקליפו' לסבת היותם טיפות קרי בק"ל שנים קודם שנולד שת אבל משה היה מבחי' שת עצמו כנודע ולכן עליו אתמר ותרא אותו כי טוב הוא ואינו כשאר טיפות רעות של אדה"ר בק"ל שנה כי אחר כלם נולד שת בדמותו כצלמו אבל האחרים היו בדמות שדין ורוחין ולילין ולכן אמר משה עליהם ואל אראה ברעתי:

נג **בפרקי דר"א** מבואר שבמה אדע גרם לידוע תדע דהיינו גלות מצרים. והאריז"ל ביאר שגלות מצרים היתה לתקן פגמי הדעת של אדה"ר שפגם כשפרש מאשתו אחר החטא. ואברהם אבינו היה תיקון אדה"ר. ונראה לומר דזה גרם לו לפגום בשאלת במה אדע, דהיינו שבזה לא הצליח לגמור את התיקון חטא אדה"ר. ורבינו מבאר כאן, שהעיקר הוא הפגם אמונה שהיה בזה, כי הכלל שעיקר הגלות הוא על פגם אמונה והפגם אמונה ברוחניות מפיל למקום הרחוק ביותר מאמונה וככל שאדם גדול כן הפגם גדול כי הוא בשורש יותר וכאן היה ממש בשורש עם ישראל שורש תיקון כל העולם לכן היה צריך להתתקן בלעומת זה של האמונה וא"י דהיינו מצרים.

ונ"ל עפ"י הנ"ל שהיה כאן פגם בשורש יסוד מלכות של שני אבות עולם דהיינו אדה"ר ואברהם ואברהם התחיל לתקן החטא ונקרא האדם הגדול בענקים ואולי גם במה אדע נגרם לו ע"י החטא הקדום שהיה פגם הדעת כנ"ל ולכן התיקון במצרים דייקא שהיא ערוות הארץ והיפך האמונה דייקא פגם היסוד ומלכות.

ע"י פגם אמונה היה גלות מצרים, משמע פגם רוחני תיקונו בדומה לו הגשמי, וכן בתורה לו ע"י שנופל באיזה תאוה יכול ליפול בפועל בגלות אותה אומה השייכת לה. ומצינו גם להיפך שתיקון גשמי מחיב לתקן תחילה ברוחניות עיין לק"ה פסח ז' אות כא מוהרנ"ת מבאר שלא היה אפשר לקרוע להם את הים אלא ע"י שהם ברוחניות במוחם יקיימו בחי' קריעת ים לעשות יבשה בים דהיינו לסלק חכמתו ולהאמין

נג לשה"כ יהושע כד ד'

נד **צ"ע מדוע** יענשו הבנים בחטא אביהם, אבל עיין תורה י' שאדם נולד עם התאוות של אביו וה"נ כאן פגם אמונה היה גם אצלם דאל"ה לא היו צריכים תיקון.

נה **צ"ע הרי גם** אברהם ירד למצרים ומדוע לא ניתקן בזה הפגם וא"ת שלא נשתעבד הרי אשתו נשבית ואפילו תאמר שאין זה מספיק היא גופא הקשיא מדוע לא נשתעבד יותר כדי לתקן בשורש. ונראה שבאמת א"א היה לתקן אז כיוון שלא נתגלה מספיק האמונה והתפילה בעולם אבל בבחי' מעשה אבות סימן לבנים תיקן בירידתו קצת שמכח זה ניתן לבנים הכח לעמוד בנסיון

כיוון שהכלי לקבלת א"י היא אמונה תפלה, לכן ירדו בני יעקב שאצלם כבר נתקנה בחי' התפילה עד לבחי' פריטא שפוותיה, כי יעקב קראו בית כמבואר בתורה י' דהיינו הוריד את התפילה שתהא שגורה בפי כל, אבל עדין היתה בבחי' עקודים, בנוסח אחד, חסר בפירוט שם הויה, בחי' יעקב לי"ב הקצוות ,שיאיר אור האמת בכל יב הצרופים שלו בתפילה, ולכן עדין א"א היה לתקן אותה עד שנולדו יב בני יעקב,

ראה ספר אור תורה (לרבי יצחק חבר) – אות מט – וייקץ יעקב משנתו כו' ויאמר מה נורא כו', אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים (בראשית כח, טז–יז), והם ב' בחינות הנזכרים לעיל, א' מקום התורה והעבודה שמשם עולה למעלה שעל זה נקרא בית אלקים, ובחינה ב' שדרך שם יורד השפע מלמעלה למטה, אמר, וזה שער השמים, וב' פעמים ז"ה הוא (זה גמט' יב), כי ידוע שיש י"ב צרופים בשם הוי"ה, ובאמת

שנים עשר נוסחאות התפלה/[נו]\, **והוריד אתם**[נז] **בגלות** למצרים דייקא דהיינו לגלות הגרועה ביותר למקום שהוא בבחי' זה לעומת זה לארץ ישראל למצרים שהיא הפך האמונה.

ומצרים הוא היפך[נח] **הניסים** [נט]/[ס]\, כדמצינו בנס קריעת ים סוף שהיה ע"י התגלות הארת עתיקא קדישא פלא עליון שרש ומקור כל הניסים להשגיח על ישראל להצילם ע"י נס, ואותה השגחה בעצמה השגיחה על המצרים להטעותם שבמקום לברוח מגלי הים ברחו לתוכו וטבעו בו **כמ"ש (שמות יד)**/[סא]\ **ומצרים נסים לקראתו**/[סב]\/[סג]\, ומקום ארצם **שאין שם מקום הניסים** גרם להם להיות הפך הניסים/[סד]\. **ואין שם מקום**

הם כ"ד צרופים במשפט כל תיבה בת ד' אותיות, אך שמצד שה' אחרונה כפולה, אין נגלה כי אם י"ב צרופים, ובאמת הם כ"ד, רק בהעלם שאין נכר בין ה' ראשונה לה' אחרונה. לכן באתגליה הם י"ב לבד, והם לנגד י"ב שבטי ישראל, והם י"ב אבנים אשר שם מראשתיו במקום הזה, ונעשו כלם אבן אחת, כמו שנאמר, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (דברי הימים א יז, כא), וכתיב, משם רועה אבן ישראל (בראשית מט, כד), וכתיב, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים (שם כח, כב), והם ישראל שהם היכל ה' באמת ולכן הם י"ב מתתא לעילא וי"ב מעילא לתתא, אין ז"ה כו', וז"ה כו', וכן כתיב, ויקרא למקום ה' יראה הינו ששם מקור השגחה מלמעלה למטה, אשר יאמר היום בהר ה' יראה, הוא עבודת ישראל, שבזה הם רואים פני השכינה ומתדבקים בשמו יתברך. עכ"ל

דהיינו כי אדם הוא בחי' מתפלל (כמובא שאותיות המילוי של אדם הן מתפלל) והאבות הם תיקון אדם הראשון ומהם התחיל עולם התיקון ותיקנו קומת התפילה מבחי' הר לשדה לבית (כמבואר בתורה ט') דהיינו להאיר את האמת בדיבורי תפילה, וכן בניהם וכל תולדותם בכל שהתרבו ישראל בעולם כן התרבה ונתפשט וגדלה בחי' התפילה בעולם ומרגע שנתפרט כבר לי"ב נוסחאות שייך כבר בחי' תיקון וירדו למיצר התפילה להבחן בכור ההסתרה והטבע הפך התפילה כי מבחן האור הוא בחושך ומבחן האמונה היה במקום שהיה שיא האפקורסות וחכמות חיצוניות וטבע וכישוף.

[נו] **רבינו סידר** את תורה ז' ראשונה מהג' תורות שהן כאחת, שהן ז' ט' קיב, וכיון שסידר תורה ז' לעצמה, ובפרט שדייקא אותה אמר אחרונה, לכן למדתי אותה לעצמה וכן פירשתי לעיל, אבל באמת קצת תמוה, ונראה לא כל כך שייך כאן עניין הי"ב נוסחאות. אבל בתורה ט' מבואר הענין נפלא גם א"י הכוונה לדרך לארץ ישראל דהיינו קריעת ים סוף שהיא קריעת ים החכמה שע"ז באים לאמונה ובזה דייקא פגם אברהם לכן דייקא יב נוסחאות התפילה היו צריכים לרדת להתתקן כנגד יב גזרי ים סוף שפגם בהם. וכפי שיבואר שם בתורה ט ע"ש.

[נז] בדפו"ר ובתרלד - אותם וכן תוקן מתרלו - אותם

[נח] גם בדפו"ר ותרלד - היפך, ומתרלו - היפוך

[נט] **עיין דברים יא י'.**

[ס] **דהינו** שמצד המקום שלה היא רחוקה ביותר מהנהגה ניסית, והמקום גורם לעם אשר עליה להיות כופרים המכסים כל נס בהסבר טבעי. ועיין דברים פרק יא (י) כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְאֶרֶץ מִצְרַיִם הִוא אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת זַרְעֲךָ וְהִשְׁקִיתָ בְרַגְלְךָ כְּגַן הַיָּרָק: (יא) וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ הָרִים וּבְקָעֹת לִמְטַר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מָיִם: (יב) אֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה:

מבואר שכשמשה רבינו רצה ללמד את ההבדל בין ארץ מצרים לא"י אמר שם אתה צריך להשקות ובא"י הקב"ה משקה ולכאורה קשה מה השבח, הרי שם היאור מזומן תמיד ואילו בא"י כמה פעמים שיש בצורת ולא יורד גשם, אלא שזהו המבואר בעונש הנחש שנענש שעפר לחמו, דהכי נמי קשה הרי אדרבה מזומן לו תמיד, אלא כך אמר לו קח ולך איני רוצה לראותך, אבל בישראל מתוך שמצפים לחסדי שמים תמיד, הרי הם בתפילה תמיד, וכאילו אמר להם זו מעלת ישראל על מצרים ששם תמיד עיניך אל ה' אלוקיך ועי"ז גם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה: וכדמצינו במשנה סוף קדושין הספנין רובן חסידים כיון שסכנתן מצויה לכן ליבם לשמים. וכן מצינו בערכין דף טז סע"ב מי שארבעים יום לא באו עליו יסורין ידאג שקיבל עולמו בעוה"ז.

והחילוק בין ארץ ישראל למצרים עפ"י הסוד עיין ספר הליקוטים להאריז"ל– פרשת עקב – פרק יא עה"פ הנ"ל לא כארץ מצרים היא וכו': **כבר ידעת**, מ"ש מורי ז"ל בדרוש בני חת ע"ש, כי היסוד יש בו ב' צינורות. וצינור הזרע הוא בסוד ז', שביעי קדש, והצינור המוציא המותרות, בסוד בני חת, ומשם ניזונין בני חת, מקצת טיפות היוצאים עם מי הרגלים. והנה יניקת המצרים, היה ממותרות טיפות הללו, כמ"ש בס"ה פ' בא באורך, וז"ש כי ארץ ישראל אינו כארץ מצרים, שהשקאתו ברגליך. פירוש, מהמים הנקראים מי רגלים, וזהו כגן הירק, אותיות קרי. כלומר, טפות מותרות בבחינת קרי, אבל ארץ ישראל, שהוא אשת ישראל, נוקבא דז"א, יונק מצינור הז' עצמו. וזהו למטר השמים, שהוא רמ"ח עלמין דאתגלין בפום אמה, גימטריא מט"ר, ומשם תשתה, לא מצינור הח':

[סא] **שמות יד** (כה) וַיָּסַר אֵת אֹפַן מַרְכְּבֹתָיו וַיְנַהֲגֵהוּ בִּכְבֵדֻת וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי יְהוָה נִלְחָם לָהֶם בְּמִצְרָיִם: (כו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה נְטֵה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וְיָשֻׁבוּ הַמַּיִם עַל מִצְרַיִם עַל רִכְבּוֹ וְעַל פָּרָשָׁיו: (כז) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיָּשָׁב הַיָּם לִפְנוֹת בֹּקֶר לְאֵיתָנוֹ וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ וַיְנַעֵר יְהוָה אֶת מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם:

מדרש רבה שמות פרשה טו פסקה טו – ומצרים נסים לקראתו היה צריך לומר מצרים נסים אחריהם וכי יש אדם בורח מן חבריה ונס לקראתו אלא שהטעה אותם הקב"ה ולא היו מוצאין היכן לנוס והיו נסים לקראתו עד שנשתקעו בתהומות שנאמר (שם) וינער ה' את מצרים בתוך הים

[סב] **עיין ספר שערי צדק** [חברו החכם רבי יוסף בן קרניטול בן כבוד רבי אברהם בן ריי"ח] שער שני ביאור ספירת היסוד מבאר שביסוד שם בחי' נסים ונפלאות ומצרים נסים לקראתו עי"ש נ"ל כוונתו שדייקא מאותה בחי' שנעשה נס לישראל משם נעשה ההיפך למצרים כי הם לקראתו דהיינו נגדו והפכו לכן נהפך להם למרה כי המר הוא חיצוניות המתוק לכן במרה היה נסיון לישראל אם ראוים לפנמיות המתוקה או שישארו בחיצוניות המרה עוד עי"ש שער עשירי ולפיכך עשרה נסים נעשו בבית המקדש ועלמות אין מספר וסימן כל הנסים הים ראה וינס והמבין זה יבין שאין בעניין הנסים והנפלאות שינוי רצון אלא גדולה וממשלת ושולטנות ואפשר לנסים להעשות תמיד בהיותו בזמן מי שיוכל לגלות סתרי הכתר כי אז הנפלאות העליונות יופיעו ואז ינוסו כל אנשי המשמרות מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלו"ה יעקב.

התפלה, כמ"ש שבמכת ברד שלח פרעה לקרא למשה ואהרן וביקש מהם שיתפללו שיפסיק הברד ואמר לו משה רבנו **(שם ט)**[סה] **והיה כצאתי את העיר אפרוש את כפי** [סו] נראה שרבנו למד כדעת הראשונים שלמדו מכאן לכל המכות שכך נהג משה רבנו תמיד/[סז], אמנם יש חולקים שדווקא כאן במכת ברד הוצרך לזה. **וכל הגליות מכונים בשם מצרים** [סח]**, ע"ש שהם מציירים**/[סט] **לישראל**/[ע] ומצרים שהיא הגרועה מכולם נקראת כך ממש. **וכשפוגמין באמונה, בתפלה, בארץ ישראל, הוא יורד לגלות**/[עא] :

כאן מתחיל סוגית התהומות והיא ביאור מאמר חז"ל שהעניות תיהיה סימן לגאולה

וזה/[עב] **שאחז"ל (סנהנדרין צז.)**[עג] **אין משיח בן דוד בא, אלא עד שתכלה פרוטה מן הכיס**/[עד] הפשט שע"י עניות יחזרו בתשובה, ורבנו מבאר שהכוונה שהעניות תביא לאמונה שבזה תלויה הגאולה כנ"ל וזהו עד שתכלה פרוטה מן הכיס היינו שיתבטל הכיסוי שמכסה על הניסים שהם בחי' מלאך דפריטה שפוותיה כמבואר לקמן **היינו שיכלו האפיקורסים** [עה] **שאין להם אמונה**/[עו] **בניסים**/[עז] דווקא בניסים הם כופרים אבל

עי"ש כל האריכות ונ"ל כוונתו שמצרים נסים לקראתו כיוון שוישב הים לאיתנו דהינו שחזר הכתר למקומו ופסק להאיר במלכות לכן חזרו הכל למקומם הראשון אזי מצרים שהם הטבע שנס מלפני הפלא עכשיו נס חזרה לקראתו. אולי גם ר"ל כי הנס מבחי' בינה עולם החירות שמאיר את הכתר אבל מצרים לשון מיצר וגבול הפך כל זה הם בחי' הטבע שנס מפני הארת הכתר ואינו יכול להיות לקראתו אלא נס משם.

[סג] עיין תורה ט' אות ה' לקראתו פי' לעומת ישראל עי"ש

[סד] **המקום גורם** כמבואר בספרים כשבלל שפת דור הפלגה נתנם ביד ע' שרים ונתן לכל שר ארץ וכמו שרואים בחוש שהגלות השפיע על ישראל בכל ארץ להיות דומים לעם שהיו בתוכו כי הארץ גורמת ובפרט ארץ מצרים שנקראת ערוות הארץ היא הלעומת זה של א"י בכל הבחינות ולכן היא סמוכה לה כפרש"י על קדושים תהיו– (ויקרא רבה) שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה:

[סה] **שמות פרק ט** (כט) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֹשֶׁה כְּצֵאתִי אֶת הָעִיר אֶפְרֹשׂ אֶת כַּפַּי אֶל יְדֹוָד הַקֹּלוֹת יֶחְדָּלוּן וְהַבָּרָד לֹא יִהְיֶה עוֹד לְמַעַן תֵּדַע כִּי לַידֹוָד הָאָרֶץ:

[סו] שמות רבה יב ה' ועיין רמב"ן וזקנים בעלי התוס' ט כט שתמיד נהג כך

[סז] **עיין שמות רבה** יב ה' – ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרוש את כפי מכאן שלא היה משה חפץ להתפלל בתוך מצרים לפי שהיתה מטונפת בגלולים ובשקוצים. וצ"ע הרי חוץ לעיר היא ג"כ מצרים.

ועיין **דעת זקנים מבעלי התוספות** על שמות פרק ט פסוק כט – כצאתי את העיר – לכך הוצרך לצאת מן העיר כשהוצרך להתפלל על מכת הברד יותר מבשאר מכות לפי שעל מכת הברד כתיב הירא וגו' ונתמלאה כל העיר באותה שעה גלולים ממצרים שהיו עובדים לבהמות ולכך יצא מן העיר אמנם צ"ל שגם לשאר תפלות היה יוצא מן העיר ומזה אנו למדין לכל השאר:

וצ"ע לכאורה יש סתירה בדבריהם שלפ"ז צ"ע כיצד התפלל בשאר מכות חוץ לעיר הרי הע"ז היתה שם.

עוד יש להקשות שאת הנבואה על מכת בכורות קיבל בבית פרעה ועיין זקנים בעלי התוס' וחזקוני (שמות יא א' עה"פ עוד נגע אחד) שבשעת הדחק הקב"ה הגביהו למשה מעל י' טפחים והתנבא שם.

[סח] * עיין בראשית רבה פ' טז ד'

[סט] **לשון צר** ומיצר ודוחק הפך הרחבות וכן צרה מלשון צר וזה תיקונם של ישראל כי ע"י צרה נבנע הגוף ומאירה הצורה כמבואר בתורה קע

[ע] **מציירים** היינו לבד מצער שגורמים עיקר הכוונה היא לשון מיצר ודוחק שמונעים מישראל לקיים מצוות ומרחקים מאמונה ונ"ל אמנם גם בא"י אפשר להיות בגלות כמונו היום אבל עיקר הגלות היא בחו"ל שכל הדר שם כמי שאין אלוק כמבואר בכתובות קי: אבל כולם רק מכונים ואילו מצרים נקראת כן ממש כי שם הוא המהות של הדבר אבל כנוי הכוונה שדומה לו.

[עא] **צ"ע לכאורה** צ"ל להפך כשפוגם באמונה וכו' אזי יורדים וכנ"ל שיעקב ובניו ירדו בגלל חטאו של אברהם

[עב] דהיינו מה שאמרנו שהגלות היא מחוסר אמונה דהינו שהגאולה תלויה באמונה זה רמזו במאמר חז"ל

[עג] בתקפא (סנהדרין צז) ובתשכט תוקן

[עד] **ועיין מהרש"א** שע"י עניות יחזרו בתשובה ולמ"ד שיבוא כשכולם חיבים אזי עכ"פ ע"י העניות יהיו בשפלות ועי"ש בגמרא חמשה סימנים לביאתו א. ירבו המלשינים ב. יתמעטו התלמידים ג. תכלה פרוטה ד. יתייאשו ממנה שתיהיה בהיסך הדעת כמציאה ועקרב ופירש מהרש"א מי שיזכה יהיה בשמחה כמציאה ומי שח"ו לא יהיה בנשיכת עקרב.

[עה] מהו אפיקורס עיין רמב"ם תשובה פ"ג

[עו] **מה שנקט אמונה** בלשון פרוטה נראה שרמז בזה לתאוות ממון שבביטולה תלויה הגאולה כי היא עיקר הפגם אמונה כמבואר בתורה כג שהיא תאווה שכל העבודות זרות תחובות בה ועיין לק"ה גזילה א א.

[עז] **צ"ע לכאורה** צ"ל שאין להם אמונה בהקב"ה אלא שכאן מדנקט רבינו לשון אפיקורסים מדבר דווקא מאותם שמאמינים בו ית' אבל לא בהשגחתו כמבואר ברמב"ם הנ"ל.

אמונות כוזביות יש להם, וכדי לפטור עצמם מהמצוות אומרים עזב אלקים את הארץ/[עח], **ומכסים כל**/[עט] **הניסים בדרך הטבע**/[פ] וכשתכלה אפיקורסות הזו אזי יתקיים אחישה/[פא]. ממה שמכנה אותם אפיקורסים נשמע כביכול שמדבר מרשעים, אבל באמת לרובא דרובא יש איזה אפיקורסות בלבו כל אחד לפי מדרגתו יש איזה סוג נס שהוא מכסה בטבע/[פב], כי עד שמגיעים למדרגת רבי חנינא בן דוסא שהאמין בבטחון גמור שחומץ יכול לדלוק כמו שמן כיון שאת שניהם מדליק הש״י ולא הטבע, עד שמגיעים למדרגה זו עדיין יש בלב איזה אפיקורסות שמכסה את הנסים בטבע. כי גם הנסים שהקב״ה כיסה בטבע צריך המאמין השלם להפשיט את הכיסוי לגלות בו את הנס. ועוד ידוע שצדיק אמיתי שבכוחו להחזיר את ישראל בתשובה אזי מרוב ההסתרה שיש עליו אפילו צדיקים מתגבר יצרם לכסות הנס וההשגחה שנמצא אצלו בטבע/[פג] כדמצינו בפרט אצל יחידי הדורות/[פד].

עתה יבאר מדוע ניסים מכונים פרוטה

ומתוך דבריו כאן מתבאר עומק עניין הניסים והקשר שלהם לתפילה וישראל דווקא.

ומבאר שסודם הוא שני תהומות הנזכרים בתענית כה: תהום עליון ותהום תחתון שהם מים עליונים ומים תחתונים ומלאך הדומה לעגל חורש ופיו פתוח מעט עומד ביניהם והם בחי׳ ניסים ומהם בא השפע לעולם

מבאר רבי יצחק חבר בביאור ההגדות על תענית ח: כי שורש כל הברכות הוא הגשמים והם הבאים ממים עליונים, והוא מ״ש ביום שני (בראשית א ו) יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים וכו׳, והיינו שכמו שמים התחתונים הם שורש לכל גידול הצמחים אשר הם חיי כל בשר ונפש, כמו כן מים העליונים הם שורש כל קיום הנבראים התחתונים וכל צרכם ושפעם בא משם, רק שמים העליונים מהם הברכה ברוחניות של כל דבר, והוא ברכה הרוחנית וכל תוספת שפע וטובה בא משם, ומים התחתונים הברכה נראה בגלוי בגשמי. ולכן מים העלמו ג״כ מים מ״ם יו״ד מ״ם, והיינו שמים העליונים הם בהעלם ורוחני אינו נרגש לגשמי למטה, ומים התחתונים הם הנראים לנו.

והכלל שכל התקשרות היא ע״י ספירת היסוד בחי׳ צדיק יסוד עולם והכי נמי יש מלאך ממוצע בין שני התהומות הנ״ל שמקשר ביניהם שמעלה מיין נוק׳ מהתחתון לעורר את העליון להשפיע לתחתון את השפע ומקבל מהעליון שפע להשפיע לתחתון. ומלאך זה הוא מזל שור כי המזלות הם ממוצע בין מים עליונים למים תחתונים שעל ידי חק המזלות מנהיג העליון את התחתון.

[עח] **אפיקורסים** עיין רמב״ם תשובה פ״ג מחלק שיש חמישה הנקראים יוצאים ויש שלשה הנקראים אפיקורסים ויש שלשה הנקראים כופרים יוצא הוא המכחיש מציאות הבורא או אומר שיש אמצעי אפיקורס אומר עזב אלקים את הארץ וכופר היינו בתורה או בנצחיותה.

[עט] **כל** לרבות ניסים גלויים ממש ואם לא בשעתו אזי אחר זמן.

[פ] **עיין אבן עזרא** שמות יד כז ישתחקו עצמות חוי הכלבי שאמר כי משה ידע עת מיעוט הים ברדתו. ועת רבותו בעלותו בהמשכו. והוא העביר עמו במיעוט המים כמשפטו. ופרעה לא ידע מנהג הים על כן טבע. עכ״ל. ובאמת הם דברי ליצנות שהרי בשעת מעשה ראו בחוש חומות מים גדולות ופירות יוצאים מהם ובעוד ישראל במים חזרו מים שוטפים להטביע את המצרים. ורק היום זה תלוי באמונת חכמים שספרו לנו.

[פא] **מסתמא רבנו** מדבר מאחישנה אבל בעיתא מבואר במ״א מרבנו להפך שהאפיקורסות אז תתגבר ביותר, כמבואר בשיחות הר״ן סימן לה וסימן רכ ועיין שם שיחה קכו – **ואמר אז שקדם שיבוא משיח לא אחד יהיה שיצעק על אמונה כי כמה צדיקים שיהיו אז יהיו צועקים בקול גדול על אמונה כמוני היום עד שיהיה נחר גרונם (שקורין בלשון אשכנז איין ראסין דיא קיילי) ולא יועיל.** ומה שכתוב (ישעיה ד ג): ״כל הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו״. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא בתרא עה:): שיאמרו לפני הצדיקים קדוש, הוא כפשוטו. כי בודאי הצדיקים שישארו אז ויתחזקו וישארו באמונתם הקדושה יהיו ראויים לומר לפניהם אפלו יותר מזה. מאחר שישארו קימים באמונה ולא יניחו עצמם לפל ולטעות, חס ושלום, אחר העולם. **ויהיה כמה מפורסמים ומנהיגים של שקר. ואין ספק שלא ימצא אז קבוץ כמונו היום שנמצאים כמה בני אדם שמתקבצים יחד שחפצים באמת לשמע דבר ה׳ ואף על פי שיהיה אז איזה כשרים בדור אך יהיו מפוזרים.**

[פב] **ובאמת גם היום** אצל צדיקים גדולים יש ניסים גלויים אבל הם בחדרי חדרים דאין רשות להראות לכלל לכן עיקר האמונה היא להאמין שזה אפשרי כי אין הטבע הכרח אלא הסתרת ההנהגה האמיתית.

[פג] **וצ״ע ידוע** הדיבור המפורסם בברסלב שאין אנו מתלהבים ממופתים של צדיקים אלא אם יכול לעשות מופת ולקרב אותי לאמת להוציא אותי מתאוות ודמיונות. ואילו כאן רבינו מייחס לכאורה חשיבות גדולה לאמונה בניסים ולא חילק בין נס לנס, וגם בחז״ל יחסו חשיבות עצומה לנס כגון ים סוף ומכות מצרים וכיו״ב, בעיקר מצד עצם ביטול הטבע שמתגלה על ידו.

ונ״ל כי באמת כל נס מגלה חולשת הטבע וממילא מי שרוצה, בכוחו להתעורר על ידו להאמין שגם טבעו הרע אינו מציאות שא״א להתגבר עליה וזה יכול לגרום כל נס. אלא שבברסלב בגלל ההזהרה הגדולה שהזהיר רבינו ממפורסמים של שקר שרוצים להפיל ברשתם ע״י ניסים ובעיקר סיפורי ניסים לכן הזהירו אותנו זקני אנ״ש לחפש שנוי מדות ולא שינוי טבע. אבל באמת זה לא מדוייק ויותר נכון כן להתלהב מכל נס כנ״ל שעל ידו לכפור בטבע אבל לא לרוץ אחרי המפורסם שעשה אותו אלא א״כ הוא גם יכול להביא אותי לענווה ולצאת מהתאווה שזה המבחן האמיתי של צדיק אמת

[פד] **ורמוז במעשה** מזבוב ועכביש שסיפר רבינו. ובאמת גם היום יש צדיקים שנעשה אצלם ניסים גלויים וככל שגדול כוחו להחזיר בני אדם בתשובה כך מתגבר הסט״א לכסות הנסים בטבע.

ורבינו מבאר שהמלאך הזה ששפתיו פתוחות מתלבש בעומד ופותח שפתיו בתפלה ומכח זה יש אפשרות ע"י תפלה לשנות הטבע ולשלוט בהשפעת השפע לעולם. ומשמע שכל שפע לעולם הוא נסים אלא שנעלם שקר הטבע.

וזהו טעם שהניסים מכונים פרוטה כנ"ל **כי עיקר הניסים בא"י, כי (תענית י'.) ארץ ישראל שותה תחלה**[פה] כי הנס הוא השגחה ובא"י עיני ה"א בה תמיד, לכן משפיע לה מבחי' פניו וממנו ית' בעצמו ולא כחו"ל שמקבלת ע"י שר מבחי' אחור כמו מי שנותן לחבירו לאחר כתפו בלא מאור פנים, **ושתייתה** של א"י היא **מהתהומות**[פו] שהם ההשגחה הניסית, ע"כ היא תחילת ניסי הגשמים[פז], **שהם** הניסים **לשון ותהם כל העיר (רות א')**[פח][פט], והנס מכונה תהום **שעל דבר ניסיי תמהין העולם** [צ][צא]. **וזה (תהלים מב)**

[פה] **א"י שותה תחילה** – היא ברייתא בגמ' תענית דף י' ריש עמוד א' – ומונה שם ד' מעלות – שא"י נבראת תחילה. והקב"ה בעצמו משקה אותה ולא ע"י שליח. והיא שותה מי גשמים ואילו חו"ל רק תמצית. והיא שותה תחילה וחו"ל לבסוף, משל לאדם שמגבל את הגבינה נוטל את האוכל ומניח את הפסולת. (המילה תמצית בלשה"ק הפוכה מלשון העברית חדשה) עיין בן יהוידע כאן שהכוונה שא"י מקבלת מבחי' פנים וחו"ל מבחי' אחור שקדם הוא בגלוי ואחור מכוסה בטבע ועיין טל אורות השפעה בבחי' אחור היא שלא מפנמיות הרצון אלא בתר כתפיה רק בשביל הבחירה נותן להם חיות. ועיין תורה רמ החילוק בין המקורב לצדיק למי שרחוק ממנו שאזי המזל צריך לעשות לו כח גדול כדי לקבל השפע מהצדיק ואזי בני חיי ומזוני בא לו בקושי גדול עי"ש. ברייתא דגמ' הנ"ל היא חלק מסוגית מחלוקת ר"א ורבי יהושע (שבדף ט:) מהיכן באים הגשמים לר"א ממי אוקיינוס (בפשטות היא דעת המחקרים שאד יעלה מן הארץ ונעשה ענן גשם) ולר"י כל העולם כולו ממים עליונים הוא שותה. כוונת ר"י עיין ביאור רבי יצחק חבר בספרו אפיקי ים על גמרא זו שכתב שר"י מודה לר"א מצד גשמיות הענין וז"ל – אך ר"י דיבר בפנימיות הענין כדרכם של חז"ל בכ"מ, והוא שאף שהגשמים עצמם הם טיפות הליחות העולים מן הארץ והים, מ"מ אין בכוחם ליתן חיות לארץ לגדל ולהצמיח עי"ז אם לא ע"י שמתלבש בפנימיותו כח הברכה העליונה פנימיות המים שהם כח מים עליונים, ומזה צץ הברכה והחיות של כל הצמחים למטה. והפרש יש בין מים העליונים לתחתונים, שהעליונים הם רוחניים שאינם נופלים תחת הגבול ולא תחת הזמן וברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב וכו' (משלי י כב), והיא בלא גבול ולא תכלית ורוחני, והוא ית' עשה מסך מבדיל וכח הצמצום והגשמה, שברכה העליונה הנשפע למטה יתלבש במים אשר נתגשמו ונתצמצמו בגבול ושיעור לחיות זרע על פני הארץ. ובאמת לפ"ז צ"ע במה כן נחלקו ר"א ור"י ואכ"מ.

[פו] **דהיינו תהום עליון** ותחתון דהינו מים עליונים ותחתונים כמבואר בתענית כה לקמן. דהיינו שרשה וחיותה של הארץ מבחי' ניסים בחי' השגחה בחי' מציץ מן החרכים בחי' עיני ה' ועיין תורה מ' תנינא.

צ"ע נראה שזה דווקא לר"י ולא לר"א שאמר שהגשמים מאוקינוס (צ"ע בזה עיין ריטב"א על עין יעקב שם (אות לא) שר"א מודה לר"י שגם ממים עליונים נשקה)

[פז] **ועיין תענית דף ז:** וח: גדול יום הגשמים כיום שנבראו בו שמים וארץ וכן עוד שש דרשות נאמרו בזה גדול מתחית המתים וכמתן תורה בקיבוץ גלויות וכו' דהיינו אע"פ שמקובל בעולם שיש הסבר מדעי לירידת גשמים מים מתאדים עולים ומתעבים ויורדים בגשם (עד שהם קוראים לזה מחזור הגשמים דהיינו סיבובים והכל להסתיר האמת שגם הם מודים שעם כל התאוריות שלהם אין הם יודעים הכלל האמיתי כי כל הכללים נסתרים כי באותם תנאים ממש פעם יש גשם ופעם אין (ובמליצה אמר הריצ"ח האי רדיא דמי לעגלה יש לעומת זה רדיו שאומר ירד לא ירד) ובאמת אינו כן אלא נס ממש יותר מתחית המתים והוא מלאך של אמונה (ואולי הוא מקבל כוחו מאמונת ישראל) הוא הפועל בבחי' מים נוקבין להשגחה מיוחדת בבחי' יש מאין להוריד גשם ובאופן של נס גלוי שכל טיפה נפרדת, ויש בהם ברכת כח המצמיח בפרט וברכה בכל הגשמיות בכלל עד פרוטה שבכיס. וביאר הריצ"ח (מט 30 75 דקות)– גדול יום הגשמים שאפילו פרוטה שבכיס מתברכת היינו מתגלה הרצון עד שמסיר את הכיסוי שעל המלאך הזה שכלול מב' תהומות דפריטא שפוותיה. ושמעתי מהריצ"ח אמונתך סביבותך שאומר דוד המלך להקב"ה עם אמונה אזי הכל סובב סביבך, כי יודעים שהכל ממך.

גדול יום הגשמים שאפי' פרוטה שבכיס מתברכת – עיין ביאורי אגדות (אפיקי ים) לר' יצחק חבר – תענית דף ח: – הענין כי שורש כל הברכות הוא הגשמים והם הבאים ממים עליונים, והוא מ"ש ביום שני (בראשית א ו) יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים וכו', והיינו שכמו שמים התחתונים הם שורש לכל גידול הצמחים אשר הם חיי כל בשר ונפש, כמו כן מים העליונים הם שורש כל קיום הנבראים התחתונים וכל צרכם ושפעם בא משם, רק שמים העליונים מהם הברכה ברוחניות של כל דבר, והוא ברכה הרוחנית וכל תוס' שפע וטובה בא משם, ומים התחתונים הברכה נראה בגלוי בגשמי. ולכן מים העלמו ג"כ מים מ"ם יו"ד מ"ם, והיינו שמים העליונים הם בהעלם ורוחני אינו נרגש לגשמי למטה, ומים התחתונים הם הנראים לנו.

...ולפי מה שבירכנו הגשמים בעת ירידתם מתעורר שורש הברכה העליונה ממים העליונים, ולכן כל הנמצא בעולם התחתון נמצא בו ברכה ותוס' שפע. לכן אמרו שגם פרוטה שבכיס מתברך בו ר"ל שאפי' דבר שאין שייך בו ריבוי מחמת גשמים וגם הוא דבר המדוד ומנוי כמ"ש (ב"מ כא ע"ב) אדם עשוי למשמש בכיסו וכו' אף שאין בו ברכה כמ"ש לקמן, מ"מ ע"י ירידת גשמים שבו מתלבש ברכה עליונה ממים עליונים שאינו תחת מדה ומקום וזמן שולח בו ברכה ג"כ. ולכן ברכה נק' כן מלשון בריכה עליונה מים עליונים,... ועי"ש סוד הענין באריכות

[פח] איזה נס עיין רות רבה ג' ו' תנחומא בהר פ"ג מדרש זוטא רות פ"א ילקוט שמעוני רות פ"א רמז תרא.

[פט] **עי"ש ותהם כל העיר** הזאת נעמי עפרש"י שמחלק שתהם לשון הומה דהיינו רועש כי נתקבצו כולם לקבורת אשת בועז ומה שכתוב הזאת נעמי פרש"י שהוא עוד עניין שמשמים נזדמן באותו יום שתמהו כשבאה נעמי על שיצאה עשירה וחזרה עניה. אבל רבינו משמע שמפרש כפשוטו שותהם כל העיר זה שתמהו על נעמי כנ"ל וכן משמעות המדרשים. ומכאן ראיה שתהום לשון תמיה על דבר יוצא מהכלל.

צ"ע בפשט איזה נס היה שם בחזרת נעמי וכלותיה לעיר ועיין במדרש שבאותו יום קבר בועז את אשתו וכולם ראו ההשגחה מה נעשה עם צרי עין דהיינו שפגמו באמונה ובארץ בירידתם מהארץ, וסופם שמתו שם, והנותרות נידונו בייסורי עניות, שמבואר במדרש שהם הקשים שבייסורים, וכן אח"כ נתברר למפרע שקבר את אשתו באותו יום כדי שיהיה פנוי לבת זוגו השנייה רות שמהם יצא משיח ועוד שכל זה אחרי שבני הראשונה מתו בחייו כמבואר כל זה במדרשים עיין תנחומא בהר פ"ג אמר ר' שמעון אלימלך ושלמון ופלוני אלמוני ואבי נעמי כולם בני

תהם[צב] **אל תהם קורא**/[צג]\ דהיינו שיש שני מיני נסים, **כי יש ניסים**[צד] **עלאין**/[צה]\ שכשהם מתגלים בעוה״ז הוא נס גלוי/[צו]\ **שהוא בחי׳ תהם עלאה** שקורא לתהם תחתון שיקבל ממנו, **ויש ניסים תתאין** שכשהם מתגלים בעוה״ז הם ניסים נסתרים **שהם בחי׳ תהומא תתאה** שקוא לתהם עליון להשפיע לו, **ומלאך שכלול מכל**/[צז]\ **הניסים**/[צח]\, **משני התהומות**/[צט]\ ממונה לעורר את תהום התחתון לכסוף אל העליון כדי לקבל ממנו שפע והוא ממונה על השפעת תהום עליון לתחתון שמכח העליון יש ברכה בתחתון ונעשים בו ניסי הטבע כגון להצמיח מתוך רקבון דייקא/[ק]\ וכן לרפא ע״י אכילת עשב, וכן כל הנסים הטבעיים, ומלאך הנ״ל **דמיא**

נחשון בן עמינדב ואלימלך ומחלון וכליון פרנסי הדור היו ומפני מה נענשו מפני שיצאו מארץ ישראל לחוצה לארץ שנאמר (שם) ותהום כל העיר עליהם וגו׳ ומה הזאת נעמי חזיתם שיצאת מא״י לח״ל מה עלתה לה

[צ] דורש תהם לא מלשון הומיה כרש״י אלא מלשון תמה ומתפלא כהמדרשים הנ״ל וכן לקמן תורה ט אות ה וסוף תורה מט.

[צא] **תהום לשון** תימה בחי׳ נס שמתמיה והתימה היא על שזה הפך הטבע והוא לשון תהום כמו דבר שנשמט הקרקע תחתיו אין לו בסיס טבעי ושרשו בבחי׳ עומק בחי׳ עומק המושג ולכן גם מים עליונים נקראים תהום אע״פ שהם למעלה ואדרבה מצד עומק המושג הם אולי יותר תהום

[צב] גם בדפו״ר – תהם אל תהם, בתרלד תהום אל תהום, ומתרצו – תהום אל תהום (כלשון הפסוק)

[צג] **בתהילים פרש״י** צרה קוראת לחבירתה אבל בגמ׳ בתענית כה: דלקמן פרש״י מים עליונים ומים תחתונים ע״ש שר״א אמר שבשעת ניסוך המים בסוכות תהום קורא לחבירו ורבה אמר שראה מלאך הממונה על הגשמים עומד בין שני התהומות האלו וקורא לתחתון אבע (ממעלה למטה) ולעליון חשור (לשון נשור ממעלה למטה)

[צד] מתרצו - נסים

[צה] **צ״ע מה שייך** נס עליון הרי כל מהות הנס הוא שמגבוה מאיר בנמוך דהיינו מעל הטבע בתוך הטבע ומה זה שייך למעלה אלא הכוונה ששניהם היא הארת הגבוה בארץ רק יש שהעליון מתגלה למטה בעצמו והוא נס גלוי ויש שמתלבש בנס תחתון ואזי הוא נס נסתר ויש שמתלבש בטבע והיא הסתרה גמורה. (החילוק הזה לג׳ בחי׳ צ״ע ואפשר שהם רק שתים וכנ״ל בשם הריצ״ח)

[צו] **הריצ״ח** (מט 30 דקה 75) ביאר כאן שהם בחי׳ נס גלוי ונס נסתר כי למעלה הוא גלוי ולמטה הוא מולבש בטבע שמסתיר את הרצון שמנהיג את הדבר ובזהר הקדוש הם נקראים בינה ומלכות ועיין תורה ד׳ תנינא שיש נחש שמסתיר הרצון ואמר נ–חש דהיינו שיש לו כח להגיע עד בינה ולהגשים גם שם כאילו יש שם חש דהיינו גשמיות הנתפסת בחוש

וביאר (שם דקה 90) שתהום בעצמו הוא נס שהרי הכוונה למים שתחת הארץ כמבואר ממעשה חפירת השיתין ע״י דוד שרצה התהום לשטוף את העולם (סוכה נג.) ומציאות התהום הוא נס שעליו אנו מברכים בכל יום רוקע הארץ על המים שהרי ארץ כבדה יותר ומצד הטבע צריכה לשקוע במים ואעפ״כ התהום מתחת כדי שלא ישטוף את העולם וכמ״ש גילה ארץ והכין תבל בחי׳ שעשה חלל פנוי ממים שאין להם סוף שרקע ארץ עליהם כדי לבנות עולמות.

[צז] **צ״ע מדוע** נקט מכל הניסים ולא משני ניסים כנ״ל, דמה מרבה בכל. ואולי לרבות כל הנסים ולא רק נס הגשמים כדמשמע בפשט הגמרא

[צח] **צ״ע מה פירוש** שכלול משני התהומות הרי זה למטה וזה למעלה ועיין פרש״י שעומד בין רקיע לאוקינוס היכא דנשקי ארעא ורקיע משמע שהוא בחי׳ ממוצע ביניהם (ויתבאר לקמן שהוא יסוד הצדיק שבין שני יסודות דבינה ומלכות)

ואולי הוא מלאך הכלול ממ״ד ומ״ן דהיינו שהוא בחי׳ היסוד ששם הם מתחברים ברוחניות ועי״ז משתלשל הדבר בגשמיות שהאד עולה מהים לקבל ממים עליונים כח המטר להמטיר, כנ״ל וכדלקמן

הריצ״ח ביאר שהמלאך מגלה בתהום תתאה את התהום עלאה דהיינו מגלה את הרצון גם בנס הנסתר

דמיא לעגלא – המפרשים פרשו שהוא מזל שור מזלו של חודש אייר וצ״ע שזה שש חדשים אחר רביעה ראשונה שהיא בחשון וז׳ חדשים אחר שקורא לתהומות דהיינו בסוכות בתשרי ועיין תורה רעז גַּם כָּל הָרְפוּאוֹת בָּאִין מִן הָאָרֶץ, וְעַל כֵּן בְּעֵת שֶׁהָאָרֶץ נוֹתֶנֶת יְבוּלָהּ, שֶׁנּוֹתֶנֶת כֹּחַ בְּכָל הָאִילָנוֹת וְהַצְּמָחִים, דְּהַיְנוּ בְּזֶמֶן הַחֲנִיטָה שֶׁהוּא בְּחֹדֶשׁ אִיָּר אֲזַי יֵשׁ כֹּחַ יוֹתֵר בְּכָל הָרְפוּאוֹת כִּי אָז נוֹתֶנֶת הָאָרֶץ בָּהֶם כֹּחַ אֲבָל בִּזְמַן אַחֵר, אֲפִלּוּ אִם יִקְחוּ אוֹתָן הָרְפוּאוֹת בְּעַצְמָן, אֵין לָהֶם זֶה הַכֹּחַ וְעַל כֵּן לוֹקְחִין רְפוּאוֹת בְּחֹדֶשׁ אִיָּר שֶׁהוּא (מַאזְנַיִם) וְעִקָּר הוּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל הָאֲרָצוֹת מְקַבְּלִין מִהַמְצִית אֶרֶץ–יִשְׂרָאֵל

[צט] **עיין לק״ה גילוח** ד׳ אות טז מימי הגשמים נמשכין מהתהומות כי שרשם במימי הדעת שיתגלו לעתיד וע״כ הם בחי׳ אמונה כי משם עיקר גידול האמונה וכן בתורה ה׳ תנינא גידול האמונה ע״י בחי׳ מים בחי׳ מים עמוקים עצה בלב איש עי״ש

ר׳ ארי–ה החברותא שאל א״כ מצרים כיצד מצמיחה הרי נשקית רק מהנילוס ואיזה תהומות יש בו ונ״ל שבאמת גם הנילוס וכן כל מים מתוקים שדייקא הם המגדלים הם מגשמים שיורדים במקום אחר וזורמים למקום שאין בו גשם וזה בעצמו בחי׳ הנ״ל שחו״ל ניזון מהתמצית ולא מהגשמים עצמם ולכן במצרים שהיא ממש הפך הניסים כנ״ל לכן אצלה זה ממש נראה בחוש שמקום הנס שבו יורד הגשם אינו נמצא אצלה ובכל המקומות האחרים אע״פ שיש גם גשם אבל אינו אלא מכח הניסים שא״י. (עיין ספר טהרת יו״ט תשובה ו׳ בשם שו״ת רדב״ז ח״ח סימן קמא דוחה דעת המתירים טבילת מצוה בנילוס ומוכיח שהוא מהגשמים ולא מי מעין ולכן לא מטהרין בזוחלין)

[ק] **אע״פ שצמיחה** מתוך רקבון הוא טבע העולם אבל אינו טבע תמידי כי להפך בדרך כלל הרקבון מביא להפסד וכילוי ממש ורק בצמיחה ולידה דהיינו רק אותם דברים שהם מכח שני התהומות אזי הרקבון דייקא גורם לצמחיה וחידוש.

יש לעיין בזה עיין טל אורות ח״א פ״ה אות ג׳ שם מבאר שבאמת גם שם מה נכלה נכלה לגמרי אלא שאין שליטה לרע לכלות אלא את הרע ואילו עי״ז דייקא הצורה גדלה ע״י שהרע המונע ממנה להתגלות נכלה ועיין תורה קע בהכנע החומר תגדל הצורה.

לעגלא[קא] **(תענית כ"ה ע"ב)**[קב] כי הוא מזל שור, ומבאר רבנו שעגלא לשון עגול רמז **שהוא** המלאך הנ"ל הוא **בחי' עגולים, בחי' אמונה**[קג], **כמ"ש (תהלים פט) ואמונתך סביבותיך** דהיינו עגולים מקיפים וסובבים את השכל. **ופריטא שפוותיה**[קד][קה] דהיינו מה שמתואר המלאך שנראה כמחייך דהיינו שפיו פתוח קצת כמו מדבר, **שהוא בחי' תפלה**[קו], **כמ"ש (תהלים נא) אדני שפתי תפתח**[קז] דהיינו

<u>**אבל באמת** אדרבה משם ראיה, כי מנין יש טוב בטבע העכור, בין בזרע ובין באדמה, שבכח המים להצמיח אותו, אלא מכח הרע והגשמיות שבה אמנם היא מרקבת את כל הגשמיות שבזרע, ומצד הברכה שקבלו המים מתהום עלאה היא בונה מהזרע עץ עושה פרי, עפ"י תכנית הטמון בזרע.</u>

[קא] **עיין באור אגדות** אפיקי ים לרבי יצחק חבר בבא דף בתרא עה. -האי רידיא דמיא לעיגלא (תענית כה:) וקיימא בין תהומא עילאה לתהומא תתאה לתהומא עילאה אמר חשור מימיך מ"ד ולתהומא תתאה אבע מימיך מ"ן, והם ב' היסודות דבינה ומלכות וכמ"ש בדעתו תהומות נבקעו, ונק' רידיא שהוא [חורש] החורש בשדה יוסף בכור שורו וכו', דתחי' מתעורר בשלהובין דרחימו משמאלא שהוא שור. והוא מ"ש (שם) ופרסא לשפתי' וכו' שפותח פיו ובולע מים שבים העליון, וכן בפיה שלמטה לתהומא תתאה, והוא מ"ש שנא' אחריו יאיר נתיב וכו' שהוא אור הגנוז המאיר מסוף העולם ועד סופו מבינה עד סוף יסוד שבו נכלל כל העולם, ואין תהום חוזר לאיתנו וכו' כמ"ש. עכ"ל

נראה הכוונה שתהום היינו יסוד. ותהום עליון דהוא יסוד עליון הוא דבינה ותחתון הוא דמלכות, וביניהם יסוד דצדיק הוא המלאך, דדמיא לעגל וסליק עד אבא ואמא (תהום עליון יסוד דבינה) וממשיך מ"ד ומשפיע למלכות (תהום תחתון יסוד דמלכות) ועי"ז יורדים גשמים אבל לא רק גשמים אלא משמע שכל שפע יורד באופן הזה לעוה"ז. ומרבינו משמע שכל נס נקרא תהום, כי מתגלה ע"י היסוד, ומאיר את העליון התחתון. כי כל נס הכוונה שלמטה בעשיה והטבע מאיר שהיא מונהגת ע"י רצון עליון והתארה הזו מתגלה ע"י היסוד ולכן נקרא תהום שהוא הגורם לתמיהה הזו איך שבהעלם העוה"ז מתגלה הפך הטבע דהיינו רצון. וזה דווקא בא"י שער השמים ששם המקום דנשקי שמיא וארעא דהיינו נס, שמאיר ומתגלה מקור עליון מעל הטבע בעוה"ז עולם העשיה המגושם התחתון.

עגל גמט' אמונה ע"ה. שמעתי מהריצ"ח כיון שאין מהלך בעיגול לכן צריך אמונה.

[קב] **תענית כה: – אמר רבה לדידי חזי לי האי רידיא** מלאך הממונה על הגשמים כך שמו, **דמי לעיגלא (תלתא) ופירסא [ס"א ופריטא] שפוותיה** פירש מהרש"א שפתיו קצת פתוחות כאדם שוחק **וקיימא בין תהומא תתאה לתהומא עילאה** בין מים תחתונים למים עליונים דהיינו בין רקיע לאוקיינוס היכן שנושקין, **לתהומא עילאה** מים עליונים **אמר ליה חשור מימיך** ברקיע, **לתהומא תתאה** מים תחתונים **אמר ליה אבע מימיך** בקרקע, **שנאמר הנצנים נראו בארץ וגו'** עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצינו - הנצנים הם ניסוך המים עת הזמיר היינו שירת הלויים בשעת הניסוך וקול התור הינו קול השור האומר לתהומות חשור ועבא כנ"ל:

ועיין יומא דף כא. -שיש כמה דברים שהולך קולם מסוף העולם עד סופו... ויש אומרים אף רידייא - **ופרש"י** – מלאך הממונה על השקות הארץ ממטר השמים ממעל ומן התהום מתחת, וקורא להן, שנאמר תהום אל תהום קורא, כדאמרינן במסכת תענית [כד, א וכה, ב]. ואמרינן התם דדמי לעגלא, ולכך נקרא רידייא לשון שור החורש, מתרגמינן לא תחרוש – לא תירדי (דברים פרק כב).

ועיין **מהרש"א** תענית שם שפירש שהוא מזל שור שהוא ממוצע בין מים עליונים לתחתונים ושולט באייר ואומר למים עליונים חשור מימיך למטה לארץ ובניסן קודם אייר מזלו אומר למים התחתונים אבע מימיך למעלה על הארץ ולכן נקרא פריטא ספוותיה כמו שנאמר ברב כהנא שהכוונה שנראה כמשחק ה"נ משחק במזלו שהרי אומר חשור ואבע שלא בזמן הגשמים אלא בתחילת הקיץ

צ"ע הרי מפתח גשמים ביד הקב"ה וכאן משמע שביד המלאך ועיין **בניהו בן יהוידע** תענית דף י' על דברי הגמרא א"י שותה ע"י הקב"ה וחו"ל ע"י שליח שמקשה הרי מפתח גשמים ביד הקב"ה ותירץ שהעננים עולים לקבל מהתהום עליון ע"י הקב"ה אבל יורדים להמטיר ע"י שליח דהיינו העגלא שמבואר כאן אלא שלפ"ז צ"ע דמשמע שהעגלא הוא רק בחו"ל שהרי בא"י גם להמטיר יורדים ע"י הקב"ה. עיין בניהו שכל כח המלאך הוא רק להכריז אבל ההחלטה להוריד היא ביד הקב"ה

צ"ע הרי אומר אבע וחשור בשעת ניסוך המים דהיינו סוכות ואילו מזל שור שהוא העגלא משמש באייר בדיוק חצי שנה אחר חשוון שהוא זמן רביעה ראשונה משמע שאומר זאת בשעת הדין על המים ולא בשעת מעשה וגם לא בשעת שימושו ברקיע

[קג] **אמונה בחי' מקיפין** כי השכל של אמונה אינו בפנים שיכול להבין הדבר דא"כ אינה אמונה אלא דעת אבל שכל של אמונה כמו מקיף את השכל מסביב ומאיר לו כיוון במה להאמין שלא תיהיה אמונה בע"ז.

מבואר כאן שהאמונה היא בחי' מלאך בחי' מקיפין וצ"ע הביאור בזה שהרי מלאך הוא בריה ואילו אמונה היא מושג. אבל עיין לק"ה עירובי תחומין ה' שהאמונה היא אור היוצא מזיווג תמידי של חכמה ובינה עליונים לקיום העולם ומאיר בעולם ומכוחו יש אמונה באמת לכל העולם דהיינו מי שבטל אליו זוכה לאמונה ממש ואזי יכול לעורר על עצמו תוספת אמונה מיחוד פנימי כמבואר שם. ומי שבוחר לרדוף אחר הבלי עוה"ז אצלו האור הזה הוא גורם חרטה והיינו חרטות הרשעים. ומבואר שם שגם הריצה שלהם אחר התאוות היא מאור זה שגורם להם הרגשת חסרון אלא שבמקום לחפש מילוי אמיתי מהקב"ה הם רצים מכח זה למלא חסרונם בהבלי עוה"ז. נמצא שכח האמונה הזה הוא המכח הפועל בעולם בתחתון לכסוף למילוי ובעליון להשפיע אמונה.

[קד] דפו"ר - שפתים

[קה] **בגמ' ב"ק קיז** רב כהנא פריטא שפוותיה ושם הפירוש שפה שסועה ולכן נראה כמחייך אבל כאן אין הכרח לפרש כך אלא ששפתיו פתוחות קצת ונראה כמחייך ומדבר וכפי שיבא רלקמן שהוא בחי' אדנ-י שפתי תפתח.

[קו] **דהיינו שהמלאך** הנ"ל הכלול משני התהומות הוא בחי' אמונה ובחי' תפילה שמחברת שמים וארץ (כמבואר בתורה יד אות ט) ועל כן עמידתו בין שמיא לארעא עיין ב"ב במאמר רבב"ח שהוא בתורה יד פרש רשב"ם שהכוונה לארץ ישראל. וכן בדברים יא יא משה רבינו מספר בשבח הארץ ואומר לִמְטַר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מָיִם: (יב) אֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה: מהסמיכות אפשר ללמוד שהמטר הוא מעצם ההשגחה. (כידוע שבספר דברים לכ"ע לומדים מסמוכין)

שהתפלה היא בפתיחת השפתיים, **והוא** המלאך הנ"ל הוא **כללות הניסים**/[קח] נמצא שהמתפלל דהיינו גלוי האמונה באמונתו החזקה שבתפילתו פועל את שליחות המלאך הנ"ל הממונה על הניסים דהיינו שמכח תפלתו משפיעים תהום עליון לתהות תחתון ונעשה שנוי הטבע.

וזה פירוש, מאמר חז"ל הנ"ל אין בן דוד בא **עד שתכלה פרוטה מן הכיס,** דהיינו עד שתכלה הכיסוי מהפרוטה, שיכלו אותם אפיקורסים במכסים את הניסים סדרך הטבע **כי יש בני אדם המכסים כלליות הניסים, הכלולים במלאך דפריטא שפוותיה**[קט] הנ"ל, **מכסים בדרך הטבע. וכשתכלה זאת, ותתרבה אמונה בעולם, אז יבא משיח. כי עיקר הגאולה תלוי בזה, כמ"ש תבואי תשורי מראש אמנה :**

אות ב

עתה יבאר שאמונה תלויה בהארת האמת.

והביאור בזה הוא כי אמונה היא היכן שלא יודע את הדבר, אבל מאמין לחבירו שיודע. ואם יש לו שני חברים שכל אחד אומר בוודאות הפך חבירו אזי בכח האמונה עצמה יש גם את השכל לבחור למי להאמין. נמצא אע"פ שלא יודע את הדבר אבל יודע למי לאמין.

והעניין כי אמונה ראשיתה הוא כח התבטלות שטבעו בכל אדם שמכח זה אדם מאמין לחבירו ובלא כח זה אין קיום לעולם כלל, כי עוה"ז הוא תחת הזמן המקום וא"א לאדם להיות בכל מקום מילא יש דברים שנעלמים ממנו. ובאמת בעוה"ב שמאיר אור הגנוז ואין לא זמן ולא מקום ולא גשמיות חוצצת א"צ באמונה כי הכל גלוי וידוע. וכח התבטלות הזה הוא לטוב ולרע כי כל כח העבודה זרה הוא נובע ממנו ממה שבני אדם מאמינים לדברי שקר. כי צריך לדעת למי להתבטל, נמצא שאמונה מורכבת מכח ביטול לדברי פלוני ואם הוא שקר אזי זו ע"ז ואם הוא אמת אזי היא אמונה

ואמנם גם כשמתבטל לאמת יש בזה מדרגות עד כמה סומך על דברי חכמים אם מאמין בלב שלם זו אמונה שלימה ואם מאמין כמסתפק זו מדרגת הצדק שהיא גבול הקדושה.

ובפתח אליהו מכונה צדק מלכותא קדישא כי היא בגבול הקדושה ומי שאמונתו בבחי' צדק בלבד מקיים את המצוות מצד ההכרח בלבד. ודומה למי שמאמין מצד הספק (ספק גמט' עמלק)

אבל אי אפשר לבא לאמונה, אלא ע"י אמת [קי] דהיינו שידע למי לאמין. **כמובא בזוהר (בלק דף קצ"ח ע"ב)**/[קיא] על הפסוק שאמר ישעיה הנביא על המשיח **והיה צדק אזור מתניו ואמונה וכו' (ישעיה**

קי **הפסוק ראיה** שתפלה מתייחסת לשפתים ועוד שצריך פתיחה שפתיחת הפה כמו שפה שסועה וגם פריטא בחי' חיתוך מילים ופריטת הקול לאותיות הדיבור.

קח **דהיינו שהוא שרש** ארץ ישראל שממנו יונקת חיותה וקדושתה דהיינו האמונה וניסים ומבואר בטוב הארץ דהיינו מאמר חז"ל אוירא דא"י מחכים והביאור נ"ל שכוונתם לבחי' מקיף שהרי בודאי שלא כולם זוכים להיות חכמים בה בשווה אלא אויר של חכמה מאיר בארץ ומקיף את היושב בה והוא התהומות הנ"ל.

קט דפר"ר שפפותיה וגם בתורה ט וכן העתיק מוהרנ"ת שם בתקפא

קי **לק"ה גילוח ד' ב'** ופל"ח אות ב' שציין לעיין בליקוטי עצות אמונה אות ד', ולק"ה פסח ז', והלכות רבית, ולקמן תורה רנה.

קיא **זוהר בלק דף קצח: – רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח** הקליס לפרס מס"כ **וְהָיָה צֶדֶק אֵזוֹר מָתְנָיו וְהָאֱמוּנָה אֵזוֹר חֲלָצָיו,** ומ"ר **הַאי קְרָא כַּלָּא אִיהוּ חַד** פסוק זה רישא וסיפא הכל הוא דבר אחד, **מַאי חְדּוּשָׁא אָתָא לְאַשְׁמוּעִינָן** מיזה חידוש בא הסיפא להשמיענו יותר מן הרישא, **דְּהָא צֶדֶק הַיְינוּ אֱמוּנָה, וֶאֱמוּנָה הַיְינוּ צֶדֶק,** כי שניהם כנויים למלכות, וכן **אֵזוֹר מָתְנָיו, הַיְינוּ אֵזוֹר חֲלָצָיו** ולמה כפל לה הענין במלות שונות, **לָא אַשְׁכַּחְן קְרָא כְּהַאי גַּוְונָא** אין לנו מוצאים מקרא כענין זה.

ומשיב **אֶלָּא לָאו צֶדֶק כָּאֱמוּנָה** אלמ"ד לפק לומנו כמו לממונה, **וְאַף עַל גַּב דְּכוּלָּא חַד** ואף על פי שהכל הוא ענין אחד, **וְחַד דַּרְגָּא אִיהוּ** והיא מדרגה אחת של המלכות, **אֲבָל בְּזִמְנָא דְּקָיְימָא בְּדִינָא קַשְׁיָא** אבל בזמן שהיא עומדת בדין קשה, **וּמְקַבְּלָא מִסְּטַר שְׂמָאלָא** והיא מקבלת מצד הגבורה שבשמאל, מתמת רוע המעשים של התחתונים, **כְּדֵין אִקְרֵי צֶדֶק, דִּינָא מַמָּשׁ** אז היא נקראת לבד, שהוא דין ממש, שפט זה מורה על תוקף הדין שבה, ולקמן מפרש מתי המלכות נקראת לומנו.

וְהַיְינוּ וזהו מה שכתוב **כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ, צֶדֶק לָמְדוּ יוֹשְׁבֵי תֵבֵל,** פירושו **דְּהַאי דַּרְגָּא דְּמִשְׁפָּט רַחֲמֵי אִיהוּ** כי מדרגה זו הנקראת משפט היא רחמים, שהוא סוד ז"ת שהוא בעל הרחמים, והוא מאיר למלכות הנקראת ארץ, **וְכַד אִתְקָרִיב מִשְׁפָּט בְּצֶדֶק** וכשמתקרב ומאיר משפט בצדק, דהיינו ז"ת למלכות, **כְּדֵין אִתְבְּסָם** אז היא מתבשמת מתוקף ליניה, **וְיָכְלִין בְּנֵי עָלְמָא לְמִסְבַּל דִּינָא דְּצֶדֶק** ובני אדם יכולים לסבול את תוקף דיני הצדק, שאם לא כן, היה העולם נשרף מתוקף הדין שבה. (רמ"ק ומפרשים)

וממשיך ואמר כי **אֱמוּנָה** נקראת המלכות **בְּשַׁעֲתָא דְּאִתְחַבָּר בָּהּ אֱמֶת לְאַחֲדָא** בשעה שמתחבר בה ז"ת הנקראת אמת לשמחה להיינו ליחוד, שאז מתגלה עליהם אור הבינה שהיא מקור השמחה, **וְכָל אַנְפִּין נְהִירִין** ואז כל פני הספירות מאירות מאמת שמחה, ונהנות מהאור הנשפע מהבינה, **כְּדֵין אִקְרֵי אֱמוּנָה** אז המלכות נקראת לומנה, **וְאִית וַותָּרְנוּתָא לְכוּלָּא** ויש ותרנות ומחילות עונות לכל יקראל, ואין מלקלקים על המעשים של התחתונים, שכל מעשיהם בין לרעה בין לטובה נתקנים לרוויח.

יא) [קיב**]**/קיג\, והקשו שם בזוהר **היינו צדק היינו אמונה**/קיד\, **ואמרו שם** תירוץ, **אמונה אתקריאת, כד אתחבר בה אמת**/קטו\/קטז\ **:**

קיב עיין ביאור הגר"א שם

קיג **ישעיה פרק יא** (ד) וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעַנְוֵי אָרֶץ וְהִכָּה אֶרֶץ בְּשֵׁבֶט פִּיו וּבְרוּחַ שְׂפָתָיו יָמִית רָשָׁע: (ה) וְהָיָה צֶדֶק אֵזוֹר מָתְנָיו וְהָאֱמוּנָה אֵזוֹר חֲלָצָיו:

פרש"י – (ה) והיה צדק אזור מתניו – ויהון צדיקיא סחור סחור ליה דבקים בו כאזור: וזה נפלא עם דברי רבינו כאן שהאמת זוכה ע"י הצדיק ומבואר שהצדיק לגביו בבחי' מקיף. מצודות דוד – (ה) והיה צדק וכו' – הצדק והאמונה שיחזיק בהן יהיו לו לחזוק כאדם החגור אזור במתניו שהוא מזורז ומחוזק: עוד עיין כאן **ביאור הגר"א** שמדייק הדמוי שהמותן חצוני כלפי החלצים וכן הצדק כלפי האמונה.

קיד **הכוונה** כי שתיהן מדת הביטול להש"י כי גם צדק מלכותא קדישא (פתח אליהו) אלא שצדק היא מדת הדין דהיינו שמתבטל אליו ית' רק מצד הדין והחיוב, כי לא מאיר לו האמת כל כך אלא מעט עמ"נ שיכוון את הביטול אליו ית' ולא לע"ז ולא יותר. ואילו המאמין ע"י שמאירה לו האמת הרבה עושה גם לפנים משורת הדין. אולי שנקראת צדק כי הוא צודק שהדין לא יכול לחייב אותו יותר מזה.

עוד עיין לק"ה פקדון א' שבמדרגת צדק אוחזים בה החיצונים עוד עיין שם גילוח ד' יא.

והביאור בזה כי המאמין בטל וסומך על המשפיע לו דהיינו שיש לכל אדם כח התבטלות טבעי אלא שבלי שום אמת הוא ע"ז ממש ובבניסתו לתחום הקדושה דהיינו שמאיר לו המעט אמת ההכרחי כדי שלא להאמין בע"ז אזי נקרא צדק אבל ככל שמאיר לו יותר האמת אזי הביטול שלו לאמת יותר בחשק ורצון וחיות לעשות גם מה שלא בגבול הרע אלא בפנמיות הטוב. ועיין דוגמא בתורה כג שבמדרגת הצדק אזי אינו מקיים רק מה שמוכרח וע"כ אינו מוציא ממון כדי לקיים מצווה. אבל כשמאיר האמת אזי עובד את הש"י בכל לבבו נפשו ומאודו. ושלימות האמונה היא מדת הבטחון דהיינו שליבו שלם באמונתו עד שסמוך ובטוח בו ית' כתינוק אצל אביו בלא שום דאגה.

בעומק יותר הביאור הוא שאמונה בחי' מלכות דהיינו מדת ההמלכה את הש"י וכשהיא שלימה היא קומה שלימה ואזי נקראת אמונה דהיינו שבכל תנועה כוונתו רק לגלות מלכות שמים בעולם. אבל כשהיא חסרה אזי כשהיא במדרגת הרגלין כמ"ש צדק לפניו יהלך, אזי היא בגבול הקדושה כי כבר יצאו קצת הרגלין מבחי' רגליה יורדות מות דהיינו אחיזת הסט"א אבל עדיין היא בבחי' אחור באחור כלפי הקב"ה עד שתיהיה בקומה שלימה ותינסר ממנו ותבא לפניו ואזי היא הארת פנים ושלימות היחוד. והכל תלוי במדת האמת עד כמה היא מאירה בכח ההמלכה שלו את הש"י.

קטו **בה היינו בצדק** וצ"ע מדוע לא אמר כד אתחבר אמת למידת ההכנעה והביטול דהרי זהו עצם הכלי ואילו צדק כבר יש בה קצת אמת. ואולי בבחי' יהיב חכמה לחכימין דהיינו שלצדק יש כבר קצת אמת מעצמה וצ"ע.

ועיין לקוטי הלכות גילוח ד' אות ב' (יו"ד ח"א דף רלב:) כשהש"י עוזר להאדם ומתנוצץ בדעתו ידיעת אמתתו זה בחי' הארת פנים. ועל זה אנו מבקשין תמיד יאר פניו אתנו סלה. האירה פניך על עבדך וכו' פניך האר בעבדך. והכהנים נצטוו לברך את ישראל בברכה זאת. כמ"ש יאר ה' פניו אליך וכו' כי זה העיקר שזוכין להארת פני ה' דהיינו שיאיר בדעתו אמתת אלקותו שזה עיקר אור הפנים כי אמת הוא הפנים כנ"ל: אות ב – אבל עיקר אור הפנים א"א לקבל כ"א ע"י אמונה. כי עצם הפנים שהוא האמת דהיינו ידיעת אמתת אלקותו ית' א"א לקבל מחמת ריבוי אור. כי אם הי' מתגלה לעין כל אמתתו באתגליא הי' העולם מתבטל במציאות. כי אפי' אור השמש אי אפשר לבני אדם להסתכל באורו מחמת ריבוי האור מכ"ש וכ"ש אור הגדול והנורא הזה. ע"כ השי"ת ברחמיו שחפץ בקיום העולם, צמצם והסתיר אור האמת שהוא אור הפנים בבחי' אכן אתה אל מסתתר. ודייקא ע"י ריבוי הצמצומים יכולין לידע מאמתתו. כי צמצם את האמת בחכמה נפלאה בצמצומים רבים ושונים בדרכים נפלאים ונוראים עד שנתהוה מדת האמונה, שבחכמתו הנפלאה האיר בהאדם מדת האמונה הקדושה. שיש בנשמת האדם רשימה מאמתת אלקותו ית' שעי"ז יש לו כח להאמין בהאמת אע"פ שאינו רואה האמת עדיין בדעתו. והאמונה היא עיקר הידיעה בבחינת וארשתיך לי באמונה וידעת את ה'. שהאמונה היא עיקר הידיעה. עכ"ל.

וצ"ע דבריו ונראה מבואר שהצמצום אינו באור כדי שיכנס בכלי אלא שהצמצום הוא הכלי אמונה בעצמו. וצ"ע עכ"פ אם באמת כך מובן מה שאמר היינו צדק היינו אמונה. כי בצדק יש כבר שכל עצמי ולפ"ז מידת המלכות שנפלה לע"ז אינה מדת ההכנעה לבד שמרוקנת משכל אלא מדת הצדק שאחזו בה החיצונים ומפתים אותה לפנות אליהם. וצ"ע

ואולי עפ"י הסוד שמלכות יש בה רק ספירה אחת יסודית (מלכות או כתר) והיא הצלע הנזכר בחומש (ובבחי' זו צ"ע אפשר שאפילו צדק היא לא, כי צדק לפניו יהלך, וזו לכאורה עדיין אין לה רגלין כלל) ואח"כ ויבן את הצלע צריך לבנות את קומתה לעשר ספירות ולנסרה ולהביאה פב"פ. ולפי שאת הכתר א"א לקחת ממנה וכתר הוא הרצון שאין דבר העומד בפני הרצון כי את הרצון א"א לקחת מהאדם נמצא שקודם שנבנית המלכות אזי בבחי' עבודה, זה מתבטא רק ברצון להמליך. נמצא לפ"ז שכבר מיסודה יש בה את השכל המועט לדעת למי להתבטל ואת מי להמליך.

ועיין היטב תורה ה' ח"ב אות ב' ג' שהאמונה גדלה במים עמוקים ומתגלה בעומק הלב של איש תבונות, ואינו מצטמצם לדיבור כלל רק ע"י צעקה בלא דיבור, כי הוא אור גבוה מאד בחי' פלא שהוא הכתר. ואיש תבונות זוכה לזה הוא שמצחצח נשמתו ע"י אכילה בקדושה שזוכה לאור הצחצחות. ועיין תורה כד שהצחצחות הוא למעלה מרוחין ונפשין למעלה מכל העולמות למעלה מכתר. משמע שכיוון שאמונה הוא ביטול השכל א"א לכוין אותה לקו הישר אלא ע"י אור הכי גדול שיש. ומאידך גם להיפך זה אור כ"כ גדול שא"א לקבל אותו אלא בסילוק שכל, וזה פלא.

אמנם יש גם אמונת נשים שלפעמים היא עולה על אמונת האיש כדמצינו בחטא העגל שנשים לא הסכימו לתת לו, אבל עיין תורה רנה שיש בה חסרון שבקל אפשר ליפול ממנה כיון שחסר בה אמת וכנ"ל שאיש בחי' אמת ואשה בחי' אמונה. וזה בחי' נשים דעתן קלה להתפתות מצד התאווה היא לעינים אבל מאידך יש בהן מעלה שקשה יותר לפתות אותן במהלכי שכל. והאיש להפך.

קטז **צ"ע דמשמע** שלצדק יכול לבוא בלי אמת והרי צדק מלכותא קדישא ואם תאמר שתלוי כמה אמת הרי גם אמונה שלימותה תלוי בכמה אמת יש בה ומה החילוק. החילוק פשוט שצדק יש בה אמת מועטת רק כדי להכניסה בגבול הקדושה. וכל תוספת אמונה בונה אותה להיות

אות ג

עתה יבאר שאמת אפשר לקבל רק מהצדיקים כי הצדיק יסוד עולם הוא המחובר ביותר לאמת (כלשון הזוהר בראשית כא: יעקב ויוסף כחדא אזלי עי"ש) והוא הצינור להאיר את האמת של הקב"ה אל הרוצים להמליך אותו (דהיינו יחוד תפארת ומלכות שהוא יחוד אמת ואמונה שהוא יחוד קב"ה ושכינתיה שנעשה ע"י היסוד המחבר ביניהם)

וצריך לדעת שעל כן יש הרבה הסתרה על הצדיק האמת שבכוחו להאיר אמת במקורבים אליו כי יש שקר המתדמה לאמת וממנו בודאי צריך לברוח, אבל יש אמת אלא שהיא אמת נמוכה מעורבת טוב ורע ואפילו צדיקים גדולים שבכל דור יש בהם תערובת (תורה קצב) ואמנם טוב להתקרב אליהם מלסמוך על עצמו כמבואר בלק"ה שבת ד' יג, אבל העיקר כל חייו לחפש צדיק אמת שכולו זרע אמת לאמיתה בלא תערובת כמבואר בתורה ח' תנינא אות ח'.

וצריך לדעת שבדרכו זו יהיו לו מונעים רבים ואפילו צדיקים שיאמרו לו שהצדיק השלם אינו בנמצא כלל וצריך לענות להם כמו השני למלך במעשה א' שבסיפורי מעשיות "שבהכרח הוא נמצא בוודאי". ועל זה הזהיר אותנו רבנו ממפורסמים של שקר ואפילו צדיקים כמבואר בתורה ח' הנ"ל ובתורה סא/[קיז] ועוד. נמצא שכמעט אין עם מי להתייעץ בזה אלא עם הש"י והחפץ באמת שולחים לו מלאך של אמת (לק"ה מנחה ו' ה' ובלק"ה מתנה ומתנת שכיב מרע ג' ה')

וכל זה מדובר במי שבאמת מוכן למסור כל כבודו כדי לזכות באמונה שלמה ויראת שמים. אבל החפץ בעוד דברים חוץ מזה ובפרט כבוד אפילו מעט, קשה מאד שיזכה. ועיין סהדרין צז. הנ"ל במהרש"א שם עה"פ וסר מרע משתולל – שהוא לשון משולל מן העולם וזה לא יתכן דודאי יהיו גם צדיקים באותו דור אלא שיהיה הצדיק מוחזק כשוטה ומשתולל בעיני הבריות: עכ"ל.

וגם כשזוכים להתקרב לצדיק האמת צריך הרבה מאד אמונת חכמים בביטול גדול כדי לזכות לקבל האמת ממנו עיין לק"ה הכשר כלים ב' ב'/[קיח].

וא"א לבא לאמת ברורה שעל ידה אמונה כנ"ל, **אלא ע"י התקרבות**/[קיט] **לצדיקים**/[קכ] אמיתיים/[קכא], שיקבל מהם עצות בעבודת ה' **וילך בדרך עצתם**/[קכב] דהיינו שיקיים את העצות שזה המבחן לקבלתו מהם.

בבחי' אמונה עד שלימות האמונה שהיא הארת אמת גדולה מאד וזה בחי' חמה ולבנה שכפי נקיות הלבנה כן מאיר בה יותר אור החמה. עוד עיין מזה בסוף בהוספות לתורה הוספה לאות ב' מה גדול ממה איש או אשה.

[קיז] **עיין פרפראות לחכמה** תורה סא אות יא שגם תורה סא היא צוואה של רבינו ובאמת רואים דמיון גדול בין תורה ח' תנינא שהיא התורה אחרונה שאמר והיא הצוואה האחרונה לתורה סא שהיא הצוואה הראשונה שאמר בשנת תקסח כשהתחילה מחלתו וסבר שיפטר בסמוך. כי בשתיהן מדבר על אמונת חכמים והחיוב להתקרב למנהיג אמיתי ומדגיש מאד להזהר ממפורסמים של שקר המונעים מזה. עי"ש

[קיח] **ועיין לק"ה פקדון** ה' לה שהאמונה נבחנת בצדקה שמפזר ממונו ונותן בשופי לצדיק עי"ש

[קיט] **התקרבות לצדיק** – כיון שהצדיק הוא אור גדול של אמת ואוצר של יראת שמים לכן אפילו ההתקרבות לבד כבר מועיל, **עיין חיי מוהר"ן רצד** (ד) שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁאִם הָיָה רוֹצֶה לְגַלּוֹת וּלְהַרְאוֹת הַיִּרְאָה שֶׁלּוֹ לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד אַרְבַּע אַמּוֹת סָמוּךְ לְבֵיתוֹ, אַךְ הוּא מַעֲלִים הַיִּרְאָה שֶׁלּוֹ בְּכָל־כָּךְ. וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר אֲנִי אוֹצָר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה יָכוֹל לִקָּבֵל מִמֶּנִּי. וּבֶאֱמֶת הָיָה נִרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁכָּל שֶׁנִּתְקָרֵב אֵלָיו נִתְמַלֵּא תֵּכֶף יִרְאָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה, וְנִתְלַהֵב מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר לֹא נִרְאָה כָּזֹאת. וְגַם עַכְשָׁו עֲדַיִן יִרְאָתוֹ הַגְּדוֹלָה גְּנוּזָה בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בָּהֶם בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת בָּא עָלָיו יִרְאָה גְּדוֹלָה וּמִתְעוֹרֵר מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי כָּל דִּבָּרָיו כְּגַחֶלֵי אֵשׁ:

אבל צריך שלא יהיה הצדיק חשוך אצלו כמבואר בתורה יז כִּי לִפְעָמִים יֵשׁ שֶׁנֶּחְשָׁךְ אֵצֶל אֶחָד אוֹר הַצַּדִּיק, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לְהָבִין וְלִרְאוֹת אוֹרוֹ הַגָּדוֹל; וְאַף שֶׁהוּא אֵצֶל הַצַּדִּיק, אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעֹם וּלְהָבִין וְלִרְאוֹת אוֹרוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל הַצַּדִּיק, שֶׁעַל יָדוֹ יוּכַל לָבוֹא לְתַכְלִית הַטּוֹב. וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ גַּבֵּי עֶפְרוֹן, שֶׁמָּקוֹם מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, שֶׁהוּא שַׁעַר גַּן עֵדֶן, שֶׁדָּרָךְ שָׁם עוֹלִין כָּל הַנְּשָׁמוֹת, וְאוֹרוֹ גָּדוֹל מְאֹד, אַף עַל פִּי כֵן אֶצְלוֹ הָיָה מָקוֹם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה.

לכן עיקר ההתקרבות היא בליבו שיהיה פתוח לקבל מהצדיק וזה ע"י שישמע שבחיו כמבואר בתורה כט. ועיין תורה ח' נקט התקשרות דהיינו התחברות וכן בתורה קלה וביאר שהתקשרות היא אהבה ובתורה ד' וכן בתורה קצב נקט הסתכלות, ונראה שהסתכלות היא בעיקר בשעתה אבל ההתקרבות והתקשרות באהבה ולב מוכן לקבל היא כלי והכנה שיחקק בו האמת של הצדיק.

[קכ] **דהיינו שלא רק** א"א לאמונה בלי אמת, אלא גם א"א לאמת בלי אמונת חכמים.

[קכא] **נקט צדיקים** כי יש כמה צדיקים בכל דור וכל צדיק אמת בדרכו שלו מאיר אמת וכמבואר בגמ' סנהדרין צז. עה"פ והאמת תיהיה נעדרת שנעשית עדרים עדרים אלא שזה בעצמו גורם מחלוקות והתרחקות מהצדיקים ובעיקר מרחיק מהצדיק האמת שעולה על כולם שממנו אפשר לקבל אמת לאמיתה.

עיין לק"ה עירובי תחומין ה' אות כא כב החילוק בין צדיקים שדבריהם התעוררות אבל אין להם עצות לעבוה"ש, אבל יש יחידי סגולה שיודעים להמשיך מגבוה יותר עצות בעבוה"ש.

וע"י שמקבל מהם עצתם[קכג], **נחקק**[קכד] **בו אמת** דהיינו כשהקבלה מהם היא בלב שלם אזי העיצה חוקקת[קכה] בו אמת המלובש בה. כי האמת היא אור גבוה מאד שא"א לבאר אותו במהלכי שכל אלא רק בעצה מעשית שבתוכה נעלמת האמת וע"י קיום העצה נקלט האמת שבה בכליות היועצות ללב ומעוררות אותו להתפעלות האמונה **כמ"ש (תהלים נא) הן אמת חפצת, כשאתה חפץ אמת, בטוחות** דהיינו בכליות **ובסתום** דהיינו בלב **חכמה תודיעני**[קכו]. והסיבה שהאמת מהצדיק נקלטת בכליות דווקא **כי העצות שמקבל מהם, הוא בחי' נשואין וזווג**[קכח] דהיינו שהן יוצאות מבחי' כליות של הצדיק כי האמת היא טפת מוחין של הצדיק יורדת מהמח אל הכליות כידוע ושם מתלבשת בעצה, על כן העצה נקלטת גם אצלינו בכליות דייקא. נמצא שקבלת עיצה מהצדיק אמת היא זיווג דקדושה **ובשמקבלין** לעומת זה ח"ו **עצות מרשעים, הוי בחי' נשואין בקליפה**[קכט][קל]. וזה בחי' מה שאמרה חוה להקב"ה הסיבה שעברתי על מצוות ה' ואכלתי מעץ הדעת כי **הנחש השיאני (בראשית ג)**[קלא] **לשון נישואין**[קלב][קלג], דהיינו שטענה להגנתה

ועיין תורה קצב דַּע שֶׁדִּבּוּר אֱמֶת שֶׁיּוֹצֵא מִפִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת אֲפִלּוּ בְּמִלֵּי דְּעָלְמָא, הוּא יָקָר מִדִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁל צַדִּיק אַחֵר, כִּי בְּהַדִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁל הָאַחֵר יָכוֹל לִהְיוֹת שָׁם תַּעֲרוֹבוֹת הַרְבֵּה, אֲבָל זֶה הַדִּבּוּר הַיּוֹצֵא מִפִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא רַק אֱמֶת לְבַד, וְבֵינָן שֶׁהוּא רַק אֱמֶת וְאֵין בּוֹ שׁוּם תַּעֲרוֹבוֹת אֵין יָקָר מִמֶּנּוּ, וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ דִּבּוּר מִפִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא דִּבּוּר אֱמֶת, וּבְפָרָט כְּשֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ אָז. בְּבְחִינוֹת (יְשַׁעְיָה ל): "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ". הוּא מְקַבֵּל בְּחִינוֹת הַפָּנִים שֶׁל הַצַּדִּיק, וּבְחִינוֹת שִׂכְלוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, כִּי זֶה הַצַּדִּיק מַנִּיחַ שִׂכְלוֹ בְּתוֹךְ זֶה הַדִּבּוּר שֶׁמְּחַדֵּשׁ, וְהוּא מְקַבֵּל זֶה הַדִּבּוּר, נִמְצָא שֶׁמְּקַבֵּל שִׂכְלוֹ:

קכב **משמע שא"א** לקבל עצתם בשכל אלא ע"י הליכה בדרך העצה ורק קבלה כזו היא חוקקת את האמת. וצ"ע שדייקא אמת צריך לקבל בדרך של עשייה ולא בדרך של לימוד, והרי כשעושה זה כבר אמונה ולכאורה אמת הוא במוח ואותה צריך להאיר ללב ולמידות ולעשיה וכאן כביכול להפך צריך להתחיל מעשיה

קכג **סוד ענין** העיצה ביאר הריצ"ח (בתורה כבו באמצע בערך) בענין למודי ה' שנותנים עצות להש"י ובתורה מט12 מדקה 15 בענין אתתך גוצא גחין וכו'

עיין לק"ה פסח ז' ד' שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לֶאֱמֶת כִּי אִם עַל יְדֵי שֶׁמְּקַבְּלִין כָּל הָעֵצוֹת מִצַּדִּיקֵי הַדּוֹר, כִּי עֵצוֹת שֶׁלָּהֶם הֵם בְּחִינַת כֶּלָּה זֶרַע אֱמֶת, וצ"ע מה שכתב כל העצות ונ"ל שאין זה דיוק מכלה זרע אמת אלא שבמסתר היכן שלא מקבל עצתם אזי מקבל עיצה מקום אחר שאינו כולו אמת ועי"ז נפגם האמת.

קכד **לשון חקיקה** מדגיש שצריך להיות מניה וביה במידות עצמן זיכוך הדמים ועין תורה צא שיש אמונה שהיא רק בלב וצריך שתתפשט בכל האיברים עי"ש.

קכה **עיין ערובין** עה"פ חרות על הלוחות דרשו חז"ל חירות ממלאך המוות. וזה בחי' שע"י קיום העיצה של הצדיק נחקקת על לוח הלב האמת מעבר לעבר, ועי"ז נעשה בחי' חירות ממלאך המוות דהיינו מזהמת הספק. במציאותו והשגחתו וטובו ית'.

קכו טוחות פרש"י כליות ועיין ברכות סא. כליות יועצות

קכו **בטוחות** פרש"י לשון לטוח להחליק שהוא כינוי לכליות שהן חלקות וסתום פרש"י הוא הלב. ועיין ברכות סא. כליות יועצות ללב. לפ"ז מתפרש הפסוק כשאתה חפץ באמת תדע שצריך להודיע אותה בכליות דהיינו בדרך של עיצה מעשית ולא בדרך של החכמה בעצמה דהיינו לפנות אל העשיה ולא אל השכל. ואזי יקלט בסתום דהיינו יחקק בלב.

מה פי' שכליות יועצות יתבאר לקמן

קכח **כי כנ"ל מלק"ה** שאמת ואמונה הם בחי' איש ואשה, ואנו כלפי הצדיק כאשה לאיש, והזיווג הוא קבלת עיצת הצדיק דהיינו טפי מוחו וכשאנו מקיימים דבריו אנו מולידים מעשים טובים שיגלו כבוד שמים, ועצם הצדיק היא כולו זרע אמת, כמבואר לקמן ומצמיח כבוד שמים אצל המקיים עצותיו.

קכט גם בדפו"ר – הוי, בתרלד - הוא, ומתרצו - הוא

קל עיין קיצור לק"מ כאן וגם עיין תורה מג

קלא **רבינו מאד הזהיר** מנשואין כאלה לכן מאד הזהיר ממפורסמים של שקר בכמה תורות ובפרט בשתים שהן הצוואה שלו תורה סא ותורה ח' **תנינא.**

בקיצור לק"מ על תורה ז' כתב צריך להתרחק מעצות ההמון עם – ונראה כי עיקר ההתרחקות מהאמת היא על ידי עיצות המון העם וחבירים, כי על פי רוב משנים מהאמת כשלא מצליחים לקיים כפשוטו, והעיקר לשמוע מתלמידי הצדיק המעיינים בתורתו ומקיימים עצותיו ומאמינים בו באמת.

בספר המידות כתב רבינו לא לקבל עיצה אלא ממי שיודע סוד והיינו לכל הפחות מי ששומר הברית כי היסוד נקרא סוד.

וכל אדם לעצמו גם יזהר לא לתת עיצות לאחרים, כי היצה"ר לתת עיצות הוא גם מהתאווה הידועה, כמבואר כאן שזהו זיווג.

ועיין שיחות הר"ן אות פ' שבני"א יש בכוחם להסית מהאמת יותר מהיצה"ר כי האדם הוא כלליות כל העולמות עי"ש. ועוד עי"ש שיחה פא שהאדם אם היה לבדו על אף כל בלבולי היצה"ר היה מתגבר ומטה תמיד לדרך האמת וסוף כל דבר היה נשאר אצל האמת אבל כשיש בני"א המבלבלים זה הבלבול גרוע מכל. ובפרט בחכמה וליצנות עי"ש.

קלב **בראשית ג** (יג) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֱלֹהִים לָאִשָּׁה מַה זֹּאת עָשִׂית וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַנָּחָשׁ הִשִּׁיאַנִי וָאֹכֵל: פרש"י (יג) השיאני – הטעני כמו (דה"י ב' לב טו) אל ישיא אתכם חזקיהו: אבל עיין פרש"י ירמיהו כט ח ותהלים נה טז שפי' לשון הסתה. ועיין בראשית רבה יט יב הנחש השיאני ואוכל,

ש**עצות הנחש שקבלה**, לא ידעה ש**הוא בחי' נשואין. וע"י נשואין, הטיל בה זוהמא**[קלה]/קלו\ והזהמה גרמה לה לחטא ע"י שנכנס הספק (גמט' עמלק) בליבה ופגם באמת ובאמונה. וכיון שנתנה גם לאדם שבו היו כלולות כל נשמות בני האדם לכן פשטה הזהמה שהיא הספק בלב כל בני האדם **ובמעמד הר סיני פסקה** מהנשמות שהיו על הר סיני **זוהמתן**/קלז\/קלח\ **(שבת קמו.)**(קלט)/קמ\, **כי שם קבלו תרי"ג עטין** [קמא] **דקדושה**/קמב\ {**זוהר יתרו פב:**}, **והיתה להם נשואין בקדושה**/קמג\ :

גירני, חייבני, והטעני, גירני, היך מה דאת אמר (תהלים פט) לא ישיא אויב בו, חייבני, היך מה דאת אמר (דברים כד) כי תשה ברעך, הטעני. כמה דאת אמר (ד"ה =דברי הימים= לב) אל ישיא אתכם חזקיהו.

קלג עיין תורה שלימה כאן אות עו בשם מדרש אגדה ובהגה שם בשם פרש"י על שבת קמו ועל נזיר כג: לפי נוסחת ריב"ן ובשם רקנטי כאן בשם ספר הבהיר ובשם פרדר"א

קלד **עיין תורה שלימה** כאן אות עו בשם מדרש אגדה שכתב כן ועי"ש בהגה שכתב שגם רש"י בשבת קמו. פירש כשנתן לה עצה לאכול מן העץ בא עליה דכתיב הנחש השיאני לשון נשואין וכן עיין פרש"י נזיר כג: לפי נוסחת ריב"ן שדייק שהשיאני הוא לשון נשואין מהפסוק כי עשית זאת והרי מה עשה אלא שבא על חוה

וכן **עיין רקנטי** – ספר הבהיר [אות קצט] נשמת הנקבה מן הנקבה, נשמת הזכר מן הזכר, והיינו דאזיל נחש בתרה, דהוא אמר הואיל ונשמתה מן הצפון אסיתנה במהרה, ומה הסתה הוה ביה משום דבא עליה. ענין הנשמות יתבאר לפנינו בגזירת האל. ויראה לי שאע"פ שהענינים כפולין כאשר רמזנו, אף על פי כן בעילה ממש עשה בה, כענין שאמרו רבותינו ז"ל [עי' רש"י שבת קמו ע"א ד"ה כשבא] הנחש השיאני, עשה בה מעשה נישואין, ועוד היום יש סימנין מזה. ואמרו קצת החכמים כי הזוהמא שהטיל נחש בחוה נחלקה לארבע רוחות הטומאה, רוח שטות, רוח זנות, רוח חמדה רעה, רוח חטאת, כנגדן אב הטומאה וראשון ושני ושלישי, ובהתיחד סמאל עם הנחש מנפש ועד בשר יכלה, ואז הוא אבי אבות הטומאה והוא המת, ומשם נמשכות תאוות החטא שהאדם חוטא בזה העולם.

נראה לפי רבנו מה שמבואר בחז"ל שבא עליה הכוונה שנתן לה עיצה שזה בעצמו כמו ביאה, ובעניין הביאה יש להוסיף דאיתא במדרש (ב"ר פ' יא) הנבעלת לערל קשה לפרוש וביאר האגרא דכלה סוף פרשת בא (דפ"י דף קעט סע"א) כי יטבע בנפשה טבע הערל דהיינו שע"י חיבורם מגיע עליה תכונה רעה בנפשה שגורם לה לעשות עוד עבירה אחרת חמורה ממנה. ובזה תירץ שם מדוע תבע פרעה את פועה ושפרה לדבר עבירה כי רצה שעי"ז תשמענה לו בעניין הריגת הילדים. ונ"ל לפ"ז מתבאר עוד יותר תוקף הזהמה שיש בזיווג עם גוי בין בעצה דגם שם נתן להן עיצה כיצד להרוג וגם רצה לבוא עליהן ובשתיהן לא שמעו לו ועי"ז ניצלו מזהמתו. (ומסתמא מדה טובה מרובה וע"י זיווג לאיש שישראל צדיק מקבלת האשה טבע טוב ואולי גם לזה כיונו חז"ל סנהדרין כב: שאינה כורת ברית אלא למי שעשאה כלי כמ"ש בועליך עושיך)

קלה **ע"ז כב**: **ועיין כלבו על הגדה** בפיוט אילו קרבנו להר סיני וכו', שבהר סיני בטל הספק מלבם. ועיין תורה ח' תנינא אות ח' זהמת הנחש הוא קלקול המדמה שבו תלוי האמונה עי"ש. ובלק"ה גילוח ד' יא

קלו זהמה היא ספק באמת שעי"ז נעשה גלות מג"ע

צ"ע הלשון הטיל. עיין יאיר אור למלבי"ם הטלה היא רק בדבר שיוטל מלמעלה למטה. וצ"ע בבכורות הטיל בו מום

קלז ועיין **ר' צדוק** נראה שסובר שפסקה זהמתם ע"י שפרחה נשמתם וחזרה בבחי' תחית המתים. עיין ספר **רסיסי לילה** אות [נו] (תענית ה:) יעקב אע"ה לא מת אף דקברו קבריא. רק כל חיותו בעוה"ז כפי מדתו בהכרת אמיתותו ית' לא היתה חיות דעוה"ז כלל. וז"ש בתדבא"ר (פ"ה) דזכה לחיים שלא בצער ושלא ביצה"ר וזהו מעין עוה"ב וכמו שזכו לזה ג"כ ישראל בשעת מ"ת אחר שהוריד הקב"ה טל של תחי' להחיותם וזכו לאותו חיות שיהי' אחר תחה"מ שהוא חירות מיצה"ר ומשעבוד גליות עד שא' בע"ז ה' א' אלמלא אבותינו שחטאו אנו כמי שלא באנו לעולם דג"כ לא היו מתים כלל. כי חיות האמת הוא חיים נצחיים ולא עד ארגיעה כחיי עוה"ז. ויעקב אע"ה שהוא שורש מדת האמת ודאי זכה לכך...

מבואר שפסקה זהמה זה בעצמו הארת אמת עצומה באספקלריא מאירה עד שנכלל בחיים נצחיים שהם ממדת האמת (עיין שופטים ובסוטה מו: עיר לוז שבשום חרבן לא נחרבה ובה אין רשות למלאך המות ועיין סנהדרין צז. המעשה באתרא דקושטא שמיה שלא מת בה אדם כיון שלא דברו בה שקר)

קלח עיין **ספר הלקוטים** להאריז"ל פרשת שמות פ"ב שכשאמרו נעשה ונשמע זה תקן את הנעשה אדם שאמר הקב"ה לכל העולמות שעי"ז נתנו לאדה"ר כל אחד חלק ובחטאו אבדם וע"י הנעשה ונשמע חזר להם ועי"ז פסקה זהמתם והעדיים שקבלו היו חלק חיות הסט"א שקבלו עי"ז כי כאן אפילו הס"מ נתן חלקו ועי"ז היו חרות ממלאך המות אלא שכיון שלא היו ראויים לזה לכן החטיאם הס"מ שוב בעגל בבחי' חטא אדה"ר ואז נצטוו הורד עדיך מעליך כדי שיהיה להם תיקון ע"י המוות

עיין לקמן בשם חדושי הגאונים על סנהדרין כו תורה מתשת כוחו דכך דרכה של תורה מיד כשמקבל עליו עולה תש כוחו החומרי כדי שיתגבר כח חכמתו ונשמתו והראיה ממעשה דריש לקיש ורבי יוחנן שמיד שקיבל עליו לשוב לא יכול לחזור ולקפוץ את הנהר ועי"ש מהרש"א שנתנה תורה לישראל כדי להתיש עזותם והזהמה היא עזות כידוע ממעשה דר"ע במסכת כלה פ"ב אות ט' שאמר על העז פנים שהוא ממזר ובן נידה והכא אולי אפ"ל נמי כיוון שאמרו נעשה ונשמע מיד פסקה זהמתם.

וצ"ל שהעזות דסט"א היא המטילה ספק באמיתותו ית' כי היא התגברות הגאות וישות הגוף.

קלט **עיין בפרש"י שם**

קמ **הנחש הוא הרע הכולל** הג' קליפות הטמאות ענן ואש ורוח סערה, הוא הרע להדיא שבעולם וזהמתו רואים אצל הגויים כמ"ש בגמ' שבת קמה סוף ע"ב מפני מה עובדי כוכבים מזוהמין שלא עמדו על הר סיני, שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני, לא פסקה זוהמתן. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי גֵּרים מאי אמר ליה אף על גב דאינהו לא הוו מזלייהו הוו דכתיב את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה וגו' ופליגא דרבי אבא בר כהנא

דאמר רבי אבא בר כהנא עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו אברהם הוליד את ישמעאל יצחק הוליד את עשו יעקב הוליד שנים עשר שבטים שלא היה בהן שום דופי.

נראה כוונת ראב"כ שפסקה זהמתם כבר אצל יעקב אבינו היינו לעניין להפקיע מהם שם בן נח לגמרי בלי מיצרים ולהיות בבחי' אע"פ שחטא ישראל הוא (ואעפ"כ עדין שנוי במחלוקת אם דינן כישראל ממש כמבואר בפרשת דרכים ועוד). ובאמת זה בעצמו גם סייע מסתמא שהסכימו ישראל לקרב להר סיני שלא כמו העבו"ם שסירבו בגלל הזוהמה שיש בהם.

צ"ע מדקאמר דפליגי משמע לדברי ראב"כ שיעקב חזר למדרגת אדה"ר קודם החטא ואמנם יעקב אבינו לא מת אבל בניו הרי כן מתו ואולי כוונתו שמבני יעקב המעט זהמה שבהם היתה מהעבירות של עצמם וצ"ע א"כ מדוע היו כל כך צרות יעקב ושיעבוד לבניו במצרים.

וצ"ע במה נחלקו הרי לכאורה ברור שהן שני מיני זהמה ולמה נקטה הגמרא ופליגא דראב"כ ואפשר שבאמת היא אותה זוהמא אלא שביעקב נפסק רק לעצמו ולא לכל הדורות הבאים ואילו בסיני נפסק לכל הדורות כמבואר שם שאפילו לגרים.

צ"ע כיון שפסיקת הזוהמא היא ע"י עצות התורה איך פסקה מאברהם וזרעו ועיין סדר הדורות שלמד בן נ' ח' שנים מנח ועוד משם ועבר מאידך עיין תורה קמב שלא היה לאברהם ממי ללמוד ובמדרש (ב"ר סא א) איתא שכליותיו למדוהו ולפ"ז נלפא שדייקא כליותיו דהיינו שקיבל עצות מהש"י דהיינו שהקב"ה לא מילא ליבו או מוחו חכמה אלא בדרך של עיצות מעשיות דייקא שרק כך נחקק בלב כמבואר כאן

עוד יש לומר כי באמת זהמת הגויים היא זהמת הנחש בעצמו כמו שהטיל עיין תורה לח אות ו' שרבינו מדייק לשון חז"ל בתיקונים (מי שאין לו בשת פנים) מי שיש בו עזות בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני. רגלי דייקא דהיינו שאין להם רגליים כי הם בחי' נחש שכתוב בו על גחונך תלך. ועיין גמ' **ע"ז** : דזהמת הנחש שבעבו"ם היינו דעדיפא להם בהמת ישראל מנשותיהם של עצמם. דהיינו ניאוף באופן היותר בהמי והכי פחות עושה פרי ועוד שגורם לעצמו הפסד ממון כי מסתרסת עי"ז.

אבל אצל ישראל נמתק ע"י האבות כרבי אבא בר כהנא הנ"ל, ובשהגיעו להר סיני פסק לגמרי כשהאיר להם המקיף של תריג עיטין מהר סיני וקבלו עליהם עול תורה ואמרו נעשה ונשמע. (כמבואר כאן שהתריג עצות גרמו) ועיין תורה כב שהכתרים הם הנעשה ונשמע שאמרו (וצ"ל דלא קשה הסדר שזה בחי' "מי הקדימני") ועיין גמ' שבת פח. שזכו למדרגת מלאכים בחי' "עושי דברו לשמוע בקול דברו" שאמרו נעשה ונשמע. ועיין תורה לח אות ו' שהם בחי' אור התפילין בחי' הבושה שהיא היפך זהמת העזות הנ"ל וכשהתנצלו את עדיים לקחם משה ומהם קרן אור פניו. (עיין תורה לח שם בעניין אם שייך לומר שהזהמה חזרה לבנים מנשות יעקב ר"ת ברז"ל והיינו כור הברז"ל).

וכן אנו אומרים בהגדה דיינו אם רק קרבנו להר סיני ולא נתן התורה כי בקרבה להר לבד פסקה הזוהמה כפירוש **הכלבו** שראו מראות אלוקים "וניטל הספק מלבם".

גם עיין בן יהוידע שבת קמו. ששואל מדוע תלה הגמ' את פסיקת הזוהמה בהר סיני ולא בקבלת התורה, ומתרץ שהיה בהר סיני דבר פלא כי האש שירדה מן השמים גירשה את האויר של כל אותו המקום שהיו עומדים בו כל ישראל ונעשה החלל ריקן מן האויר, והיו ישראל חיים אותה עת בנס, כי אי אפשר לבריה לחיות בלתי שאיבתה האויר, ולכן כתיב [שמות כ' ט"ו] וכל העם רואין את הקולות, שראו את הקולות ממש מהלכין בתוך חלל אותו מקום ומגיעים ודופקים בתוף שבאזניהם, כי מניעת האדם מראיית הקולות הוא מכח שהחלל מלא אויר עד שנדבק בעינים ממש, לכך אין רואין הקולות העוברים בתוכו, וכמו שכתב הרב אפיקי יהודה בזה באורך, ועל כן אם אש גשמי מגרש ארס הנחש שהוא הזוהמה הנזכרת, כ"ש אש קדוש שהיה במעמד הר סיני באותו מקום שעמדו בו ישראל ולכן פסקה זוהמתם, נמצא פסיקת הזוהמה לא היתה מכח קבלת התורה שאמרו נעשה ונשמע, אלא היתה מחמת עמידתם אצל הר סיני ששם ירד אש של מעלה וגירש את האויר וממילא פירש ודחה ארס של נחש שהיה דבוק בהם.

ונ"ל כנ"ל כי המקיף מבינה כמובא שמשם נתנה התורה כבר האיר להם וכמובא הכלל עיין **כוונות הבו לה' בקבלת שבת דרוש א** נודע שאי אפשר לשום בחי' לעלות למעלה ממדריגתה עד שהורידו לה בתחי' האר' עליונה לשתוכל אח"כ להתגדל ולעלות למעלה. ושם דרושי חזרת העמידה דרוש ג' לפי שכל מדרגה תחתונה א"א לה לעלות למעלה עד שתקבל אור עליון נוסף על מה שהיה לה בתחלה ואז תוכל לעלות למעלה ממדרגתו הראשונה. ועי"ז פסקה זהמתם לגמרי.

ואח"כ בחטא העגל חזרה הזוהמה כי היה ממש בחי' חטא אדה"ר שכל הרע של הנחש היה אצל הגויים והערב רב היו בחי' המוחין שלו והטילו זהמתו בהם ע"י חכמות וסברות שהיו להם לעשות אלקים אשר ילכו לפניהם, ואעפ"כ מהגמ' הנ"ל משמע שלא חזרנו למדריגה שלפני הקרבה להר סיני, אלא עדיין נשאר בנו מפסיקת הזוהמה ההיא ומה שחזר קלוש יותר וצ"ע.

וזהמה זו מגיע עד שורש השרשים, כל ערבוב הדעת והרשת שטומנת קליפת נגה בחי' לבן שנראֶה לבן בחי' צוציתא דנורא חיוורתא אבל באמת מלאך מזיק הוא (תורה א) שכל מחשבותיו רק רע כל היום. דהיינו שכל כוונתו היא לרחק מהשי"ת ולעשות קץ לכל בשר, (תורה לח) אלא שבא בסברות וחכמות רעות ובלבולים להפיל ברשת הרשות ומשם לטומאה הגמורה. כי לוליא היצה"ר אזי עם יראת שמים כל ההיתר הוא מצווה כי כשנעשה לשם שמים הוא מצווה ורק ע"י הזהמא שהכניס עד שכמעט שא"א לכווין לשם שמים עי"ז נעשה כל הרשות רשת לתפוס את האדם ולהפילו יותר לג' קליפות טמאות ביאוש ועצבות על שאינו מצליח להתקרב כראוי להש"י.

ועיין תורה ח' ח"ב אות ח' כִּי מַנְהִיג שֶׁל שֶׁקֶר הוּא בְּחִינַת נְבִיא הַשֶּׁקֶר, בְּחִינַת (מְלָכִים–א כ"ב): "רוּחַ שֶׁקֶר"; וְעַל–יְדֵי–זֶה אַדְרַבָּא, נִתְקַלְקֵל הַמְּדַמֶּה, וּבָאִים לֶאֱמוּנוֹת כָּזְבִיּוֹת כִּי עִקָּר תִּקּוּן הָאֱמוּנָה הִיא עַל–יְדֵי בְּחִינַת רוּחַ–נְבוּאָה שֶׁיֵּשׁ לְהַמַּנְהִיג הָאֲמִתִּי, שֶׁעַל–יְדֵי–זֶה נִתְבָּרֵר הַמְּדַמֶּה, וְעַל–יְדֵי–זֶה נִתְתַּקֵּן הָאֱמוּנָה כַּנַּ"ל אֲבָל בְּלֹא בְּחִינַת נְבוּאָה אֵין הַמְּדַמֶּה בָּרוּר וּמְתֻקָּן, וַאֲזַי הַמְּדַמֶּה מְעָרֵב וּמְבַלְבֵּל אֶת הָאָדָם בֶּאֱמוּנוֹת כְּזָבִיּוֹת וְזֶה בְּחִינַת זֶהֱמַת הַנָּחָשׁ כִּי עֵרוּב וּבִלְבּוּל הַמְּדַמֶּה, שֶׁמְּעָרֵב וּמְבַלְבֵּל בֶּאֱמוּנוֹת כְּזָבִיּוֹת, זֶה בְּחִינַת זֶהֱמַת הַנָּחָשׁ כִּי כָּל הַמְנַחֲשִׁים וְהַקּוֹסְמִים כֻּלָּם הֵם עַל–יְדֵי כֹּחַ הַמְּדַמֶּה, שֶׁאֵינוֹ מְבָרֵר וּמְתַקֵּן, שֶׁמְּעָרֵב וּמְבַלְבֵּל אוֹתָם בֶּאֱמוּנוֹת כְּזָבִיּוֹת שֶׁל שְׁטוּת וְשֶׁקֶר שֶׁהֵם זֶהֱמַת הַנָּחָשׁ.

וביאר הריצ"ח (יט6) שמדובר בשורש לפני דיעות ולפני תאוות ממש בשורש הרע שם הוא מטיל זהמתו. מתכוונים כאן על המגמה על הבעצם לאן אתה מכוון, זה הכל במדמה, באמונות כזביות שמטה לשקר שהכל גם כשעושה ונראה כאדם כשר אבל סוף דבר כל כוונתו לעצמו שזה ניאוף. מדברים בהתחלה בכתר של הדברים באמונה למעלה יש בענין הזה זהמה שמסבב אחורנית את כל הכוונה של האמונה גופא שהיא התמסרות, הוא פוגע בשורש, כמ"ש הרמ"ע מפאנו עה"פ "דרך נחש עלי צור" שהוא שואף אל הצור אל ההתחלה של הבחירה, שטוען שהוא

דהיינו אע"פ שלא קיימו עדיין את העצות, נחקק בהם האמת עד כדי ביטול כל הזהמה, וזה כיון שבמעמד הר סיני קבלו את העצות בהתגלות נוראה עד שפרחה נשמתם, והיה צריך לזלף עליהם מטל תחית המתים להחיותם (שבת פח:/קמד\) וכשחזרה להם נשמתם חזרה נקיה מהזהמה (ר' צדוק הכהן כנ"ל).

ולמה נקרא קבלת **עצה בבחי' נשואין, כי** מבואר בגמ' **(ברכות סא.) הכליות יועצות** [קמה]/קמו\ ללב, **וכליות, הם כלי ההולדה, כלי הזרע** כידוע שטפת הזרע ראשיתה במוחין ויורדת בחוט השדרה עד לכליות ושם נחלטת ומשם יוצאת ומתלבשת בזרע גשמי ויוצאת ביסוד, והכי נמי בבחי' עצה נעשה כל זה בקומת הראש ויוצא בדיבור. על כן **נמצא כשמקבלין עצה מאדם, כאלו מקבלין ממנו זרע. והכל לפי אדם, אם רשע או צדיק. ובשביל זה** לימוד תורה ואפילו קבלת עול/קמז\ **התורה מתיש כח, ונקראת** התורה על

הצור. כי ביושר א"א לטעות כי ניכר להדיא שהוא מתחיל מהמקור האמיתי אבל בעקמומיות אזי כל נקודת סטיה טוענת להיות התחלת היושר וזה הנחש הוא ראשית הסטיה מהיושר וטוען שהוא המקור ומכאן מתחיל היושר האמיתי.

ואולי נקרא זוהמה דייקא מלשון זה "מה" שמראה עצמו כ"מה" גמט' אדם והאמת שהוא אדם בליעל וידוע שהוא בחי' אות ק דרגליה יורדות מוות והיא בקוף בפני אדם.

ועיין גמ' עבודה זרה דף כב: מבואר שם שהזהמה היא תאות ניאוף – אמר מר עוקבא בר חמא מפני שהעובדי כוכבים מצויין אצל נשי חבריהן ופעמים שאינו מוצאה ומוצא את הבהמה ורובעה ואיבעית אימא אפילו מוצאה נמי רובעה דאמר מר חביבה עליהן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן דאמר רבי יוחנן בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא אי הכי ישראל נמי ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן. עוד עיין לק"ה גילוח ד' יא

קמא **עיין פרש"י** משפטים כד יב ועיין חנוכת התורה משפטים בשם מדרש

קמב **צ"ע דבפועל קבלו** אח"כ דאף שבמכילתא דייקו מואלה המשפטים מה אלו מסיני אף אלו אבל לא נתנם במעמד הר סיני אלא אח"כ אבל שאר פרשיות קבלו במשך כל הארבעים שנה כדי שיוכלו ללמוד וכן הרבה מצוות קבלו בספר דברים אחר ארבעים שנה ובעצם במעמד עצמו לא קבלו אלא העשר דברות.

עיין חנוכת התורה פ' משפטים בשם מדרש שעם כל דיבור נאמרו גם כל פרטיו כגון עם דיבור לא תגנוב נאמר איסור גניבת ממון וגניבת דעת וכיו"ב וכן עיין בפרש"י בסוף הפרשה [כד יב] את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם – כל שש מאות ושלש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן, ורבינו סעדיה פירש באזהרות שיסד לכל דבור ודבור מצות התלויות בו:

וצ"ע הרי מבואר כאן שאת האמת שהיא המבטל את הזהמה מקבלים ע"י קיום העצות ולא רק קבלתם, ומתי הספיקו בנ"י לקיימן עד שיחקק בהם האמת. ונראה לתרץ דשאני מעמד הר סיני שהיה בהתפעלות כזו עד שפרחה נשמתם והאיר להם התורה בשרשה את כל האמת. ועוד גם נשאר רושם בנשמות ישראל לעולם. וצ"ע בזה ממה ששמעתי מהרבי לוי יצחק סוף קלטת 48 בשם אנ"ש שהקונה עולמו בשעה אחת יושב בצידו של צדיק אבל לא מרגיש כלום (תורה קצא) כי אין לו כלים. ולפי המבואר כאן אדרבה מעט זוכים כזו התפעלות מהאמת אפילו כל חיים בתורה ומצוות ואולי אדרבה אצלו יחקק האמת יותר מהם. (ואולי החילוק הוא רק מצד הימים שבא עמהם כמ"ש ואברהם בא בימים שהם עוד סוג של כלים. עיין זהר חיי שרה שם.)

קמג **וכן איתא בחז"ל** שהלוחות הן הכתובה ולכן שברן אחר מעשה העגל כדי שלא יידונו ישראל כאשת איש שזנתה ואולי ההר שכפה כגיגית הוא החופה ומשה ואהרון נקראים שושבינין

קמד **שבת דף פח:** ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצתה נשמתן של ישראל שנאמר נפשי יצאה בדברו ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן דיבור שני היאך קיבלו הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם שנאמר גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה

קמה כוזרי מאמר רביעי אות כה. מדרש תהילים יד. ועיין ב"ר צה ג'.

קמו **כליות יועצות** ללב וכנ"ל הן אמת חפצת בטוחות ובסתום תודעני דהיינו שהאמת היא חכמה שיורד לבחי' כליות להפך לעיצה וחקיקתו בלב ע"י קיום העיצה.

עיין ספר **הכוזרי** – מאמר רביעי אות כה – שכליו יועצות הפי' שיש לכליות השפעה על טיב הדעה.

והביאור נ"ל (עפ"י הריצ"ח) כי כל דבר רוחני מתלבש בדבר גשמי דומה לו וכיון שכליות הן מסננות את הנוזלים בגוף שהטוב שבהן יכנס לדם, לכן מתלבש בהן הדומה להן סוד העיצה שהיא עצם האמת שבחכמה ושכל שאופן שמתלבש במעשה, כי אחרי שמסנן כל האפשרויות אזי מגיע לעיצה הנכונה, כי צריך צמצומים רבים כדי להפוך שכל והבנה לעצה מעשית שבה כלול עצם השכל הזה באופן שהמקיים את העיצה יחקק בו האמת הפנימית שבאותה חכמה.

קמז **וכן מובא בחרושי הגאונים** על עין יעקב סנהדרין כו: וכן בכמה ספרים שמביאים ראיה מריש לקיש בבא מציעא דף פד. יומא חד הוה קא סחי רבי יוחנן בירדנא חזייה ריש לקיש ושוור לירדנא אבתריה אמר ליה חילך לאורייתא אמר ליה שופרך לנשי אמר ליה אי הדרת בך יהיבנא לך אחותי דשפירא מינאי קביל עליה בעי למיהדר לאתויי מאניה ולא מצי הדר.

מהרש"א – חילך לאורייתא. ר"ל חילך וכח זה של יצה"ר לאורייתא כשתעסק בה היא מתשת חילך וכדמסיק דבדקביל עליה בעלמא התיש כחו ולא מצי הדר דהתורה נקראת עש"ז תושיה וק"ל: מאידך עיין מהרש"א סנהדרין כו: שע"י הרבה מצוותיה יתיש כחם של ישראל דהיינו את עזותם. וצ"ע אולי יש לחלק בין מי שעוד לא למד שצריך שהתורה מתשת ע"י הלימוד אבל ר"ל לפירוש ר"ת כבר היה ת"ח אלא שפרש אולי ע"כ בקבלת עולה לבד חזרה להתיש כוחו. אמנם לפרש"י שתחילה היה ע"ה משמע שתמיד בקבלת עולה כבר מתשת.

שם זה **תושיה** [קמח] כמבואר בסנהדרין כו:/קמט\ עה"פ (ישעיה כח)/קנ\ "הפליא עצה הגדל תושיה". וידוע שהשם מגלה את המהות של הדבר, נמצא מהות התורה היא ישות חזקה שמחייבת, לכן בכוחה להתיש ישות ועזות הגוף, ולהכינו לקבל את האמת המלובשת בה. **כי** התורה **הם תרי"ג** מצוות שהן תרי"ג **עיטין כמ"ש (משלי ח)**/קנא\ **לי עצה ותושיה** פי' לי יש עצה שהיא התורה שמתשת את כח היצה"ר.

ועצות הם במקום נשואין, בחי' זיווג המתיש כח [קנב]/קנג\ כי קבלת עיצה היא התבטלות לנותן וכל התבטלות הוא בחי' התשת היישות, לכן קבלת עצה קדושה מתיש ישות ועזות הגוף, ולעומת זה קבלת עצת הנחש מתיש את כח המלכת הש"י על עצמי, ואת הכח להתגבר על עזות ותאוות הגוף.

ויש גם עצות של אנשים כשרים שהם לשם שמים אבל מעורב בהם טוב ורע **ועצת הצדיק** האמת **הוא כולו זרע אמת**/קנד\ בלא שום תערובת/קנה\ כלל וכמבואר בריש תורה קצב/קנו\ לכן צריך מאד להיזהר ממפורסמים של שקר המחלישים מקיום עצות הצדיק האמת שעצותיו כולו זרע אמת :

ועיין בזוהר חדש לך לך לב. במעשה שר"א בן רשב"י העביר את אליהו ועוד נער נהר שרוחבו חצי מיל ושאל אותו אליהו אם הוא עוסק בתורה מנין לו הכח הרי תורה מתשת וענה לו אדרבה כתיב רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך מבואר שלהפך התורה נותנת כח. וכן מצינו ביעקב אבינו אחרי יד שנים שלמד בבהמ"ד של שם ועבר העביר האבן מעל פי הבאר באצבעו. **ועיין** הערת המתוק מדבש שם זהר חדש שהביא את **המהרש"א** על ב"מ הנ"ל וביאר כוונתו שהתורה מתשת כח היצה"ר ע"י שמפנה את כוחו ללימוד התורה. וזהו שא"ל ר"י חילך לאורייתא דהיינו כוחך זה שיש לך לעבור את הנהר בשביל יופי נשים תשתמש בו לתורה. **אבל** עיין שיר השירים רבה ה' כא שם מבואר שכל כוחו של רבי אלעזר בן רשב"י היה קודם שלמד תורה אבל אח"כ התורה התישה כוחו עד שאפילו הבגד לא היה בכוחו להסיר מעליו.

קמח * סנהנדרין כו:

קמט **סנהדרין דף כו:** "הפליא עצה הגדיל תושיה" אמר רב חנן למה נקרא שמה "תושיה" מפני שהיא מתשת כחו של אדם.

מהרש"א – הפליא עצה הגדיל כו' מפני שהיא מתשת כחו כו'. ר"ל הפליא הקב"ה עצתו במה שהרבה והגדיל תורה כמ"ש למען צדקו יגדיל תורה כדי שע"י הרבה מצותיה יתיש כחם של ישראל וכמ"ש במסכת ביצה מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שעזין הן.

קרבן העדה (ירושלמי כתובות פרק ח הלכה יא) אימתי היא חייכם בשעה שאתם יגעין בה. דהא התורה נקראת תושיה שמתשת כחו של אדם, ואיך כתב כי היא חייכם? אלא בשעה שאתם יגעין בה כל צרכה היא נותנת חיים, אבל כל זמן שלא יגעתם בה כל צרכה היא מתשת כחו של אדם. א"נ אם אתם יגעין בה בעוה"ז היא חייכם בעה"ב:

קנ **ישעיה פרק כח** (כט) גַּם זֹאת מֵעִם יְדֹוָד צְבָאוֹת יָצָאָה הִפְלִיא עֵצָה הִגְדִּיל תּוּשִׁיָּה: ועי"ש מצודות ציון שרש המילה תושיה הוא יש. ולפ"ז אפשר לומר שזה כח התורה להתיש כח היצה"ר כי היצה"ר הו היישות של האדם ולכן רק ע"י יישות של קדושה אפשר להכניעו.

קנא **משלי פרק ח** (יד) לִי עֵצָה וְתוּשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה: (טו) בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ וְרוֹזְנִים יְחֹקְקוּ צֶדֶק:

מצודות דוד – (יד) לי עצה – בי ימצא עצה להנצל מיד היצר הרע המסית. ותושיה – ר"ל על ידי יותש כח היצר הרע. אני בינה – אני הנותן בינה להלחם למולו. לי גבורה – על ידי יתגבר עליו וכפל הדבר פעמים הרבה כדרך המליצה ולחזוק הענין:

קנב **ש"ע** או"ח רמ יד

קנג **לבאורה צ"ע** דהתם מתיש כח הנותן וכאן מתיש כח המקבל, ואפשר שבאמת גם בזיווג מתיש כח שניהם אלא שהש"ע מזהיר אותו כי בו תלוי. כדאיתא בילקוט שמעוני בראשית פ"ג רמז לא– והוא ימשל בך מלמד שהאשה תובעת בלב והוא תובע בפה

עוד יש להעיר דלעיל העצות מבטלות את הזהמה ע"י שנחקק בלב ע"י הקיום שהולך בדרך עצתם וכאן הן מתישות כבר בקבלתן ונראה שההתשה היא הכנה לחקיקה וכן משמע במהרש"א שע"כ ניתנה לישראל תורה שמתישה להתיש כוחם כי הם עזים שבאומות. עוד נראה שהקבלת עיצה בחי' עיבור והקיום לידת מעשים טובים גלוי כבוד שמים. וכן בחז"ל פירותיו של צדיק מצות ומעשים טובים (ב"ר ל' ו') .

קנד **ועיין חיי מוהר"ן** – סימן שמט שאָמַר שֶׁיְּכוֹלִין לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה בַּעַל תְּשׁוּבָה גָּמוּר עַל יְדֵי לִמּוּד הַסֵּפֶר שְׁלוֹ..... וְאָמַר שֶׁמִּי שֶׁיֵּשֵׁב וְיַעֲסֹק בְּסִפְרָיו רַק בְּלִי קִנְטוּר וְנִצָּחוֹן, וְיִסְתַּכֵּל בּוֹ בֶּאֱמֶת אָז בְּוַדַּאי יִהְיוּ נִבְקָעִין אֲצִלוֹ כָּל גִּידֵי קַשְׁיוּת לְבָבוֹ. ועי"ש סימן רצד –אמר על עצמו שהוא אוצר של יראת שמים ואם לא היה מעלים יראתו לא היה אפשר לעמוד סמוך לביתו ד' אמות וְגַם עַכְשָׁו עֲדַיִן יִרְאָתוֹ הַגְּדוֹלָה גְּנוּזָה בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בָּהֶם בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת בָּא עָלָיו יִרְאָה גְּדוֹלָה וּמִתְעוֹרֵר מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי כָּל דְּבָרָיו כְּגַחֲלֵי אֵשׁ:

ושמעתי מהריצ"ח שזהו שבליקוטי מוהר"ן לא נמצא שום לשון ספק אלא רק לשון דע וכיו"ב דברים ברורים ומוחלטים. וזה מכח שבעצמו היה מבורר לגמרי וכמבואר בחיי מוהר"ן סימן רלד שאמר על עצמו שהוא כמו עור מעובד עד שכמה שתהפוך בו אין שום שום ריח רע כלל ומסופר בשיש"ק שמוהרנ"ת אמר שאפילו קש לא נדבק בסולייתו כשהלך בחוץ.

וזה בחי' הא דאיתה בספרים שלשון חז"ל "הוא היה אומר" פירושו שאת עצמו היה אומר, דהיינו שתורה של צדיק אמיתי היא מהיכן שאוחז ממש ולא למעלה מהיכן שאוחז וכן ראיתי מאמר (ליו"צ) מעשה באשתו של הבעל ראשית חכמה שאחר פטירתו הביאה לפני חכמים את ספרו שיסכימו להדפיסו ולא הסכימו כי היה נסתר ולא ידעו גדולתו וטענו שאינם מדפיסים ספר שהוא גדול ממחברו. יצאה יד של אש והכתה בכרך ואמרה קיים זה מה שכתוב בזה.

קנה **התורה של הצדיק** ללא תערובת רע כלל צ"ל שהכוונה מצד הצדיק עצמו אבל משמים גורמים שיהיה בה קצת שמאל כמבואר בתורה יב אות ב' שמקשה שם א"כ מדוע התורה של הצדיק לא מחזירה את הרשע הלומד אותה מיד בתשובה. ומבאר שלצורך פרנסה לעולם מפילין את הצדיק לרגע מועט מאד של לימוד שלא לשמה ועי"ז נעשה כבר בחי' שמאל בתורה שלו, שעי"ז מתקיים פושעים יכשלו בה.

וז״פ הפסוק **(ירמיה ב)**[קנז] **ואנכי נטעתיך שורק** [קנח][קנט] פשוטו של מקרא שהנביא אומר בשם ה׳ לישראל שהם מנטיעתם, דהיינו שרשם מזמורות[קס] גפן טוב, דהיינו האבות הקדושים (כי ישראל נמשלו לגפן כמ״ש ״גפן ממצרים תסיע״. ועוד פסוקים כנ״ל במדרש רבה וילקוט), ורבנו דורש שורק **בחי׳ הגאולה**[קסא], כי הגאולה לעתיד לבוא תהיה ע״י שהקב״ה יקבץ[קסב] את כל נדחי ישראל לארץ ישראל ע״י שכביכול ישרוק להם **כמ״ש (זכריה י׳)**[קסג] **אשרקה להם ואקבצם** ומשמע מהפסוק הזה שיזכה לזה רק מי שיבין את הרמז והשריקה[קסד]

[קנז] **תורה קצב** דַּע שֶׁדִּבּוּר אֱמֶת שֶׁיּוֹצֵא מִפִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת אֲפִלּוּ בְּמִלֵּי דְּעָלְמָא, הוּא יָקָר מִדִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁל צַדִּיק אַחֵר, כִּי בְּהַדִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁל הָאַחֵר יָכוֹל לִהְיוֹת שָׁם תַּעֲרוֹבוֹת הַרְבֵּה, אֲבָל זֶה הַדִּבּוּר הַיּוֹצֵא מִפִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא רַק אֱמֶת לְבַד, וְכֵיוָן שֶׁהוּא רַק אֱמֶת וְאֵין בּוֹ שׁוּם תַּעֲרוֹבוֹת אֵין יָקָר מִמֶּנּוּ,

[קנז] **ירמיה פרק ב** (כא) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת וְאֵיךְ נֶהְפַּכְתְּ לִי סוּרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה:

ישעיה פרק ה (ב) וַיְעַזְּקֵהוּ וַיְסַקְּלֵהוּ שֹׂרֵק וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ וְגַם יֶקֶב חָצֵב בּוֹ וַיְקַו לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בְּאֻשִׁים:

מלבי״ם לספר ירמיה – שורק – גפן בעל שריגים (ישעיה ה׳ ב׳) והוא מין גפן מובחן מסתעף לענפים, וכתב הר״י בן גאות שהוא מין הטוב מן הגפנים שלא ימצא חרצן בענבים,

מלבי״ם לספר ישעיה – שרק – מתאחד עם שריג, ענפים הדקים הנסרגים ונטוים זע״ז, וכן גידי פחדיו ישורגו (איוב מ׳),

עוד עיין קדושת התורה ודקדוקיה ח״א ווינשטוק משה עמ׳ תז פרשת ויחי מט יא ושורקה בני אתונו – מאריך בביאור עניין שורקה עיין פרש״י כאן ששרקה היא זמורה ארוכה קוריירא בלעז ובראשית מ׳ י׳ ובגפן שלשה שריגים פרש״י זמורות ארוכות שקורין וידיץ שמכאן למד רוו״ה של דעת רש״י שורג ושורק לשון אחד בחילוף גיב״ק. בירמיה ב׳ כא פרש״י שורק הוא זמורת גפן טוב ובישעיה ה׳ ב׳ שורק הם זמורות היפות לנטיעה משאר זמורות. עוד כתב בשם רבי יונה אבן גאנח שורק הוא הטוב שבמיני הגפן ויאמר לו בערבי שריק ויהיה בארץ ישראל. וכן כתב במחברות הערוך לר״ש פרחון שרק– פי׳ מין גפן חשוב. צומח בארץ ישראל. וכן כתב הרד״ק שהוא המשובח ממיני הגפן וכתב הרב אבן גיאת שהוא מין הטוב מן הגפנים – שהענבים לא ימצא בהם חרצן. ותרגום יונתן במצב גפן בחירא. והספורנו כתב שרקה– מבחר הגפן. ובק״א בשם ח״א ועוד מצאתי שם מין אחד אשר יקראו לו בלשונם ״שורק״ ומסגולתו שאין בו חרצן והמה יותר מתוקים וגדולים מכל יתר המינים ומראיהם שחור ותבניתו עגול והם יקרים מאד.

נמצא שורק או שהוא לשון שורג או שהוא לשון ערבי שריק וכבר מצינו שנקטה התורה לשון מצרי עיין ילקוט שמעוני שאנכי שבעשרת הדברות הוא לשון מצרי.

[קנח] וכעין זה בישעיהו ה׳ ב׳ ועפרש״י שורק זמורות גפן טוב. [ולפי רבנו נטיעה של אמת ואמונה בלא זהמה מוכנה לשמיעת שריקת גאולה] דמיון הגפן לישראל עין ילקוט שמעוני בראשית לט רמז קמו ויקרא רבה לו ב מדרש תהילים פ.

[קנט] **עיין לקמן בהשמטות** שורק לשון שורוק שהוא ג׳ נקודות רמז לחב״ד שבמח שמשם הטיפה יורדת לכליות

[קס] **הכוונה** כי ע״י שנוטעים זמורה היא משרישה בארץ ונעשית עץ גפן רמז שעם ישראל לא נזרע ע״י חרצן ענבים אלא ע״י הברכת זמורת גפן טוב דהיינו מהאבות הקדושים. והחילוק הוא כי זרע מצמיח ע״י שנרקב תחילה אבל המבריך את הגפן מגדלת האם את בנה עד שגדל ונעשה עץ לבדו.

[קסא] **דהיינו שעם ישראל** הוא נטוע מעיקרו נטע המובן לגאולה כי מתחילת נטיעתו כבר ניטע בלא זהמה דהיינו אצל יעקב שאצל יעקב ניתן שם ישראל באופן שאע״פ שחטא ישראל הוא ואם בא לשוב אינו צריך מעשה גרות וזה מצד הגוף ועוד מצד שם עם ישראל לכל דבר שקבלו במתן תורה אזי נפסקה הזהמא וניטל הספק מכל נשמות ישראל לעולם לכל הדורות אפילו גרים כמבואר בשבת קמו הנ״ל. (צ״ע אותם שמתו בעטיו של נחש מדוע לא נקטו חז״ל בעטיו של עגל או של ערב רב אלא שזה אותו נחש בלבושים שונים תחילה הולך על שתים ורוכב על גמל ואח״כ בדעת דקליפה של ערב רב ובני בלעם)

[קסב] **קבוץ נדחים** ע״י שריקה דייקא שגם היא עניין של קיבוץ השפתיים כמבואר במצודות ציון לקמן

[קסג] **זכריה פרק י** (ח) אֶשְׁרְקָה לָהֶם וַאֲקַבְּצֵם כִּי פְדִיתִים וְרָבוּ כְּמוֹ רָבוּ: (ט) וְאֶזָּרֵעֵם בָּעַמִּים וּבַמֶּרְחַקִּים יִזְכְּרוּנִי וְחָיוּ אֶת בְּנֵיהֶם וְשָׁבוּ: (י) וַהֲשִׁיבוֹתִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאַשּׁוּר אֲקַבְּצֵם וְאֶל אֶרֶץ גִּלְעָד וּלְבָנוֹן אֲבִיאֵם וְלֹא יִמָּצֵא לָהֶם:

רש״י – אשרקה להם – כדרך השורקים לסי׳ אות לבא אליו הטועה בדרך. ואקבצם – לעת הקץ לעתיד. כי פדיתים – כשאפדם. ורבו – בגולה כמו שרבו במצרים:

מצודות ציון – (ח) אשרקה – ענין צפצוף קול הבאה בקבוץ השפתים וכן ושרק לו מקצה הארץ (ישעיה ה׳):

ועיין חולין סג. אמר רב יהודה קאת זו הקוק רחם זו שרקרק א״ר יוחנן למה נקרא שמו רחם כיון שבא רחם באו רחמים לעולם אמר רב ביבי בר אביי והוא דיתיב אמידי ועביד שרקרק וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתא משיחא שנאמר (זכריה י ח) אשרקה להם ואקבצם. ועי״ש בן יהוידע שרקרק גמט׳ 900 גמט׳ ץ (כידוע שאותיות כמנפץ הסופיות הן בגמט׳ המשך אחרי הת׳ שהיא ארבע מאות) ואיתא בפרדר״א מז שהגאולה תיהיה באות ץ׳ לכן הרחם מבשר על הגאולה בשרקרק. (ודווקא כשיושב על הארץ ולא על משהו כמבואר שם כיון שאין דרכו בכך.

פרקי דרבי אליעזר – פרק מז ר׳ אליעזר אומ׳ חמשה אותיות שנכפלו בכל האותיות שבתורה כלם לסוד גאולות כ״ף כ״ף אברהם אבינו נגאל מאור כשדים שנ׳ לך לך מארצך מ״ם מ״ם נגאל בו יצחק אבינו מיד פלשתים שנ׳ לך מעמנו נו״ן נו״ן נגאל בו יעקב אבינו שנ׳ הצילני נא מיד אחי פ״א פ״א בו נגאלו אבותינו ממצרים שנ׳ פקוד פקדתי צד״י צד״י בו עתיד הב״ה לגאול את ישראל משעבוד ארבע מלכיות ולאמר להם צמח צמחתי לכם שנ׳ ואמרת אליו כה אמר ה׳ צבאות לאמר הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח וכלם לא נמסרו אלא לאברהם אבינו ונראה מה שהגאולה בצ׳ רומז שהיא ע״י האמת שמקבלים מהצדיקים.

דהיינו מי שהוא מזרע הניטע שורק טוב, בלא זוהמת הספק באמיתתו ית', דהיינו מי שעמדו רגליו על הר סיני (כמבואר בשבת קמו). **וע"י מה** יזכו לגאולה אותם נדחי ישראל שיתקבצו אל המשיח ע"י השריקה, **ע"י** שבשרשם הם **כולו זרע אמת (שם בירמיה סיום הפסוק ואנכי נטעתיך הנ"ל)** ע"י התריג עצות שקבלו בסיני שעל ידם נעשו לעם, וע"י ששרש נטיעתם הם האבות הקדושים והטהורים, ועי"ז יש לעם ישראל נשמות זכות המסוגלות לשמוע את קריאת הש"י, שהיא כשריקה בעלמא, שצריך הבחנה גדולה להכיר בה את קולו/[קסה]. והיינו כנ"ל ש**ע"י עצת הצדיקים תבוא לאמת** כמו בגאולת מצרים שרק מי שקבל את עצת משה רבנו זכה להיגאל ומי שלא קיבל מת במכת החושך כך יהיה לעתיד לבוא שרק המקורבים למשיח יגאלו. כי הגאולה היא כנ"ל ע"י שמקבלים אמת מהצדיק אמת **ועי"ז נקראת אמונה כד אתחבר בה אמת. ועי"ז תבוא הגאולה כנ"ל**, כי רק המקורב לצדיק האמת זוכה לאמונה שלימה **כי הוא מקבל טיפי השכל של הצדיק על ידי עצה שמקבל ממנו. וזה הן אמת חפצת** דהיינו מי שחפץ בְּאמת בַּאמת, אזי **בטוחות** דהיינו **בכליות. חכמה תודיעני שאזכה לקבל טיפי המוח, טיפי השכל, ע"י עצה שאקבל מהם. ואז אזכה לאמת, כי הטיפי השכל** של הצדיק אמת **נקרא כולה**[קסו] **זרע אמת** שע"ז זוכים לברור המדמה שבזה תלויה האמונה כמבואר בתורה ח' תנינא אות ז':

אות ד

ודע שע"י מצות ציצית שנצטווינו/[קסז] לקשור ד' ציציות על כנפות בגד שיש לו ד' כנפות, ועל ידי הציצית נעשה כל בגד הטלית/[קסח] שמירה, שעל ידה **האדם ניצול מעצת הנחש** [קסט] וכמבואר בכוונות האריז"ל/[קע], דהיינו **מנשואין של רשע**/[קעא] שהוא בחי' הנחש נ"ל המטיל זוהמה בשומע עצותיו, דהיינו **מבחי'**

[קסד] **ונראה ששריקה** היא לא קול כי קול הוא מהגרון אבל שריקה היא רוח בעלמא שבשפתיים נעשית לקול צפצוף דהיינו שאפילו מי שמוכן לשמוע קול אבל לשריקה צריך יותר הבחנה והקשבה כדי לזהות ממי היא ולהמשך אחריה שהרי קול יש לכ"א קול אחר כדאיתא בגמ' סומא כיצד מותר באשתו בטביעת עינא דקלא. אבל שריקה היא שווה אצל כולם ורק מי שכולו אוזן לרועה שלו אזי מזהה את השריקה שלו שמתייחסת אליו.

ונ"ל לבאר עפ"י לק"ה ערובי תחומין ה' שזה בחי' מתן תורה דאיתא שהקב"ה סובב אצל כל האומות לשאול מי מוכן לקבל את התורה וכולם סרבו כל אומה בגלל איזה מידה רעה שהתורה סתרה אותה ורק ישראל קבלו ומבואר שם ש הפירוש שיש אור המתפשט בעולם מיחוד חיצון של חכמה ובינה העליונים לקיום העולמות ומלאכים מאיר להם בחוזק עד שנשרפים מרוב התלהבות אבל עד שיורד לחשבת עוה"ז הו אחלש מאד בבחי' מרחוק נראה לי ה' וממנו כל בני האדם יש להם איזה התנוצצות אמת בלב אלא שמי שקשור להבלי עוה"ז ומרגיש התנוצצות זה נעשה אמלו בלב הרגשת חסרון שמכוחה רץ לחפש מילוי וכיון שלא מוכן לעזוב הבלי עולם ומחפש למלא חסרונו בהם ורק מי שיש ל נשמה יהודית שבטל ממנה הזהמה הוא עוזב הכל ורץ למלא חסרונו באור הש"י וזי מעלה מ"ן ונעשה יחוד פנימי המאיר אור האמת בחוזק יותר. נמצא שהתחלת הארת האמת בעולם לעורר את כולם לאמונה הוא בחי' שריקה הנ"ל שרק מי שליבו זך שומע ורץ אחריו. ועיין הערה לקמן.

[קסה] **עיין לק"ה ערובי תחומין ה' אות ד'** וְזֶה בְּחִינַת מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה, וּפֵרַשׁ רַשׁ"י אֲנִי שָׁמַעְתִּי מִשְׁלוּחֵיךָ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְמָשְׁכֵנִי וַאֲנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה וְכוּ' הַיְנוּ כְּנֶ"ל שֶׁיִּשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים תֵּיכָף כְּשֶׁמַּאִיר עֲלֵיהֶם הָאָרָה הַנַּ"ל (מיחוד חו"ב החיצון לקיום העולמות) שְׁמַּרְמָזֶת לָהֶם לְהַמְשִׁיךְ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי תֵּיכָף הֵם רָצִים אַחֲרָיו בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת גָּדוֹל וּבְמְסִירַת נֶפֶשׁ וַאֲזַי גּוֹרְמִים יְחוּד פְּנִימִי שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ הָאָרָה גָּבוֹהַּ מְאֹד שֶׁמְּגַלֶּה לָהֶם סִתְרֵי גְּנִיזוֹתָיו שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הֲבִיאֵנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו שֶׁהֵם בְּחִינַת גְּנָזָיו דְּמַלְכָּא הַגְּנוּזִים בְּחַדְרֵי חֲדָרִים שֶׁנִּתְגַּלִּין לְהַצַּדִּיקִים עַל יְדֵי הַבְּחִינַת הַנַּ"ל .....כִּי מֵחֲמַת שֶׁזֹּאת הַהָאָרָה (מיחוד החיצון) אֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם כִּי אִם עַל יְדֵי צְמִצּוּמִים רַבִּים, עַל כֵּן בְּתְחִלָּה אֵינוֹ נִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ בְּלֵב הָאָדָם כִּי אִם הִתְנוֹצְצוּת בְּעַלְמָא לְרַמֵּז לָאָדָם שֶׁיְּמַשֵּׁךְ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁמְּרַמְּזִין לְאָדָם בְּיָדָיו מַרְחוֹק וַאֲזַי יֵשׁ לְהָאָדָם בְּחִירָה, כִּי הַמַּשְׁכִּיל הַמֵּבִין הֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ הוּא מִתְעוֹרֵר תֵּיכָף עַל יְדֵי הִתְנוֹצְצוּת הַזֹּאת וּמַתְחִיל לְרַדֵּף לְהַשִּׂיג בְּשְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה הַזֹּאת,

[קסו] גם בדפו"ר ותרלד - כולה, ומתרלו - כולו

[קסז] **לקמן מוכח** מהתיקונים שציצית הצילה את שם ויפת מניאוף אע"פ שלא היו מצווים. משמע שגם בלא מצווה יש בה סגולה להיות על ידה מציץ מן הכרחים אליו ית' ולהיות ניצול מהסתכלות בהבלי עוה"ז דהיינו ניאוף.

[קסח] **ראיתי** מפרשם טלית לשון "וינטלני וינשאני" לשון התרוממות שהציצית מעלה את הבגד לבגד של מצוה השומר על האדם.

[קסט] שער הכוונות דרושי ערבית דרוש א. זהר רע"מ שלח קעה.

[קע] **שער הכוונות – דרושי תפילת ערבית דרוש א** – דע כי לילה לאו זמן ציצית הוא כנז' בגמרא. אמנם אין זה אלא בטלית גדולה שמתעטפין בו בשע' התפלה והטעם הוא במה שנת' אצלנו בדרושי הציצית כי הטלית והציציות הוא בחי' אוה"מ הנמשך מצד אימא עלאה אל ז"א הנק' מדת יום אבל נוק' דז"א הנקרא מדת לילה כי אז זמן שליטתה אין לה בחינת אור מקיף משם אבל הטלית קטן כבר נתבאר כי בחינתו הוא מבחינת זמן הקטנות שאז הז"א הוא בבחינת העיבור דתלת כלילן בתלת ולכן נוהג אפילו בלילה לפי שבלילה הז"א ישן בסוד העיבור שחוזר להתעבר בתוך אימא עיל' בסוד ג' דקטנות ובחי' זו אינה מתבטל אפילו בלילה כי דוקא טלית דבחי' הגדלות הוא שנפסק ומתבטל בלילה. אבל ציצית דזמן ג' כלילן בג' אינו מתבטל כלל לעולם אפילו בלילה. ולכן צריך ליזהר שלא להסיר מעליו ציצית קטן לא ביום ולא בלילה וישכב

ניאוף שהיא עיקר הזוהמה, כי ניאוף היינו זנות לשון סטיה מהחיבור הנכון, שבשרשו הוא סטיה מהחיבור עם הקב"ה, לכן נקרא פגם הברית דהיינו פגם הקשר והברית שלנו עם הקב"ה, וניאוף הוא עיקר הסטיה והפירוד ממנו ית', לכן נקרא ניאוף על שם החרון אף שגורם. **כי ציצית** לשון מציץ מן החרכים אליו ית'/קעב\ כדלקמן, בחי' איחוי הקרע ותיקון הברית, לכן היא **שמירה לניאוף** (נראה שצ"ל מניאוף) /קעג\, **כמובא בתיקונים (תיקון יח)**[קעד]/קעה\ שם אמרו על הפסוק **ויקח שם ויפת את השמלה**קעו **על שכם שניהם (בראשית ט')**, ומזה ששמו על שכמם ולא על אביהם, למד הזוהר שהשמלה **זה בחי' ציצית.** ועי"ז **וערות אביהם לא ראו**/קעז\, **כי ציצית מכסה על עריין**/קעח\. **אבל חם דהוא יצה"ר, דמחמם גופיה דבר נש בעבירה, הוא ארור, כמו שכתוב (שם) ארור כנען** [קעט]/קפ\, לכן חם נתקלל בקללה שנתקלל בה הנחש הקדמוני שהחטיא את אדם וחוה והטיל בהם זהמה בעצתו לה, **כמו שכתוב (בראשית ג') ארור אתה מכל**

עמו בלילה ויועיל מאד לבטל בחו' החיצו' ואין זמן שצריך להסיר אותו מעליו אלא בכניסתו לבית המרחץ וראי' לדבר ממה שאמרו בגמרא מנחות שכשנכנס דוד למרחץ וראה עצמו ערום אמר אוי לי שאני ערום מן המצות עד שנסתכל במילה כו' ואם בהיותו ישן היה מסיר ציצית קטן א"כ למה לא היה מצטער בכל לילה שהיה נשאר בלי שום מצוה אלא ודאי שאין זמן שיהיה פטור מן הציצית קטן אלא דווקא במרחץ.

קעא **עיין כעין זה בתורה מג** – דַּע כִּי הַדִּבּוּרִים שֶׁל הָרָשָׁע שֶׁהוּא בַּר דַּעַת, מוֹלִידִים נְאוּף בְּהַשּׂוֹמֵעַ. כִּי הַזְּוּוּגִים נִמְשָׁכִים מֵהַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ד): "וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ", וּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר ל"א): "כָּל אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ". אַךְ יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי זְוּוּגִים, הַיְנוּ זְוּוּג דִּקְדֻשָּׁה, הוּא הִתְקַשְּׁרוּת לְצַדִּיקִים, וְאֶל הַתּוֹרָה, וְאֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְזֶה נִמְשָׁךְ מִדַּעַת דִּקְדֻשָּׁה. וְזִוּוּגִים שֶׁל עֲבֵרָה, נִמְשָׁכִים מִדַּעַת דְּקִלְפָּה. וְהַדִּבּוּר הוּא הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת, כִּי אֵין יוֹדְעִים מַה שֶּׁבַּדַּעַת, אֶלָּא עַל יְדֵי הַדִּבּוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים י"ט): "וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה דָּעַת". יְחַוֶּה' מִלְּשׁוֹן דִּבּוּר, שֶׁהַדִּבּוּר מְדַבֵּר מַה שֶּׁבַּדַּעַת. וּכְשֶׁרָשָׁע מְדַבֵּר וּמוֹצִיא מִפִּיו הֲבָלִים, מוֹלִיד אֲוִירִים אַרְסִיִּים שֶׁל נְאוּף. וְהַשּׂוֹמֵעַ מִמֶּנּוּ הַדִּבּוּרִים, וְנוֹשֵׁם נְשִׁימוֹת, מַכְנִיס בְּגוּפוֹ אֵלּוּ הָאֲוִירִים:

קעב **וזה בחי' העיוור** שביום א' שבספורי מעשיות ז' בעטלערס שזכר לאו כלום ע"י שלא היה לו הסתכלות על הבלי עוה"ז כי ידוע שניאוף הוא דמיון עד שאמר ר"ל בגמ' טוב מראה עינים מגופו של מעשה נמצא שמי שתמיד מציץ אליו ית' ניצל מדמיון הניאוף שכולו תלוי בעינים כמבואר לקמן

קעג **עיין מנחות מד.** מעשה באדם אחד שבא לעשות עבירה וטפחו לו הציציות על פניו והצילוהו עי"ש. ועיין פי' אור יקר לרמ"ק על זהר סוף פ' שלח ד"ה ויהושע היה לבוש בגדים צואים מבאר שנפגמה מצוות ציצית אצלו בגלל שבניו פגמו בנשים נכריות

קעד דף לו. עיין פירוש באר לחי ראי שם בשם מקדש מלך על זהר נח סב:

קעה **תיקוני זהר – תקונא תמני סרי דף לז.** – ובעטיפת טלית של מצוה, **דְּאִתְמַר בְּהוֹן** שנאמר בהם **וַיִּשְׂימוּ עַל שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם** שהם שתי הכתפים שמשימים עליהם את הטלית, **כָּגַוְונָא דִּשָּׂם וַיֶּפֶת** כמו שם ויפת, **דְּאִתְמַר בְּהוֹן** שנאמר בהם **וַיִּקַּח שֵׁם וָיֶפֶת אֶת הַשִּׂמְלָה** וישימו על שכם שניהם, ופרש"י שם, לכך זכו בניו של שם לטלית של ציצית, **וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ** ולא כמו חם שנאמר בו (שם פסוק כב) "וירא חם אבי כנען את ערות אביו", כי **עֶרְוָה אִיהִי מְסְטָרָא דְּחָם** ערוה היא מצד חם, ומפרש **וְדָא אִיהוּ יֵצֶר הָרַע דְּמְחַמֵּם גּוּפֵיהּ לְדָבָר עֶרְוָה** וחם רומז על היצר הרע שמחמם את גופו של אדם לדבר ערוה (ומבואר בזהר פ' תרומה דף קנ ע"ב, שעל ידי שהרשעים מתחממים לדבר עבירה, בזה מבעירים את אש הגיהנם), **וְגַלֵּי עֶרְיָן בְּעָלְמָא** והוא גילה עריות בעולם, **דְּאִיהוּ מְסְטָרָא דְּנָחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי** לפי שהוא מצד הנחש הקדמוני שהיא הלילי"ת הנקראת אשת זונים, **דְּאִתְמַר בֵּיהּ שנאמר בנחש אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה, וּבְגִין דְּהַאי אִיהוּ מְסְטְרוֹי** לפי שחם וכנען היו מצד הנחש, **לכן אָמַר** הכתוב **אָרוּר כְּנָעַן** עבד עבדים יהיה לאחיו. (בל"ר והגר"א)

קעו כך הגרסא גם בדפו"ר (שחסר תיבת וישימו), בתרל"ד תוקן וכן מתרצו תוקן - וישימו על שכם (כלשון בפסוק)

קעז **אבל חם** או כנען כן ראו ועיין רש"י בראשית ט' (כב) וירא חם אבי כנען – (ב"ר) יש מרבותינו אומרים כנען ראה והגיד לאחיו לכך הוזכר על הדבר ונתקלל: וירא את ערות אביו – יש אומרים סרסו (סנהדרין ע) ויש אומרים רבעו (ב"ר): ועיין ספורנו שסרסו בכישוף.

עיין מלבים – וירא חם. חז"ל פי' שרבעו או שסרסו, מ"ד שרבעו מפרש כמו **וראה את ערותה שהוא כנוי לבעילה**, ובמדרש אמר שכנען סרסו, פירשו וירא פעל יוצא (כמו וירא אותם את בן המלך), שפי' שחם אבי כנען הראה לכנען, וכנען פעל הפעל המגונה, וחם הגיד לשני אחיו כמתפאר ברעתו:

קעח **בפשט עי"ש פרש"י** שלא ראו ערות אביהם ע"י שהלכו אחורנית ולפ"ז את השמלה שמו על אביהם. אבל נראה דיוק התיקונים ממה שכתבה התורה ששמו על שכמם שאם רוצה לומר ששמו על אביהם למאי נפ"מ איך החזיקו בשמלה אלא קמ"ל שלבשו אותה כי היא ציצית).

צ"ע כיצד הואילה הציצית להם אע"פ שלא נתחייבו עדין במצוות ציצית ויפת גם לעתיד לא יתחייב בה אעפ"כ הואילה להם להינצל מניאוף. וכן יש לדייק ממה שמובא בהאריז"ל (שער הכוונות תפלת ערבית דרוש א) לישון עם ציצית בלילה כי היא שמירה משמע אע"פ שבלילה אין חיוב מצוה בנגלה (עי"ש שעל פי הסוד יש מצווה תמיד). גם ידוע שציצית אינה חיוב גברא אלא חפצא של ד' כנפות שיהיה מצויץ אלא שנפסק שדווקא בגד שלובשים אותו ביום.

קעט עי"ש פסוק כב חם אבי כנען הוא כן ראה ערות אביו ועפרש"י שם מה הפי' ראה.

קפ **צ"ע שמדבר מחם** ומביא ראיה מכנען בנו ובאמת צ"ע מדוע נח קילל את כנען ולא את חם בעצמו ועי"ש פרש"י משמע שחם עשה את העבירה וכנען נענש בגללו אבל יש אומרים שכנען עשה וחם רק ראה וסיפר. עוד יש לור כדלעיל שעל חטאו של אברהם במה אדע ירדו בניו לגלות דהיינו שעונש הבנים הוא עונש לאביהם והכי נמי קללת כנען הוא קללת חם אביו.

הבהמה. והשמלה ששמו שם ויפת על שכמם **היינו ציצית, הוא שמירה מעצת הנחש, מזוהמת הנחש** שרצה להטיל בהם חם ע"י שסיפר להם מה שראה ועשה ניאוף לאביהם :

וזה בחינות הכתוב בברכה שברך יעקב את יוסף הצדיק **(שם מט) בן פורת עלי עין,** דהיינו **בשביל ציצית**[קפא] אולי הכוונה להכתונת פסים[קפב] שהלביש יעקב ליוסף יותר משאר בניו או מצד מהות נשמתו שהיתה תיקון הברית[קפג] בחי' ציצית בחי' שמציץ בדמות אביו הנראה לו תמיד, עי"ז זכה לבחי' עלי עין, כי ציצית **לשון (ש"ה ב') מציץ מן החרכים**[קפד] כפרש"י בפרשת ציצית (סוף פרשת שלח[קפה]) והיינו בחי' עין, ש**עי"ז זכה לבן פורת.** דהיינו **שנשמר** ע"י הציצית שעל ידה זכה לבחי' מציץ מן החרכים אליו ית' תמיד ועי"ז נשמר **מנשואין של נחש, מזווג של הס"א**[קפו] עם אשת פוטיפר[קפז], **וזכה לזווגא דקדושה**[קפח] להוליד בנים

[קפא] **אפשר היה לפרש** שכתונת פסים שעשה לו אביו היה בה ציצית ומצאתי פי' כזה בתו"ש עה"פ אבל צ"ע דא"כ לא הצילה אותו כי נלקח ממנו קודם שנתנסה בנסיון אשת פוטיפר, ואפשר שנשאר בו רישומה אבל צ"ע האם שאר האחים לא היה להם ציצית או שלכולם היה אלא שרק הוא נתנסה בנסיון קשה ומכח הציצית עמד בנסיון. או שאולי כוונת רבינו שנקרא עלי עין מצד נשמתו המיוחדת בזה שהיה בה סגולת הציצית לשמור אותו. וצ"ע.

ועיין תרגום על הפסוק ותשב באיתן קשתו (בראשית מט כד) שיוסף קיים תורה בסתר וצ"ע לפ"ז משמע ששאר האחים לא קיימו. וא"כ אולי באמת רק ליוסף היתה ציצית. (ואולי גם על זה שנאו שסברו שהיא יוהרה מצדו)

ובעניין זה עיין **שפת אמת** (בראשת לחנוכה תרנד) שכתב שמילה היא כמו ציצית על כנף הגוף שהוא כבגד לנשמה ומבאר שמצוות מילה לישראל יא בחי' כתונת הפסים שעשה יעקב ליוסף מחמת אהבתו היתירה אליו וכן מצינו בדוד המלך שהיה בבית המרחץ בלא ציצית ונחה דעתו רק כשנכר במילה כי הן שוות. עי"ש.

[קפב] **וראיתי להרב** אברהם ריינהולד על התורה פ' וישלח דרושי אבר"ח דף לא – הארת ציצית הוא בחי' יוסף כדאיתא בפע"ח שער ציצית פ"ה צריך לכווין לד' מוחין דאבא סוד ג' אותיות י–ה–ו ממולא וכו' גם מבואר בפע"ח שפסוק הנה בנך יוסף מרמז לאורות הציצית ואיתא במנחות מד. שציצית טפחו על פניו להצילו מחטא בחי' יוסף וימאן **וזה ועשה לו כתנת פסים טלית עם ציצית** ובזה מפרש בס' אור המאיר (לרבי זאב וולף מזיטומיר) סוף סוכות נואף אשה חסר לב (משלי ו) שחסר ל"ב ציצית שאם מקיים מצות ציצית כדת אין בא לידי מכשול. עכ"ל. עוד עי"ש באור מאיר הנ"ל מבאר טעם שכלה שולחת טלית דווקא לחתן בים החתונה. עוד עיין לקמן בשם הנועם מגדים.

אולי אפ"ל עפ"י דרשת חז"ל פסים – פס ים. וכן תכלת של ציצית דומה לים כמבואר במנחות נמצא פסים רומז לציצית

[קפג] **כמבואר בפרש"י** שמיד כשנולד היה שטנו של עשו – עיין בראשית ל' כה וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף – פרש"י – משנולד שטנו של עשו, שנאמר והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש (עובדיה א, יח.), אש בלא להבה אינו שולט למרחוק, משנולד יוסף, בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב:

[קפד] **דהיינו שציצית** הוא לשון מציץ מן החרכים דהיינו שמצליח לראות אפילו במקום שיש העלמה ומוצא סדק להציץ דרכו אל הש"י ולזה מרמזות הציצית ולכן נקרא לשון מציץ.

ועל ידה זוכה לעצת הצדיקים כי צדיק הוא מאן דנטר ברית ורק ע"י שמירה מניאוף אפשר להתקרב לצדיק והאמת שמקבלים מהצדיק היא בחי' עינים ע"ש החכמה נאמר והיא כמו הצצה אל האמת דרך נקב דקיק שאין זו ראיה ממש רק נשאר בבחי' אמונה אבל ברורה כאילו רואה.

עיין תורה מט אות ז' "מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרת שָׁמַעְנוּ" 'מִכְּנַף' דַּיְקָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּכֵלֶת, הריצ"ח מט16 ביאר כאן ביאור נפלא עיין בפנים לייתר דיוק ובקיצור בחי' ציצית על הכנף בחי' כנפות הארץ כי הארץ בחי' בגד הבוגד ומעלים את האמת שלכבודי בראתיו ע"כ תולין ציצית בחי' מציץ מן החרכים בחי' הציץ בו בעל הבירה שמגלה את הלכבודי בראתיו בתוך ההעלמה.

[קפה] **דייקא בפרשת שלח** ששם המרגלים הלכו לתור את קדושת הארץ ונפלו לתור את הארציות בחי' לא תתורו אחרי עיניכם שכתוב שם בפרשת ציצית וזהו ציצית גמט' תר. תיקון ללא תתורו אחרי עיניכם שנאמר על שמירת העינים שמניאוף דייקא שהוא עיקר בעינים.

[קפו] **כנראה הכוונה** לאשת פוטיפר שרצתה להפילו בניאוף וע"י ציצית ניצל ממנה ואולי אביו כבר ידע ולכן הלבישו כתונת פסים עם ד' כנפות וציצית לשמור אותו מחיה רעה (עיין תצוה כח ד' מזרחי שם) דפשטות כתונת היא בגד תחתון אבל כתונת פסים אפשר שהיא מעיל עיין שפרש"י וישב לז ג' עפ"י שמואל–ב יח יג כתונת פסים דתמר דשם מפורש דהיינו מעיל. וצ"ע כוונתו האם כתונת כמעיל או מעיל ככתונת, עיין המזרחי הנ"ל שאפשר יש לו ד' כנפות. ועיין מנחת חינוך צט ד' הדעות כיצד היה המעיל ושלרמב"ם ורמב"ן אפשר שהיו לו ד' כנפות. וצ"ע אם הכתונת פסים דיוסף דינו ככתונת או כמעיל כי אם הוא בגד תחתון סתם למאי נפ"מ שהיה פסים, ולמה קנאו בו אחיו עליה מה מיוחד בה.

אולי אפ"ל שעל כן ותתפסהו בבגדו כי ידעה שמכח הבגד ציצית שעליו אינה יכולה לפתותו

[קפז] **עיין נועם מגדים** לרבי אליעזר הורוויץ פ' שלח (דף טז: במהדו' תקסז) ד"ה ואמר הים ראה וינס מדייק הפסוק וינס ויצא החוצה ויצא מיותר לרמוז שנס בזכות חוטי הציצית שיוצאים החוצה עי"ש.

ואולי זה שכתוב ותתפסהו בבגדו כי הבינה שבגדו (שמסתמא היה בו ציצית) שומר עליו לכן תפסה בו להסירו מעליו כדי שלא תיהיה לו שמירה ולכן וינס מיד כי הבין שכבר אין לו שמירה. עומק עניין הנסיון עיין בן יהוידע סוטה לו: שבכוונה הכניס עצמו לנסיון כמ"ש ויבא לעשות צרכיו שרצה לשבר את היצה"ר לגמרי וזה דווקא בתוקפו כחוט בשערה קודם החטא. מה שאין רשות למי שאינו צדיק גמור.

[קפח] **זיווג דקדושה** היינו לפרו ורבו דהיינו להוליד כבוד שמים (דהיינו הפך המזונה ומתהפכת שלא רוצה להוליד אלא רק ניאוף דהיינו הנאת האף הנאה המביאה לידי חרון אף כי היא פגם הברית וניתוק מהש"י ח"ו) ויוסף ע"י שמירת העינים עצם עיניו מראות הנגלה ועי"ז נעשו לו

שנעשו שבטים כבני יעקב שמטתו שלימה. **וזה פורת לשון זיווג, לשון פרו ורבו** [קפט]/קצ\ בן שזכה שכל בחי' ההשפעה שלו היא רק לפרו ורבו להוליד כבוד שמים. וזה ע"י בחי' ציצית דהיינו תיקון ההסתכלות בעיני השכל דהיינו אמונה:

ועיקר הניאוף תלוי בעינים כמ"ש (סוטה ט' ע"ב) שמשון הלך אחר עיניו/קצא\/קצב\, **וכמ"ש** [קצג]/קצד\ **(במדבר טו)**/קצה\ **ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם** כי גם ע"י הסתכלות נעשה יחוד, שעל כן אסורה ההסתכלות בנשים יותר מבמאכל אסור, כי נעשה עי"ז זיווג רוחני של יצה"ר של המסתכל עם הקליפה המלבשת אותה/קצו\, וע"כ יש תאווה גדולה להסתכל, כמבואר בגמ' יומא עד. אמר ריש לקיש טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה שנאמר טוב מראה עינים מהלך נפש.

ושמירת ציצית שהוא בחי' עינים, הוא שמירה מעצת הנחש. ורק עי"ז **יכול לקבל העצות מצדיק** [קצז]/קצח\, **שהוא כלה זרע אמת** וזהו שפרש"י (במדבר טו לט) ציצית תר ועם ח' חוטים וד' קשרים הם

עינים פנמיות שרואות נסתר דהיינו מציץ מן החרכים להיות מכוונות תמיד להש"י כי הסתכלות רעה היא עינים פקוחות והסתכלות קדושה היא בעינים עצומות כמ"ש במיכה כי אשב בחושך ה' אור לי כמובא בספרים.

קפט בראשית א כח

קצ **רש"י פרשת ויחי** מט כב ד"ה עלי שור – ותרגום אונקלוס וכו' ברי דיסגי יוסף פורת לשון פריה ורביה.

קצא **זו לשון המשנה** שם ובגמרא שם הלשון בעיניו מרד ומגנה אותו מאד, עי"ש שנתברך בזרע שוטף כמים רבים והיה מתאווה לדבר טמא לכן נתלו חייו בלחי חמור טמא והיה טוחן בבית האסורים דבמה שהיה עסוק תמיד הגישו לו ומשמע שברצון היה בועל ארמיות הרבה ונראה כאילו היה שטוף בזימה ואחר הכל עוד חשב שניקור עיניו זיכהו בעוה"ב ולא שהיה מירוק עוון. והם דברים נוראים שנאמרו עליו. אבל מאידך איתא שם שנקרא ע"ש הקב"ה ושפט בצדק כמו הקב"ה ושכינה מקשקשת לפניו כזוג והגין בזכויותיו על דורו כהקב"ה והיה מעין דוגמא של מעלה בכוחו והרי למעלה אין כח הגוף וכן במדרש שיעקב אבינו כשברך את השבטים לפני מותו סבר שהוא יהיה משיח. וצ"ל שהגמרא מדברת מבחי' הנגלה והחילול ה' שגרם כי לא נגלית כוונתו וכוחו האמיתי. ועוד דמאחר שטעה נקרא חטא על שם מה שמשתלשל אצל המגושמים מבחי' אותו מקום שטעה בו דא"א לומר שדברי חז"ל אינם מדויקים ואם אמרו שהלך אחר עיניו הרי כמה שיהיה לשם שמים אבל מוכרח שהיה כך באמת באיזה בחינה.

קצב **שמשון הקדוש מבטן** ענשו היה שכיון שטעותו היתה מעין בחי' ניאוף לכן נכתב בספר לדורות חטאו בלשון גסה של ניאוף ומשם מביא רבינו ראיה שניאוף תלוי בעינים. ועיין ר' צדוק לקוטי אמרים שבספר דברי סופרים מבאר באריכות מעלתו וכוחו וטעותו עי"ש שמבאר עפ"י סוד היושר והעיגולים כוונתו להביא לתיקון העולם. **עיין לק"ה** מנחה ז' צה– בְּחִינַת פְּגַם שִׁמְשׁוֹן שֶׁהָלַךְ אַחַר עֵינָיו, כִּי סָבַר שֶׁיָּכוֹל לְעַמֵּד בְּנִסָּיוֹן אֲפִלּוּ בְּזִוּוּג שֶׁל אִסּוּר מֵחֲמַת שֶׁהָיָה נָזִיר אֱלֹקִים וְכוּ', וְזֶה לְמִצְוַת הַדְּבַשׁ בְּגִוִּיַּת הָאַרְיֵה. אֲבָל לַסּוֹף טָעָה בָּזֶה הַרְבֵּה וְכוּ'. כִּי אֲפִלּוּ בְּקֹדֶשׁ נֶאֱמַר דְּבַשׁ מָצָאתָ אֱכֹל דַּיֶּךָּ, שֶׁנֶּאֱמַר אֲפִלּוּ עַל הִתְלַהֲבוּת הַלֵּב לַה' יִתְבָּרַךְ שֶׁצְּרִיכִין לְצַמְצְמוֹ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, שֶׁזֶּהוּ פְּגַם בֶּן עַזַּאי וּבֶן זוֹמָא כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר דְּבַשׁ מָצָאתָ וְכוּ', מִכָּל שֶׁכֵּן בַּזִּוּוּג הַגַּשְׁמִי וְכוּ', מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהוּא בְּאִסּוּר חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁבָּזֶה פָּגַם אֲפִלּוּ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְשִׁמְשׁוֹן הַגִּבּוֹר.

קצג בפרשת ציצית

קצד **מדרש רבה במדבר** פרשה י פסקה ב – ד"א תנה בני לבך לי וגו' מה ראה הקב"ה לשאול מישראל הלב והעינים שיהיו אחריו לפי שהעבירה תלויה בהם הה"ד (במדבר טו) ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' עינא וליבא תרי סרסורי דחטאה אינון כי שוחה עמוקה זונה כשם שאמר משה אשר אתם זונים אחריהם לומר שהזנות תלויה בהם העינים רואות את הזונה והלב מהרהר אחריה כך אמר רוח הקדש ע"י שלמה כי שוחה עמוקה זונה למה קראה שוחה על שם כי שחה אל מות ביתה עמוקה כמה דתימא (משלי ח) בעמקי שאול קרואיה זונה זו אשת איש ובאר צרה שהיא מורידה לנואף לגיהנם הה"ד (שם ה) שאול צעדיה יתמכו ושאול נקרא בור דכתיב (תהלים ל) ה' העלית משאול נפשי חייתני מירדי בור מהו שאמר צרה זה גיהנם שהיא רחבה מלמטה ופיה צר מלמעלה הה"ד (איוב לו) ואף הסיתך מפני צר רחב לא מוצק תחתיה נכריה שהיא נכריה לך שהיא אשת איש אף היא שמביאה את האף על האדם שכן כתיב לא תנאף לא תהנה האף ממך

עין יעקב על ירושלמי מסכת ברכות אות (ד) (שמות ג) "לא תִּנְאָף". (במדבר טו) "וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם" וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי לֵוִי, לִיבָּא וְעֵינָא תְּרֵי סָרְסוּרֵי דְּחֶטְאָה נִינְהוּ, כְּתִיב, (משלי כג) "תְּנָה בְנִי לִבְּךָ לִי וְעֵינֶיךָ דְּרָכַי תִּצֹּרְנָה" אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִי יְהַבְתְּ לִי לָבָךְ וְעֵינָיִךְ אֲנָא יָדַע דְּאַת לִי.

קצה **במדבר פרק טו** סוף פרשת שלח (לח) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: (לט) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם: (מ) לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם:

פרש"י – (לח) ועשו להם ציצת – על שם הפתילים התלוים בה כמו (יחזקאל ח) ויקחני בציצית ראשי. ד"א ציצית על שם וראיתם אותו כמו (שיר ב) מציץ מן החרכים: תכלת – (מנחות מב) צבע ירוק של חלזון: (לט) וזכרתם את כל מצות ה' – שמנין גימטריא של ציצית שש מאות ושמונה חוטים וחמשה קשרים הרי תרי"ג: ולא תתורו אחרי לבבכם – כמו (במדבר יג) מתור הארץ. הלב והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות:

קצו **שמעתי** כ"פ מהרב. שזהו זיווג אנדר– למוסיא. עיין אריכות בזה בחברותא לתורה רמב.

קצז עיין תודה לו אות ה'

תרי״ג, נמצא ציצית רומז לתריג עצות של צדיקו של עולם, וע״י ציצית ניצל מעצות הנחש, ומקבל תריג עצות דקדושה :

קצח **תורה לו אות ה׳** דְּוָה הוּא כְּלָל גָּדוֹל, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשׁוּם אָדָם לְהַשִּׂיג וְלִתְפֹּס בְּדִבּוּרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק, אִם לֹא שֶׁתִּקֵּן תְּחִלָּה אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ כָּרָאוּי, וַאֲזַי יָכוֹל לְהָבִין וְלִתְפֹּס דִּבּוּרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק דְּאִיתָא בַּזֹּהַר: ׳סְלוּקָא דַּיְיסוֹדָא עַד אַבָּא וְאִמָּא׳ (עיין זוהר משפטים ק״י ובזוהר הרקיע שם ועיין בביאור האדר״ז קי״ח) שֶׁהֵם בְּחִינַת חָכְמָה וּבִינָה, שֶׁהֵם י״ה, שֶׁהֵם מחִין נִמְצָא כְּשֶׁתִּקֵּן אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ כָּרָאוּי, אֲזַי הַמחִין שֶׁלּוֹ בִּשְׁלֵמוּת, וְיָכוֹל לְהָבִין דִּבּוּרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק כְּפִי הַתִּקּוּן שֶׁל כָּל אֶחָד, כָּךְ הוּא הַשָּׂגָתוֹ:

אות ה

כל המבואר בתורה זו רמז רבה בר בר חנה בגמ' בבא בתרא דף עד. בסיפור סתום הוא המעשה הי"ג שם. והרבה מפרשים ניסו כוחם לבאר דבריו, אולם רק רבינו מבאר הדברים בשם אמרם כפי שגילה לו רבב"ח בעצמו כמבואר בחיי מוהר"ן סימן ה'.

וז"פ אמר רבב"ח אמר לי ההוא טייעא תא אחוי לך טורא דסיני אזלי וחזאי דהדרן לה עקרבי וקיימין כי חמרי חיוורתא ושמעתי בת קול שאומרת אוי[א] שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מיפר לי /ב\:

פי' רש"י[ג] שנשבעתי. מן הגלות, כדכתיב קראי טובה[ד] בנביאים./ה\

תרגום – אמר רבב"ח אמר לי ההוא סוחר הישמעאלי בא אראה לך את הר סיני, הלכנו וראיתי שסובבים אותו עקרבים, ועומדים כמו חמורים לבנים. ושמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי מן הגלות (דהיינו שישראל יגלו מארצם) ועכשיו שנשבעתי מי מיפר לי, ועיין בגמ' שם שיש כאן המשך שרבינו השמיט.

רבנו מבאר את המאמר ומתחיל מדברי הטייעא ועיין בסוף התורה בהשמטות שם מבאר את תחילת דברי רבב"ח "אמר לי ההוא טייעא" ומשמעות דבריו שם שהוא האמונה שאותה רצה רבב"ח להשיג והיא אמרה לו כיצד לזכות בה עי"ש.

תא ואחוי לך טורא דסיני, שהוא בחי' עצות/ו\ של צדיקו של עולם, כי שם קבלו תרי"ג עיטין שהן עצות לזכות לעולם הבא וגם לעוה"ז/ז\.

[א] גם בדפו"ר ותרלו ותרצו - אוי, בתרלד – אוי לי, ובתשכט - אוי לי (כגרסת הגמ')

[ב] **עי"ש המשך הגמרא** כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא כל בר בר חנה סיכסא היה לך לומר מופר לך והוא סבר דלמא שבועתא דמבול הוא ורבנן א"כ אוי לי למה.

דהיינו כשחזר ובא לפני חכמים וסיפר להם מה שראה ושמע, הם ביזו אותו ואמרו לו כל אבא דהיינו רבה (עיין ערוך שרבה היינו רב אבא) הוא שוטה כחמור וכל בן בנה של חנא הוא שוטה (סיכסא היינו שוטה כדאיתא בסנהדרין ק עבדקן סיכסן) כי היה לך לומר להקב"ה מופר לך, ורבב"ח הטעם שלא הפר כיון שסבר ששבועה זו שמתחרט עליה הקב"ה היא השבועה על המבול שמתוך כעסו על ישראל מתחרט שנשבע שלא יביא מבול. שבועתא דמבול דכתיב אשר נשבעתי מעבור מי נח וגו' (ישעיהו נד) אותה שבועה היה רוצה להפר ויחריב את העולם במבול, ולפיכך לא רצה להפר: ורבנן אמרו לו שאם היה כך לא היה אומר אוי דהיינו לשון צער.

משמע שרבב"ח סבר שהחרטה היא לרעה דהיינו שסבר שהיה זמן כעס, ורבנן אמרו לו שלהפך החמרי רמז לציצית שמציל מהעקרבי וזכה לתורה מסיני ועי"ז לאמונה והוא ראוי לגאולה ולכן התחרט הקב"ה שנשבע להגלות את ישראל. ואדרבא כיון שהוא זה ששמע חרטת הקב"ה סימן שהוא דייקא יכול להפר.

ונראה טעם שלא נקט לשון התרה כי התרה צריכה פתח וזה לא שייך אצל הקב"ה כמבואר באור החיים ואתחנן עה"פ אתה החילות

וצ"ע מדוע נקט לשון הפרה דלא שייך אלא בעל לאשתו

ועיין בזה פירוש עץ יוסף על עין יעקב שהקב"ה כלפי הצדיק כאשה לבעלה כמ"ש משה איש האלקים וכתוב מי מושל בי צדיק וכתוב הוא ימשל בך עי"ש בשם תורת חיים.

ועי"ש באהבת איתן קושיות המשנה למלך על מאמר זה דהנודר מבני העיר לא יתיר לו חכם מבני העיר ועוד הרי צריך לפרט הנדר ובלי זה גם דיעבד לא מועיל וגם תירץ עפ"י תורת חיים הנ"ל ועי"ש שמצא לזה ראיה ממדרש שוחר טוב מזמור צ' עוד עי"ש שמביא קושיה מדוע לא ביקש הקב"ה מבית דין של מעלה שיתירו לו כמו שמצינו שהתירו לו כמה שבועות כגון דור המדבר וזרובבל עי"ש שמפלפל.

ועיין שמות רבה מג ד' שאחרי חטא העגל משה רבנו נתעטף בטלית וישב והקב"ה (נראה כ)עומד לפניו שיתיר לו נדרו שנשבע זובח לאלקים יחרם

[ג] בתשכט תיקן רשב"ם

[ד] גם בדפו"ר טובה ובתרלד טובא, ומתרלו תוקן טובי

[ה] **עיין תורה ח'** שפרש"י שם טייעא סוחר ישמעאל וכאן לא פירש כיון שהמעשה כאן נדפס בגמ' ב"ב עד. מיד אחרי המעשה של תורה ח וסמך על פירושו שם אבל עיין לקמן בהשמטות רבינו מביאו

[ו] **סיני בחי' עצות** דייקא – עיין בגמ' הובא בתורה טו סיני ועוקר הרים משמע סיני הוא הבקיאות בחי' עצות דייקא ולא הפלפול שיותר עוסק בטעמי המצוות ואינו מוכרח כי ע"י פלפול גם מוציא עצות עמוקות יותר שאינם בפשט וכן זוכה לביאורי אמת שמחיים את האמונה אלא שאינו בדרך של חקיקה כי הוא רק במוח ואילו חקיקה היא בלב.

טעם שהמצוה נקראת עיצה נ"ל כי כל חכמה שמתצמצמת לעצה מעשית נקראת עצה וכן כל המצוות הן עצות מעשיות מה לעשות ומה לא לעשות.

וכולן הן עצות הצדיק לא מבעי מצד שהקב"ה נקרא צדיקו של עולם אלא כיון שהן תורת משה דהיינו כפי שמשה רבינו צמצם אותן והוריד את התורה לנו לכן הן עצות של משה רבינו. ואמנם מצינו גם תורת יעקב אבינו כגון בפרשת וישלח (בראשית ל לח) ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים ואיתא בזוהר שקיים בזה מצוות תפלין.

חזאי דהדרן לה עקרבא, היינו שיש עצת נחש/[ח], שהם **עצת רשעים** שהם סובבים את המקום שממנו אפשר לקבל עצות אמת/[ט], **שעל ידיהם אין יכולים לקבל עצת צדיקים**/[י], שהיא **זרע אמת** כי תמיד סביב נקודת האמת יש מניעות, מניעות המוח/[יא] ועצות החברים/[יב] ועצות רבנים ומפורסמים/[יג] בכולם אפשר שילבש עצת הנחש הקדמוני הסובב את הטוב האמיתי לשמור עליו ממי שאינו ראוי/[יד]:

וקיימו כי חמרי חיוורתא בפשט הכוונה שהעקרבים שסבבו היו כמו חמורים לבנים, ורבינו דורש וקיימו היינו כנגד העקרבים עמד חמרי לשון חימר וטיט לבן, טיט לבן **זה בחי' ציצית, שהוא שמירה**/[טו] **מעצת הנחש**, דהיינו **מניאוף** נחש סמל לניאוף/[טז]. **כמ"ש חז"ל (מנחות מ"ג ע"ב)** [יז] הגמ' שם שואלת **איזה עונשו גדול, של לבן או של תכלת, ואמרו** שם **משל לאחד, שצוה להביא לו**

[ז] **כמו** שרואים בחוש שבלי העצות של התורה העוה"ז הוא הגהנם

[ח] **רבינו** לא מחלק בין עקרב לנחש וכן בתורה פד נחשים ועקרבים הם בחי' אחת ועיין שבת קכא: ששניהם מסוכנים ומותר להרגם בשבת.

[ט] **עין תורה פד** – דְּאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (נָשָׂא קכ"ג) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ. תָּא חֲזֵי, לְשִׁית יְמֵי בְּרֵאשִׁית לְכָל חַד אִית לֵהּ פָּרְצוּפֵהּ דְּהַהוּא דַּרְגָּא דְּאַנְהִיג לֵהּ, וְלָא תִּשְׁכַּח יוֹם, דְּלֵית בֵּהּ טוֹב וְכוּ. וְכָל יוֹמָא אִית לֵהּ גָּדֵר מִלְּבַר, דְּלָא יֵעוֹל בָּל בַּר נָשׁ לְהַהוּא טוֹב, כְּגוֹן חֹשֶׁךְ דְּכַסְיָא לְנְהוֹרָא וְכוּ. וּבְגִין דָּא, מָאן דְּאִיהוּ חַיָּבָא וְיֵעוֹל לְמִנְדַּע רָזִין דְּאוֹרַיְתָא, כַּמָּה נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים מְבַלְבְּלִין מַחֲשַׁבְתֵּהּ דְּלָא יֵעוֹל לַאֲתַר דְּלָאו דִּילֵהּ. אֲבָל מָאן דְּאִיהוּ טוֹב, כָּל אִילֵּין נְטִירִין, אִנּוּן לְמֵימְרֵהּ, וְקָטֵגוֹר נַעֲשֶׂה סַנֵּגוֹר, וְיֵעָלוּן לֵהּ לְטוֹב הַגָּנוּז, וְיֵמְרוּן מָרָנָא הָא בַּר נָשׁ טוֹב וְצַדִּיק וְיָרֵא שָׁמַיִם בָּעֵי לְעֵילָא קֻדָּמָךְ וְכוּ הַהוּא טוֹב גָּנוּז יֵימָא לוֹן, פָּתְחוּ לֵיה בְּהַאי תַּרְעָא דְּאִתְקְרֵי אַהֲבָה, אוֹ בְּהַאי תַּרְעָא דְּאִיהוּ תְּשׁוּבָה, כָּל צַדִּיק יֵעוֹל כְּפוּם דַּרְגָּא דִּילֵהּ וְאֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה (עֲבוֹדָה זָרָה יט:) וּכְשֶׁאָדָם רוֹצֶה לַהֲגוֹת וְלַחֲשֹׁב בַּתּוֹרָה, הִינוּ בְּרָזִין דְּאוֹרַיְתָא אִנּוּן נְטִירִין וּנְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים מְבַלְבְּלִין מַחֲשַׁבְתֵּהּ וְאֵלּוּ הֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁבָּאִין לְאָדָם וּכְשֶׁאָדָם רוֹצֶה וְחוֹשֵׁק עַד מְאד וּפוֹתְחִין לוֹ, כַּנַּ"ל בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ אֲזַי כָּל יוֹם וְיוֹם אָצְלוֹ גָּדוֹל עַד מְאד כִּי רוֹאֶה וּמַשִּׂיג הַטּוֹב הַגָּנוּז, הִינוּ רָזִין דְּאוֹרַיְתָא, הַשַּׂיָּךְ לְאוֹתוֹ הַיּוֹם וְזֶה שֶׁשָּׂאַל הַתַּנָּא בַּמֶּה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים הַיְנוּ בְּאֵיזֶה מִדָּה מִן הַמִּדּוֹת נִכְנַסְתָּ לְהַטּוֹב הַגָּנוּז, וְהֶאֱרַכְתָּ הַיָּמִים שֶׁלְּךָ לִהְיוֹת גְּדוֹלִים כַּנַּ"ל

[י] **מהמשל של רבב"ח** דהדרי משמע שבעלי העצות נחש כמו מקיפים ומונעים את הגישה אל הצדיקים ועיין **תורה נה תנינא** שכן מפורש שם שיש קליפות הסובבים את הצדיק שהוא בחי' שבת נקודה אמצעית ומונעים מלהגיע אליו. עי"ש.

[יא] **עיין תורה מה תנינא** שכל המניעות לבוא לצדיק הם מניעות המח. ומבואר בתורה ה' קמא אות ד' וכנ"ל בתורה פד שהמניעה היא ע"י מחשבות זרות.

[יב] **עיין שיחות הר"ן אות פ** – בני אדם יש להם כח למנע ולהסית את האדם לרחקו מעבודת הבורא ומצדיקי אמת יותר מן היצר הרע. כי היצר הרע אין לו יכלת רק כפי כחו כפי בחינת היצר הרע מאיזה העולם שהוא. אבל האדם הוא כלליות, שכלול מכל העולמות ועל כן מניעות של בני אדם הם יותר ממניעות היצר הרע : עוד עי"ש סימן פא שאם היה האדם לבדו היה מגיע לאמת על אף הבלבולים שהיו לו אבל כשמתחבר לבני אדם חכמים ופלוסופים וליצנים הם מרחקים ביותר. עי"ש

[יג] **עיין תורה י' אות ד'** שיש מפורסמים שאומרים שהם צדיקים ומונעים בני אדם מלילך לצדיק האמת ובתורה כב אות ג' אות ד' שיש עזי פנים שמונעים מלבוא אל הרועים שעל ידם זוכים לאמונה. ובתורה ע' שיש בני אדם שעל ידי דיבורם ומעשיהם מכריחים בני אדם ומונעים מלבוא לצדיק

[יד] **כמבואר בתורה ה' אות ד'** שהמניעה היא במח שכשהוא פגום אזי שומע מחלוקות בין הצדיקים שמרחיקות אותו מהצדיק וכן מבואר בפל"ח אות יב על תורה ס' אות ח' ובלק"ה מנחה ו' יא ששבירת הלוחות היתה כדי לגרום שכחת התורה שעי"ז יהיו מחלוקות בין הצדיקים שעל ידם יתרחקו תלמידים שאינם הגונים. וכן מבואר בסוף תורה עח תנינא. עוד עיין בספורי מעשיות מעשה מרב ובנו. כיצד הס"מ עמד בדרכם להגיע לצדיק האמת ובמעשה מבת מלך כיצד הממונים על החיות ועופות ורוחות אמרו בבטחון גמור לשני למלך שהבת מלך אינה נמצאת כלל. עוד עיין חיי מוהר"ן אות קא ואות שט שאפילו לאחר מיתה יש מניעות לבוא לצדיק האמת וזה תלוי באמונה שהיתה לו בחייו.

[טו] **כי ציצית** כמבואר בפרש"י רמוז בה תרי"ג מצוות לרמוז שעל ידה מתגבר על המונעים להתקרב אל הצדיק אמת לקבל ממנו תרי"ג עצות הנ"ל. שזה בעצמו בחי' ציצית דהיינו כח להציץ אל האמת דהיינו הקב"ה אבל דרך כל ההסתרות והמניעות של הנחש.

ושמעתי ביאור בזה מהריצ"ח (תורה מט) שהבגד בוגד ומסתיר והציצית מכניס אור המצוה בהסתרה ועושה בגד לכנפי מצוה דהינו מצוה לשון צוותה וחיבור להקב"ה בתוך הכנף שהוא בחי' הסתרה כמ"ש לא יכנף עוד מוריך. וזה עיקר שמירת הברית כשדייקא בחושך נשאר מחובר ומציץ מן החרכים שמחפש כל הזמן איזה חריץ אפילו הקטן ביותר להיות קשור דרכו להקב"ה עכ"פ בקשר עין. עינים פנמיות על שם המחשבה נאמר.

דהיינו שהציצית שתולין בבגד הוא רמז לכל הסובב אותנו שמסתיר את האמת את הקב"ה ולכל הלבושים וההסתרות האלה צריך לעשות בחי' ציצית בחי' כח הסתכלות אליו ית' מתוך החושך שזה בחי' הנקב שעושין בבגד ותולין בו יצית דהיינו מציץ מן החרכים האלה שנקב.

[טז] **אע"פ שהנחש** הוא היצה"ר דהיינו כל התאות רעות וניאוף הכוללת את כולם כמבואר בתורה יט. אבל יש עוד יחוס מיוחד לנחש והניאוף עיין בכורות ח: שאינו כשאר חיות שאינן משמשות אחר שנתעברו אלא משמש תמיד. גם עיין **תרגום יונתן** על בראשית כה כז – ויהי עשו איש ידע ציד – והוה עשו גבר נחשירכן למצוד עופן וחיוון: ועיין מאור ושמש שם שכתב וראיתי בציונים על התרגום הזה, שהיה דמות נחש חקוק על ירכו. אבל מהריצ"ח שמעתי גם לפרש נחשירכן דהיינו נחש על ירכו. היינו הלעומת זה של יעקב איש תם שהיה בחי' איש חרבו על ירכו דהיינו חרב התפלה המבואר בתורה ב'.

ונ"ל מה שנחשירכן פירושו יודע ציד זה בעצמו בחי' חרב שהרי כתיב ביה על חרבך תחיה ונקרא יודע דייקא בחי' יודע דעת עליון של בלעם בחי' ניאוף המבואר בתורה מג. שכל זה הפך ממש שהדעת דקדושה שעל ידה התפלה היא חרב על ירך.

[יז] **עיין** אור החיים פ' שלח טו לט

חותם של זהב היינו תכלת. וחותם של טיט היינו לבן. וזה חמרי הנ"ל, **לשון חומר וטיט**/[ח] דהיינו ציצית שעומד כנגד הנחש. ומה שאמר שהחמרי היה **חוורא, היינו** חוטי **לבן. כי עכשיו**/[ט] **זה עיקר**/[כ] **הציצית**/[כא] **[כב]**/[כג]:

[ח] **מה שרמזו** ציצית בטיט דייקא עיין תוס' על מנחות מג הנ"ל (שם בד"ה חותם) מה שמדמה חותם של טיט לציצית, שכך עושים לעבדים, והציצית מעיד על ישראל שהם עבדי הקדוש ברוך הוא כדאיתא במסכת שבת (נז:) כבלא דעבדא תנן,

ועיין אור החיים סוף פרשת שלח (במדבר טו לט) שכתב על דברי התוס' הנ"ל – עד כאן ירצה במאמר והיה לכם לציצית, לצד שהם עבדים לה' והעבד עושה כבלא, יהיה לכם סימן זה לכבלא דעבדא: ואמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' – פירוש כשיביטו בסימן עבדותם יתנו לב שאינם בני חורין, לעשות כחפצם במאכלם במלבושם בדיבורם ובכל מעשיהם, כעבד שאימת רבו עליו, ולעמוד בשעה שהאדון מצוה לעמוד, ולעשות כל מלאכות אשר צוה ה' לעשות:

עוד בענין שציצית בחי' עבד – עיין עץ חיים – שער מד פרק ז– מ"ת– והסוד הוא כי זה ענין ציצית דמטטרו"ן שר הפנים העולה אלף לבן אמרז"ל הזהיר במצות ציצית משמשין לו (לעת"ל ב') אלף ות"ת עבדים כי הלובש ציצית דמטטרו"ן הוא בסוד עבד לכן ישמשוהו עבדים.

ואפשר לומר שמה שכתב רבינו שחקיקת האמת היא ע"י וילך בעצתם היינו בחי' עבדות אבל העיקר זה האמונה שהיא בחי' בן שהרי עבד הוא בחי' צדק בלי חשק וחיות לבן עצם ההתקרבות לצדיק וקיום העצות כדי שלזכות לאמת זה עבד בחי' ציצית לבן שעל ידו סר מרע של ניאוף וזוכה לאמת אבל אחר שכבר זכה לאמת אזי הוא מתנהג כבן באמונה שלימה.

[ט] **עכשיו**– רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל סיפר שאנ"ש פירשו שהכוונה לזמן אמירת התורה ועל כן כשנתגלה מאוחר יותר התכלת של הרבי מרודזין אנ"ש לבשו ציצית עם תכלת. וצ"ע בזה כפי שיתבאר לקמן.

עכשיו – משמע שבזמן שהיה בית המקדש קיים אזי הלבן לא היה עיקר אלא התכלת ואולי רמוז כאן לאפוקי מהדעה שראיתי בהערות תמימים שדייק בפני יהושע שסובר שתמיד הלבן עיקר המצווה והתכלת רק להידור מצווה והראיה מסדין (דהיינו בגד פשתן) שגזרו בו על התכלת (משום כסות לילה) (סוף לא מדוייק)

עוד עיין שאגת אריה–ה סוף סימן לב שמקשה אמנם תכלת לא מעכב את הלבן אבל כיצד ניתר איסור לבישת בגד בלא ציצית ע"י הלבן לבד ועיין חבצלת השרון פרשת נח תירץ שמעיקרא כך הלבן מתיר ואילו התכלת מצווה בפני עצמה והיום אנו פטורים ממנה מחמת אונס.

[כ] **הלשון צ"ע** כי עיקר משמע שיש טפל וצ"ע איזה טפל יש היום ואולי יש כאן רמז לתכלת של היום שכיון שהוא ספק ולאחר שנגנז הוא טפל ללבן וכפי שיתבאר לקמן.

[כא] **דהיינו** שעל ידי הלבן לבד גם אפשר לזכות להיות מציץ מן החרכים. ועיין לעיל פרש"י ציצית גמט' תר ועם החוטים והקשרים הם תריג. (וא"כ בלי תכלת גם יש רמז לתרי"ג מצוות).

ועיין רמב"ן שחולק שעיקר הזכרון הוא בחוט התכלת שהרי כתוב ציצת בלי יוד וכן הקשרים לאו דאו'. (ולפ"ז דווקא התכלת שדומה לים ולכסא הכבוד דהיינו אמא עלאה בינה שבה מאיר החכמה לשם מציצים בכח הציצית. וכל זה חסר בלבן לבד) ובאמת גם רש"י הביא דרשה זו דתכלת דומה לים וכו' ואולי הביא שתי הדרשות לרמז לשני הזמנים כשהבית בנוי ואחר החורבן.

ונ"ל רמז נפלא שגם לבן לבד מועיל לשמירה מניאוף עיין לעיל וישימו שם ויפת השמלה על שכמם ששם זכה ללבן בזכות אותו מעשה אבל לתכלת זכה אברהם אח"כ ע"י שנשבע שלא יקח מרכוש סדום מחוט וכו' (דהיינו שונא בצע שהוא תיקון המלכות כמבואר בתורה ל) ומזה שרבינו מביא דווקא דרשה זו של וישימו שם ויפת על שכם וכו' וכן התיקונים המובא שם מבאר שע"י טלית של מצווה שלבש שם התגבר על קליפת הניאוף של חם משמע שהלבן לבד גם מועיל לזה.

ועיין שער הכוונות ציצית דרוש ד' שציצית שלא רק שהתכלת אינו מעכב את הלבן כמבואר במשנה מנחות אלא שציצית לבן עם תכלת וציצית לבן לבד הן שני מיני ציצית בשתי מדרגות ואחר החרבן אין לנו אפשרות להשיג את הבחי' של ציצית עם תכלת.

ראיתי בספר להצדיק קדש שהאדמו"ר מרוזין כשגילה את התכלת שלח את ספרו לאדמו"ר הרש"ב מחב"ד והאדמו"ר ענה לו באגרות קדש שלו ח"א אגרת קנח שעפ"י הלקוטי תורה של בעל התניא בביאור הפסוק והיה לכם לציצית דרוש ב' פ"ב פרשת שלח עפ"י הפרי עץ חיים להאריז"ל שזה לא שייך היום כי תכלת לגודל מעלתו שהוא מבחי' אבא אי אפשר לירד בזמן הגלות ומאריך שם לבאר ענין עפ"י הפע"ח דלאחר החורבן אין לנו תכלת כי אין אנו משיגין בחי' הציצית דמות (נ"ל שצ"ל דמוח) דחו"ב. ומביא שם בשם אחד מחשובי חסידי רוזין שהאדמו"ר מחב"ד הנ"ל כששאל אותו חתנו כיצד לנהוג למעשה בתכלת השיב לו שבבית ילבש תכלת שכן אדם גדול הוא האדמו"ר מרוזין.

אמנם מאידך הרי זו מצווה ככל המצוות שחייבים לקיים אף שאין מבינים. ואף שהיום יש רק ספק תכלת הוא ספק מצווה דאו'. וצ"ע.

וראיתי בשו"ת ישועות מלכו או"ח א' ב' ג' שנשאל על התכלת בזמנו של הרודזינער וכתב שם שאע"פ שגם מאתים שנה אחרי החורבן עדין לבשו וצבעו והטילו תכלת בציצית כמבואר בגמ' טעמם כיון שלא נתברר עדיין אם תכלת מעכב את הלבן לכן אע"פ שיש סכנה בקיום מצוות תכלת (לא מצאתי מקור) קיימוה כדי לקיים לדורותיכם שכתוב בלבן (נראה שזה חידוש שלו שלמד ממקום אחר וכגון לדורותיכם דכתיב בגר בכריתות ט. משם למד רב אחא בר יעקב שקרבן לא מעכב בגר. גם עיין תוס' קדושין סב:) אבל משנקבע הלכה שאין מעכב לא נצרכו (לסכן עצמם וגנזוהו) וכך הורו לכל ישראל וגם דברי האריז"ל מסכים עמהם. ועוד דבקרא כתיב וזכרתם את כל המצוות וזה בזמן שכל המצוות נוהגות. וכבר בימי רבי יוסי התחיל הענין לגנזו אלא שמספק שמעכב תכלת את הלבן לא נתקבלה הלכה לגנוז. ואמנם אם התכלת שמצא היה וודאי היה ראוי לקיימו אבל זה שאינו אלא השערה בעלמא וכמה קושיות יש עליו אין לדחות הוודאי שכנגדו. אמנם אין איסור ללבשו אבל אין מספיק ראיות כדי להמליץ עליו. עי"ש.

ועיין תשובות והנהגות להרב שטרנבוך ח"ד ה' שהיום נמצא סוג אחר של חלזון שיש עליו הרבה פחות קושיות ויש יותר ראיות שהוא התכלת האמיתי ואעפ"כ למעשה כיון שכבר נמצא כמה דעות איזהו התכלת של תורה לבן דוחה גם אותו.

אבל עיין במבוא לביאור הליקוטים מהדורת תשמ"ט עמ' 24 מסופר שרבי אברהם בן נחמן ביקר אצל הרבי מראדז'ין ודיבר עמו הרבה מעניין התכלת בציצית והרבי הראה לו חיבוריו אודות התכלת וראב"ן עבר על חבוריו ואמר: מיר האבין בעסערס פון דעם. (יש לנו ראיות והוכחות טובות מאלו). ואנ"ש פירשו כוונתו שידע לפי מגילת הסתרים שהיה בידו שעוד לפני ביאת המשיח יתפרסם ענין התכלת.

ושמעתי בת קול [כד]/כה\ **שאומרת אוי לי שנשבעתי, פירש"י**כו שהכוונה ששמע שהקב"ה מתחרט **על הגלות**/כז\ שהגלה את ישראל. ומבאר רבנו שהחרטה על הגלות היא בחי' גאולה שזוכים ע"י אמת ואמונה **היינו ע"י ציצית** כנ"ל שעמדה כנגד עצת הנחש שסובב את הר סיני שהם עצות הצדיק, ועי"ז **יכולין לבא לעצת צדיקים, לבחי' אמת. וע"י אמת, באים לאמונה כנ"ל. וע"י אמונה, בא הגאולה**/כח\ **כנ"ל. וזה ששמע חרטת הש"י על הגלות, כי הציצית שהם חמרי חוורא גרם כל זה:**

דהיינו שרבב"ח סיפר שהסוחר דהיינו האמונה אמרה לו בא אראה לך מהיכן כוחי והראה לו תריג עצות זרע אמת שקבלו בהר סיני וראה שמקיפין אותן הנחש אבל ע"י הציצית שעומדת כנגדו לבטלו אפשר לזכות לעצות הנ"ל, ועי"ז זוכים לגאולה, דהיינו שהקב"ה יתחרט על שהגלה את ישראל דהיינו על שהרחיקם ממנו /כט\.

עתה חוזר רבנו לבאר את הפסוק "ואלה המשפטים וכו'" שבו פתח את התורה ומבאר כיצד כל הנ"ל רמוז בו **וז"פ ואלה**ל כי **כל מקום שנאמר ואלה** דהיינו ו' **מוסיף**/לא\ כפרש"י שם "אלה" הוא לשון מיעוט, אבל "ואלה" פירושו שמוסיף על הראשונים. **זה בחי' יוסף**/לב\ שתמיד היה מחובר כתוספת אליו ית'/לג\, **בחי'**

עוד מובא שם שבזמן רבינו בשנת תק"ע יצאה שמועה בענין ביאת המשיח ורבינו אמר אז תרח"ם איז אויך א יאר (תרח"ם היא גם שנה) ורבי אברהם בן נחמן פירש שכוונת רבינו הייתה על גילוי התכלת שיתחיל אז.

ועיין בתפילה על תורה מט .. .. ואם היינו זוכים למצא תכלת לציצית היינו מפזרים הון רב כדי לקים המצוה בשלמות. אך בעוונותינו הרבים חרב בית מקדשנו, ונתעלם החלזון בעוונותינו. ומאז והלאה אין אנו זוכים לקים מצותך בשלמות.. ...וזכנו שיחזר ויתגלה החלזון. ונזכה לקים מצות תכלת שבציצית.

משמע שכל החסרון מצד שלא בנמצא ולא בגלל שלא שייך בדור הזה כדמשמע בכתבי האר"י.

אבל עיין שיח שרפי קדש ח"ד אות שפה סיפר ישראל קרדונר שזכה וראה את רבינו בחלום ושאל אותו ג' שאלות אחת מהן האם ללכת בתכלת שהתגלה אז וענה לו רבינו לאו דווקא.

כב **עיין** פע"ח ציצית פ"ה ושער הכוונות דרושי ציצית דרוש ד'

כג **שער הכוונות – דרושי ציצית דרוש ד** ונבאר ענין הציציו' כי הנה נת"ל כי שני מיני ציציו' הם הא' מלבן ותכלת כמו שהיה בזמן שבהמ"ק קיים והב' כולו לבן כמו שאנו נוהגים עתה בזמן הזה והנה שני בחי' אלו של הציציו' שניהם ממוחין דאימא לבד לא מאבא אלא שהציציות דתכל' ולבן הוא יוצא ממוח חכמה דאימא אשר בתחלה היתה בינה דאבא כנ"ל ולכן היה נוהג בזמן שב"ה קיים אבל ציצית הלבן שאנו נוהגים בו היום הוא מד' מוחין הכלולים בבינה דאימא שהיא עצמה בינה דאימא בתחילה וזהו הטעם שאין לנו תכלת בזמן הזה והרי נתבאר לך ענין הד' ציציות שהם מוח א'. וגם אמרנו שהם ד' מוחין כנז"ל בדרוש שקדם לזה והכל א' כי הם ד' מוחין הכלולים במוח בינ' דמצד אימא כנז' האמנם משני מוחין דחו"ג אין ציציות בפני עצמן כי אינן סוד מוחין אלא בחינת מכריעין ולכך נטפלין להם כמשי"ת לקמן:

....ונבאר עתה הציציות שאנו נוהגים בזמן הזה שהם לבן בלתי תכלת כי אמת הוא שאף בזמן הזה אין אור חכמ' דאי' נפסק מלהאיר ולצאת בסוד הציציות הנז' עם התכלת אלא שאין לנו עתה כח שיעשה הדבר ההוא על ידינו אבל ודאי הוא שג"כ הוא יוצא בהתלבשותו בציצית היוצא ממוח בינה דאימא וא"כ כפי זה מוכרח הוא שיהיה הציצית דחכמה דאימ' רמוז בציצית דבינ' דאי' כמשי"ת למטה בע"ה.

והנה כדוגמת מה שנתבאר בציציות היוצאים מחכמה דאימא כך הוא ממש בציציות היוצאים מד' מוחין הכלולין במוח בינה דאימא לפי שאין בנו כח עתה רק עד מח בינ' דאימא ולא יותר והחילוק שביניהם הוא כי שם היה חסר חוט א' להשלימן לל"ב ולכן הניחו בו חוט של תכלת שהיא המלכות לחברה עמהם כנ"ל אבל בבינה דאימא יש ל"ב אותיות שלימות בד' שמות שבהם כנגד ל"ב חוטין וכולו לבן כי אין צורך אל תכלת שהוא מלכות להשלימם ובזה תבין איך גם בזה"ז שאין לנו תכלת אין התכלת מעכב את הלבן כנז' במשנה והלבן לבדו הוא מצוה גמורה מה"ת והוא כי להיות שהם ב' מיני ציציות א' מחכמה דאימא וא' מבינה דאי' ולכן התכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכל' ואלו הכל היה בבחי' א' היה ראוי שהלבן היה מעכב את התכלת והתכלת את הלבן. עוד יש חי' אחר כי בטלית של תכלת היו החוטין השזורין והכפולין מבחי' החסדים דאימא הנכפלות והנכללות עם חוט החכמ' דאימא כנ"ל אבל בטלית הלבן שלנו החוטין השזורים והכפולים הם בחי' הגבורות דאימא הנכללות בחוטי בינה דאימא ע"ד הנ"ל ממש:

כד **מה** היא בת קול עיין תוספות סנהדרין דף יא.

כה **תוספות סנהדרין** דף יא. – בת קול יש אומרים שלא היו שומעין קול היוצא מן השמים אלא מתוך אותו קול יוצא קול אחר כמו פעמים שאדם מכה בכח ושומע קול אחר היוצא ממנו למרחוק ואותו קול היו שומעין לכך קורין אותו בת קול:

כו בתשכט תיקן רשב"ם

כז **כנ"ל** שחכמים אמרו לרבב"ח שהוא שוטה על שלא הפר את השבועה והוא סבר שהיא חרטה לרעה שמתחרט על שנשבע שלא יביא מבול וחכמים אמרו לו שכיון שאמר אוי לי מוכח שהיא שבועה על הגלות ולא על המבול.

כח **גאולה** היינו גולה עם א' דהיינו כשיש אמונה באלופו של עולם נעשה מגולה גאולה.

כט **צ"ע** שרבינו השמיט המשך הגמ' שם שרבנן שאלו את רבב"ח מדוע לא הפרת להש"י את הנדר וכו'. ועוד צ"ע א"כ מאחר שלא הפר הרי למעשה לא הואילה הציצית לבטל הגלות אלא רק לחרטה בלבד. ואולי טעם שהשמיט ההמשך כדי שלא נאמר כנ"ל שכיון שלא הפר הפסדנו ויהיה מקום ליאוש אלא אדרבה כיון שהקב"ה כבר התחרט מכאן יש אפשרות לכל אחד לעצמו לצאת מהגלות הפרטית שלו ע"י שיתקרב לצדיקים ויזכה לאמת ואמונה. אבל הגלות הכללית יש בה כמה תועלות כמבואר בחז"ל כגון לעשות גרים ולכפר לאותם שלא זוכים לקיים עיצה זו של התקרבות לצדיקים.

ל בכל המהדו' נדפס באות רגילה בתשכט – באות מודגשת, ובכל המנוקדים באות גדולה

שמירת הברית[לד] דהיינו שמירה להיות מתחבר בברית רק לצדיקים ולא לבעלי עצות הנחש, דהיינו **בחי' ציצית** השומר מעצת הנחש דהיינו בחי' ניאוף[להּ]. **המשפטים** הם כל המצוות הכתובות בפרשת משפטים ועליהם אמר שם ואלה דהיינו שגם הם כמו העצות הקודמות שקבלו בהר סיני הן עצותיו ית', **זה בחי' כלה זרע אמת**[לו], **כמ"ש (תהלים יט) משפטי ה' אמת** כידוע[לז] שמשפט עמודא דאמצעיתא הוא בחי' תפארת בחי' שם הויה בחי' אמת. דהינו מי **שזוכה לעצת צדיקים**, זוכה **לבחי' אמת** כי הצדיק מגלה את האמת של הקב"ה בחי' יוסף ויעקב, שיוסף היה בחי' ממוצע בין יעקב לשאר אחיו, ולכן יוסף מכונה אברך דהינו אב רך דהיינו שהוא קצת אב כלפי שאר הבנים ולכן בניו נעשו שבטים, כך הצדיק שבכל דור על ידו מאיר הקב"ה את האמת בעולם.

אשר תשים לפניהם הפשט שאת המשפטים הנ"ל צריך ללמד היטב וברור לגברים ולנשים וממה שהשוו אשה לאיש מצא רבנו רמז לאמונה שזוכים ע"י עצות אמת הנ"ל, כי **זה בחינות** צדק **כד אתחבר בה אמת** נעשית אמונה. **וזה בחי' הושוו אשה לאיש**[לח], **כי זה איש ואשה, הם בחי' התחברות אמת ואמונה**[לט] וכשכל האמת מאיר באמונה אזי האמונה כמו לבנה במלואה שכל אור החמה מאיר בה ואזי הם בחי' שני המאורות הגדולים דהיינו נראים שווים[מ], **ובזה תלוי הגאולה כנ"ל. וזה** בחי' מה שדרשו במכילתא **יכול שיהיה**[מא] **התלמידים לומדים ואין מבינים** אלא באמונה לבד[מב], **ת"ל ערוך**[מג] **לפניהם**[מד] **כשולחן ערוך** עד שיבינו היטב בבחי' משפטי אמת ולא יטעו בדברי

[לא] **הו' של ואלה** הוא מוסיף את אלה על מה שהיה כבר קודם.

[לב] **התוספת קשורה** לברית כי כל הולדה היא תוספת על הקיים. ובעיקר נמצא ביוסף הצדיק שהוליד בנים שנוספו על בני יעקב להיות גם הם משבטי קה.

יוסף נקרא על שם "אסף אלקים את חרפתי" כמבואר בוישלח, וצ"ע כי יש חילוק בין אסף שהוא בחי' אוסף מה שמקבל מאחרים ואילו יוסף הוא שמוסיף בחי' משפיע לאחרים. ונראה ששני הפירושים לשון מוסיף ולשון מאסף שניהם בחי' שמירת הברית, אחד בדכר ואחד בנוק' ששניהם צריכים שמירת הברית, כי כל אחד יש בו בחי' מקבל עצות ובחי' משפיע שמלמד אותן לאחרים ורציך שמירת הברית לדעת ממי לקבל ולמי להשפיע.

[לג] **וזה בחי' הכתוב** בזוהר יעקב ויוסף כחדא אזלי ופירושו שיוסף מרכבה ליסוד שתמיד מחובר ומגלה את יעקב שהוא מרכבה לתפארת ולמידת האמת של הקב"ה

[לד] **שמירת הברית** בחי' תוספת נ"ל לבד ממה שההולדה דקדושה תלויה בשמירת הברית עוד עצם הברית דהיינו חיבור וקשר בין שנים הוא בחי' תוספת מה שאדם יוצא מעצמו ומתחבר ומוסיף לעצמו עוד בן ברית.

[להּ] **כנ"ל שציצית** שומר מניאוף דהיינו מהנחש המסית לניאוף דהיינו פגם הברית כי ניאוף היא סטיה מהיושר דהיינו מהסתכלות אל הש"י שעל כן נואפת נקראת סוטה. והציצית היא כח ההצצה אל הש"י אפילו בהסתר והעלמה של עוה"ז כמציץ מן החרכים להתקשר אליו ית' בכל אופן. הפך הנחש שמעלים ומסית ללכת אחר הגלוי. כמבואר בתורה א.

[לו] **דקאי אמשפטי** התורה תריג מצוות שקבלו בסיני דהיינו תורת משה שהיא עצותיו ית' דהיינו תורת ה' בצינור של משה. וכן כל עצות הצדיקים הם תורת ה' שנעשית תורתו כמבואר בתורה כב אות י' עפ"י גמ' ע"ז יט. עי"ש. כי אמת חותמו של הקב"ה (והשם הוא המהות) נמצא שעצות הצדיק שהן כולו זרע אמת היינו אלוקות ממש שזכה הצדיק לצמצם ולהלביש לעצות מעשיות.

[לז] **עיין** פתח אליהו ופירוש אור צח שם

[לח] **הושוו אשה לאיש** – צ"ע מדוע השוו הוא לשון התחברות ואולי עפ"י תורה א' שע"י התחברות נבונה אזי אמונה אספקלריא נקיה ומאיר ממנה כל אור החמה בבחי' והיה אור הלבנה כאור החמה בחי' שני המאורות הגדולים.

וצ"ע א"כ מדוע לא הושוו לגמרי גם במצוות עשה שהזמן גרמא ואדרבה הפטור הוא בגלל קטנותה שאמר לה לכי מעטי עצמך לשרתו וא"כ לא הושוו ואולי כי בעוה"ז באמת קשה שתהיה אמונה שלימה ממש בבחי' הושוו

ועיין יביע אומר ח"א יו"ד ד' אות ו שיש סוברים שהחילוק הוא כי עשה חובת גברא ול"ת איסור חפצא ומצד החפצא הושוו דאין לחלק אבל מצד הגברא יש חילוק ולפ"ז יותר קשה שמצד האמת ואמונה בעצמם לא הושוו אלא מצד החיובים שיש עליהם ואולי כי באמת אין הכוונה שלא הושוו כלל בעשה שהזז"ג אלא באמת הושוו בכל אלא שהקילו להם בעשהז"ג ולכן יכולות לברך אשר קדשנו במצוותיו גם על עשהז"ג כר"ת כי שייכת בזה מעיקר הדין

[לט] **עיין רמזים לזה** בספר המדות – ערך אמונה חלק א' אות ח. מִי שֶׁנֶּאֱבַד לוֹ אֵיזֶהוּ דָּבָר, בְּיָדוּעַ שֶׁנָּפַל מֵאֱמוּנָתוֹ. כי כידוע (קדושין ב:) אשה נקראת אבידה. נמצא שכל אבידה היא בחי' אשה בחי' אמונה. ויותר נראה שהאבדה היא מהיסך הדעת (לק"ה) ודעת בחי' אמת וכיון שנאבד לו דבר היא ראיה שנפל מדעתו ולכן אמונתו חסירה אמת.

שם יד. בְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּשָּׁמַיִם בְּשֶׁהֵם זַכִּים וּבְהִירִים, תִּזְכֶּה לֶאֱמוּנַת חֲכָמִים. כי כידוע ששמים בחי' זעיר בחי' אמת ובחי' דעת.

שם כט. בְּשֶׁנּוֹפֵל מֵאֱמוּנָתוֹ בָּא לִידֵי קֶרִי וְלִידֵי הִרְהוּרֵי אִשָּׁה וְלִידֵי הִרְהוּרֵי עֲבוֹדָה–זָרָה. כי אמונה בחי' אשה ואמת בלי אמונה היינו איש בלי אשה זה מקרה.

[מ] **וזה שאמר מוהרנ"ת** – אמונ"ה ר"ת נפתחו השמים וארא מראות אלקים. דהיינו שכשהאמונה בלימות אזי היא השגות אלוקות נבואה עיין תורה ח' תנינא אות ז' ותורה א' תנינא אות ח'.

[מא] גם בדפו"ר שיהיה, ובתרלד שיהיו, ומתרלו תוקן שיהיו.

[מב] **עיין פרפראות** שמבאר ההוא אמינא שהכוונה דסל"ד שילמדו בבחי' אמונה לבד שהיא אסיפת ידיעות בלי טעמיהן וההסבר שעל ידו יכול גם לדעת הדין בציור שונה לכן אמרה התורה לפניהם שיבינו היטב גם טעמי המצוות ועי"ז שגם יבינו אזי תתחזק האמונה כי אמונה לבד יש בה סכנה שאפשר ליפול ממנה עיין תורה רנה וע"י אמונה חזקה תבוא הגאולה

הרב כמבואר באבות (א יא)/[מה] חכמים יזהרו בדבריכם דהיינו שיזהרו שלא לומר דיבור המשתמע לתרי אפי/[מו] שמא יגיע לתלמיד שיש טינא בלבו וימצא בהם תירוץ להתפקר. אבל כשהרב עורך את דבריו כשלחן ערוך ובכל דיבור שלו מאיר האמת דהינו שכל עיצה ברור בה כיצד מתקרבים על ידה להש"י ומאיר בה שזה תכלית הכל **זה בחי' הגאולה**/[מז] בחי' הארת האמת באמונה בשלימות, כמו **שלעתיד יתגלו כל החכמות [מח] כשולחן ערוך**/[מט], **כמ"ש (ישעיה יא) ומלאה הארץ דעה** /[נ] כך גם היום מי שיזכה להתקרב לצדיקים ועי"ז לאמת ועי"ז לאמונה יזכה לחכמה (ספר המדות אמונה יט) דהיינו שיזכה לבחי' מלאה הארץ דיעה כמים לים מכסים דהיינו שבכל מקום יראה להדיא את האמת שאין עוד מלבדו והשגה זו תכסה את כל גשמיות עוה"ז כמי הים המכסים את הים :

(ע"כ לשון רבינו ז"ל) :

[השמטות השייך להתורה הזאת].

התפלה הוא בחי' אמונה, והוא בחי' הניסים, כי נס למעלה מטבע, ולזה צריך אמונה כנ"ל באות ב' **ע"ש.**

ובשביל זה התפלה מסוגל/[נא] **לזכרון**/[נב] דהיינו לזכור אותו ית' בכל רגע וממילא גם מופקע מכל מיני שכחה, **כי תפלה הוא בחי' אמונה** שמאיר בה האמת **כנ"ל, ושכחה הוא ענין שהיה לפנינו דבר**

[מג] גם בדפו"ר ותרלד - ת"ל ערוך, ומתרלו - ת"ל וכו' ערכם

[מד] **לא אמר חזור להם** עד שיבינו אלא ערוך לפניהם שילמדו לבד אלא שצריך לערוך לפניהם באופן שיוכלו להבין אם ילמדו לבד דהיינו שלומדים מכאן את החיוב של הרב לדאוג שהתלמיד יבין את הדין ולא רק ישנן אותו

[מה] **משנה אבות פ"א** (יא) אַבְטַלְיוֹן אוֹמֵר, חֲכָמִים, הִזָּהֲרוּ בְּדִבְרֵיכֶם, שֶׁמָּא תָּחוֹבוּ חוֹבַת גָּלוּת וְתִגְלוּ לִמְקוֹם מַיִם הָרָעִים, וְיִשְׁתּוּ הַתַּלְמִידִים הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם וְיָמוּתוּ, וְנִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל:

תפארת ישראל [מא] חכמים הזהרו בדבריכם וכו' – ד"ת נמשלים ליין, כמ"ש ושתו ביין מסכתי [משלי ט' פ"ה] , והדברים שבהם יסבירו העניינים העמוקים, הם כמים שימזגו בהם היין החזק שיהיה ראוי לשתייה, לכן הזהיר פה לרבותיהם של ישראל, שיזהרו מלומר מלתא דמשתמע לתרי אפי, שמא תגלי למקום שאפיקורסות גוברת, שעם מימי ראש ולענה שלהן יארסו ייניכם, לפרש דבריכם בנטייה למינות, וישתו התלמידים הבאים אחריכם, שיטעו באפיקורסת, ותמות נשמתם, ובני העולם יתלו סרחון אלה הגמדים בכם, שיחשבו שמכם למדו כן, ונמצא ש"ש מתחלל:

צ"ע הכוונה למה תלה בגלות של הרב ולא בגלות של התלמיד שילמד לאחרים את דברי הרב כמו ששמע אותם במשמעות כפולה.

עיין תוי"ט שמקשה על הרע"ב שהדוגמא שהביא היא שטעו התלמידים ולא תלמידי התלמידים כדמשמע בלשון הבאים אחריכם וע"ש שמביא גרסת אבות דרבי נתן גם הגרסא שצדוק וביטוס שנו לתלמידיהם את דברי אנטיגנוס וטעו התלמידים וכו'.

[מו] **ועיין תורה נט** אות ה (ד"ה וכל זה נעשה ע"י) דהיינו שצריך לכלכל דבריו במשפט

[מז] **דהיינו שכיון** שרוצה לרמוז את כל מהלך התורה שלנו בפסוק הזה מחפש היכן רמוז הגאולה ומצא שנרמז בזה שנצטוו לערוך לפניהם היטב וזה רמז לעוה"ב שגם בו יהיו החכמות ערוכות באופן שכל אחד יכול להבין.

[מח] עיין ספר המדות אמונה ח"א יט

[מט] **עיין לעיל** אות ג' שכדי שיחקק צריך לא רק ללמוד עצת הצדיק אלא דייקא ילך בדרך עצתם. ואולי זה גם רומז לבחי' עוה"ב שנאמר בו אשת חיל עטרת בעלה ומבואר בפתחי שערים שהכוונה שלעתיד יתגלה שא"א להשיג בעוה"ב אלא כפי הכלים המעשיים שעשינו בעוה"ז (דעשיה היא בנוק') דהיינו דייקא ע"י צמצומי העוה"ז נשיג יותר בעוה"ב ממה שע"י חכמות שהשגנו רק כמוחין ולא ירדו לעשיה. דהיינו שגם לעתיד יתבאר שאת האמת זוכים רק ע"י חקיקה דהיינו עשייה דייקא.

ונל"ל שזו גדולת רבינו שלימד ונתן לנו תורות איך להוריד למעשה דברי תורה הגבוהים ביותר עין סוף תורה פז תנינא שלעשות עובדא למעשה עפ"י תורתו היא תיקון גדול לאותה מידה שמדבר ממנה שם ובחיי מוהר"ן שדבריו הם פירוש לעץ חיים דהיינו שאפילו איש פשוט יכול ע"ז לקיים עץ חיים ולעתיד לבוא המעשים האלו יהיו הכלים ושלחן ערוך לכל החכמות. כנ"ל שעצות הצדיק שחוקק בעצמו ע"י עשיה באמונה על ידם זוכה ויזכה לגאולה שלימה בעוה"ז בבחינות ובעוה"ב ממש

דהיינו שהשלחן ערוך שבעוה"ז חוקק בנו זרע אמת שמחייה את האמונה שעל ידה נזכה לשלחן ערוך בעוה"ב

ונראה כוונת רבינו שנלמד להיום מהעתיד כשם שאז ע"י רבוי האמונה יזכו להבין את התורה כשלחן ערוך כן היום מי שזוכה לאמונה שלימה זוכה לזה

[נ] **ורבינו רוצה** לומר בזה שהעתיד מגלה על היום (כעין זה למד בפרפראות לחכמה סוף תורה כד איתו אשלי ומושחו) שגם היום מי שיתחזק באמונה עי"ז יזכה לגאולה פרטית ויתגלו לו כל החכמות כש"ע וכן משמע בקיצור לקוטי מוהר"ן עי"ש.

ספר המידות אמונה חלק א' אות יט. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה נִתְחַכֵּם. אות כ. מִתְּחִלָּה צָרִיךְ לְהַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַחַר-כָּךְ יִזְכֶּה לְהָבִין אוֹתוֹ בַּשֵּׂכֶל.

וכן י"ל שע"י אמונה בעוה"ז נתחכם לעוה"ב.

מלאה הארץ דעה כמים לים מכסים – שמעתי מהריצ"ח ביאור המשל כי בעוה"ז הגשמיות גלוי והאלוקות נסתר בחי' שהארציות מכסה על מימי הדעת, וצאיך להאמין שיש אלוקות בעולם. אבל לעתיד לבוא יהיה להפך שמימי הדעת יכסו את הארציות כמים לים מכסים דהיינו שבכל מקום ייראו להדייא את ההאלוקות ואילו את הגשמיות יצטרכו לחפש ולהאמים שהיא קיימת.

[נא] **אולי אפ"ל** שלשון מסוגל רוצה לומר שא"צ דווקא לשלימות האמונה אלא כפי האמונה כך הזכרון

מה ונשכח ועבר מאתנו[נג] דהיינו בחי' תחת הזמן שההווה נפרד ונתרחק מהעבר. [נד]**(והיא דרך ההנהגה ע"פ מערכת המזלות** שעל ידם מנהיג הקב"ה את העולם, **שמתנהג כסדר יום אחר יום** דהיינו בדרך של חק וזמן וסיבה ומסובב דהיינו בגלגל המזלות שנדמה שכל מאורע הוא מצד הגלגל דהיינו בגלל איזה סיבה גשמית [נה] **והוא היפוך האמונה** שהקב"ה הוא הסיבה לכל דבר. **משא"כ אם מאמין שיש מחדש הכל ברצונו בכל יום תמיד** [נו] **והוא מחי' ומקיים הכל תמיד**[נז] **והוא למעלה מהזמן,** אזי גם המאמין הוא בבחי' למעלה מהזמן ואזי **אין כאן שכחה**[נח] **ודוק**[נט]**).**

ומעתה תראה [ס]**נפלא בדברי רז"ל** שאמרו בגמ' **(שבת קד.), מ"ם וסמ"ך שבלוחות**[סא] **בנס היו עומדין**[סב] הפשט הוא שכיון שהן אותיות סגורות והכתב בלוחות היה חקוק מצד לצד מוכרח שאמצע האות

[נג] **כפי שיבאר** ששכחה היא תחת הזמן ואמונה תפילה קושרת ללמעלה מהזמן כי על ידה נקשר להש"י שהוא למעלה מהזמן ונעשה כעומד לפניו בבחי' גאולה, וע"י שהוא שרש כל הדברים נעשה ע"י אמונה עומד במקומם של כל הדברים ממילא אין שכחה. ועפ"י עץ חיים לקמן יתבאר שהזכרון הוא מהארת החכמה ולפ"ז הביאור שכיון שע"י אמונה מעורר בחי' נס דהיינו הארת החכמה לכן זוכה לזכרון.

ועיין תורה נד זכרון דקדושה בחי' טוב עין ושכחה בחי' רע עין עי"ש. ועיין תורה לז אות ב' שכחה וזכרון

ועוד י"ל שלכאורה אין לזה קשר לזכרון הגשמי שאותו אפשר לרכוש גם ע"י תרופות כידוע מאמר חז"ל (ספר הפליאה ד"ה ראה והבן משה וששים) חזור חזור יפה מבלזור. גם עיין ענף יוסף על עין יעקב ערובין נג א"ל שמואל לר"י שיננא פתח פומך וכו' ועי"ש פירוש ענף יוסף בשם גאולת עולם ששמואל אמר זאת לרב יהודה דייקא בגלל שהיה שנון וחריף כי הזיכרון והחריפות הם שני הפכים זה מלחות המח וזה מיבושת המח.

גם צ"ל כל הזהרות חז"ל על דברים הקשים לשכחה כגון ללבוש שני בגדים יחד וכביו"ב האם כוונתם לזיכרון רוחני או גשמי וכן הסגולות לזיכרון.

[נג] **צ"ע לכאורה** צ"ל להפך עבר ועי"ז נשכח. וע"י הזכרון הוא כאילו חוזר להיות לפנינו. ונראה כוונת רבינו שכל זמן שלא נשכח אזי אע"פ שעבר הוא כמו לפנינו.

אבל באמת אינו לפנינו אלא רק בבחי' זכרון וזה בחי' אמונה שכאילו רואה הדבר אע"פ שאינו לפניו. ועיקר הכוונה היא לזכרון הש"י שעי"ז הוא כמו נמצא לפניו דהיינו גאולה. ועיין כעין זה בתורה קצב שע"י שמצייר בדעתו דמות החכם זוכה לזכרון – נִמְצָא זֶה שֶׁמְּקַבֵּל דִּבּוּר מִפִּי הַצַּדִּיק מְקַבֵּל פָּנָיו וְשִׂכְלוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, וְנֶחְקַק וְנִצְטַיֵּר בְּדַעְתּוֹ דְּמוּת דִּיּוּקָנוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁהוּא הַפָּנִים וְהַשֵּׂכֶל וְהַנְּשָׁמָה אַךְ שֶׁצָּרִיךְ לְשִׁמּר מִשְׁכְּחָה, כִּי שִׁכְחָה מְשַׁכַּחַת הַכֹּל מַמָּשׁ, הַיְנוּ כָּל מַה שֶׁנִּצְטַיֵּר בְּדַעְתּוֹ מֵהַדִּבּוּר כַּנַּ"ל, עַל–יְדֵי הַשִּׁכְחָה נִשְׁכָּח וְעוֹבֵר מִמֶּנּוּ כָּל הַנַּ"ל, וַאֲפִלּוּ אִם יִכְתֹּב הַדָּבָר בְּסֵפֶר לְזִכָּרוֹן כְּשֶׁכְּחָה מִתְגַּבֶּרֶת, נוֹפֵל בְּחִינַת הַשִּׁכְחָה גַּם עַל הַסֵּפֶר הַנִּכְתָּב, הַיְנוּ כְּשֶׁחַס וְשָׁלוֹם, נִפְטָר הֶחָכָם שֶׁחִדֵּשׁ הַדִּבּוּר, וְאָז מִתְגַּבֵּר בְּחִינוֹת שִׁכְחָה בִּבְחִינוֹת (תְּהִלִּים ל"א): "נִשְׁכַּחְתִּי כְּמֵת מִלֵּב", וְאָז שׁוֹרָה שִׁכְחָה אֲפִלּוּ עַל סֵפֶר הַנִּכְתָּב וְיֵשׁ עֵצָה לָזֶה לְצַיֵּר לְפָנָיו דְּמוּת דִּיּוּקָנוֹ שֶׁל הֶחָכָם בִּשְׁעַת הַלִּמּוּד כְּשֶׁלּוֹמְדִין דְּבָרָיו כַּמּוּבָא בִּירוּשַׁלְמִי (שְׁקָלִים פ"ב): שֶׁצָּרִיךְ לְצַיֵּר בִּשְׁעַת הַלִּמּוּד כְּאִלּוּ הַתַּנָּא עוֹמֵד לְפָנָיו,

נ"ל שיש כאן חידוש שאין הכוונה שמצייר לפניו את הדברים שרוצה לזכור וכאילו עכשיו שומעם אלא מצייר את החכם שאמרם דהיינו שנקשר למקור הדברים.

[נד] הערה זו נמצאת כבר בדפו"ר נפתח בסוגרים כאן אבל נסגר אחרי יום אחר יום והוא) וההמשך שם בלא סוגרים

[נה] **רוצה לומר** ששכחה שייך רק תחת הזמן דהיינו בחי' יום אחר יום אבל כשאוחז מעל הזמן אזי תמיד אוחז ביום הראשון וכן בכל דבר אוחז בעת בריאתו וזה בחי' תשובה שמחזיר עצמו להיות קשור להש"י למקום ממנו גלה והתרחק שמכח זה נמחקות כל העבירות שהיו בינתים כי החרטה מבטלת אותן כאילו היתה לפני שנעשו.

מערכת המזלות נקרא גלגלים לשון גלגל החוזר דהיינו שדבר מביא ומכריח דבר אחר שבגלל זה נעשה זה עד שנדמה כאילו הטבע מכריח את הדברים אבל באמת אינו אלא "חוק נתן ולא יעבור"

[נו] **לשון תפלת** יוצר דשחרית ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית

[נז] והוא מחיה ומקיים הכל תמיד – בדפו"ר במקום זה כתוב ומה שהיה הוא שיהיה

[נח] **דהיינו ע"י שמאמין** שהבריאה היא בכל רגע ולא דבר שהיה הרי עכשיו הוא קשור לקודם הבריאה ממש כמו ברגע שנברא שהיו קשורים הבריאה ואחר הבריאה יחד וצ"ע הרי ביטול כזה אפשר רק ברצוא ושוב וכששב הרי הוא תחת הזמן. אבל באמת אמונה היא לא השגה ע"י ביטול אלא היא הרשימו של הביטול דהיינו שבכח אמונה חזקה יכול להיות כאילו הוא מעל הזמן ומכח זה כבר מתבטל אצלו השכחה שנגרמת ע"י הזמן.

ועיין תורה קי לא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ (יְהוֹשֻׁעַ א): כִּי הַתּוֹרָה הִיא רוּחָנִיּוּת וַאֲשֶׁר זָךְ יָשֶׁר פָּעֲלוֹ וְשִׂכְלוֹ רוּחָנִי יָכוֹל לִתְפֹּס כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְלֹא יִשְׁכַּח דָּבָר כִּי דָּבָר רוּחָנִי אֵינוֹ תּוֹפֵס מָקוֹם וְיכוֹלָה הַתּוֹרָה לְהִתְפַּשֵּׁט וְלִשְׁכֹּן בְּשִׂכְלוֹ אַךְ מִי שֶׁהוּא מְגַשֵּׁם דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה מִמֶּנָּה מַמָּשׁוּת אֲזַי יֵשׁ לָהּ שִׁעוּר וְקִצְבָּה כַּמָּה הוּא יָכוֹל לִתְפֹּס בְּשִׂכְלוֹ וְלֹא יוֹתֵר וכו'

וצ"ע אם לשכל רוחני זוכה רק מי שהוא מעל הזמן או שהן שתי סיבות לשכחה. ואולי זך פעלו הכוונה למעל הזמן.

[נט] גם בדפו"ר ותרלד ותרלו - ודוק ומתרצו תוקן ודו"ק (נמצא בל"מ ז"פ - בהקדמה ובסוף תורה קנב וקי ותורה ו' (דף ז: סוף טור א) בתורה מז (דף נו: ריש טור א) שם במשך ונצח ודו"ק והקרן החזיר לדוק ובתורה רעז הובא לשון הגמ' שבת קנב. דוק בכבכי והוא לשון צווי טחן ובסוף עניין פי' דקדק ואם יש דו"ק שהוא ר"ת לא נמצא כן בלשון רבינו ומוהרנ"ת)

[ס] גם בדפו"ר ותרלד תרלו תרצו - נפלא, ובתשכט תיקן נפלא' (דהיינו נפלאות)

[סא] **עשרת הדברות** ראשונות יש כב פעמים מם סופית וכח פעמים מ' פתוחה סה"כ חמישים ובשניות כ פעמים סופית ולד פעמים פתוחה סה"כ חמישים וארבע וסמך יש ב"פ בכל אחד

[סב] **שבת דף קג:** אמר רבי יהודה מצינו שם קטן משם גדול: מי דמי מ"ם דשם סתום מ"ם דשמעון פתוח אמר רב חסדא זאת אומרת סתום ועשאו פתוח כשר מיתיבי וכתבתם שתהא כתיבה תמה שלא יכתוב אלפין עיינין עיינין אלפין ביתין כפין כפין ביתין גמין צדין צדין גמין דלתין רישין רישין דלתין היהין חיתין חיתין היהין ווין יודין יודין ווין זיינין נונין נונין זיינין טיתין פיפין פיפין טיתין כפופין פשוטין פשוטין כפופין מימין סמכין סמכין מימין סתומין פתוחין פתוחין סתומין פרשה פתוחה לא יעשנה סתומה סתומה לא יעשנה פתוחה כתבה כשירה

היה תלוי ועומד בנס, רבינו מצא בזה רמז להנ"ל **כי מס הוא בחי' השכחה**[סג] לשון דבר שנמס ומתמוסס[סד], ומ"ס הם אותיות ס"מ שהוא הגורם לשכחה, ומס הוא שמו של שר השכחה[סה], **וע"ז** דהיינו על מס שהוא גמט' מאה בחי' שכחה **אמרז"ל (חגיגה ט' ע"ב)**[סו] **אין דומה השונה פרקו מאה פעמים**

או שכתב את השירה כיוצא בה או שכתב שלא בדיו או שכתב את האזכרות בזהב הרי אלו יגנזו הוא דאמר כי האי תנא דתניא רבי יהודה בן בתירה אומר נאמר בשני ונסכיהם בששי ונסכיה בשביעי כמשפטם הרי מ"ם יו"ד מ"ם מים מכאן רמז לניסוך מים מן התורה ומדפתוח ועשאו סתום כשר סתום נמי סתום ועשאו פתוח כשר מי דמי פת עלויי קא מעלי ליה דאמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין אלא סתום ועשאו פתוח גרועי קא מגרע ליה דאמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא מנצפך צופים אמרום ותיסברא והכתיב אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא מה' הואי מידע לא הוה ידעין הי באמצע תיבה הי בסוף תיבה ואתו צופים תקנינהו ואכתי אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא שכחום וחזרו ויסדום גופא אמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין ואמר רב חסדא כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ כגון נבוב בובן (רהב בהר) [בהר רהב] סרו ורס:

צ"ע ביון שבלוחות הם' בסוף תיבה ומ' באמצעה כיצד שכחו ושמעתי שאין הכוונה לכתבי קדש אלא שבכתיבה רגילה הפסיקו להשתמש באותיות סופיות וכן נמצא בכתבים עתיקים, לכן העם שכח אותן.

[סג] **מס הוא בחי' שכחה**– מס לשון נמס וכן איתא במדרש שע"י שבירת הלוחות נגרם שכחת התורה דהיינו שכחת הקב"ה כי אורייתא וקב"ה חד, ולעומת זה חקיקה שהיא בחי' חיתוך בלוחות שדייקא בו נרמז החירות מהיצה"ר ופסיקת הזהמה שממנה השכחה. כמו שדרשו חז"ל בערובין עה"פ חרות על הלחות חרות לשון חירות ממלאך המוות. נמצא חקיקה שבלוחות שהיא התורה עצמה ממשיכה בחי' דעת בחי' זכרון ושיבור הלוחות שהיא שיבור הכלי שבו נאחזת התורה שע"י אותיות פורחות ממשיך שבירת וחרפת הלב שבו צריכה להחקק התורה, וזה שכחה.

[סד] **וצ"ע מדוע** שר של שכחה שולט דווקא עד מאה. ונראה כי מאה גמט' מס בחי' דבר הנמס ומתמוסס שאין לו קיום. שכידוע מילים שבשרשן נ' יש הטיות שבהם היא נופלת כמו נטא ליטוע נסע ליסוע. [עיין באה"ל] שהנ' בחי' נס הסומך נופלים בחי' אמונה עולה לבחי' שלמעלה מהזמן והגלגלים והסיבות ונקשר לקודם הבריאה, דהיינו לרגע של הבריאה עצמה כשהיו קשורים עדין אחר הבריאה לקודם הבריאה שבאותו רגע אין שכחה. עוד אולי אפ"ל עפ"י תורה ב' תנינא בסופה שיש קליפת גם שמונעת לידה דקדושה. ועפ"ז אולי אפ"ל כי "גם" גמט' מאה לכן עד מאה שולטת קליפת "גם" למנוע התגלות דהיינו לידת גילוי אלוקות בכל מקום.

[סה] **כפי שיתבאר** לקמן בשם האריז"ל בשער מאמרי רשב"י. אבל בלק"ה (שובר ג' יא) כתב ששמו פורה עיין קלמן.

בעצם הפשט מדוע מועיל האחד נוסף לזכירה נאמרו בזה הרבה ביאורים ונחלקו בזה, י"א שגם מאה מועיל אבל הא' הנוסף מראה אהבה וחיבת התורה ולומד לישמה ולכן מכונה עובד אלקים עיין ענף יוסף ורי"ף ומרומי שדה על עין יעקב. לעומתם י"א שדווקא מאה ואחד מועיל לזכרון וכרבינו כאן עיין חת"ס או"ח סימן כ' ובן יהוידע ואהבת איתן על עין יעקב וכן האריז"ל. עוד צ"ע דמצינו ה' פעמים בש"ס תנא מניה ארבעין זמנין ודמי ליה כמנח בכיסיה הרי שגם מ"פ מועיל לזכרון. אמנם צ"ע שם מדוע נקט "ודמי" משמע שרק נדמה לו.

ועיין אוהב ישראל שמדבר מצד מעלת האחד הנוסף שהוא בחי' אין בחי' א"ס – בספרו באר מים חיים פרשת כי תשא פרק ל– מאה ואחד הוא מספר מאין כי שם אין שכחה לפני כסא כבודך והוא סוד מאה ואחד פסוקים שבפרשת תצוה לפיוס משה רבינו שלא נזכר שם שמו הכל כנודע. (ואפשר שמספר הזה רומז אל התיחדות השלם עשר ספירות הנכללים מעשר שהוא מאה והצטרפותם לאור אין סוף ברוך הוא הנעלם ושופע בהם)

עוד עיין ביאור הפתחי שערים לר' יצחק חבר שמדבר מצד גריעותא דמ וס – עי"ש נתיב אבי"ע – פתח לג – וז"ס מ"ש אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד, כי ס' ומ' הם בב' עלמין יצירה ועשיה ששם יש טוב ורע, ושם עמלק בסוד השכחה שהוא מאחוריים דע"ב קס"א בסוד תשכ"ח. שבכסא הוא סוד חו"ב כמש"ל, ושם באחוריים הסט"א קיימא, ולכן כתיב והיה בהניח וגו' תמחה וגו' לא תשכ"ח, שהוא עומד אחורי הכסא כמ"ש, וכ"ז ששמו של עמלק קיים אין הכסא שלם שהם הא' שהיא בבריאה ששם הוא ביחודא והוא סוד א' הנ"ל, ולכן השונה פרקו מאה פעמים ואחד הוא בסוד הזכירה בכסא בסוד עץ החיים ששם מעיין החכמה:

ועיין אוהב ישראל שמדבר מצד מעלת האחד הנוסף שהוא בחי' אין בחי' א"ס – בספרו באר מים חיים פרשת כי תשא – פרק ל– מאה ואחד הוא מספר מאין כי שם אין שכחה לפני כסא כבודך והוא סוד מאה ואחד פסוקים שבפרשת תצוה לפיוס משה רבינו שלא נזכר שם שמו הכל כנודע. (ואפשר שמספר הזה רומז אל התיחדות השלם עשר ספירות הנכללים מעשר שהוא מאה והצטרפותם לאור אין סוף ברוך הוא הנעלם ושופע בהם)

[סו] **חגיגה ט:** – אמר ליה בר הי הי להלל מאי דכתיב ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו היינו צדיק היינו עובד אלהים היינו רשע היינו אשר לא עבדו אמר ליה עבדו ולא עבדו תרוייהו צדיקי גמורי נינהו ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד אמר ליה ומשום חד זימנא קרי ליה לא עבדו אמר ליה אין צא ולמד משוק של חמרין עשרה פרסי בזוזא חד עשר פרסי בתרי זוזי

פרש"י – היינו צדיק היינו עובד אלהים – מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים, הלא אחד הוא אינו דומה שונה פרקו כו' אף על פי ששניהן צדיקים לא עבדוהו בשוה, שזה עבדו יותר:

וצ"ע המשל שמדמה לשוק של חמרין כי שם הוסיף רק עשירית וכאן מאית ועוד שם הוא שכר על תוספת מאמץ ודייקא אחר שכבר הלך עשר ואילו כאן גם אם יוסיף מחר מצטרף למאה ואחד ולא בגלל תוספת מאמץ אלא שעלה למעלה ממאה אמנם צ"ע באמת גם שם מדוע נקט עשר דייקא ואולי כי חמר אינו רוכב על החמור אלא הולך אחריו וידוע מהלך אדם ביום הוא עשר פרסאות ולכן כל תוספת כבר יוצא מגדרו כי צריך למהר בכל העשר הקודמות ונהפך למהות אחר

עיין תורה קצב שע"י שחוזר קא פעמים נעשה בחי' עובד אלקים בחי' עבד שזוכר את פני רבו ועי"ז אינו שוכח , כִּי נֶחְקָק וְנִצְטַיֵּר הֵיטֵב בְּדַעְתּוֹ פָּנִים וּדְמוּת רַבּוֹ בְּדִיּוֹ כְּתוּבָה עַל הַנְּיָר

עיין משנה ברורה קיד ס"ק מא בדין שצריך לומר צ' פעמים מוריד הטל או תן טל ומטר כדי שיסמוך שאם שכח מסתמא אמר כראוי ומביא שם דעת החת"ס בשו"ת או"ח סימן כ' שמחדש שבעינן קא פעמים ועיין בטור שם שהר"מ מרוטנבורג דימה דין זה לשור המועד ולמד שם שכמו ששם אם רחק נגיחותיו ק"ו קירב ה"נ כאן יכול לומר ביום אחד צ' פעמים עד משיב הרוח ומוריד הגשם. אבל רבינו פרץ חולק ואומר שאינו דומה דין מועד לדין הרגל הלשון. וה"נ היה קשה לי על החת"ס שמדמה דין הרגל הלשון לזכרון התורה בק"א פעמים, שהרי לפעמים אדם שוכח היכן הוא ודייקא הרגל הלשון מוכיח לו היכן הוא, וכן בפסחים שכחו דין סכין בערב פסח שחל בשבת

למאה פעמים ואחד דהיינו שההבדל הוא לא רק בעוד פעם אחת אלא כיון שעבר את המאה יצא מאחיזת השכחה. **כי מס בגימ' מאה ועד מאה שולט השר של שכחה**/סז\ [סח]/סט\. **וזה שהמתיקו**

והעם בהרגלו דייקא הזכיר הדין, עכ"פ מוכח מכאן שהחת"ס סובר שהקא פעמים גורם לענין של הרגל ולא לזכרון המוח, דהיינו שהדבר נעשה שגור על לשונו, ומשמע לפ"ז אפילו חוזר ללא כוונה מועיל, אבל אחרים פרשו שע"י החזרה הוא מבין יותר לעומק משמע שצריך לחזור בהבנה. ונ"ל שגם הר"מ מרוטנבורג שדימה למועד סבר כחת"ס, כי בהמה אע"פ שיש לה גם זכרון שאם קרה לה מקרה רע באיזה מקום תזהר שם לעתיד, אבל להזיק בקום ועשה בדבר החוזר ג' פעמים נ"ל שזה ע"י שנעשה לה הרגל רע וצ"ע כי אולי מעורר לה זכרון רע וזה הגורם והג"פ זה רק להוכיח שיש לה זכרון כזה וצ"ע בזה יותר.

סז **צ"ע לפי המבואר** לעיל ששכחה היא דבר שמחויב תחת הזמן למה צריך שר ממונה על זה. יותר מסתבר שיהיה שר ממונה על הזכרון כי שכחה היא ממילא. ואולי הכוונה שכל דבר שתחת הזמן נעשה ע"י בחי שר לאפוקי זכרון שנעשה ע"י הקב"ה. וצ"ע. עוד אולי כי אדרבה מצד הנשמה שהיא חלק אלוק ממעל אזי הזכרון הוא ממילא וצריך שר של שכחה להעלים ממנה את הזכרון.

ועיין לק"ה חו"מ ח"ב שוכר ג' יא בחי' שכחה שהיא מיתת הלב כנ"ל כ"ש (תהלים פב) אני אמרתי אלקים אתם וכו' אכן כאדם תמותון וכו' כשרז"ל שבשעת מתן תורה פסקה זוהמתן וזכו לחירות ממלאך המות כמובא (כמו שדרשו (עירובין נ"ד) על פסוק חרות על הלוחות א"ת חרות אלא חירות וכו'). וע"כ צוותה התורה להביא פרה אדומה להמתיק פגם השכחה כי אין הדין נמתק אלא בשרשו ופרה הוא בחי' שכחה כי עיקר השכחה הוא מבחי' כח המדמה שהוא כח הבהמיות כי מלך שבבהמות שור וכל הבהמות כלולים בו ועיקר אחיזת השכחה בבחי' בהמיות כנ"ל. והשכחה היא מסטרא דנוקבא כידוע כי דכורא נקרא ע"ש זה זכר ע"ש שמשם בחי' זכרון וע"כ גם בבהמות נאחז השכחה ביותר בבי' הנוקבא של השור שהוא הראש והמלך שבבהמות שהיא הפרה וע"כ נקרא השר של שכחה פורה ע"ש פרה כמובא. וזה כשמוכיח את ישראל על ששכחו את הש"י וסרו ממנו כתיב כי כפרה סוררה סרר ישראל. וע"כ פרעה שהוא בחי' כח המדמה כח בטל כמבואר בהתורה הנ"ל ורצה להתגבר על ישראל להמשיכם לגלות ועבדות תחת ידו שהוא בחי' שכחה להשכיחם ח"ו את זכרון עוה"ב שהיו רגילים לדבק מחשבתם שם כפי מה שקבלו מאבותיהם אברהם יצחק ויעקב שהם

סח האריז"ל ע"ח שער טו סוף פ"ו, שער מאמרי רז"ל – מסכת חגיגה הנ"ל. ושער המצוות ואתחנן הקד' ב'. ולק"ה ערבית ד לח ועיין מ"ב סימן קיד ס"ק מא בשם חת"ס ובן יהוידע ואהבת איתן כאן. ולעומתם ע"ש ענף יוסף וריף גם עיין מגילה ז ופסחים עב תנא מיניה מ' זמנין ודמי כמנח בביסיה. וראיתי מדר"ם שיף כתובות נ: דמנח בביסיה ולא בקופסא דכיס עשוי למשמש בו בכל עת. ואולי לפ"ז ק"א הוי כמנח בקופסא. עוד עיין לק"ה שוכר ג' יא ואהבת איתן חגיגה ט הנ"ל. עיין לק"ה מלמדים הלכה ב' שכחה הסתלקות הדעת (בענין מחלוקת אחרונים האם שכחה אונס או פשיעה עיין עשרות מ"מ בספר שלום יעקב להרב יעקב חיים סופר סימן כא דף רנב.)

סט **עץ חיים** – שער טו סוף פרק ו – ....והנה כשנצרף ב' שמות האלו יהיו גימטריא תשכ"ח כי הנה אלו הם אחוריים העליונים כנ"ל ומהם נעשה פנים למטה מהם ונמצא שיש בהם בחי' בינה הנקרא ס' ובחי' תבונה הנקרא מ' סתומה והקלי' שכנגד בינה ותבונה נקרא מ"ס וזהו הטעם ששר של שכחה נקרא מ"ס כי אלו השמות שהם גיטריא תשכ"ח הם בבינה ותבונה הנקרא מ"ס ומשם יש שכחה לפי שהם אחוריים והקליפות הנקרא מ"ס אוחזין בהם וז"ס שארז"ל אינו דומה שונה פרקו ק' פעמים לשונה פרקו ק"א פעמים לפי שעד ק' פעמים יש לו שליטה כמנין מ"ס ולא יותר ואמנם הפנים של או"א הם עולין גימטריא רג"ל כנזכר והם גימטריא זכור ומשם בא הזכירה שהם אותיות זכ"ר י"ה שהם או"א הנקרא י"ה לפי ששם אין קליפה נאחזת.

שער המצות להאריז"ל– ריש פרשת ואתחנן – הקדמה ב' [ו] בענין השכחה מה ענינה דע כי השכחה נמשכת מן אחוריים דאו"א כי הנה נודע שהפנים שלהם הם הוי"ה ואהי"ה במילוי יודי"ן ושניהם גי' זכור כי מהם נמשכת הזכירה וזה הוא ענין זכירה זכ"ר י"ה כי הזכירה היא באו"א הנקראים י"ה בבחינת הפנים שלהם שהם ע"ב קס"א. אבל האחוריים שלהם הם הריבוע והאחוריים של שני שמות הנזכרים שהם הוי"ה ואהי"ה דמילוי יודין ושניהם גי' תשכח:

א"ש בזה האופן הוי"ה דיודי"ן האחוריים שלה הם קפ"ד י' י"ה יה"ו יהו"ה ותרבע אותו יו"ד יו"ד ה"י יו"ד ה"י וי"ו יו"ד ה"י וי"ו ה"י הם קפ"ד ואהי"ה דמילוי יודי"ן מרובע כזה אל"ף אל"ף ה"י אל"ף ה"י יו"ד אל"ף ה"י יו"ד ה"י הם קדמ"ת וקפ"ד וקדמ"ת הם תשכ"ח כנלע"ד:

ומאלו השני אחוריים נמשכת השכחה לפי שאין אחיזת החיצונים אלא באחוריים שאין השכחה מצויה אלא ע"י אחיזת החיצונים ועל שני בחינות אלו כתוב בתורה זכור אל תשכח. וכבר הודעתיך [ז] כי אימא נחלקת לשני בחינות הנקרא בינה ותבונה והם שני אותיות ס"מ כמבואר אצלינו ולכן שר הממונה על השכחה נקרא מ"ס [ח] והטעם הוא לפי שהוא נמשך משני אחוריים אלו של בינה ותבונה הנקרא מ"ס כנזכר לכן גם הקליפות שכנגדם נקרא מ"ס ולפי שהאחוריים ההם עולין תשכח כנזכר לכן קליפה זו ממונית על השכחה. [ט] וז"ס מ"ש רז"ל [חגיגה דף ט'] אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד פעמים ואין דברים אלו מכלל הדברים שהם דרך גוזמא אלא הדברים הם כפשטן כי השר הזה הנקרא שמו מ"ס שהוא גי' [י] ק' והשונה פרקו מאה פעמים יש בידו יכולת לשכחו ומשם ואילך אין בו יכולת לשכחו. גם ע"ד הפשט [יא] כמ"ש רז"ל [הוריות דף י"ג] כי יש דברים גורמים שכחה באדם כשיאכלם כמו הזיתים וכיוצא בהם. [יב] ודע כי אין זה אלא במי שאוכלה בלא כונה כעם הארץ אך כל מי שמכוין באכילתו אל הכוונות שיתבארו בפרשת עקב לקמן בפסוק ואכלת ושבעת כו' אדרבא נותנים בו זכירה כיון שאוכלה בכונה ומברר ומתקן אותם ע"י הכונה ההיא כנזכר שם. [יג] ובענין מ"ש רז"ל [הוריות דף י"ג] הקורא כתב שע"ג הקבר משכח אין זה אלא בכתיבה בולטת לא בשוקעת. [יד] ובענין תיקון השכחה נתבאר כונה אחרת בברכת שים שלום דתפלת שחרית וע"ש ובשער רוח הקודש כתבתי יחוד אחר המועיל לזכירה:

שער מאמרי רז"ל להאריז"ל– ריש מסכת חגיגה – מא' בגמ' מסכת חגיגה פ"א דף ט' ע"ב א"ל בר היהי להלל מ"ד ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו כו' ואינו דומה שונה פרקו ק' פעמים לשונה פרקו ק"א כו'. דע כי השר הממונה על השכחה נקרא מ"ס וז"ס ויתן על פניו מסו"ה ר"ל כי הקליפה הזו רוצה לעשות הפסק למעלה ולפי' השונה פרקו מאה פעמים כמנין מ"ס שוכח והשונה ק"א הוא מתגבר עליו ונוצחו ואינו שולט בו להשכיחו:

פירוש הרמ"ז על זוהר ויקרא דף טז: (בספרים ישנים נדפס בדף כד. של הזוהר)– מסטרא דדינא, ידוע דאימא המשפעת בזעיר היא עצמה רחמים, אבל דינים מתערים מסטראה כנזכר לעיל (בדף קודם לזה), דהיינו מאחוריים שלה מבחינת בינה הנקרא סמ"ך ומבחינת תבונה הנקרא מ"ם, ושניהם מ"ס שהוא שר של שכחה היונק מאותם האחוריים. והוא מ"ש רז"ל קעא) אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד, כי במאה עדיין שולט מ"ס שר השכחה וכדאיתא כל זה בספר אדם ישר ק"ח א' קעב). אבל מיכא"ל עולה ק"א שהוא יונק מן הפנימיות מבחינת זכור.

חז"ל מ"ם וסמ"ך היינו מ"ס שהוא בחי' השכחה, בנס היו עומדין[ע]**. כי נס הוא היפך השכחה, כי ניסים הם בחי' התפלה בחי' אמונה, שהיא היפך השכחה כנ"ל**[עא]**:**

הביאור נ"ל כי מ"ס רומז לס"מ הוא יצה"ר שהוא כולו דמיון ואחיזת עינים והוא טוב מאד כי צריך אותו בשביל הבחירה[עב] ליתן שכר טוב למתגברים עליו ויש לו אחיזה בתורה ובלוחות היה נמצא בבחי' בם' וס' דייקא דהיינו במקום שיש בלוחות דבר שהוא תלוי באויר בלא בסיס דהיינו בדמיון שם אחיזת הס"מ נותן ממשות לכל גשמיות והבלי עוה"ז ועי"ז מחטיא את האדם וכדי להעמידו ולקיימו, אבל באופן שהוא אחוז ואסור שלא יתגבר יותר מהמוכרח העמיד אותו בעצמו, הקב"ה, בהיפוכו, דהיינו בנס שהיא השגחה שלמעלה מהטבע.

ודע כנ"ל[עג] **כי ציצית שמירה לניאוף כו'.** וזהו ששם ויפת שמו את השמלה **על שכם שניהם זה בחי' ציצית וכו'**[עד]**.**

וזה שאמר יעקב ליוסף **(בראשית ל"ז יג) הלא אחיך רועים בשכם,** שכם **היינו בחי' ציצית כנ"ל, שהיא שמירה לניאוף** (דהיינו מתאוות ניאוף וכנ"ל) **והוא**[עה] **בחי' שמירת הברית, שהיא בחי' יוסף**[עו]**. ע"כ אמר יעקב ליוסף, הלא אחיך רועים בשכם,** מקום המזומן לפורענות ופגם

ע **פשט הדרשה של חז"ל** היא שכלפי הנס שהיה בכל אותיות שבלוחות הברית שהיו חקוקות מעבר לעבר ומשני הצדדים היו נקראים עשרת הדברות ישר היה עוד נס בתוך הנס הזה במה שאותיות מם וסמך כיון שהן מרבע ועיגול שלם נמצא אמצען עומד באויר על זה אמרו חז"ל שהיה אמצען עומד בנס.

ואולי אפשר לומר כוונת רבינו שחז"ל נתקשו כיצד יש בלוחות הקדושות מם וסמך שתי אותיות שהן בחי' שכחה כמבואר בע"ח שהן שמו של שר של שכחה (טעם שדווקא אותיות אלה נ"ל כי עיגול רומז לגלגל החוזר בעולם בחי' תחת הזמן שעולם כמנהגו נוהג ע"י גלגלי הרקיע ועיין עוד ביאור בביאור הלקוטים תורה ט חלון ב') ותירצו שהיה בהם נס שביטל את השכחה. נמצא שדייקא במקום השכחה דהיינו בחי' תחת הזמן שנמצא בלוחות הקדושות שם האיר אור גבוה ביותר של נס. והנס שהאיר שם הוא הנס הנ"ל שנתבאר לעיל שכלול משני תהומות נס עליון המאיר בתחתון.

ובאן שהיה נס גלוי ממש צ"ל שהיה תהום עלאה המתגלה למטה בתהם תתאה בלא לבוש.

ונ"ל שבעשרת הדברות שהם כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא עולם הטבע המסתיר את התהומות וההנהגה האמיתית שם היה נס נפלא בכל אות גם באותיות המם וסמך כנ"ל שנראות ישר גם בצד האחור. אלא שהן עצמן היו שרש השכחה וההסתר שתחת הזמן שאליו הוריד משה את התורה. ובתוך השכחה הזו (בתוך שמו של שר השכחה הרמוז בלוחות) מצא רבינו היכן בתוך שרש התורה המנהגת את העולם רמוז סוד הניסים שיתגלו בתוך ההסתרה הזו. נמצא שבאמת שרש כל התורה היא הנהגה ניסית גלויה למי שדבוק בה אבל למתרחקים ממנה יש שכחה הרמוז במם וסמך ואעפ"כ גם בתוך השכחה הזו יש נס.

והחילוק נ"ל שהנס הכללי שהיה בכל אות ואות שבלוחות הוא רמז לבחי' שהאור החוזר כלול בישר ובנס מתגלה כישר, דהיינו שטמון כח בתורה (למי שזוכה ונעשית לו שם חיים) לגלות תמיד את האור הישר בתוך אור החוזר (בחי' הסתכלות בשכל של כל דבר). אבל הנס שבתוך השכחה (הס"מ) שם מתגלה שהכל עומד על בלימה ברצונו לבד, דהיינו שמי שמוצא אור בתוך החושך (בחי' ציצית הנ"ל שמוצא נקב בבגד והסתרה להציץ אליו אליו ית') מתגלה לו עומק גדול יותר של השגחה. (להעיר שהחסידים עושים שני נקבים דייקא)

עוד עיין ביאור הלקוטים תורה ט באמצע הקדמה א' שמבאר שבין המ' וס' נמצאת הנ' לסמכן היא הנ' של שער החמישים הנעלם שמצד אחד נשמטה ממזמור אשרי בגלל רמיזתה לנפילה ומאידך הוא הסמיכה לנופלים במ' והס' עי"ש באריכות. נראה כוונתו שהנ' של נס נמשך משער הנון שלגודל העלמתו יכול לגרום לנפילה הגדולה ביותר ומאידך לתקומה הגדולה ביותר וכגון הכא שסומך את הנופלים ברשת הס"מ.

עא **דהיינו שהיכן** שאני נמצא אזי בכח האמונה אני נמצא לפניו ית' ועמו ממש כי האמונה היא לתפוס שהוא ית' ממלא כל עלמין דהיינו נמצא בתוך כל ההעלמות. דהיינו שהמעל הזמן נמצא נעלם בתוך הזמן דהיינו הזיכרון בתוך השכחה. דהיינו שרבינו מגלה לנו שאפשר בתוך תחת הזמן להיות קשור ללמעלה מהזמן ע"י דביקות בו ית' בכח אמונה לבד. וממילא אין עבר שנשכח כי הכל הווה.

מבואר שגלות בחי' שכחה – ועיין לשון חסידים גאוה אות ו' הגלות ע"י השכחה הסתלקות הדעת וכן גאולת מצרים היה ע"י הדעת וכן תיהיה גאולה אחרונה ע"י הדעת.

עב **שלצורך הבחירה** היה חיוב להיות אחיזת הסט"א בלחות שהן שרש התורה שהיא שרש לכל המציאות שהרי הסתכל באורייתא ברא עלמא אבל כדי שלא יתגבר יותר מדאי עוד כדי שהאוחז בתורה לא תיהיה לו שליטה בו כמבואר דתורה בין בעידן דעסיק בה ובעידן דלא עסיק בה מגנא ומצלה לזה היה צריך עוד נס גדול יותר

עג גם בדפו"ר ותרלד - כנ"ל, ומתרלו - כו'.

עד **על שכם זה בחי' ציצית** – משמע שרוצה לומר שהציצית בחי' שכם. וצ"ע דלעיל משמע שהשמלה היא הציצית והשֶכֶם הוא מקום שלובשים אותה. ואולי כיון שגם העיר שֶכֶם היא מקום לכן נקט דייקא מקום הנחת הציצית ולא השמלה עצמה. ורוצה לומר שמקום הנחת הציצית יש בו מבחי' הציצית.

עה והוא שמירת הברית צ"ע למה כתב תיבת והוא.

עו **שכם בחי' ציצית בחי' יוסף** – נראה לומר מהעובדא שיוסף נקבר שם אע"פ שחז"ל נתנו טעם שהוחזר למקום שממנו נגנב אבל נראה שכל צדיק נקבר במקום שהוא הבחינה שלו. וצ"ע כי יוסף הצדיק מרכבה ליסוד בחי' תיקון הברית שהוא קשר ושלום ואילו שכם ידוע במקום שנחלקה בו המלכות (וכן שמעתי מהריצ"ח כי בקומת הגוף השכם הוא תחילת ההתחלקות בגוף דהיינו בז' מדות ולכן דייקא שם שהוא בחי' תחילת ההתחלקות שבקומת המקום נעשו מחלוקות רבות) ושם עינו את דינה דהיינו פגם הברית. (גם עיין מכות י'. בשכם שכיחי רוצחים ובסנהדרין קב. שכם מקום מזומן לפורענות ואיתא בספר תנופה לחיים לגר"ח פאלג'י על דה"י ב' אות יג ס"ק י' שהב"י וגדולי דורו עשו חרם שלא לדור קבע בשכם) וצ"ע א"כ איך זה מתיישב עם המדה של יוסף שהיא ברית וקשר ושלום בדיוק ההפך ממחלוקת. ואולי אדרבה זה בעצמו סוד הציצית להיות קשור דייקא במקום הבגד וההסתרה ועוד להיות מונח על מקום המחלוקת והפך

הברית **שהוא בחי' שלך** שאתה זה לעומת זה בחי' ציצית ששמים על השכם כדי להשמר מניאוף, **לכה ואשלחך אליהם** /עז\ היינו שתתקנם מאחר שתיקון הברית הוא העניין שלך תוכל להאיר זאת בהם/עח\ :
ואולי יתבאר עפ"י הנ"ל שציצית היא מציץ מן החרכים דהיינו שבאמת מצד המקום הוא מועד לפורענות אבל מי שזוכה לציצית אזי זוכה לגלות אור בחושך וכמו שבלוחות דייקא במ' וס' שהוא מקום השכחה נחתם הנס וכן הציצית נתלית דייקא בבגד הבוגד ומסתיר, הכי נמי דייקא בשכם מכח יוסף הצדיק אפשר לזכות לגלות את האמת בחושך דייקא. דהיינו שכיון ששכם היא הבחינה שלך לכן יש אפשרות שדייקא בשכם אחיך יגלו את האמת שאתה הצדיק האמת. כי שכם הוא המקום שבו שמים את הציצית וכשתבוא לשם אתה תיהיה הציצית על הבגד הבוגד של שכם ומכח זה יוכלו האחים להציץ ולראות את האמת/עט\.

וזה פי' ואנכי נטעתיך שורק כו' שהקב"ה אומר לישראל שכבר בנטיעת עם ישראל הוא ניטע משרש טוב מאבות הקדושים שהם שרש התגלות האמת בעולם ובמתן תורה נעשה לעם ע"י קבלת תריג עצות שכולו זרע אמת מצדיקו של עולם ועי"ז נטוע בו מדת האמת שעי"ז הוא מוכן לגאולה שתיהיה בבחי' שריקה ורמז שרק הכוסף לאמת יבין אותה ויזכה לגאולה כנ"ל, **כי** עם ישראל **הוא מקבל טיפי השכל של הצדיק, ע"י עצה שמקבל ממנו.**
וזה שורֵק, הוא בחי' שורֵק[פ] ובלשונינו נקרא קובוץ/פא\ **שהוא תלת טיפין** זו למעלה מזו. **כמ"ש בזוהר {ובתיקונים תיקון נו** /פב**}, והוא** השורוק בחי' **תלת מוחין. כי הוא ענין אחד** דהיינו ג' טיפין וג' מוחין הם עניין אחד, כי נטיעה היינו הולדה ראשיתה בג' טיפין חב"ד שבמח, **כי הטיפה באה מהמוח** [פג] דרך חוט השדרה **ומגיעה להכליות, שהן כלי ההולדה שמבשלין הזרע. כן השכל, נולד ג"כ במוח, ומגיע עד הכליות היועצות** דהיינו שבכליות הוא מתבשל דהיינו מתברר מחכמה לעצה מעשית/פד\.

השלום כדי לתקן דייקא שם לעשות ברית שלום. ובאמת יוסף לקח אשה משכם דהיינו את אסנת בת דינה ושכם בן חמור הגוי ומבואר באור החיים כי תצא (כא יא) שהיתה טמונה בו נשמת חנינא בן תרדיון וע"י דינה נפדית נשמה זו ממנו. ואולי אפ"ל שזה האחים כיון שלא זכו לתיקון הברית כיוסף לכן לא זכו לראות זאת (ולכן הרגו אותם דלא מצאו שום טוב במעשה הזה אלא רק פגה"ב) אבל יוסף מאחר שהסכים לשאת אותה מסתמא דייקא מכח שהיה בחי' ציצית שידע להציץ מן החרכים לראות אור בתוך החושך להיות נקשר אליו ית' בכל מצב והעלמה דהיינו תיקון הברית, לכן לקח אותה דייקא לאשה בעבור הנשמה הקדושה שהיתה טמונה בה אע"פ שיצאה ממקום שכם ומאדם גוי ששמו שכם.

עז **נראה שרוצה לומר** שבאמת בדרך כלל לא היה שולח אותו אליהם כיון שידע ששנאו אותו ולכן כאן נצרך להסביר ליוסף למה כן שולח אותו אליהם ומבאר כיון שהיום הם רועים בשכם שהיא הבחינה שלך דהיינו שמירת הברית לכן אין חשש שיתנכלו לו. וצ"ע במה טעה שהרי לבסוף כן התנכלו לו האם כיון שבאמת היו בדותן ולא בשכם או שטעה בפירוש השם שכם. ועי"ש פרש"י שכם מקום מועד לפורענות וכן במדרש שקברו את יוסף בשכם כיון שמשם גנבוהו ועיין תרגום יונתן משמע שדותן מקום אחר אבל כבר ביארו המפרשים שצ"ל שהוא סמוך מאד דלא לסתור המדרשים. עכ"פ אפשר שבעצם זה שכבר נקרא המקום דותן ואפילו אם רק לדרשה כמבואר בפרש"י נכלי דתות, זה בעצמו כבר הספיק דלא נתקיים דברי יעקב שהם נמצאים בבחי' שלך. אבל מאידך צ"ע מה ההווא אמינה של יעקב האם לא ידע ששכם הוא מקום מועד לפורענות.

עח **כך פירש** רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל (מגיד שיחות)

עט **עוד אולי אפ"ל** שיעקב סבר שהם רועים את האמונה כמ"ש ורעה אמונה אבל באמת הם רעו את עצמם כמבואר בפרש"י שם ועיין תורה סג תנינא כשהרועה בלא ניגון הוא נופל לבהמיות ונעשה רועה את עצמו כבהמה, וזה בעצמו פגם ברור המדמה כמבואר בתורה נד וע"כ לא נתברר אצלם מי הצדיק ולא הואיל שיוסף בחי' ציצית היה בשכם דהיינו מקום הטלת הציצית. אלא אעפ"כ נחשך מהם האמת.

פ כך מנוקד בתקפא

פא **בשני מקומות** בתיקוני הזוהר כתוב שנטעתיך שורק היינו ניקוד שורוק בדף לט: ובדף קכט: אבל שם מבאר המתוק מדבש שהכוונה לו דהיינו ואו עם נקודה שהוא ניקוד הויה דספירת יסוד אבל שורוק הנקרא אצלינו קובוץ שהוא ג' נקודות הוא ניקוד הויה של ספירת הוד.

פב דף פט: וצ"ע כוונת הטשרינער רב בציון זה, ונ"ל יותר נכון לציין לתיקוני זהר חדש דף קיח. (בדפי המתוק מדבש)

תיקוני זהר חדש דף קיח. – כמו שהתפארת הוא למעלה מב' נקודות של החו"ג בסוד סגולתא, כמו כן התפארת למעלה מב' נקודות חו"ג בסוד שלשלת, וכמו כן התפארת הוא למעלה מב' נקודות יסוד ומלכות בסוד שור"ק, וזה שאמר (ה"ג) כְּגַוְונָא דְּא ¼ בטעם שלשלת שהנקודה עליונה של התפארת היא למעלה מב' נקודות חו"ג שתחתיה, **וְדָא רָזָא דְשׁוּרֵ"ק לְעֵלָּא** והשלשלת הוא סוד שור"ק למעלה, כי שור"ק היא בת ג' נקודות, שהם תפארת נקודה העליונה, מלכות נקודה תחתונה, יסוד נקודה אמצעית המחברם ומייחדם, וזהו בסוד הנקודות שבחכמה שהם למטה מן האותיות, וכשעולה למעלה הוא בסוד שַׁלְשֶׁלֶת שהוא מן הטעמים שמצד הכתר למעלה מן האותיות, **אִיהוּ כָּלִיל תְּלַת נְקוּדִין בְּקִשׁוּרָא חֲדָא דְּעַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא** הוא כלול ג' נקודות חג"ת, שמצד התפארת שבעמוד האמצעי הם בקשר אחד, **דְּעַלֵּה אִתְּמַר** שעל התפארת נאמר **וְאָנכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק** ולא שורק ממש, כי אינו נפרד בנקודות כמו השור"ק שהיא שלש נקודות נפרדות, רק כֻּלּוֹ זֶרַע אֱמֶת שיהיו כל השלש בחינות מתאחדות ונקשרות בסוד התפארת הנקרא אמת, ומה שכתוב "זרע אמת", כי התפארת נקרא "אמת" מדרגת יעקב שנאמר בו (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב, וישראל שהם בני יעקב הם זרע אמת נטע שורק, כי נשמתם היא מתפארת דאצילות

פג ע"ח שער לט תחילת דרוש א'

פד **סדר ההשתלשלות** של כל מעשה מתחיל מחשבה ע"י טיפת חכמה שיש לו שקיבל שהם כללי העניין של תכלית רצונו ובאיזה כלים יש להשתמש אבל כיצד לעשות למעשה זה יש הרבה אפשרויות וזה מתברר בבחי' בינה שבה מבין כיצד לעשות את העניין בכמה מהלכים ואח"כ צריך לכוין העניין למעשה במדות ולבסוף מגיע לנצח והוד שהם מעמידים את הדבר מחליטים באיזה אפשרות מעשית לבחור

ותלת מוחין, כשהם מאירים בלב אזי על ידם זוכים לתשובה דהיינו לחזור לאמונת חכמים כי ג' מוחין **הוא בחי' הכתוב (ישעיה ו') השמן לב וכו', ואזניו וכו', ועיניו וכו', פן יראה בעיניו** (זה בחי' חכמה) **ובאזניו ישמע** (זה בחי' בינה) **ולבבו יבין** זה בחי' דעת/[פה] **ושב וכו'** כי ע"י חב"ד שמאירים בלב מתעוררים לתשובה/[פו]. ופרש"י שם שכוונת הנביא להוכיח אותם על שלא שומעים לצדיקים כדי לא רוצים להתעורר על ידם לתשובה **כלומר שאינו רוצה לדבק עצמו לצדיקים פן יראה וכו'**/[פז]. **אבל כשמדבק עצמו לצדיקים, ומקבל מהם עצה, אזי הוא בחי' כליות יועצות, שהם כלי ההולדה, שמקבל הטיפה מוח המתחלקת לתלת טיפין, תלת מוחין כנ"ל. ואז יראה בעיניו, ובאזניו ישמע, ולבבו יבין וכו', שהן בחי' הג' מוחין, ושב ורפא לו. וזהו ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת** דהיינו שאני נטעתיך עם טבע טוב המוכן לקבל עצות הצדיקים שעצתם כולו זרע אמת **והבן :**

וז"פ אמר רבה בר בר חנה וכו'. וזה רמז גם כן בפתח דבריו שסיפר רבב"ח שהוא טייעא הראה לו את הר סיני שמוקף נחשים ונגדו עומד החמרי דהיינו שהראה לו את עצות הצדיקים שכולו אמת שהן מוקפות בעצות רשעים שהם בחי' ניאוף וכנגדם עומדת הציצית שעל ידה מתגבר על הניאוף ומתקרב לצדיק האמת, ועל כן כשהתחיל רבב"ח לספר כל זה אמר **אמר לי ההוא טייעא, ופי' רש"י**[פח]/[פט] **בכל מקום** [צ] **סוחר ישמעאל, כי ישמעאל הוא בחי' התפלה, כמ"ש (בראשית יו) כי שמע ה' אל עניך ותרגומו ארי קביל ה' ית צלותיך. והוא בחי' אמונה**/[צא] **כנ"ל** באות א' שתפלה בחי' אמונה. **וזהו סוחר מל' סחור סחור,** [צב]**(בחי' מקיפים), שהוא בחי' אמונה כנ"ל,** כמ"ש **ואמונתך סביבותיך** {**תהלים פט**} כי אמונה היא במה שלא מבין נמצא אמונה היא שכל שמקיף את המח ולא נכנס פנימה : דהיינו שעל כן רבב"ח פתח דבריו באמר לי הסוחר לרמוז שכל כוונתו היתה לזכות לאמונה וכביכול היא אמרה לו כיצד זוכים בה.

וזהו שאמרה רות לבועז בגורן בלילה, שהייתה שם במצות נעמי לבקש מבועז שייבם אותה **(רות ג')**/[צג] **ופרשת כנפיך על אמתך** [צד] ופרש"י לכסותי בטליתך והוא לשון נישואין/[צה], **כי ציצית דקדושה**

למעשה ואז הם בבחי' כח ההליכה שבהם מוציאים העניין לפועל דהיינו להביא אותו אל היסוד שמשפיע אותו למקום ששם הוא מתגלה בפועל. נמצא הכליות יועצות הם בחי' נצח והוד שם מתבשל העיצה למעשה. עצה לשון עשה כי צ' וש הם אותיות זשרצ שמתחלפות

[פה] **צ"ע שהרישא** והסיפא של הפסוק בסדר הפוך ואולי כי האטימות מתחיל מהלב אבל התשובה מתחיל מהראיה עד השבה אל הלב

[פו] **דהיינו שהתלת מוחין** הם בחי' עינים אזנים ולב דהיינו ראיה ושמיעה והבנת הלב והם כנגד חב"ד כי עינים על שם החכמה נאמר וכן בראיה אחת רואה הכל בחי' טיפה שכלול בה הכל ושמיעה היא קיבוץ הברות ובונה מהם תיבות הדיבור ומתוכם מבין את הדבר זה בחי' בינה שמבין דבר מתוך דבר והבנת הלב היא דעת שמאיר את המוחין למידות. ונקט דייקא פסוק המדבר בתשובה לומר שעיקר החב"ד הם כדי לשוב על ידם בתשובה דהיינו שהחכמה שהיא האמת תתברר בבינה ותאיר בלב עד שיבין לשוב לאמונה השלימה.

[פז] **צ"ע דנראה** הפך הפשט בפסוק שנראה שהקב"ה אומר לנביא שיגרום לעם לא לחזור בתשובה אבל עי"ש פרש"י שהפירוש הפוך שהקב"ה בא בטענה נתנו לבם שלא ישמעו דברי נביאים שהם יראים שמא יוטבו בעיניהם דבריו ויבינו בלבם וישובו אלי והיא רפואתם:

ישעיהו ו (ט) וַיֹּאמֶר לֵךְ וְאָמַרְתָּ לָעָם הַזֶּה שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ וְאַל תָּבִינוּ וּרְאוּ רָאוֹ וְאַל תֵּדָעוּ: (י) הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ יָבִין וְשָׁב וְרָפָא לוֹ:

פרש"י (ט) שמעו שמוע – אני אומר לכם שמעו שמוע ואתם אין אתם נותנים לב להבין וראו ניסים שעשיתי לכם ואינכם נותנים לב לדעת אותי: (י) השמן לב העם הזה – כמו הכבד את לבו (שמות ח) לשון הלוך (לשון) פעול לבם הולך הלוך והשמן (אנגריישנ"ט בלעז) ואזניו הולכים הלוך והכבד משמוע: ועיניו השע – טחים בענין שנאמר (לקמן /ישעיהו/ מד) כי טח מראות עיניהם, הטוח מתרגמינן דאיתשע: פן יראה בעיניו – נתנו לבם שלא ישמעו דברי נביאים שהם יראים שמא יוטבו בעיניהם דבריו ויבינו בלבם וישובו אלי והיא רפואתם:

וצ"ע באמת מדוע נקט הנביא לשון כזו כאילו הקב"ה גרם להם לא לשוב. ועי"ש בתחילת הפרק שהנביא רואה מראות אלקים נפלאות ומיד אומר אוי לי שאיני ראוי ובתוך עם שאינו ראוי אני נמצא ומיד נענש על דיבר רע על ישראל שהונח גחל מהמזבח על פיו ואולי לכן כאן כשבא להוכיח את ישראל כבר נזהר מאד לדבר בשבחם ואפילו העבירות שלהם אמר בלשון כאילו אחר גרם להם.

[פח] בתשכט - רשב"ם

[פט] **הכוונה כנראה** לרשב"ם כי על דפים אלה בגמ' ב"ב אין רש"י אלא רשב"ם

[צ] **שם** על המאמר הקודם שיובא לקמן בתורה ח' עי"ש.

[צא] **דהיינו שענייך** מתורגם תפילה דהיינו אמונה כנ"ל. והמלאך ציוה את הגר לקרא שם בנה ישמעאל כי ה' שמע את תפילתה ושם מורה על מהות הדבר הרי שישמעאל הוא בחי' תפילה מקובלת.

[צב] נמצא כבר בדפו"ר

[צג] **רות פרק ג'** {ח} וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֶת וְהִנֵּה אִשָּׁה שֹׁכֶבֶת מַרְגְּלֹתָיו: {ט} וַיֹּאמֶר מִי אָתְּ וַתֹּאמֶר אָנֹכִי רוּת אֲמָתֶךָ וּפָרַשְׂתָּ כְנָפֶךָ עַל אֲמָתְךָ כִּי גֹאֵל אָתָּה:

רש"י– ויחרד האיש. כסבור שד הוא ובקש לזעוק והיא אחזתו ולפפתו בזרועותיה : **וילפת.** ואחז כמו (שופטים טז) וילפת שמשון : **והנה אשה.** נתן ידו על ראשה והכיר שהיא אשה : **ופרשת כנפך.** כנף בגדך לכסותי בטליתך והוא לשון נישואין : **כי גואל אתה.** לגאול נחלת

שהם כנפי מצוה כי הציצית קושרים בכנף הבגד ונעשה ע"ז בגד של מצוה, ועי"ז כל הבגד **הוא שמירת הברית** [צו], **והוא בחי' זווג דקדושה**/צז\ כנ"ל שע"י שמירת הברית אפשר להתקרב לצדיק שע"ז מקבל ממנו עצה שכולה זרע אמת וזוכה לאמונה ובועז היה צדיק הדור ונעמי שלחה את רות לבקש ממנו עצה כמ"ש שם (ג, ד') והוא יגיד לך את אשר תעשין, וכנ"ל שקבלת עצה בחי' נישואין. וכן בפשט היה שרות בקשה מבועז שייבם אותה בקדושה וכיון שהוכרחה לבוא באופן כזה בלילה במקום סתר/צח\ לכן רמזה לו גם שע"י ציצית ישמור עצמו מהתאווה/צט\ כמבואר בגמ' ומדרשים שהיה לו אז ניסיון גדול מאד בזה/ק\. וזהו ופרשת כנפיך על אמתך דהיינו ציצית על הברית כמבואר בריש תורה סג ברית נקראת אמה בתרגום.

וזהו ששאל חגי הנביא את הכהנים אחרי גלות בבל לבחון אותם אם זוכרים עדיין הלכות טומאה וטהרה **(חגי ב')**/קא\ **הן ישא איש בשר קודש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם** [קב] פשט שאלתו של חגי היה אם יחזיק איש טומאה כגון שרץ בבגדו ונגע (לרב השרץ) (ולשמואל הבגד) בלחם והלחם בתבשיל והתבשיל ביין והיין בשמן האם יטמא השמן שהוא רביעי בקדש לרב וחמישי בקדש לשמואל, ורבינו מצא כאן רמז להנ"ל שציצית שומר מפגם הברית **כי פגם הברית** [קג] הוא **העדר הלחם** [קד]/קה\, **כמ"ש (משלי**

אישי כמו שנאמר (ויקרא כה) בא גואלו הקרוב אליו וגאל וגומר וחמותי ואני צריכות למכור נחלתנו ועתה עליך לקנות קנה גם אותי עמה שיזכר שם המת על נחלתו כשאבא על השדה יאמרו זאת אשת מחלון :

צו **כנפיך** היא טלית עיין פרש"י שם. אמתך הוא ברית עיין לקמן ריש תורה סג.

צז **בגמ' מצינו כנפיך** רומז ליבום עיין תורה תמימה שם הערה טו* – יש להעיר ממ"ש ביבמות מ"ט א' עה"פ ולא יגלה כנף אביו (פ' תצא) בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר יעו"ש, הרי דשם כנף מורה על יבום, וכאן הלא היה ענין יבום כמבואר בסמוך להקים שם המת, וא"כ למה לא דרשו שכיונה רות בלשון זה ענין יבום:

צח עיין פל"ח אות ט'

צט **עי"ש בפסוק** שרות באה בחצות לילה לגורן ושכבה למרגלותיו של בועז וכששאל מי היא אמרה לו אנכי רות אמתך ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה. ולפ"ז אמתך הכוונה לרות וא"כ צ"ע מאי ופרשת וכו' דמשמע שישים בחי' ציצית על רות, והרי הוא צריך שמירת הברית ולא היא. לכן נראה דלצדדים קתני, ואמתך ראשון היא רות ואמתך השני הוא בועז (כמבואר בתחילת תורה סג ברית נקרא בלשון תרגום אמה) ודייקא כיון שבאה בשעה כזו ובמקום יחוד בקשה ממנו מיד שישמור הברית בכח הציצית וימתין למחר לקדש במאמר וליבם אותה כדין כי הוא הגואל. (עוד עיין תורה יא אות ד' ברית נקרא בועז).

ק **ובאמת צ"ע** מדוע נעמי יעצה לה לבוא באופן כזה מכשיל ומחשיד. ואיך היה מותר דלא הוי יחוד עיין אלשיך על רות ג' ב' שמאריך בזה ותורף דבריו שרות היא בת לוט הבכורה שהמשיכה כאן את אשר החלה שם להמשיך נשמת משיח לעולם ונעמי הבינה שאם לא בדרך הזו לא היה מסכים בועז לשאת גיורת ע"ש.

קא **וכן פירש המלבים שם** – וז"ל – וגם רמזה שאין זה ביאה שלא כמצות התורה שכנפי הבגד שיש בהם ציצית מצילים מביאה זו כמעשה המוזכר בספרי סוף שלח בזונה שהיתה בכרכי הים שהיתה נוטלת ד' מאות זוזי בשכרה, כי בהפך בביאה זו תפרוש עלי כנפי בגדיך כי היא ביאת מצוה כי גואל אתה:

קב **עיין ילקוט שמעוני** רות רמז תרו – חי ה' שכבי עד הבקר, ר' יודן אמר כל הלילה היה יצר הרע מקנטרו ומצערו ומפתהו בדברים היא פנויה ואתה פנוי, אתה מבקש אשה והיא מבקשת איש עמוד ובועלה ותקנה אותה בביאה, ונשבע חי ה' ליצרו, ולאשה אמר שכבי עד הבקר (ברמז קל"ז): ותשכב מרגלותיו עד הבקר ותקם בטרם יכיר, בטרום כתיב, מלמד ששהתה שש שעות שוכבת מרגלותיו,

ובסנהדרין דף יט: אמר רבי יוחנן: תוקפו של יוסף – ענוותנותו של בועז, תוקפו של בועז – ענוותנותו של פלטי בן ליש. תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז – דכתיב +רות ג'+ ויהי בחצי לילה ויחרד האיש וילפת. מאי וילפת? אמר רב שנעשה בשרו כראשי לפתות.

קג **חגי פרק ב** פסוק יב – (יא) כֹּה אָמַר יְקֹוָק צְבָאוֹת שְׁאַל נָא אֶת הַכֹּהֲנִים תּוֹרָה לֵאמֹר: (יב) הֵן יִשָּׂא אִישׁ בְּשַׂר קֹדֶשׁ בִּכְנַף בִּגְדּוֹ וְנָגַע בִּכְנָפוֹ אֶל הַלֶּחֶם וְאֶל הַנָּזִיד וְאֶל הַיַּיִן וְאֶל שֶׁמֶן וְאֶל כָּל מַאֲכָל הֶיְקֻדַּשׁ וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֹא: (יג) וַיֹּאמֶר חַגַּי אִם יִגַּע טְמֵא נֶפֶשׁ בְּכָל אֵלֶּה הֶיִטְמָא וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ יִטְמָא:

ועין פסחים טז: יז. ביאור העניין ומחלוקת רב ושמואל אם טעו הכהנים כי מדובר ברביעי בקדש או שצדקו כי מדובר בחמישי בקדש

ועיין רש"י פסחים דף טז: (בשיטת רב) ונגע בכנפו – באותו כנף שהשרץ בו, כלומר השרץ עצמו, ועל כרחך הכי הוא, דאי משום כנף שהוא ראשון כוליה בגד נמי ראשון הוי, ומאי אירי דנקיט כנף, אלא משום שרץ, שהשרץ עצמו נגע אל הלחם, והלחם אל הנזיד, והנזיד אל היין, והיין אל השמן או אל כל מאכל היקדש כלום נטמא האחרון הזה שהוא רביעי בקודש, דלחם ראשון, ונזיד שני, ויין שלישי, ושמן רביעי, נזיד תבשיל, כמו ונזיד עדשים (בראשית כה), יין ושמן של נסכים:עכ"ל. ועי"ש שיטת שמואל שהשרץ נגע בכנף והכנף בבגד וה"ל חמישי בקדש

קד **עיין מדרש משנת רבי אליעזר** פרק יד (ד"ה בזכות הציצית) שנקט בכנף בגדו להזכיר ציצית.

קה **ברית** נקרא בשר קדש זוהר ח"א צח. (רקנטי עה"ת פ' תצוה)

קו **עיין פדר"א** פרק לח בעון מכירת יוסף בא רעב לארץ. דהיינו כנ"ל ע"י פגם הציצית בא רעב.

קז צ"ע כיצד משמע בפסוק פגה"ב הרי הציצית היה על בשר הקודש לשמרו מפגה"ב. ונראה שהכוונת רבינו שבשר קדש הינו הברית קדש וכן מבואר בתורה לו אות ו' בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי.ע"ש ושאל אותם חגי הנביא הלובש ציצית על כנף בגדו האם יטמא הבשר קודש שלו והאם יגיע ע"ז עד פת לחם דהיינו עניות שיחסר לו נזיד ויין ושמן וכל מאכל בגלל פגה"ב ועל זה ענו הכהנים לא כי ע"י ציצית ניצל מפגה"ב

ו')[קו] **בעד אשה זונה עד ככר לחם והבן** [/קו] דהינו שפגם הברית מביא עניות כמבואר במפרשים שם : ולפי רבנו חגי הנביא שאל את הכהנים מי שלובש ציצית על כנף בגדו האם יטמא הבשר קודש שלו והאם יגיע עי"ז עד פת לחם דהיינו עניות שיחסר לו נזיד ויין ושמן וכל מאכל בגלל פגה"ב ועל זה ענו הכהנים לא כי ע"י ציצית ניצל מפגה"ב.

בחיי מוהר"ן אות ג'[קח] מבואר שסמוך לאמירת תורה ז' ראה רבנו במראה שהבעש"ט בא ואומר לו כשפוגמים בארץ ישראל נופלים בגלות וסימן לזה הוא הפסוק משם רועה אבן ישראל. ורבנו לא הבין כוונתו ואח"כ כשהראה מוהרנ"ת לרבנו את תורה קיב שכתב ממנה הבין כוונת הבעש"ט ואח"כ אמר רבנו את תורה ז' ובה נזכר דברי הבעש"ט וע"כ שאל אותו מוהרנ"ת האם זה שייך למראה הנ"ל וענה לו רבנו שאת המראה הנ"ל כבר השיג בשלימות מקודם, דהיינו כשאמר תורה ט' ובאמת עי"ש בסוף התורה שביאר העניין היטב. וצ"ע הרי לכאורה דברי הבעש"ט הנ"ל מבוארים היטב גם בתורה ז' כי מפורש באות ב' שע"י שפגם אברהם אבינו במה אדע פגם בא"י ועי"ז ירדו יעקב ובניו דייקא לגלות מצרים ומה כוונת רבינו. ונראה ממה שלא הביא רבנו את הפסוק הזה באות ב' ועוד כשהביא אותו בהשמטה ציטט גם את הרישא ותשב באיתן קשתו בצירוף תשובתו למוהרנ"ת הנ"ל שאת המראה כבר השיג מקודם, ועוד ממה שבתורה ט' מבאר את כל המראה באר היטב דהיינו שמתבאר שם שמה שרמז לו הבעש"ט בפסוק משם רועה אבן ישראל היא רמז לפסוק תהומות יכסיומו ירדו כאבן במצולות כי בפסוק זה מבואר נפלא עניין פגם האמונה שעי"ז נופלים בגלות והבעש"ט רמז לו שדווקא אב ובנין יורדים לגלות אפילו אם הפגם יהיה ע"י מי שאין לו בנים עדיין. כגון אברהם בשאלת במה אדע. ומכל הנ"ל נראה ברור שבתורה ז' לא התכוין בהשמטה זו לבאר את המראה ומה שדבר מזה באות ב' היה אגב העניין המבואר בתורה זו שהגאולה תלויה באמת התלוי בהתקרבות לצדיקים שתלוי בשמירת הברית ע"י בחי' ציצית. והשמטה שכאן אינה מדברת מהגלות אלא באידך גיסא בצד התיקון דייקא כיצד ע"י שמירת הברית זוכים לחבר אמת ואמונה אב ובנין.

(בראשית מט)[קט] **ותשב באיתן קשתו וכו'**[/קי] [קיא] מידי אביר יעקב **משם רועה אבן ישראל** יעקב אבינו מתאר בברכתו ליוסף כיצד עמד יוסף בנסיון עם אשת פוטיפר (מכח שראה דמות אביו דהיינו שהיה

[קו] **משלי ו** {כג} כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוּסָר: {כד} לִשְׁמָרְךָ מֵאֵשֶׁת רָע מֵחֶלְקַת לְשׁוֹן נָכְרִיָּה: {כה} אַל תַּחְמֹד יָפְיָהּ בִּלְבָבֶךָ וְאַל תִּקָּחֲךָ בְּעַפְעַפֶּיהָ: {כו} כִּי בְעַד אִשָּׁה זוֹנָה עַד כִּכַּר לָחֶם וְאֵשֶׁת אִישׁ נֶפֶשׁ יְקָרָה תָצוּד: {כז} הֲיַחְתֶּה אִישׁ אֵשׁ בְּחֵיקוֹ וּבְגָדָיו לֹא תִשָּׂרַפְנָה: {כח} אִם יְהַלֵּךְ אִישׁ עַל הַגֶּחָלִים וְרַגְלָיו לֹא תִכָּוֶינָה:

פירוש **מצודות דוד**– {כו} **כי בעד אשה זונה.** בעבור חמדת אשה זונה בא האדם לרב העוני עד כי ישאל ככר לחם :

[קז] **עיין תורה יא** עפ"י הזהר מאן דזריק פרורי מוחא כמאן דזריק פרורי לחם ששר של עניות רדיף אבתריה וכן הוא בתורה כט אות ה' וכן בתורה נו ניאוף פגם הדעת ובלי דעת הוא בחי' ושטו לקטו בשטותא שאין לו בסמוך וצריך לרדוף אחר הפרנסה

[קח] **חיי מוהר"ן** – אות ג קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה מִשְׁפָּטִים אֲמוּנָה בְּסִימָן ז', שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הַתּוֹרָה צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה בְּסִימָן קי"ב, וְכָתַבְתִּי מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי כְּפִי מַה שֶּׁנִּדְפַּס בַּסִּימָן הַנַּ"ל. אַךְ אַחַר כָּךְ אָמַר הַתּוֹרָה תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ בְּסִימָן ט', וְשָׁם נִכְלָל הַתּוֹרָה צֹהַר הַנַּ"ל, וְהַתּוֹרָה תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ נֶאֱמְרָה בְּשַׁבַּת שִׁירָה תקס"ג בַּדֶּרֶךְ, וְאַחַר כָּךְ הִתְחִיל לוֹמַר הַתּוֹרָה מִשְׁפָּטִים הַנַּ"ל, וַאֲמָרָהּ פִּסְקָא פִּסְקָא:

וּבְאוֹתָהּ הָעֵת סִפֵּר שֶׁהָיָה אָצְלוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ כְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נוֹפְלִין בְּגָלוּת, וְסִימָן, מִשָּׁם רוֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. וְשָׁאַל אוֹתָנוּ לוֹמַר לוֹ פֵּרוּשׁ עַל אוֹתוֹ הַמַּרְאֶה וְלֹא יָדַעְנוּ לַהֲשִׁיבוֹ דָּבָר. אַחַר כָּךְ הֶרְאַיתִי לוֹ הַתּוֹרָה צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה שֶׁכָּתַבְתִּי בַּנַּ"ל, וְרָאָה וְהִסְתַּפֵּל בָּהּ אַחַר כָּךְ עָנָה וְאָמַר וּמִתִּלְמִידַי יוֹתֵר מִכֻּלָּם, (כְּלוֹמַר שֶׁעַתָּה הֵבִין עַל יְדֵי פֵּרוּשׁ עַל הַמַּרְאֶה הַנַּ"ל שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה). כִּי עִכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ הֵיטֵב הָעִנְיָן:

וְאַחַר כָּךְ גָּמַר הַתּוֹרָה מִשְׁפָּטִים. וְשָׁם מְדַבֵּר מֵאֱמוּנָה וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בָּאֱמוּנָה, יוֹרְדִין לְגָלוּת מִצְרַיִם. וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אִם זֶה שַׁיָּךְ לַמַּרְאֶה הַנַּ"ל, הֵשִׁיב שֶׁעִנְיַן הַמַּרְאֶה כְּבָר גָּמַר מִקֹּדֶם לְהַשִּׂיג הָעִנְיָן בִּשְׁלֵמוּת. וְאַחַר כָּךְ קִבַּלְתִּי מִמֶּנּוּ הַתּוֹרָה תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ, וְגַם שָׁם נִכְלָל הַתּוֹרָה צֹהַר הַנַּ"ל, וְשָׁם בְּסוֹפוֹ מְבֹאָר גַּם בֵּן כְּשֶׁפּוֹגְמִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹרְדִין לְגָלוּת וְשָׁם מְבֹאָר בְּסוֹפוֹ הַפְּסוּק מִשָּׁם רוֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל עַל בֵּאוּר הַפָּסוּק יָרְדוּ בְּמִצֹולֹת כְּמוֹ אָבֶן. וְעַתָּה יְכוֹלִים לְהָבִין מְעַט פֵּרוּשׁ הַמַּרְאֶה הַנִּזְכָּר לעיל.

וצ"ע לבאורה כאן מבוארים הדברים היטב כנ"ל. ואולי כוונתו שכאן הביא את הפסוק הזה לעניין קצת שונה דהיינו ללמד על צד התיקון ולא על צד הפגם שגרם לגלות. שזה נתבאר בתורה ט' במה שאבן ישראל הוא כפירוש לצללו כאבן במצולות. עי"ש.

[קט] **בראשית פרק מט** (כב) בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן בָּנוֹת צָעֲדָה עָלֵי שׁוּר: (כג) וַיְמָרְרֻהוּ וְרֹבּוּ וַיִּשְׂטְמֻהוּ בַּעֲלֵי חִצִּים: (כד) וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ וַיָּפֹזּוּ זְרֹעֵי יָדָיו מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל:

פרש"י – (כד) **ותשב באיתן קשתו** – נתישבה בחוזק. קשתו, חזקו: **ויפזו זרעי ידיו** – זו היא נתינת טבעת על ידו, לשון (מלכים א' י יח) זהב מופז, זאת היתה לו מידי הקדוש ברוך הוא שהוא אביר יעקב, ומשם עלה להיות רועה אבן ישראל, עקרן של ישראל לשון (זכריה ד ז) האבן הראשה לשון מלכות. ואונקלוס אף הוא כך תרגמו. ותשב. ותבת בהון נביאותיה, החלומות אשר חלם להם, על דקיים אורייתא בסתרא, תוספת הוא ולא מלשון עברי שבמקרא, ושוי בתוקפא רוחצניה, תרגום של באיתן קשתו, וכך לשון התרגום על העברי ותשב נבואתו, בשביל שאיתנו של הקדוש ברוך הוא היתה לו לקשת ולמבטח. בכן יתרמא דהב על דרעוהי, לכך ויפזו זרעי ידיו, לשון פז: **אבן ישראל** – לשון נוטריקון אב ובן, אבהן ובנין, יעקב ובניו. ורבותינו דרשו ותשב באיתן קשתו על כבישת יצרו באשת אדוניו, וקוראו קשת על שם שהזרע יורה כחץ. ויפזו זרעי ידיו, כמו ויפוצו. שיצא הזרע מבין אצבעות ידיו: **מידי אביר יעקב** – שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו וכו' כדאיתא בסוטה (דף לו:):

מקושר לצדיק)/[קיב] ועי״ז נעשה רועה אמונה לישראל שעל ידו נתחברו אב ובנין כי ע״י שעמד בנסיון תיקן מדת היסוד ונעשה ממוצע בין האב לבנים בחי׳ יסוד המחבר ביניהם ומאיר לשבטים את אור האמת של יעקב דהיינו אמת למלכות שתושלם למדרגת אמונה, וזהו שמכח ותשב באיתן קשתו דהינו שמירת הברית של יוסף הצדיק חיבר **אבהן ובנין** [קיג] להיות אבן ישראל, דהיינו אמת המאיר באמונה **בחי׳ התפלה** בחי׳ **יעקב ובניו** בחי׳ שיעקב מאיר לבניו: ועי״ש בשני הפסוקים שקדמו לפסוק זה והם (כב) בֶּן פֹּרָת יוֹסֵף בֶּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן בָּנוֹת צָעֲדָה עֲלֵי שׁוּר: (כג) וַיְמָרְרֻהוּ וָרֹבּוּ וַיִּשְׂטְמֻהוּ בַּעֲלֵי חִצִּים: (כד) וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ וַיָּפֻזוּ זְרֹעֵי יָדָיו מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל: וכבר נתבאר הפסוק הראשון שיוסף זכה לכינוי פן פורת בזכות עלי עין דהיינו לזיווג דקדושה ע״י ציצית שהיא בחי׳ עין בחי׳ מציץ מן החרכים ונראה להוסיף שהזיווג דקדושה שזכה היינו המשך הפסוק בנות צעדה עלי שור פרש״י שאסנת עמדה על החומה לראותו וזרקה לו הטס שיעקב תלה בה שעי״ז הכיר בה שהיא מבנות ישראל, ועל ידה זכה להוליד בנים שנעשו חלק משבטי קה. וכיון שזכה יוסף להיות צדיק שומר הברית אזי בפסוק כג וימררהו וישטמהו רמזו שנאת האחים ליוסף שזה בחי׳ המחלוקת שיש על הצדיק שהיא בחי׳ העקרבים הסובבים אותו דהיינו את הזרע אמת/[קיד] שבעצותיו. ושנאה זו גרמה למכירתו עד שהורד למצרים דהיינו שפגמו באמת ועי״ז באמונה שעי״ז ירדו האב ובנין לגלות מצרים ושוב בפסוק כד ותשב באיתן קשתו חוזר לבאר כיצד יוסף השלים מדרגתו להיות צדיק גמור המחבר אב ובנין שמאיר ה״אמת ליעקב״ בבנים שהם (בחי׳ יב בקר) בחי׳ המלכות אמונה.

עניין יפוזו זרועות ידו פרש״י יפוזו לשון פז ורומז לטבעת המלך שזכה למלכות, אבל בב״ר פז ח׳ ושם צח כ׳ מבואר שרמוז בזה שנתפזר זרעו דרך צרפני ידיו ובע״ח ח׳ ג׳ מבואר שפגם זה גרם לי׳ הרוגי מלכות, וצ״ע אולי פגם זה גרם גם לגלות מצרים.

ההשמטות נראה הן דברים שמוהרנ״ת שמע בשעת אמירת התורה וכשרבינו כתב או הכתיב את התורה השמיט אותן (וכידוע שהיה חילוק בין התורה בכתב של רבנו שבה דקדק בכל אות לתורה שבע״פ שדקדק פחות). השמטה זו האחרונה נוספה מאוחר יותר במהדורת תקפא ואילו הקודמות כבר היו בדפוס ראשון, ואולי לכן הקדמה זו קשה יותר להבין את הקשר שלה לתורה.

ואולי כוונת רבינו שיעקב מדתו אמת כמ״ש תתן אמת ליעקב נמצא מש״כ אביך חולה היינו שמדת האמת נחלשה (גם אביך רמז לחכמה כמ״ש אב בחכמה וחולי הוא חסרון החכמה כמבואר בכהאריז״ל) ויוסף הוא בחי׳ ציצית וזה רמוז בפסוק הנה בנך יוסף בא אליך וכנ״ל שע״י ציצית מתגברים על הקליפה שמסתירה את האמת ועי״ז ויתחזק ישראל. דהיינו שעלה עוד יותר מיעקב כידוע שישראל היא גדלות מוחין כלפי יעקב שהוא בחי׳ קטנות. וממה שמבואר שיעקב נתרפא ע״י שבא אליו יוסף שהוא בחי׳ ציצית, מבואר שהסתכלות על הציצית סגולה לרפואת חולה.

סגולה לחולה להסתכל על הציצית כי החולי הוא מחסרון הארת החכמה כמבואר בכתבי האריז״ל/[קטו] וע״י הציצית זוכה לאור החכמה/[קטז] ומתרפא. **והסוד** של הציצית רמוז **בפסוק** [קיז]/[קיח] **הנה**

[קי] **מה שכתב** וכו׳, נ״ל שרמז לתיבות מידי אביר יעקב שרומז להתקרבות לצדיק כפי שיתבאר ולא לתיבות שקדמו לזה ויפוזו זרועות ידיו שרומז לפגם שהיה שם שאותו נ״ל שלא רצה רבנו להזכיר כאן כי בהשמטה זו הדגש על צד התיקון דייקא כך נ״ל.

[קיא] עיין לקוטי תורה להאריז״ל ויחי ובגמ׳ סוטה דף לו:

[קיב] **שראה דמות אביו**, ביארו המפרשים שרמוז במילים מידי אביר יעקב שאותם דילג רבינו וצ״ע האם בכוונה דילג או שכתב וכו׳ כדי לרמוז גם אליהם. (בתורה קנ יתבאר עומק עניין הניסיון הזה)

עוד צ״ע במה שדילג תיבות ויפוזו זרועות ידיו האם גם לזה כיון רבינו שכתב וכו׳ או שבכוונה כאן רצה להדגיש את העמידה של יוסף בניסיון ולא את הקצת פגם שהיה שם כידוע שמזה נמשך עשרה הרוגי מלכות.

[קיג] **תרגום** אונקלוס שם

[קיד] **עד כמה הדבר הזה תמוה** ומבהיל שמדובר בבני יעקב שכולם היו צדיקים נוראים ודייקא הם נתיישבו בדעתם להרוג את יוסף שבאמת היה גדול מהם לאין שיעור כמבואר בתורה קצב ההבדל בין צדיק האמת לשאר צדיקים וגם אחרי שמכרוהו נשארו צדיקים. (בבחי׳ צדיק שטעה נשאר צדיק) ומכאן יש ללמוד לכל הדורות שתמיד נקודת האמת לאמיתה מסובבת בעקרבים ונחשים שמעקמים את המח אפילו של צדיקים גדולים עד כדי שנדמה להם שמצווה להרגו.

[קטו] **בכתבי האריז״ל** מבואר שהחולי הוא מחסרון אור החכמה עיין שער הפסוקים – ספר תהילים פרק מא – ה׳ יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו: – הנה ענין החולה, הוא לסבת שאור החכמה הנקרא חיים, כמש״ה והחכמה תחיה בעליה, נסתלקה ממנו. והנה החכמה היא יו״ד שבשם בנודע, וכשהוא מסתלק מן האדם, נעשת לו דו״י, שהוא הפוך יו״ד, כי נהפכה מרחמים לדין, וע״כ נפל בחולי. גם יו״ד במספרה עשר, וגם היא נהפכה ונעשת ערש, להורות על המטה ששוכב עליה בחליו. ולכן כדי שיתרפא, צריך שהקב״ה יסעדנו על ערש דו״י שלו, שבא לו מחמת חסרון שפע החכמה. וכאשר יסעדנו, וימשיך לו מזון מן החכמה, כנזכר בזוהר בפרשת בשלח, כי מזון החולה נמשך מן החכמה, ואז כל משכבו שהם הערש והדוי הנזכר, נהפכים לו בחליו לטוב, ונעשית עשר ויו״ד, ועל ידי כך מתרפא:

[קטז] **רבינו לא מבאר** איך הציצית מועיל לזה רק מביא ראיה מהאריז״ל שזה מועיל.

ונראה הטעם כנ״ל כי ציצית בחי׳ מציץ מן החרכים ועי״ז חוזר להאיר לו אור החכמה שחסר לו. כי בסוד הציצית יש ענין התכלת שדומה לים ולכסא הכבוד שהוא בחי׳ בינה ששם מאיר החכמה. ואע״פ שהיום אין לנו תכלת גם בלבן יש הבחי׳ הזו רק נעלמת.

בנך יוסף בא אליך כמבואר בתחילת פרשת ויחי שאחרי שיוסף נשבע לאביו שיקברנו במערת המכפלה הודיעו לו שאביו חולה וכשבא הודיעו ליעקב הנה בנך בא אליך, **כי כל אלו התיבות מרמזין על הציצית**/[קיט] **דהיינו מנין החוטין והחוליות והקשרים כמבואר בפרי ע"ח בשער הציצית פ"ד בהג"ה ע"ש (קכ)**/[קכא] שחוטים ארכן יב גודלין ועוד ג' קשרי אגודל שעל הכנף הם טו וסה"כ בד' ציציות הם ס' גמט' "הנה". חוליה היא ג' כריכות סה"כ יג כריכות ובד' ציצית הם בן כריכות ועם ה' קשרים הם גמט' "בנך". ד"פ טל כריכות גמט' יוסף. לב חוטין שזורים דהיינו כפולים הם סד גמט' "בא אליך", **וזהו הנה בנך יוסף בא אליך, דהיינו בחי' ציצית** שעל ידה מתגברים על הקליפות המסתירות את האמת **כנ"ל, עי"ז ויתחזק ישראל** [קכב] דהינו שע"י שיוסף הצדיק בחי' ציצית בא אל יעקב אבינו התבטלה הקליפה המסתירה את האמת וחזרה ליעקב מדתו ועוד יותר שזכה למוחין גדלות הנקרא ישראל. /[קכג], עי"ש בפסוק הסמוך בראשית מח (ב) וַיַּגֶּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה: (ג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שַׁדַּי נִרְאָה אֵלַי בְּלוּז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְבָרֶךְ אֹתִי: ואולי אפשר לבאר עפ"י תורה זו מה אמר יעקב ליוסף אחרי שהתחזק וישב על המטה דהיינו שזכה לישוב הדעת אפילו על המטה שהיא מקום שכיבה ואז אמר לו שהקב"ה נראה אליו בלוז ולוז רומז לעצם הלוז שקיימת לעד כי לוז היא העיר קושטא שאין בה דיבור של שקר ועי"ז אין למלאך המות רשות כניסה לשם/[קכד]. וזהו דאיתא בתענית ה: יעקב אבינו לא מת כי מדתו אמת כמ"ש תתן אמת ליעקב. וזהו שאמר יעקב ליוסף "בלוז בארץ כנען" דהיינו בארץ האמונה כי כנען לשון סוחר בחי'

עיין שער הכוונות – דרושי כוונות קריאת שמע דרוש ח – והנה התכלת שבציצית ה"ס החשך שאין בו בחינת העינים והארה המכלה את הכל והוא בחי' הדין ולכן צריך לכוין כשמסתכל בציצית כאלו יש שם תכלת שבציצית ותסתכל כשתאמר וראיתם אותו ותכוין להמשיך שם בחי' העינים העליונים והראי' שבהם ותכוין בשני פעמים ק"ל שה"ס ב' עיינין עלאין להמשיך משם בחי' הארת ראיה עליונה אל התכלת החשוך הזה שה"ם עולימתא שפירתא דלית לה עיינין כנז'.

[קיז] * בראשית מח ב'.

[קיח] **בראשית פרק מח** (א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חֹלֶה וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרָיִם: (ב) וַיַּגֶּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה: (ג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שַׁדַּי נִרְאָה אֵלַי בְּלוּז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְבָרֶךְ אֹתִי:

[קיט] **נראה הכוונה** בזה שכיון שבפסוק רמוז ענין הציצית א"כ בהתקיים הפסוק בפועל מתקיים בחי' הסתכלות בציצית. וצ"ע איך למד רבינו שהכוונה להסתכלות דווקא ואולי כיון שכתוב וראיתם אותו וזכרתם דמשמע שההסתכלות גורמת ולא רק הלבישה לבד וע"כ בלילה אין חיוב מאידך כבר נתבאר לעיל עה"פ וישימו את השמלה שגם בלילה יש בה את הסגולה עי"ש.

[קכ] **ז"ל הפע"ח ס"ל כריכות הם קנ"ו כמנין יוסף וסמ"ך גודלין יש בכל הכנפות עם הציצית כמנין הנה וכמנין בנך חוליות וקשרים והחוטין הם ל"ב והם שזורין הרי ס"ד כמנין בא אליך ע"כ**

[קכא] **פרי עץ חיים** – שער הציצית – סוף פרק ד (הגה ד) הנה הציצית, צריך שיהא בה – חוליות, קשרים, כריכות. וסימנם, חק"ך, עם חי חוליות, עם הקשרים, וד' כנפות, גימטריא כנף. כי כל כנף י"ג חוליות, וחמשה קשרים הרי ח"י, וז"ס כנף, ר"ל כמנין כנף יש בין הכל, וזהו דרך כלל. אבל דרך פרט, בכל כנף ט"ל כריכות, ד"פ ט"ל כריכות, הם קנ"ו, כמספר יוסף. וס' גודלים יש בכל הכנפות, כי ג' קשר אגודל בכל כנף, וי"ב גודלים בכל ציצית, שליש גדיל, וב' שלישי ענף, הרי ט"ו בכל כנף, וד"פ ט"ו הם ס'. וז"ס הנה בנך יוסף בא אליך, כמנין הנ"ה גודלים, וכמנין בנ"ך חוליות וקשרים, ויוסף חשבון כל (במצת שמורים כתב וז"ל הרי ב"ן חוליות וכ' קשרים בכל הכנפות, הרי כמנין בנ"ך עכ"ל) הכריכות יחד, ט"ל בכל כנף, והחוטין הם ל"ב והם שזורין, הרי ס"ד, כמנין בא אליך, והכל רמז ליעקב:

[קכב] **דהיינו** המשך הפסוק הנ"ל

[קכג] **וצ"ע כי מבואר** במפרשים עיין שפתי כהן וקול אליהו (להגר"א) שיוסף היה בן גילו לבן לקח אחד משישים מהמחלה כמבואר בגמ'. נדרים לט: אמר רבי אחא בר חנינא: כל המבקר חולה – נוטל אחד מששים בצערו. אמרי ליה: אם כן, ליעלון שיתין ולוקמוה! אמר ליה: בעישורייתא דבי רבי, ובבן גילו;

וצ"ל שזה כפשוטו אבל עפ"י הסוד אזי ליוסף עצמו היה עוד סגולה מיוחדת כיון שהוא בחי' שמירת הברית שזה בחי' ציצית ששומר מניאוף ועי"ז זוכים לאמת ואמונה. וצ"ע כי יעקב בעצמו הוא מדת האמת כמ"ש תתן אמת ליעקב. ואולי כיון שנעשה חולה נחלשה מדתו ולכן היה צריך חיזוק בבחי' יוסף שעל ידו זוכים לחיזוק הארת האמת ועי"ז נתרפא.

ר' ארי–ה הקשה צ"ע כי מבואר בגמ' ב"מ פז. שנעשה חולה כיון שביקש להיות חולה לפני מותו ולפניו לא היה חולה מעולם, וא"כ האם גם אצלו היה החולי חסרון החכמה דאי לאו איך למד ממנו רבינו לכל אדם. **ותירץ** אולי עד שביקש לא התבטא החסרון חכמה הנגרם מהעוון בחולי. **וצ"ע** אולי יש לחלק בין שביב מרע לבין חולה רגיל כי שביב מרע אולי החסרון חכמה אינו מעוון אלא הוא תחילת הסתלקות ואעפ"כ הואילה בחי' ציצית שיתחזק לשעה קלה, ומכאן למד רבינו כ"ש לכל חולה. **וצ"ע** אמנם טעם הבקשה של יעקב שיהיה האדם חולה לפני מותו מבואר בפרש"י וכן במדרש לקח טוב כדי שיצווה לפני מותו משמע שהכוונה בהיותו שביב מרע אבל עיין פי' זקנים בעלי התוס' ויתחזק ישראל וכו' כדי שלא יהיו דבריו כדברי שביב מרע אלא בישוב הדעת. **ואולי אפ"ל** שלכן היה צריך התחזקות כי באמת היה שביב מרע אלא שהצליח להתחזק ולדבר בישוב הדעת. אבל כבר היה בחי' הסתלקות ולא חולי סתם שהוא הסתלקות החכמה. מאידך הרי גם כל הסתלקות היא מחמת עוון ואפילו צדיק גמור נפטר בעטיו של נחש. אמנם צ"ע כיון דאיתא בתענית ה: יעקב אבינו לא מת.

[קכד] (על עצם הלוז עיין זהר נח דף סט. וח"ב דף כח: וח"ג דף רכב. ובספר הלקוטים תחילת שופטים א' כד. ועיין ב"ר כח ג'. וספר הברית ח"א מאמר יא תבנית הדצח"ם פ"י. ספר הציוני על התורה – פרשת תולדות (ד"ה מצאתי לחכם אחד) ועיין זוהר ח"א מדרש נעלם שם דף קלז.– שעצם הזה נקרא רמאה. גם יעקב אמר אחיו אני ברמאות אע"פ שמדתו אמת ואחז"ל שלא מת. ואיתא בספרים שהעצם הנ"ל נקרא לוז ע"ש שאינו מת כהעיר לוז הנזכרת בספר שופטים א כד ובסוטה מו: שבשום חרבן לא נחרבה ובה אין רשות למלאך המות ועיין סנהדרין צז. המעשה באתרא דקושטא שמיה, שלא מת בה אדם כיון שלא דברו בה שקר.)

ואמונתך סביבותיך דהיינו שזכיתי לחבר אמת לאמונה שעי״ז היא שלימות האמונה ועי״ז זכיתי להקרא ישראל/קבה\ ולברכת ה׳/קבו\ :

קבה **עיין מאור ושמש** עה״פ ויקרבו ימי ישראל למות שכתב יעקב בחי׳ נפש ורוח לא מת אלא ישראל שרומז על הנשמה וכיון שכל ישראל בחי׳ נפש הרי שנשאר חי ורק הנשמה נסתלקה עד שבא משה רבינו עי״ש.

קבו **בראשית לה**(ט) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב עוֹד בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ: (י) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים שִׁמְךָ יַעֲקֹב לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: (יא) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שַׁדַּי פְּרֵה וּרְבֵה גּוֹי וּקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ וּמְלָכִים מֵחֲלָצֶיךָ יֵצֵאוּ: פרש״י שכוונה לבנימין.

הוספה א' בעניין הושוו אשה לאיש

קשה לעולם מי יותר חשוב איש או אשה אבל באמת הרי מעלת האיש נפלאה שיכול להוריד טיפת שמים לארץ אבל בלי אשה אין פגם גדול מזה ונעשה שדין ולילין ורוחין לעומת זאת דייקא האשה שלא יכולה לעלות שמימה אבל יכולה לעשות משמים שקבלה מבחר הברואים מה שאין איש יכול לעשות ומה שהיא נראית פחות חשובה זה רק מסוד לכי מעטי עצמך שא"א לשני מלכים בכתר אחד בעוה"ז ואולי גם עונש והוא ימשל בך אבל זה רק בעוה"ז שא"א לשני מלכים כי המקבל כל כח קיבולו הוא כח הביטול שלו והוא סביל ומקבל צורה אבל למעלה להפך כמובא בגמ' פסחים נ שראה למעלה דמאן דאיהו זעיר איהו רב תחתונים למעלה ועליונים למטה והיינו מה שכתוב שהיא תיהיה עטרת בעלה כמבואר כאן כי חקיקת האמת היא דייקא ע"י המעשה הגשמי ולעתיד שנרצה להשיג חכמה עלאה אזי האשה היא זו שתהיה העטרה לראשנו להיות כלי להשגות אבל באמת היינו דשאל שם מה אנו בעוה"ב דהיינו מה אנו שכל השתוקקותינו להקב"ה גם כאן וגם כאן אנו מבינים שהוא ימשל בך הכוונה שיקח אותך כמשל איך להתבטל להקב"ה ובאופן זה אין חילוק בין כאן לשם כי גם כאן היא העטרת ראשנו שממנה אנו מקבלים דרך ולימוד לעשות כלים לשכל עליון

עיין פתחי שערים (לרבי יצחק חבר) נתיב אורות דנקודים – פתח י שבחי' אשה עטרת בעלה זה בחי' המחלוקת אם תלמוד גדול או המעשה – וז"ס הציצית, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'. והוא ג"כ בבחינת הארת המצח, רק שזה בסוד צי"ץ, וזה בסוד ציצי"ת, זכר ונוקבא שהאות ת' הוא סימן נקבה. והוא סוד תפילין וציצית, או"פ ואו"מ, בסוד נקבה תסובב גבר, שהב"ן אחר התיקון עולה למעלה ממדרגת מ"ה, בסוד שם ס"ג, והיא עטרת בעלה, קרן ביובלא אתעטר. וכן הוא בסוד תורה ומצות, שתפילין הם בסוד מ"ה, תורה שמאיר למצות, בסוד כי נר מצוה ותורה אור ואעפ"כ, העיקר הוא המעשה כמ"ש, תלמוד גדול, שמביא לידי מעשה:
וז"ס מחלוקת החכמים אם תלמוד גדול, או מעשה גדול. שבאמת עכשיו מ"ה הוא למעלה ממדרגת ב"ן, אבל לע"ל אחר התיקון, שם ב"ן יעלה יותר למעלה ממדרגת מ"ה, בסוד שם ס"ג. ולכן, שכר מצוה בהאי עלמא ליכא כלל. מה שא"כ, שכר תורה מנין גם בעוה"ז, והוא סוד שם מ"ה שבא לתקן את שם ב"ן בשביל תכלית שלמותו, והתכלית אינו פועל עתה, רק לע"ל. ואז יהיה התכלית מתגלה שענין הכלים שהיו בסוד הקלקול, זה היה עיקר מעלתו מה שמקלקול בא התיקון, לאפכא מרירו למתיקו, וחושך לאור:
והוא ענין סילוק הנשמה בכל יום מן האדם, מה שכבר נתקן בירורי ב"ן שבו ע"י העבודה שעבד ביום שעבר, ונשאר למעלה בסוד או"מ, בסוד הציצית וטלית חלוקא דרבנן לנשמתא, ונכנס בתוכו למחר פנימיות אחר בסוד התפילין שהם מוחין חדשים מסוד מ"ה, לתקן ולברר בירורים חדשים מב"ן שבו, כמו שית' במקומו בס"ד. והוא סוד סילוק אור דנקודים למעלה, ויוצאים מן העינים בסוד ציצית שהם ארבע מלכין דנפקין לקדמות, ארבע כמ"ש בספד"צ פ"ה, ועיין שם בביאורי הגר"א וללה"ה. והם הגורמים סיוע לכלים של האדם לעשות עוד מצות, בסוד מצוה גוררת מצוה, ואין להאריך עוד בסודות העמוקים האלו:

הוספה ב' בעניין תפילת בפריסת ידים

שו"ת באר שבע סימן עא – מנעורי תמהתי למה אין אנו נוהגים להתפלל בזקיפת ידים למעלה כמו שנהגו אבותינו מעולם כמו שנאמר הרמותי יד /ידי/ אל ה' עליון וגו' ות"א ארימית ידי בצלו קדם ה' וכו' ובבראשית רבה בפרשת חיי שרה בפסוק ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק איתא אמר רב הונא צפת שידו שטוח בתפלה אמרה ודאי אדם גדול הוא לכך שאלה עליו עכ"ל. וכמו שנאמר כצאתי את העיר אפרוש את כפי אל ה' וגו' וכמו שנאמר והיה כאשר ירים משה ידו וגו' ויהי ידיו אמונה עד בא השמש ות"א והואה ידוהי פרישן בצלו עד דעאל שמשא וכמו שנאמר ויהי ככלות שלמה להתפלל אל ה' וגו' וכפיו פרושות השמים וגו' וכאלה רבים ותניא בפרקי רבי אליעזר בפ' מ"ד שצריך להעמיד אחד לימין ש"ץ ואחד לשמאלו כדכתיב ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד וכו' והביאו הטור א"ח בהלכות תענית בסימן תקס"ו ובהלכות יום הכפורים בסימן תרי"ט וכן המרדכי ביומא והגהות מיימוני ושאר פוסקים ולכן כשם שאנו למדין מתפלת משה שצריך להעמיד אחד לימין ש"ץ ואחד לשמאלו למה אין אנו למדין ג"כ מתפלת משה שצריך להתפלל בזקיפת ידים למעלה. ואי אפשר לומר שלא היו נוהגין להתפלל כך בזקיפת ידים למעלה אלא דוקא אנשים רשומים חשובים וגדולים כגון האבות ונביאים ומלכים ולכן אין אנו נוהגין עכשיו להתפלל כך בזקיפת ידים למעלה משום דמחזי כיוהרא. דהא ליתא שהרי בפרקי רבי אליעזר בפרק הנ"ל אחר דקאמר מכאן אתה למד שש"ץ אסור להתפלל אם אין שם שנים עומדים וכו' אמר וז"ל וכל ישראל עומדים חוץ לאהליהם ורואים למשה פורש כפיו אל השמים והם פורשים כפיהם אל השמים וכו' עכ"ל. ובגמרא אמרו חז"ל אסור לאדם לעמוד שלש שעות כפיו פרושות השמים ובזוהר נמי מצינו בהרבה מקומות רבי פלוני זקף ידיה ומצלי ובפרשת נשא בפסוק כה תברכו בתוספתא האיר עינינו בסוד זקיפת ידים למעלה וז"ל פקודא דא לברכא כהנא ית עמא בכל יומא בזקיפו דאצבען וכו' עד עשר אצבען מתערי שכינתא לשריא עלייהו מתערי עשר דרגין אחרנין לעילא לאנהרא וכלא בשעתא חדא ועל דא אסיר ליה לבר נש לזקפא אצבען למגנא אלא בצלותא ובברכאן ובשמא דקב"ה והא אוקימנא דאינון אתערו דשמא קדישא ורזא דמהימנותא זקיפו דאצבען ממנן בההוא זקיפו דלהון עשרה שליטין וכו' עכ"ל. ולזה נתכוון נמי הרמב"ן ז"ל ברמיזותיו דוק ותשכח ולא נעלם מעיני הא דאמרינן בפ"ק דשבת רבא פכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמי מריה וכו' ולכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות תפלה וז"ל מניח ידיו על לבו כפותין הימנית על השמאלית ועומד כעבד לפני רבו באימה וביראה וכו' עכ"ל. אמנם כבר תמהני טובא על רבא גופיה וכל הנגררים אחריו למה לא התפלל ג"כ בזקיפת ידים למעלה כמו אבות העולם וכי הם לא התפללו ג"כ כעבדא קמי מריה כמו רבא. ולולא דברי הרמב"ם הנ"ל הייתי מפרש דרבא התפלל על כל פנים בזקיפת ידים למעלה אלא שעם זקיפת ידיה פכר ידי' ומצלי וקל להבין. ושמא י"ל מאחר שנמצאו נוהגים אומות העולם עכו"ם להתפלל כך בזקיפת ידים למעלה כמפורסם לכן אין אנו נוהגים עכשיו להתפלל כך וכה"ג אמרו רז"ל בפסוק לא תקים לך מצבה אשר שנא ה' אלהיך אף על פי שהיתה אהובה לפני הקדוש ברוך הוא בימי האבות עכשיו שנאה מאחר שעשאוה אלו כנעניים חק לע"א כן נ"ל:
ובספרו צידה לדרך שופטים כתב שהקשו על תרוצו מהמבואר סנהדרין נב: שהרג בסיף אע"פ שהוא חוקות הגויים מותר כיון שכתוב בתורה וא"כ הכי נמי תפלה בפריסת ידים ועונה לו עפ"י תוס' שם שמחלק בין היכא דהיא חוקות הגויים או סתם מנהג והכא פריסת ידים היא חוק לכן לא מהני מה שכתוב בתורה. עוד ראיתי יש מתרצים טעם שבטל המנהג פריסת ידים עפ"י ב"ר הנ"ל שרבקה הכירה מתפילתו של יצחק בפריסת ידים שאדם גדול הוא א"כ דווקא לאדם גדול הותר. ומה שדחה הבאר שבע מהמבואר בפרדר"א שכל ישראל נהגו כך אחרי משה רבנו. יש לדחות שמדובר בדר המדבר שהיו כולם דור דעה גדולים. עוד ראיתי מרתצים דלא הותר פריסת ידים בתפילה אלא למי שיודע הכוונות עפ"י הסוד בזה דאל"ה נענש כמבואר בזוהר על המרים ידיו בחינם עוד יש מתרצים שרק מי שידיו נקית מגזל מותר להתפלל כך

הוספה ג' בענין שער השמים

רבינו בחיי כאן בבראשית כח יב כתב ששער השמים זה ביהמ"ק ומאידך גם כתב שזה באר שבע שבו היו רגלי הסולם אבל בפרק כב ב' עה"פ ותמת שם שרה כתב שחברון היא שער השמים

ושם פסוק יז – ובמדרש וזה שער השמים, מכאן אתה למד שהמתפלל בירושלים כאלו מתפלל לפני כסא הכבוד, ששער השמים הוא פתוח לשמוע תפלתן של ישראל שנאמר וזה שער השמים. והכונה כי הוא שער השמים לעלות משם התפלות והקרבנות:

בעל הטורים על בראשית פרק כח פסוק יז – (יז) וזה שער השמים – וישכם. לומר שבעלות השחר פותחין שער השמים והוא זמן טוב לתפילה

משך חכמה בראשית כא יד –ותלך ותתע במדבר באר שבע – פירוש כי סולם מוצב בבאר שבע ושם שער השמים (בראשית רבה סט–ז) והיה עומד שם אברהם להתפלל.

רד"ק על שמואל א פ"י פס' ג – עולים אל האלהים בית אל – הוא לוז שקראו יעקב בית אל ושם היה המזבח שבנה יעקב והיה מקום נבואה כמו שאמר וזה שער השמים פי' שער לידע ממנו מה שגוזרין בתחתונים מן השמים ואמר הושע בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו ותרגם יונתן עולים אל האלהים דסלקין למיסגד קדם ה' לבית אל:

נמצא שיש ד' שמקומות שנקראים שער השמים בא"י באר שבע ירושלים חברון בית א–ל היא לוז

ואולי כי באר שבע בחי' מלכות וירושלים היינו ביהמ"ק בחי' צווארך כמגדל השן בחי' יסוד המחבר שמים וארץ ראש וגוף ובית אל ולוז בחי' אמת היינו זעיר ולכן ראש הסולם כנגד לוז ורגליו במלכות והוא בעצמו היסוד שהוא מעבר ודרך ביניהם וכולם הם שער לשמים שער לפנים משער כל אחד שער לבחי' הגבוהה ממנו

אבל חברון מבואר בתורה יז עפ"י הזהר שהיא שער ג"ע דהיינו לא שער התפילות אלא שער עלית הנשמות לג"ע תחתון

מלבי"ם על מלכים א פרק ח פסוק יב – ה' אמר לשכון בערפל – ...וידע שהוא המקום המיוחד לה' וזה שער השמים, וכיון שה' שכן בו בערפל ר"ל בעוד היה מקום תהו ובהו חשך וערפל, והיה הר בימי אברהם ושדה בימי יצחק ובית בימי יעקב וגורן בימי דוד קודם שפדאו מהיבוסי, ממילא אחר שבניתי שם בית זבל לך – ידעתי שיהיה מכון לשבתך עולמים

מבואר שעד דוד המלך שתיקן המלכות בשלימות לא נתגלה לגמרי לרבים שער השמים ושכינה שלא זוה משם לעולם הייתה בו עד אז בבחי' ערפל ומקום חשוך

עיין קהלת יעקב בשם זהר ויצא קנ: שמים היינו זעיר ושער השמים יסוד שהוא המשפיע מת"ת למלכות וכן בזהר אמור דף קב בטו ניסן וטו תשרי יתיב מלכא בתרעא ויש מפרשים ששער היינו מלכות שהיא השער לת"ת וכן פירש המתוק מדבש את הזהר באמור קב: תרעא גמט' אדנ–י במילוי (וצ"ע כי שער הוא מעבר בלבד ולא כלי) עיין שערי אורה ספירה תשיעית ד"ה ולפעמים נקראת הר, החילוק בין הר ציון להר המוריה שהם יסוד ומלכות ונראה שכלפי התחתונים אזי המלכות היא שער השמים אבל כלפי המלכות אזי היסוד הוא שער השמים

חסד לאברהם – מעין א – נהר כה

והנה עתה בזה נדע סוד זה בית אלהים וזה שער השמים, כי פתח היכל לבנת הספיר יש בו מדריגות רבים כעין גלדי בצלים, והנקודה האמצעית היא בית קדשי הקדשים, ואח"כ סובבים אותו עזרות ולשכות, ואח"כ סובב הר הבית, ואח"כ סובב ירושלים, ואח"כ סובב א"י, ואח"כ סובב ח"ל משכן השרים. ובא"י תתפשט ותשתרבב השכינה דרך ת' פרסה אלו ותשכון קדושתה בא"י מדרגה קדושה, ובירושלים מדריגה קדושה יותר, ובהר הבית קדושה יותר, שכן שם עשר קדושות כנודע בדברי רז"ל בסוד בחינת א"ר, וז"ש שהשכינה שוכנת בתחתונים ואינה מתלבשת בחיצונים כלל:

חסד לאברהם – מעין ג – נהר ג – שא"י נתונה תחת שער השמים:

דע מה שאמרנו שא"י נתונה תחת שער השמים, ר"ל תחת חלון שבאמצעות כיפת השמים, וחלון זה הוא מרובע והוא צר מלמעלה ורחב מלמטה, ושיעורו מלמעלה ת"ק אמה על ת"ק אמה כשיעור כמות בית המקדש כי בית המקדש כולו ניתן תחת החלון, ובאמצעות עוביו של חלון הכיפה כשיעור עיר הקודש ירושלים, ושיעור כמות החלון מלמטה ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה כשיעור ארץ ישראל וכל ארץ ישראל תחתיו, ושהיה יורד השפע מלמעלה דרך צינור מלכות הי' ספירות מעולם האופנים, היה יורד דרך ישרה עד חלון הכיפה הנזכר, ויורד על בית המקדש ומבית המקדש מתפשט על כל ארץ ישראל, וכשרבו הפריצים בבית המקדש ראשון מהבל מדברי לשון הרע ורכילות וניבלות הפה גרם העון ונתגשם אותו הבל ונתעבה ונעשה דמות ענן עבה, והתחיל להסגיר מעט מעט סביבות שפתי החלון עד שביום ט' באב נסגר כולו ונפסק השפע ונחרב הבית. ותכף ומיד לאחר שנחרב הבית הקב"ה פתח את החלון והוריד את עולם האופנים וצמצם מלכות עולם האופנים בתוך החלון כדי שלא יסגר עוד, ולעולם פתח זה לא יסתם אלא דוקא בעת החרבן שניתן רשות אל החיצונים ליכנס לארץ להחריב בית המקדש כנזכר, ומיד נתגרשו משם, ויש כיסוי ומסך פרוכת סביב לארץ ישראל שהיא שומרת הגבולים האלו שלא תתפשט הקליפה ומגרש כל זר מתוכה, ואפילו שארץ ישראל חרבה ושממה מפעולת החצונית הזאת שהיא בעל החרבן, עם כל זה אינה שולטת בארץ ישראל אלא החריבה ונתגרשה ועמדה ארץ ישראל אפילו בעת חורבנה נקייה וברה מאין זר בתוכה:

ודע ששיעור ארץ ישראל מהלך ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה, ועבשיו לא נשארה אלא מאה על מאה שהוא חצי חלק שמיני, וכל מקום דשן ושמן נקמט ונתכווץ, וזה לרצות שבתותיה כנגד ע' שמיטות שבטלו ולא נשאר ממנו אלא הטרשין שבה, ואף על פי שזורעין בטרשין שבה כמאן דליתא:

עוד עיי"ש – מעין ג – נהר ט – לבאר מה בין השגחת השכינה על עמו ישראל בהיותם בארץ ישראל או בהיותם בחו"ל:

עוד עי"ש מעין ג– נהר י – לבאר סוד ארץ ישראל וישיבתה:

בענין ארץ ישראל הם ו' חלוקות, הא' מי שלא נכנס בה כלל ועיקר, הב' מי שראה אותה ברחוק ראייה לבד, הג' מי שנכנס בה ויצא ומת חוצה לה, הד' מי שנכנס בה וישב בה ועמד עד יום מותו ומת שם, הה' מי שנולד בה וכל ימי חייו בה לעולם, הו' מי שנכנסו עצמותיו אחר מותו שם. וחלוקת אלו הם זו על זו במעלה,

ולהם רמז בדברים העליונים, ואין ספק כי כל העולם השפל הוא כנגד המלכות, וכללו ג' בחינות, הא' ים, הב' יבשה ארץ, הג' ארץ ישראל, וכל אחד מוקפת מחבירתה, כי הים מקיף את כל היבשה, ובחינה הנקרא ים הוא כנגד לובן שבעין והוא כנגד החסד, ושאר הארצות הנק' חוצה לארץ הוא כנגד שחרות שבעין והוא כנגד הגבורה, ומשם נמשך היתוך הזהב וסיגיו, לפיכך אויר הארץ העמים מטמא כי הוא הנחלק לע' שרים (מצד) [שהם] האומות החיצונים בסוד הקליפות, וארץ ישראל נגד קו ירוק המקיף את בת עין, ווהו מצד הת"ת הנקרא ישראל, ובאמצעות א"י ירושלים, שהיא כנגד בת עין, שהיא עצם השכינה, וג' גווני הקודמים הם סובבים ומקיפין אותה והם סוד שבת שפי' ש' ב"ת, דהיינו שי"ן ג' אבות ולא ג' אבות ממש אלא ג' מציאיות שהם ג' קישוטי המלכות, וב"ת היינו בת עין שהוא עצם המלכות הנקרא בת שהיא בת ומדה אחת מעשר מדות, והיא נחלקת לעשר דהיינו סוד י' קדושות:

והנה מי שאינו בא"י פירשו רבותינו ז"ל שדומה כמי שאין לו אלוה, להיות שנשמתו אצולה ממקום הקדוש, ולפי האמת אין כח בקליפה באמיתות לשלוט בו, מפני כי חלק י"י עמו ואינו חלק השרים, ונמצא שאין ההשר ההוא שולט בו כל עיקר, וגם שכינה אינה שורה עליו מפני שהוא בתוך מצולות ים הקליפה המתלבש באויר ארץ העמים הטמא, שמצדם הוא טמא ומטמא, ונמצא לפי זה שאין לו אלוה, ואין ספק כי נשמתו ורוחו ונפשו וגופו הם מתלבשים בתוך הקליפות והטומאה, בזולת עוד שאין מעשיו ולא תורתו טהורים מפני שהם מתלבשים באויר ארץ העמים הטמא, בזולת כי בעת הפטירה אין הנשמה עולה בטהרה מפני שהיא מתלבשת בקליפה ההיא, בזולת שהיא צריכה להתגלגל

ממקום למקום עד בואה אל ארץ ישראל כי שם שער השמים לכניסת הנשמה בגן עדן כדפי׳ רבותינו ז״ל כי דרך מערת המכפלה כניסת הנשמה לגן עדן של מטה ומשם לגן עדן של מעלה: ועי״ש בהמשך ביאור כל הו׳ חלוקות הנ״ל

חסד לאברהם – מעין ג – נהר כה – בביאור מעלת הצדיק בהיותו בארץ ישראל בין בחייו בין במותו:
ועיין מגלה עמוקות כמעט כולו מבאר מדוע נתאווה משה לבוא לא״י

פתחי שערים (לרבי יצחק חבר) נתיב גדלות דז״א – פתח עד
והוא נגד נקודה אמצעית של הישוב שהוא ירושלים, כמ״ש שישוב העולם הוא נגד מחצית התחתון של ז״א שהוא הנהגת עוה״ז, ונקודת המרכז של הנהגה ואת הוא בירושלים ששם בהמ״ק ושער השמים, ושם יורד השפע לעולם התחתון ומשם הולך לכל הארצות כמ״ש בכ״מ, וכמ״ש, ארץ אשר ה׳ אלהיך דורש אותה וגו׳. ולכן הוא נקרא נקודת היסוד שהוא מקום מרכז ירידת השפע מכלל כל הפרצוף והוא ג״כ מקום אבן שתיה יסוד העולם, וכמ״ש, מציו״ן מכלל יופי וגו׳, סוד יוס״ף יפה תואר וגו׳, והוא סוד מ״ש עשרה קבין יופי ירדו לעולם תשעה נטלה ירושלים כו׳:
וכמו שהיסוד כולל כל האברים כמו כן ירושלים כולל כל הארצות, וכמ״ש, ולציון יאמר איש ואיש יולד בה וגו׳, וכמ״ש רז״ל ששלמה היה יודע הצנור שהולך מירושלים לכוש ונטע שם פלפלין וכן כל דבר. וכמו שיסוד שם כללות תרי״ג איכות שברוח שבזה מתקשרים תרי״ג איכות שבנפש. כמו כן בירושלים מקום העבודה והתקשרות כלל כנס״י עם הקב״ה כמ״ש, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו׳. ומשם היו שואבים נבואה ורוח הקודש שע״י יסוד נפתחים כל המאורות על הנפש ושם מיזוג גבורות דנוקבא ע״י חסדים דדכורא. והוא סוד היופי לובן ואודם כמ״ש דודי צח ואדום וגו׳. והוא חיבור הוי״ה אלהי״ם, וז״ש מכלל יופ״י אלהי״ם הופיע, שהוא גמטריא יסו״ד וב׳ שמות הנ״ל והוא מדרגת יהושע בן נון משבט אפרים, כמ״ש, כי הפרני וגו׳:

קטעים מספר **שערי צדק** – השער הראשון
ונאמר, דע כי מאחר שנתחלקו שבעים אומות לשבעים כתרים כל אומה וארצה שלה לשר ידוע ולא מצא השם יתברך חלק בכולם לפי שהוא טהור וכלם טמאים, וכתיב טהור עינים מראות ברע, ועל זה נאמר ויהי בנסעם מקדם, בודאי נסעו ונתפרדו מקדמונו של עולם, ולא היה לשם חלק בכל הגוים ובכל הארצות לפי שכולם היו טמאים עד שבא יעקב שהוא מכוון בין אברהם ויצחק, הוא חלק לידו״ד יתברך כי ידו״ד יתברך שוכן בהיכל פנימי והשרים מקיפים כסאו, כדמיון הפרי והקליפות וסוד הגדול הכולל את הכל טוב לחסות בידו״ד מבטוח באדם,

...ואחר שידעת זה דע כי כמו שבחר י׳ ביעקב משאר האומות, כך בחר בציון מן הארצות לשכון בירושלים מן המקומות וכמו שנפל לכל שר ושר חלק בדור הפלגה מן הגוים והארצות, כך עלה חלק י״י יתברך מן הגוים יעקב, ומן הארצות ארץ ישראל, ומן המקומות ירושלים, על זה נאמר כי שמך נקרא על עירך ועל עמך, וכמו שיעקב באמצע האבות כך ירושלים באמצע הישוב, ועל זה נאמר זאת ירושלים בתוך כל הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות נמצא סוד ארץ וחוצות מבואר, ועל זה נאמר את ידו״ד האמרת היום וידו״ד האמירך, נמצאת למד סוד ויוצא אותו החוצה, שאין לאברהם שורש ומקום אחיזה נראה אלא בחיצונית ובקליפות הנקראות ערלה, לפיכך תחלת מילה לאברהם סוד מילה וכשנעקר אברהם ממקום נטיעתו חזר הקדוש ברוך הוא ושתלו במקום פנימית, וסימן ואקח את אביכם מעבר הנהר וגו׳, ושמור העיקר הגדול הזה כי הוא סוד פנימי מחדרי תורה:

ואחר שידעת זה, דע כי ידו״ד יתברך שמו ידו״ד הגדול יתברך נקרא ביעקב ומאחר שירש יעקב ירושת ידו״ד יתברך הגדול הודיע ידו״ד ליעקב באיזה שער יכנס בו כשיצטרך ליכנס בחדריו מה שאין כן בכל אומה ולשון, ועל זה נאמר מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן וגו׳, ומנין שהשם יתברך הודיע ליעקב לבא לשער שבו יכנס להיכלותיו כתיב ויפגע במקום וילן שם ויחלום והנה סולם מוצב ארצה, היה יודע מלכות ידו״ד יתברך ולא היה יודע באיזה שער יכנס לה הראהו השם יתברך דרך הכניסה מניין דכתיב ויחלום והנה סולם מוצב ארצה, וגו׳ והנה ידו״ד נצב עליו ויאמר הנה ראה השער שיכנס בו לסולם שכתוב בו והנה ידו״ד נצב עליו ומה כתיב אחריו וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ידו״ד במקום הזה וגו׳ ווה שער השמים, והנה זכה יעקב להשיג השער שבו יכנסו לחצרות ידו״ד כדכתוב זה השער לידו״ד צדיקים יבאו בו, ומאחר שהשיג זה השער זכה ליכנס לשנים עשר גבולי אלכסון שהם סוד עולם עליון ותחתון והכל מתאחז בסוד שלשה עשר מדות שהתורה נדרשת בהן וסוד שנים עשר שבטים שהם שלשה עשר, וסוד שנים עשר חדשים שהם שלשה עשר בסוד העיבור:
ודע כשבא יעקב והשיג מקום השער עלה עד רום הסולם מה שלא זכו ולא השיגו אברהם ויצחק כי אברהם ויצחק הגיעו עד מקום הכתפים ווהו סוד מתחת זרועות עולם, ולא עלו יותר ואלמלא זה לא היה לזרעו של יעקב קימא בין האומות בין ישמעאל ועשו, ואותם הכתפים נקראין במתי ארץ,

....ואחרי שהודענוך אלו כללים דע כי סוד השער הזה שזכה יעקב והשיגו, הוא הסוד הספירה העשירית הנקראת – שכינה, וסימן וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב, וכשהשיג יעקב זה השער שהוא יסוד השכינה הנקראת צד״ק, אז הכתוב מכריז ואומר פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה י״ה וגומר, כי יעקב בחר לו י״ה, ועד איזה מקום אבא, עד המקום שנקרא צוואר, אבא בם אודה י״ה, כי יעקב בחר לו י״ה, ווהו סוד ואני בצדק אחזה פניך כלומר מאחר שזכיתי למצא השער אזי אכנס לראות פני המלך:

.....ואחר שידעת זה דע כי השער הנקרא צד״ק אף על פי שירש אברהם הספירה לא ירש את השער עד שבא יעקב, ועל השער הזה נאמר באברהם מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגליו, ווהו סוד שערי צדק:

קטעים מספר **שערי אורה** – השער השני – הספירה התשיעית
ובהיכל זה הנקראת מידת אל ח״י יש מקום אחד שיש בו שערים הנקראים שערי דמעה, וי״י יתברך הוא בעצמו פותח אותם השערים שלוש פעמים בכל יום, והם שערים נכונים לבעלי תשובה כשהם חוזרים ומתנחמים על מעשיהם הרעים. וכשאותו בעל תשובה מתפלל ובוכה ומוריד דמעות בתפילתו, נכנסת תפילתו ובכיותיו לפניו בשערי דמעה. וזהו שאמרו רז״ל: אף על פי ששערי תפילה ננעלו שערי דמעה לא ננעלו, שנאמר שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך (תהלים נו, ט)....

....ועתה דע והתבונן כי שתי היכלות אלו, שהאחד נקרא אדנ״י והשני נקרא אל ח״י, בהם עולות ונבדקות כל תפילות שישראל מתפללים. וסוד תפילת ציבור הוא סוד אדנ״י, שהוא סוד כנסת ישראל, ולפיכך אינה נדחת:
וכל אלו הדברים שאמרנו בתפילת יחיד ותפילת ציבור, בהיות ישראל על אדמתם, וכל שכן בירושלים, וכל שכן בבית המקדש. אבל כשישראל בחוצה לארץ, כמה מערערים וכמה מקטריגים עומדים אצל תפילות הציבור, כל שכן אצל תפילות היחידים, שהרי כשישראל הם בחוץ לארץ הרי הם ברשות שרי האומות ואין דרך לעלות תפילתם, שאין שערי שמים אלא בארץ ישראל. וכן הוא אומר ביעקב: מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים (בראשית כח, יז). ואם כן בחוצה לארץ הכול סתום אצל השמים. ועוד, שאותן שרי האומות אין מסייעים לישראל כלום, וכן הוא אומר: ואין אחד מתחזק עמי על אלה כי אם מיכאל שרכם (דניאל י, כא). וכל שכן כי סמאל שר אדום עומד ומקטרג תמיד על ישראל ומערער עליהם לאבד זכויותיהם. וכל המקטרגים על ישראל בארץ האומות, כולם עומדים בין הארץ ובין השמים, כדמיון כותל ומחיצה להפסיק בין ישראל לאביהם שבשמים, והם הנקראים ענן המפסיק, ועל זה נאמר: סכותה בענן לך מעבור תפלה (איכה ג, מד). וכן הוא אומר במראות יחזקאל בגולה: וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת וגו׳ ומתוכה כעין החשמל

(יחזקאל א, ד). המבין פסוק זה יבין כמה מחיצות מעכבות בגלות. ואפילו בארץ ישראל כתיב: כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם (ישעיהו נט, ב). וכל זה בארץ, כל שכן בחוצה לארץ. ואם כן מה יהיה על תפילות של ישראל בחוצה לארץ? דע שהתפילות שהן חוצה לארץ אין להם דרך לעלות לפני י״י יתברך, זולתי כשישראל משלחים אותם מחוצה לארץ נגד ירושלים. וכשמגיעות לירושלים, משם הם מסתלקות ועולות למעלה, וזהו שאמר דניאל כשהתפלל בגולה: וכוין פתיחן לה בעליתה נגד ירושלם וזמנין תלתה ביומא הוא ברך על ברכוהי ומצלא ומודא קדם אלהה (דניאל ו, יא). וכל זה אמר שלמה בפירוש כשנבנה בית המקדש והיה מתפלל על ישראל, ואמר; כי יחטאו לך כי אין אדם אשר לא יחטא ואנפת בם ונתתם לפני אויב ושבום שוביהם אל ארץ האויב רחוקה או קרובה. והשיבו אל לבם בארץ אשר נשבו שם ושבו והתחננו אליך וגו׳ והתפללו אליך דרך ארצם אשר נתתה לאבותם העיר אשר בחרת והבית אשר בנית לשמך. ושמעת השמים מכון שבתך את תפלתם ואת תחנתם ועשית משפטם וגו׳ (מלכים, מ, מו מט). ועתה דע וראה איך גילה שלמה המלך עליו השלום שאין תפילת חוצה לארץ עולה למעלה באותו המקום שמתפללים, עד שהיא עולה לארץ ישראל ומשם לירושלים, ומשם לבית המקדש, ואז היא עולה למעלה. ולפיכך כל ישראל שהם בגלות הם בסביבות ירושלים בארבע כנפות הארץ, וירושלים עומדת באמצע. לפיכך כל אותם שהם בגלות לצד מזרח יתפללו לנגד מערב, נגד ירושלים. וכן אותם שהם בצפון, יהפכו פניהם לדרום. נמצאו כל ישראל, שהם מתפללים בארץ גלותם, משלחים תפילותיהם לירושלים ולבית המקדש, ומשם התפילות עולות לפני י״י יתברך. ועתה יש לנו להודיעך מה בין תפילת חוצה לארץ לתפילת ארץ ישראל. דע כי תפילת ארץ ישראל דומה למי שהוא צריך לדבר עם המלך וביתו קרוב למלך, ואין שטן ואין פגע רע ולא משחית בדרך. ותפילת חוצה לארץ דומה למי שצריך לדבר עם המלך וביתו רחוק מאוד מן המלך, ויש בדרך כמה ליסטים וכמה פגעים רעים וכמה חיות רעות; עתה ראה כמה אדם צריך ליזהר כדי שימלט מנזק הדרך. ואחר הטורח והשמירה, יתכוון שתהא תפילתו ראויה להתקבל, כמו שאמרנו. ועל דרך זה, דע כי כמה מעכבין ומקטריגין יש לתפילות ישראל, כשהן הולכות לירושלים, על ידי הכוחות הטמאות של עובדי כוכבים. ולפיכך יש לך להתבונן כמה אנו חייבים לטהר עצמנו ולהתכוון בתפילותינו בהיותנו מתפללין בחוצה לארץ, כדי שנהיה ראוים להתקבל לפני י״י יתברך:

הוספה ד׳ בעניין שאלת אברהם אבינו ״במה אדע״

הדוגמא שמביא רבינו לזה היא אברהם אבינו ששאל ״במה אדע כי אירשנה״ (בראשית טו) וסמיך ליה ברית בין הבתרים שנתנבא על גלות מצרים ארבע מאות שנה ולבאר עניין הפגם נ״ל כי במהלכי שכל אי אפשר להבין זאת ואברהם היה שכלתן וחקרן גדול כמ״ש צא מהצטגננות שלך שדייקא מכח זה נעשה אברהם ויצא מהכלל דאז, כי הסתכל בשכל שבכל דבר להבין השורש ובמה שהבטיחו הש״י היה צריך לסלק השכל ולהאמין. והש״י נסהו עשר נסיונות בעניין זה של אמונה בדבר שקשה להבין ושהוא נגד השכל, והקים ובנה את כל קומת האמונה דהיינו קומת השכינה לפרצוף שלם על ידי הנסיונות שעמד בהם. ואולי זה הכוונה ״בהבראם״ בזכות אברהם נעשו תולדות שמים וארץ היינו כי עשרה מאמרות היו אור ולא נחשב לבריאה שלימה עד שנתקבל בכלי שלם של אמונה ואברהם ע״י העשרה נסיונות בנה בשלימות את קומת האמונה. (ואולי לכן כשאמר רבינו שבכל דור נקראת השכינה כשם צדקת הדור התחיל משרה)

עיין תנא דבי אליהו זוטא כב ר׳ נהורי אומר מפני מה נתנה קורת רוח לישראל עשרת ימים מר״ה עד יוה״כ כנגד עשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ונמצא שלם בכלם וכנגד עשרת הדברות שקבלו ישראל בסיני. ומובא בכתבי האר״י שעשרה ימים אלו נבנית השכינה אחרי שננסרה בר״ה.

וצ״ע דבמה אדע לא נמנה מעשרה נסיונות והרי אם נכשל סימן שהיה כאן נסיון. ועיין סוף חומש א׳ בלום שמביא ז׳ שיטות בזה, רובם מביאים את ברית בין הבתרים כנסיון. ואולי לכן לא נמנה גם הבטחת ירושת הארץ דהיינו במה אדע כי כאן לא עמד בנסיון וא״כ הוא לא מהעשרה תיקוני השכינה כנ״ל.

(וצ״ע מדוע נפטרה שרה מיד אחרי הנסיון האחרון הרי היא בחי׳ שכינה בחי׳ אמונה ואז נתקנה ואולי בבחי׳ אין מלכות נוגעת בחבירתה שהרי אז נולדה רבקה)

עוד נראה לומר שהברית בין הבתרים היה חלק מהתיקון לבמה אדע והמשך התיקון היה כל מה שנתנבא אז על כל הגלויות שיהיו, שכנראה כולם הם תיקונים לבחי׳ במה אדע שיש בשורש האומה הישראלית, שקשה להם לסלק השכל ולהאמין באופן מוחלט כראוי לעם ישראל, ועד סוף כל הגלויות זה הדבר שצריך להתתקן, דהיינו תיקון האמונה של עם ישראל, (וכן שמעתי ששואלים דלכל האומות היה מניעה לקבל התורה מצד איזה תאווה א״כ איזה מניעה היה לישראל ותירצו דנעשה ונשמע הוא היפך הטבע של ישראל שרוצים תמיד קודם כל לשמוע ולהבין ולדון)

ונראה שהגלות ופגם אמונה הם דבר אחד ממש כי אמונה היא כד אתחבר בה אמת וגלות היא כשהאמת והאמונה נפרדות אזי הצדק היא בגלות. ואמונה ותפילה וארץ ישראל הן בחי׳ אחת היינו שא״י היא גם בחי׳ מלכות והיא מחוברת להש״י בבחי׳ ״תמיד עיני ה׳ א׳ בה״ רק כשישראל נמצאים בה עיין תורה מ׳ ח״ב שעיני ה׳ הנ״ל הם נעשים ע״י ההתפארות שלו בישראל ולכן כשהיה פגם ברוחניות אצל אברהם בין האמת והצדק דהיינו פגם אמונה בחי׳ גלות הצדק אזי גם קדושת א״י נפגמה אצלו וברוחניות נעשה גלות מא״י ונשתלשל מזה אצל הבנים גלות בפועל.

וצ״ע מדוע לא חזר בתשובה מיד או מדוע לא נתקן הפגם כשעמד בניסיון של ברית בין הבתרים אלא שכנ״ל זה בשורש האמונה שצריכה להתתקן בכל הדורות, וכל הניסיונות הכל הם על זה בעצמו לתקן האמונה בשלימות. ומסתמא זו זוהמת הנחש ואפשר שנתקן בהר סיני כמ״ש ״עם נבל ולא חכם״ עיין תורה קכג, וחזר ע״י הער״ר בחטא העגל.

ולעצם השאלה ״במה אדע״ עיין שערי הלשם ח״א יא בטחון חיבור ארוך לבאר שאחרי הבטחת הש״י, זה פגם כשחוששין שמא יגרום החטא ולא ייתקים.

ועיין גמ׳ מגילה לא: מבואר ששאלת אברהם הייתה שמא אתה עושה להם כדור המדבר או הפלגה וכו׳ ותירץ לו הקב״ה במעשה הקרבנות ומכאן נתקנו המעמדות עי״ש.

ובמדרש רבה מבואר שהשאלה היית באיזה זכות ירשו את הארץ.

ומבאר המהר״ל גבורות ה״ פ״ח שעפ״י הגמ׳ השיג אברהם את הקשר בין ישראל לא״י והבין שאפילו אם יגלו תשאר שלהם אבל חשש שהעוון יגרום ויכרת עם ישראל ואז תתבטל הירושה לגמרי. ועפ״י המדרש הפי׳ ששאלת אברהם הייתה על עצם הנתינה באיזה זכות. ומה שרמז לו והקב״ה בקרבנות היינו לשיטת הגמ׳ ביאר לו שהעוון בישראל אינו בעצם ולכן שייך כפרה (לשון קינוח) ולכן לעולם לא תיהיה סיבה להעבירם מן העולם לגמרי.

ולשיטת המדרש ביאר לו שכמו שארץ ישראל נבדלת מכל הארצות כך גם ישראל נבדלים משאר האומות והקורבנות יוכיחו שהעוון אינו בעצמם של ישראל והם נבדלים מהפחיתות ולכן שייך בהם כפרה (לשון קינוח) ובזכות זה יזכו ישראל בא״י כי לפי עניין האדם יש לו מקום וכן לכל אומה נתן מקום הראוי לה.

עוד עיין גמ׳ נדרים לב. מפני מה נענש אברהם שנשתעבדו בניו למצרים, שמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקב״ה שנאמר במה אדע. ופרש״י הפריז הרבה להרהר על מדותיו של הקב״ה, הפריז – ויתר והפקיר.

ועוד עיין בר׳ צדוק מחשבות חרוץ פי״ט ד״ה ואברהם. כנ״ל שאברהם היה תחילת האומה והאמונה עדיין לא הייתה בשלימות ונתבררה ע״י ישראל במצרים.
ועיין שם אור זרוע לצדיק א׳ ד״ה וההכנה. שקושיית אברהם הייתה שכיוון שיצא מטמא איך יזכו בניו להיות בחי׳ קדושים מבטן עד כדי שיהיו בבחי׳ ישראל אעפ״י שחטא ישראל הוא, ועל זה אמר לו הקב״ה ע״י גלות מצרים.

ועיין לק״ה חו״מ גזילה ה׳ אות ח וע״כ אפילו הצדיקים הגדולים מאד מאד זי״ע שגו בזה כ״א איזה שיגאה רקה. ואם נדקדק בזה נמצא שכל הפגמים שחשבו רז״ל על גדולי הצדיקים אבות העולם כולם היו בבחי׳ זאת שלפי בחי׳ קדושתם דחקו את השעה כמו ענין אברהם אבינו שאמר במה אדע כי אירשנה שעיקר הפגם והשגיאה שהיה דוחק את השעה. כי תיכף כשהבטיחו הש״י אז על ירושת א״י היה רוצה שיוגמר הדבר מיד ולידע מיד באיזה דרך ואופן יירשו אותה. כי זה כלל גדול שכל אבות העולם הסתכלו על הקץ האחרון שיתאחר מאד ורצו להשיגו מיד. **וע״כ שאל אברהם במה אדע כי אירשנה** כי ראה מרחוק ברוח קדשו שאע״פ שישראל יכבשו א״י אבל אח״כ יגלו משם וא״י לא יהיה בידם ותארך הגלות מאד. ע״כ רצה לדחוק את השעה שהש״י יודיע לו תיכף הקץ האחרון איך יירשנה לנצח. וע״כ פגם בזה כי אסור לדחוק את השעה כנ״ל ובפרט בעניין הקץ האחרון שהוא קץ הפלאות:

עיין תיקוני זהר סט דף קב. שכל נסיונות אברהם היו במחשבה בלבד
ובגין דא יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, דא אדם והבל, דדא חב במחשבה ובעובדא, ודא חב במחשבה ובעובדא, במחשבה איהי י׳, עליה אתמר וינסו אותי זה עשר פעמים, ובגין דא כד אתא אדם בגלגול באברהם, אתנסי ביה בעשר נסיונין, ובגין דחאב במעשה כד אתגלגל ביצחק נתנסה במעשה, באברהם נתנסה במחשבה, וביצחק במעשה, יעקב כליל תרווייהו, מסטרא דיצחק קרא ליה יעקב, מסטרא דאברהם דתמן מחשבה קרא ליה ישראל, דאבא אתגלגל באברהם דאיהו לימינא, ואמא ביצחק דאיהו לשמאלא, יעקב בגין דאיהו כליל תרווייהו אבא ואימא, אתמר ביה ישראל עלה במחשבה בכתר עליון דאיהו מחשבה סתימא, וכד אתא אדם אצטרף באברהם, ואתפשטו שרשוי בארעא, ורזא דמלה (משלי י״ז) מצרף לכסף וכור לזהב, מצרף לכסף דא אברהם, וכור לזהב: [דף קב/ב] דא יצחק, ובוחן לבות ה׳ דא יעקב, לית ספירה דלא אתגלגל אדם עלאה, דאיהו יו״ד ק״א ואו״ו ק״א, כ״ח מ״ה חכמה ודאי, בגין לצרפא וללבנא לאדם דברא בדיוקניה לתתא, ואציל ביה אצילותיה, וכל טרחא דלעילא לא הוה באדם אלא בגין אצילות דאדם דלעילא, דדא בדא תליא: